لو كانت الدنيا تعدل عند الله جناح بعوضة ما سقى كافرا منها شربة ما

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

جامع - سنن - الترمذي

tirmizijin džami'- sunen

TIRMIZIJINA ZBIRKA HADISA

PRIJEVOD I KOMENTAR
PROF. MAHMUT KARALIĆ

KNJIGA
2

Na osnovu mišljenja Federalnog ministarstva obrazovanja, nauke kulture i sporta broj: 02-15-2231/99 od 14.05.1999. godine a na osnovu člana 19. tačka 13. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, na ovaj proizvod se ne plaća porez na promet.

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

297.18

TIRMIZI

Tirmizijina zbirka hadisa = Tirmizijin Džami' – Sunen / prijevod i komentar Mahmut Karalić. - 1. izd. - Travnik : Elči Ibrahim-pašina medresa, 1999. – Knj. <2> ; 24 cm

Prijevod djela: Tirmizijin Džami' – Sunen. – Tekst na bos. i arap. jeziku. – Bibliografske i druge bilješke uz tekst.

Dosadašnji sadržaj:
Knj. 2. – 2000. – 427 str. – Bibliografija: str. 416

ISBN 9958-9633-0-2 (cjelina)
ISBN 9958-9633-2-9 (Knj. 2.)

1. Karalić, Mahmut. - I. et Tirmizi, Ebu Isa Muhammad vidi Tirmizi

COBISS/BiH-ID 6582278

"U čijem se domu nađe ova zbirka
kao da je u njemu Vjerovjesnik koji govori"

TIRMIZIJIN DŽAMI'-SUNEN

TIRMIZIJINA ZBIRKA HADISA

DRUGA KNJIGA
PRVO IZDANJE

Prijevod i komentar
PROF. MAHMUT KARALIĆ

Travnik, 2000. godine

Tirmizijin Džami'-Sunen

Prijevod i komentar:
Prof. MAHMUT KARALIĆ

Redaktor prijevoda:
Mr. MEHMEDALIJA HADŽIĆ

Recenzenti:
Prof. dr. ŠEFIK KURDIĆ
Prof. dr. ŠUKRI RAMIĆ

Lektor:
Prof. dr. NAILA HEBIB - VALJEVAC

Korektor:
MIDHAT KASAP

Kompjuterska obrada arapskog teksta:
MUAZ KARALIĆ

Tehnički uredio:
MUHAMED ČIČAK

١٨٦. بَاب مَا جَاءَ فِي السَّكْتَتَيْنِ

٢٥١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ قَالَ: سَكْتَتَانِ حَفِظْتُهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَنْكَرَ ذَلِكَ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ وَقَالَ: حَفِظْنَا سَكْتَةً، فَكَتَبْنَا إِلَى أُبَيِّ بْن كَعْبٍ بِالْمَدِينَةِ، فَكَتَبَ أُبَيٌّ، أَنْ حَفِظَ سَمُرَةُ. قَالَ سَعِيدٌ: فَقُلْنَا لِقَتَادَةَ مَا هَاتَانِ السَّكْتَتَانِ؟ قَالَ: إِذَا دَخَلَ فِي صَلَاتِهِ وَإِذَا فَرَغَ مِنَ الْقِرَاءَةِ. ثُمَّ قَالَ بَعْدَ ذَلِكَ: وَإِذَا قَرَأَ (وَلَا الضَّالِّينَ). قَالَ: وَكَانَ يُعْجِبُهُ إِذَا فَرَغَ مِنَ الْقِرَاءَةِ أَنْ يَسْكُتَ حَتَّى يَتَرَادَّ إِلَيْهِ نَفَسُهُ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

قَالَ ابو عِيسَى : حَدِيثُ سَمُرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، يَسْتَحِبُّونَ لِلْإِمَامِ أَنْ يَسْكُتَ بَعْدَمَا يَفْتَتِحُ الصَّلَاةَ، وَبَعْدَ الْفَرَاغِ مِنَ الْقِرَاءَةِ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ وَأَصْحَابُنَا *

186. O dvijema stankama [1](u namazu)

251. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna; kaže: Nama je ispričao Abdul-A'la, on je prenio od Seida, on od Katade, on od Hasana a on od Semurea koji je kazao: **"Ja sam od Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **zapamtio dvije stanke. To je porekao Imran b. Husajn i kazao: Mi smo zapamtili samo jednu. Mi smo** (tada) veli (Semure) **pisali Ubeju b. Ka'bu u Medinu, pa je Ubej napisao: Ispravno je zapamtio Semure. Seid veli: Rekli smo Katadi! A koje su to dvije stanke? A Katade reče: Kada bi stupio u namaz i kada bi završio sa učenjem. Potom reče: "Kada bi proučio**

1 Pod stankom se misli na to da imam na određenim mjestima u namazima u kojima se uči naglas zašuti.

Veled-dallin" i nastavi: volio je (Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem) **da poslije učenja malo zastane kako bi predahnuo."**[2]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu je hadis prenesen i od Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Hadis Semurea je hasenun.

To je i stav mnogih učenjaka. Oni smatraju da je lijepo da imam malo zašuti nakon što izgovori početni tekbir i nakon što završi sa učenjem (Fatihe). Tako drže i Ahmed i Ishak i naše kolege (hadiski učenjaci).

١٨٧. بَاب مَا جَاءَ فِي وَضْعِ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلَاةِ

٢٥٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ هُلْبٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: **كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَؤُمُّنَا فَيَأْخُذُ شِمَالَهُ بِيَمِينِهِ.**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ وَغُطَيْفِ بْنِ الْحَارِثِ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَسَهْلِ بْنِ سَهْلٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ هُلْبٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ، يَرَوْنَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ فِي الصَّلَاةِ. وَرَأَى بَعْضُهُمْ أَنْ

---

2 Po mišljenju ashaba Semurea b Džunduba, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je pravio dvije stanke u namazu. Nakon što bi izgovorio početni tekbir zašutio bi toliko, koliko bi proučio, kao što smo ranije vidjeli, Euzu, Bismilu i Subhaneke, ili toliko koliko bi rekao: "Allahu, udalji me od mojih grijeha kao što si udaljio nebesa od zemlje", kako stoji u Ebu Hurejrinoj predaji ovog hadisa. Također bi, nakon što bi završio sa učenjem Fatihe, zašutio, toliko koliko bi mogao predahnuti.

Prema mišljenju ashaba Imrana b. Husajna, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je pravio samo jednu stanku. Pošto je od dvaju znamenitih ashaba, došlo do različite interpretacije iste stvari tražili su mišljenje i trećeg ashaba, Ubeja b. Kaba, koji je potvrdio da je ispravno ono što je saopćio Semure b. Džundub.

Ševkanija tvrdi da se na osnovu svih predaja ovog hadisa da zaključiti da bi trebalo napraviti tri stanke u namazu: poslije izgovorenog početnog tekbira, nakon proučene Fatihe i nakon završetka cjelokupnog učenja na jednom rekatu, s tim što bi, prema njegovu mišljenju, ova posljednja stanka trebala biti sasvim kratka, tolika koliko bi se razdvojilo učenje od tekbira.

Prema mišljenju Nevevija imam bi nakon proučene Fatihe trebao napraviti toliku stanku, za koliko bi i muktedije mogli proučiti Fatihu usebi.

يَضَعَهُمَا فَوْقَ السُّرَّةِ، وَرَأَى بَعْضُهُمْ أَنْ يَضَعَهُمَا تَحْتَ السُّرَّةِ. وَكُلُّ ذَلِكَ وَاسِعٌ عِنْدَهُمْ.

وَاسْمُ هُلْبٍ يَزِيدُ بْنُ قُنَافَةَ الطَّائِيُّ *

187. O stavljanju desne ruke po lijevoj u namazu

252. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebul-Ahves, on je prenio od Simaka b. Harba, on od Kabise b. Hulba[3], a on od svoga oca koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **bi nam klanjao kao imam i obuhvatio bi svoju lijevu ruku svojom desnom."**[4]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Vaila b. Hudžra, Gutajfa b. Harisa, Ibn Abbasa, Ibn Mesuda i Sehla b. Sehla.[5]

Ebu Isa kaže: Hadis Hulba je hasenun.[6]

Prema ovome postupaju učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba, tabi'ina i oni poslije njih. Oni smatraju da osoba u namazu treba staviti desnu ruku po lijevoj. Neki drže da ih treba staviti iznad, a neki opet, ispod pupka. Svaki je taj način dosta fleksibilan kod njih.[7]

Hulbu je ime Jezid b. Kunafe et-Tai.

---

3 Kabise b. Hulb et-Tai el-Kufi je kao ravija makbul. Ibn Hadžer u *Takribu* veli da ga je El-Idžli ocijenio pouzdanim ravijom. Pripadao je trećoj generaciji.

Njegov otac Hulb je ashab, koji je kasnije živio u Kufi. Neki vele da mu je ime Jezid b. Kunafe et-Tai el-Kufi, a da mu je Hulb nadimak.

4 U predaji ovog hadisa, koju bilježi Ibn Huzejme u *Sahihu* od Vaila b. Hudžra, stoji: "Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa je stavio svoju desnu ruku po lijevoj na prsa."

Buharija u *Sahihu* bilježi od Sehla b. Sa'da koji je kazao: "Ljudima je bilo naređeno da muškarac (u namazu) stavi svoju desnu ruku na podlakticu lijeve."

5 Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli da je u primjerku rukopisa Tirmizijine zbirke, zvanom El-Ahmedije, greškom napisano da ovaj hadis prenosi Sehl b. Sehl. U svim ostalim primjercima stoji da ga prenosi Sehl b. Sa'd i to je ispravno.

6 Ovaj je hadis osim Tirmizije zabilježio i Ibn Madže u *Sunenu*.

7 Većina islamskih učenjaka na temelju spomenutih i drugih hadisa smatraju da treba vezati ruke u namazu i to tako što ćemo staviti desnu ruku po lijevoj. Malikije smatraju da ih ne treba vezati, nego ih treba spustiti niza se. Oni su ovakav stav zauzeli na temelju hadisa koje prenosi Kasim od Malika, a od kojih ni jedan nije pouzdan.

Osim toga islamski učenjaci se razilaze i u tome gdje treba vezati ruke. Ebu Hanife i svi ostali pravnici hanefijske pravne škole smatraju da muškarac ruke treba vezati ispod pupka, a žena na prsima. Svoj stav oni temelje na hadisu Sehla b. Vaila, koji smo ranije spomenuli, i drugim hadisima.

Što se, pak, tiče Malika, od njega su o ovome prenesena tri stava: a) da ruke ne treba vezati nego ih treba spustiti niza se, b) da ruke treba vezati ispod prsa a iznad pupka, i c). da osoba sama odabere hoće li ih vezati, ili će ih spustiti niza se. Također se i od Šafije

١٨٨. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّكْبِيرِ عِنْدَ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ

٢٥٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَلْقَمَةَ، وَالْأَسْوَدِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: **كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ خَفْضٍ وَرَفْعٍ وَقِيَامٍ وَقُعُودٍ، وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ.**

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَنَسٍ وَابْنِ عُمَرَ وَأَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ وَأَبِي مُوسَى وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ وَوَائِلِ ابْنِ حُجْرٍ وَابْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ وَغَيْرُهُمْ، وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ، وَعَلَيْهِ عَامَّةُ الْفُقَهَاءِ وَالْعُلَمَاءِ *

٢٥٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ قَال: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحَسَنِ قَالَ: أنبأنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُكَبِّرُ وَهُوَ يَهْوِي.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ، قَالُوا:

---

prenose tri različita stava: a) da ih treba vezati ispod prsa a iznad pupka, b) da ih treba vezati na prsima, i c) da ih treba vezati ispod pupka.

Također su i od Ahmeda b. Hanbela prenesena tri različita stava: a) da ih treba vezati ispod pupka, b) da ih treba vezati ispod prsa, i c). da osoba sama odluči koji će od spomenuta dva načina primijeniti.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori tvrdi da je ovaj prvi stav najrašireniji među sljedbenicima hanbelijske pravne škole. Različiti stavovi koje prenose islamski pravnici upućuju na to da je ovo pitanje fleksibilno i da se ruke mogu vezivati na više načina.

يُكَبِّرُ الرَّجُلُ وَهُوَ يَهْوِي لِلرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ *

188. O izgovoru tekbira pri odlasku na ruku' i sedždu

253. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; veli: Nas je obavijestio Ebul-Ahves, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Abdur-Rahmana b. Esveda, on od Alkame, a Esved od Abdullaha b. Mesuda da je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je pri svakom spuštanju i podizanju, ustajanju i sjedanju, izgovarao tekbir.** (Tako su činili) **i Ebu Bekr i Omer."**[8]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Enesa, Ibn Omera, Ebu Malika el-Eš'arija, Ebu Musaa, Imrana b. Husajna, Vaila b. Hudžra i Ibn Abbasa.

Ebu Isa veli: Hadis Abdullaha b. Mesuda je hasenun-sahihun.[9]

Prema njemu su postupali Vjerovjesnikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi kao što su: Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija i drugi, a poslije njih i tabi'ini. To je stav većine islamskih pravnika i učenjaka.

254. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir el-Mirvezi i kazao: Čuo sam Aliju b. Hasana koji je kazao: Obavijestio nas je Abdullah b. Mubarek, on je prenio od Ibn Džurejdža, on od Zuhrija, on od Ebu Bekra b. Abdur-Rahmana, a on od Ebu Hurejre: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je izgovarao tekbir dok bi se spuštao."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[10]

To je i stav učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i onih poslije njih. Oni kažu: Osoba će izgovarati tekbir dok se spušta na ruku' i sedždu.

---

8 Ovaj hadis je dokaz da treba prilikom svakog spuštanja i podizanja izgovarati tekbir, osim prilikom podizanja s ruku'a. Tu se umjesto tekbira izgovara "Semiallhu limen hamideh" (čuje Allah onog ko Mu zahvaljuje). Begavi tvrdi da je u ovome postignut konsenzus među sljedbenicima islama. Po mišljenju većine učenjaka izgovaranje svih tekbira osim početnog je lijepo (mendub). Izgovaranje početnog tekbira je fard. Ahmed b. Hanbel, prema nekim predanjima smatra da je izgovaranje svih tekbira obavezno (vadžib).

9 Osim Tirmizije, zabilježili su ga još i Ahmed u *Musnedu* i Nesaija u *Sunenu*.

10 Ovaj hadis je zabilježio Buharija preko Zuhrija od Ebu Bekra b. Abdur-Rahmana b. Harisa i Ebu Selemea b. Abdur-Rahmana da je Ebu Hurejre ove tekbire izgovarao u svim namazima: obaveznim i dobrovoljnim, u Ramazanu i izvan njega......" Na kraju hadisa stoji da je kazao: "Tako mi Onog u čijoj je ruci moja duša, moj namaz vam je najsličniji i najpribližniji namazu Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem....."

١٨٩. بَاب مَا جَاءَ فِي رَفْعِ الْيَدَيْنِ عِنْدَ الرُّكُوعِ *

٢٥٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَابْنُ أَبِي عُمَرَ قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: **رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يُحَاذِيَ مَنْكِبَيْهِ، وَإِذَا رَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ**. وَزَادَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ فِي حَدِيثِهِ: **وَكَانَ لَا يَرْفَعُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ.**

٢٥٦. قَالَ ابو عِيسَى: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي عُمَرَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عُمَرَ وَعَلِيٍّ وَوَائِلِ بْنِ حُجْرٍ وَمَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ وَأَنَسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي حُمَيْدٍ وَأَبِي أُسَيْدٍ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ وَأَبِي قَتَادَةَ وَأَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ وَجَابِرٍ وَعُمَيْرٍ اللَّيْثِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَبِهَذَا يَقُولُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ: ابْنُ عُمَرَ وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبُو هُرَيْرَةَ وَأَنَسٌ وَابْنُ عَبَّاسٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ وَغَيْرُهُمْ. وَمِنَ التَّابِعِينَ: الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ وَعَطَاءٌ وَطَاوُسٌ وَمُجَاهِدٌ وَنَافِعٌ وَسَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَسَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ وَغَيْرُهُمْ.

وَبِهِ يَقُولُ مَالِكٌ وَمَعْمَرٌ وَالْأَوْزَاعِيُّ وَابْنُ عُيَيْنَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ: قَدْ ثَبَتَ حَدِيثُ مَنْ يَرْفَعُ يَدَيْهِ، وَذَكَرَ حَدِيثَ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ. وَلَمْ يَثْبُتْ حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَرْفَعْ يَدَيْهِ إِلَّا فِي أَوَّلِ مَرَّةٍ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الآمُلِيُّ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ زَمْعَةَ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْمُبَارَكِ.

حَدَّثَنَا هَنَّادٌ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ: أَلَا أُصَلِّي بِكُمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَصَلَّى فَلَمْ يَرْفَعْ يَدَيْهِ إِلَّا فِي أَوَّلِ مَرَّةٍ.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ الْبَرَاءِ ابْنِ عَازِبٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَبِهِ يَقُولُ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ *

189. Dizanje ruku kod ruku'a

255. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Ibn Ebu Omer;[11] kažu: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Zuhrija, on od Salima,[12] a on od svoga oca koji je kazao: **"Vidio sam Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kada bi stupio u namaz, podigao bi svoje ruke naspram ramena** (isto je tako činio) **i kada bi krenuo na ruku' i kada bi podizao glavu sa ruku'a." Ibn Ebu Omer je dodao u hadisu koji on prenosi: "A nije** (ih) **podizao između dvije sedžde."**[13]

---

11 Ibn Ebu Omeru je ime Muhammed b. Jahja b. Ebu Omer el-Adeni. Kao ravija je ocijenjen iskrenim (saduq), autor je jednog od musneda. Za njega Ebu Hatem kaže da je bio sklon gafletu. Puno se družio sa Ibn Ujejnom.

12 Salim je sin Abdullaha b. Omera, dakle unuk Omera b. Hattaba, drugog halife.

13 Na temelju ovoga, i drugih hadisa u ovakvom značenju, Ahmed b. Hanbel, Šafija, Abdullah b. Mubarek, Ishak, prema nekim rivajetima i Malik b. Enes i mnogi drugi učenjaci stali su na stajalište da je sunnet podići ruke pri izgovoru tekbira na tri mjesta u namazu: kod izgovora početnog tekbira, kada idemo na ruku i kada se vraćamo sa ruku'a.

Ebu Hanife, Sufjan i ostali učenjaci iz Kufe stoje na stajalištu da je sunnet podići ruke samo pri izgovoru početnog tekbira. Svoj stav oni temelje na hadisu Ibn Mesuda koji je spomenut u ovom poglavlju i hadisu Berra'a b. Aziba i eseru Omera b. Hattaba.

Ebu Davud i Darekutnija sa senedom bilježe od Berra'a b. Aziba da je rekao: "Vidio sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je klanjajući, prilikom stupanja u namaz podigao ruke blizu ušiju i kasnije to više nije ponavljao."

256. Ebu Isa veli: ISPRIČAO NAM JE Fadl b. Sabbah el-Bagdadi; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne; kaže: Nama je ispričao Zuhri sa ovim senedom slično hadisu Ibn Ebu Omera.

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Omera, Alije, Vaila b. Hudžra, Malika b. Huvejrisa, Enesa, Ebu Hurejre, Ebu Humejda, Ebu Usejda, Sehla b. Sa'da, Muhammeda b. Mesleme, Ebu Katade, Ebu Musaa el-Ešarija, Džabira i Umejra el-Lejsija.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.[14]

Prema ovome (hadisu) postupaju neki učenjaci: iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba: Ibn Omer, Džabir b. Abdullah, Ebu Hurejre, Enes, Ibn Abbas, Abdullah b. Zubejr i drugi; iz generacije tabi'ina: Hasan el-Basri, Ata', Tavus, Mudžahid, Nafi', Salim b. Abdullah, Seid b. Džubejr i drugi.

Također tako vele i Abdullah b. Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak.

Abdullah b. Mubarek kaže: Potvrđen je hadis na koji se pozivaju oni koji podižu (ruke), i spomenuo je hadis koji Zuhri prenosi od Salima, a on od svog oca, ali nije potvrđen hadis Ibn Mesuda "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, samo kod početnog tekbira, podizao ruke". O tome nam je pričao Ahmed b. Abdeh el-Amuli i kazao: Nama je ispričao Vehb b. Zem'a, on je prenio od Sufjana b. Abdul-Melika, a on od Abdullaha b. Mubareka.

Ispričao nam je Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Sufjana, on od Asima b. Kulejba, on od Abdur-Rahmana b. Esveda a on od Alkame, koji je kazao da je Abdullah b. Mesud rekao: **"Hoćete li da vam klanjam namaz onako kako ga je klanjao Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem? **Pa je klanjao i samo je prvi put** (kod početnog tekbira), **podigao ruke."**

(Tirmizija) kaže: Na ovu temu je hadis prenesen i od Bera'a b. Aziba.

Ebu Isa kaže: Ibn Mesudov hadis je hasenun.[15]

Tahavija i Ebu Bekr b. Ebu Šejbe su sa senedom zabilježili od Esveda da je kazao: "Vidio sam Omera b. Hattaba kada je podigao ruke samo kod prvog tekbira i kasnije to nije ponavljao."

14 Zabilježili su ga Buharija i Muslim.

15 Zabilježili su ga pored Tirmizije i Ahmed u *Musnedu* i Ebu Davud u *Sunenu*. Učenjaci su ga različito ocijenili. Ibn Hazm ga smatra sahihom, Tirmizija hasenom a Ibn Mubarek daifom.

Prema njemu postupaju mnogi učenjaci, iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i tabi'ina. A to je i stav Sufjana i učenjaka iz Kufe.

١٩٠. بَاب مَا جَاءَ فِي وَضْعِ الْيَدَيْنِ عَلَى الرُّكْبَتَيْنِ فِي الرُّكُوعِ *

٢٥٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ حَدَّثَنَا أَبُو حَصِينٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ قَالَ: قَالَ لَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: **إِنَّ الرُّكَبَ سُنَّتْ لَكُمْ فَخُذُوا بِالرُّكَبِ.**

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ سَعْدٍ وَأَنَسٍ وَأَبِي حُمَيْدٍ وَأَبِي أُسَيْدٍ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ وَأَبِي مَسْعُودٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ، لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ فِي ذَلِكَ، إِلَّا مَا رُوِيَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ وَبَعْضِ أَصْحَابِهِ: أَنَّهُمْ كَانُوا يُطَبِّقُونَ. وَالتَّطْبِيقُ مَنْسُوخٌ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ *

٢٥٨. قَالَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ: **كُنَّا نَفْعَلُ ذَلِكَ، فَنُهِينَا عَنْهُ، وَأُمِرْنَا أَنْ نَضَعَ الْأَكُفَّ عَلَى الرُّكَبِ.**

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ بِهَذَا.

190. O stavljanju ruku na koljena prilikom ruku'a

257. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Ebu Bekr b. Ajjaš; kaže: Nama je ispričao Ebu Hasin[16], on je prenio od

16 Ebu Hasin se zove Osman b. Asim el-Kufi el-Esedi. Slovi kao imam. Ibn Hadžer u *Takribu* za njega kaže da je pouzdan i siguran. Pripadao je četvrtoj generaciji ravija. Umro je 128. godine po Hidžri.

Ebu Abdur-Rahmana es-Sulemija,[17] koji je kazao: Omer b. Hattab nam je rekao: **"Uistinu vam je** (stavljanje ruku) **na koljena propisano kao sunnet, pa ih** (prilikom ruku'a) **stavljajte na koljena."**[18]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Sa'da, Enesa, Ebu Humejda, Ebu Usejda, Sehla b. Sa'da, Muhammeda b. Mesleme i Ebu Mesuda.

Ebu Isa kaže: Omerov hadis je hasenun-sahihun.

Prema ovome postupaju učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba, tabi'ina i oni poslije njih. Nema razilaženja u tom pogledu među njima, osim što je preneseno od Ibn Mesuda i nekih njegovih pristalica koji su spojene dlanove ruku stavljali između stegna. Prema mišljenju učenjaka ovakva praksa je derogirana.

258. Sa'd b. Ebu Vekas veli: **"Tako smo radili pa nam je to zabranjeno, a naređeno nam je da dlanove stavljamo na koljena."**[19]

Tako nam je ispričao Kutejbe i kazao, nama je ispričao Ebu Avane, prenijevši od Ebu Ja'fura, on od Mus'aba b. Sa'da, a on od svoga oca Sa'da.

١٩١. بَاب مَا جَاءَ أَنَّهُ يُجَافِي يَدَيْهِ عَنْ جَنْبَيْهِ فِي الرُّكُوعِ *

٢٥٩. حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا عَبَّاسُ

---

17 Ebu Abdur-Rahman es-Sulemi se zove Abdullah b. Habib el-Kufi. Više je poznat po nadimku (Ebu Abdur-Rahman) nego po imenu. Kao ravija je pouzdan i siguran. Otac mu je bio ashab.

18 Na temelju ovoga i njemu sličnih hadisa je većina islamskih učenjaka zauzela stav da je sunnet na ruku'u staviti ruke na koljena. Neki smatraju da ih je sunnet staviti između stegna. Ovakav stav oni temelje na sljedećem hadisu: Muslim u *Sahihu* sa senedom bilježi od Alkame i El-Esveda da su ušli kod Abdullaha b. Mesuda. Kada su klanjali, na ruku'u su stavili ruke na koljena. Vidjevši to Abdullah ih udari po rukama, sastavi ih i stavi među stegna. Kada su završili namaz reče: Ovako je radio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

Tirmizija smatra da je ovaj hadis dokinut prethodnim hadisom. To se da zaključiti iz riječi Sa'da b. Ebu Vakkasa: *Tako smo radili pa nam je to zabranjeno, a naređeno nam je* da na ruku'u stavljamo ruke na koljena. Također se to može zaključiti iz riječi Omera b. Hattaba. Alkama i El-Esved pričaju: Klanjali smo sa Abdullahom b. Mesudom pa je na ruku'u stavio ruke među stegna. Potom smo klanjali i sa Omerom b. Hattabom pa ih je i on stavio među stegna. Međutim, pošto je završio namaz reče: Ovako smo ranije praktikovali, potom smo prestali.

19 Bilježe ga i Buharija i Muslim.

بْنُ سَهْلٍ قَالَ: اجْتَمَعَ أَبُو حُمَيْدٍ وَأَبُو أُسَيْدٍ وَسَهْلُ بْنُ سَعْدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ فَذَكَرُوا صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ أَبُوحُمَيْدٍ: أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَ فَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ كَأَنَّهُ قَابِضٌ عليهما، وَوَتَّرَ يَدَيْهِ فَنَحَّاهُمَا عَنْ جَنْبَيْهِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي حُمَيْدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ أَهْلُ الْعِلْمِ: أَنْ يُجَافِيَ الرَّجُلُ يَدَيْهِ عَنْ جَنْبَيْهِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ *

191. O odvajanju ruku od bokova na ruku'u

259. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Nama je ispričao Ebu Amir el-Akadi; kaže: Nama je ispričao Fulejh b. Sulejman; kaže: Nama je ispričao Abbas b. Sehl koji je kazao: "**Sastali su se Ebu Humejd, Ebu Usejd, Sehl b. Sa'd i Muhammed b. Mesleme i spominjali namaz Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem**. Ebu Humejd reče: Ja od vas najbolje poznajem namaz Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem: **Kada bi Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **činio ruku' stavljao bi svoje ruke na svoja koljena, kao da ih želi obuhvatiti. Postavio bi ruke** (u odnosu na tijelo u položaj konopca na luku strijele) **i odvojio bi ih od bokova.**"[20]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu je hadis prenesen i od Enesa.

Ebu Isa kaže: Hadis Ebu Humejda je hasenun-sahihun.[21] Njega su odabrali učenjaci: Oni smatraju da osoba na ruku'u i na sedždi treba odvojiti ruke od bokova.

١٩٢. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّسْبِيحِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ *

٢٦٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أنبأنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ إِسْحَقَ

20 U ovom hadisu Abbasa b. Sehla stoji da se Ebu Humejd sastao sa trojicom ashaba. U predaji ovog hadisa, koju Ata prenosi sa senedom od Ebu Humejda es-Seidija, stoji da se on sastao sa desetoricom ashaba, među kojima je bio i Ebu Katade.

21 Osim Tirmizije zabilježio ga je i Ebu Davud u *Sunenu*.

بْنِ يَزِيدَ الْهُذَلِيِّ عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا رَكَعَ أَحَدُكُمْ فَقَالَ فِي رُكُوعِهِ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ،فَقَدْ تَمَّ رُكُوعُهُ وَذَلِكَ أَدْنَاهُ. وَإِذَا سَجَدَ فَقَالَ فِي سُجُودِهِ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَدْ تَمَّ سُجُودُهُ وَذَلِكَ أَدْنَاهُ.**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ حُذَيْفَةَ وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِمُتَّصِلٍ، عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ لَمْ يَلْقَ ابْنَ مَسْعُودٍ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَسْتَحِبُّونَ أَنْ لَا يَنْقُصَ الرَّجُلُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ مِنْ ثَلَاثِ تَسْبِيحَاتٍ.

وَرُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ أَنَّهُ قَالَ: أَسْتَحِبُّ لِلْإِمَامِ أَنْ يُسَبِّحَ خَمْسَ تَسْبِيحَاتٍ لِكَيْ يُدْرِكَ مَنْ خَلْفَهُ ثَلَاثَ تَسْبِيحَاتٍ. وَهَكَذَا قَالَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ

٢٦١. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ قَالَ: أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ عُبَيْدَةَ يُحَدِّثُ عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرَ عَنْ حُذَيْفَةَ: **أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، وَفِي سُجُودِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى. وَمَا أَتَى عَلَى آيَةِ رَحْمَةٍ إِلَّا وَقَفَ وَسَأَلَ. وَمَا أَتَى عَلَى آيَةِ عَذَابٍ إِلَّا وَقَفَ وَتَعَوَّذَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٢٦٢. و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ شُعْبَةَ ، **نَحْوَهُ.**

192. O riječima slave i hvale koje (se izgovaraju) na ruku'u i sedždi

260. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Isa b. Junus, prenijevši od Ibn Ebu Zi'ba[22], on od Ishaka b. Jezida el-Huzelija, on od Avna b. Abdullaha b. Utbea, a on od Ibn Mesuda, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Kada neki od vas ode na ruku' i na ruku'u rekne tri puta Subhane rabbijel azim** (neka je slavljen moj Veliki Gospodar), **a to je neophodni minimum, upotpunjen je njegov ruku'. A kada ode na sedždu i na sedždi rekne tri puta: Subhane rabijel-a'la** (neka je slavljen moj Uzvišeni Gospodar), **a to je neophodni minimum, upotpu- njena je njegova sedžda."**[23]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Huzejfe i Ukbea b. Amira.

Ebu Isa kaže: Kod hadisa Ibn Mesuda sened nije spojen, pošto Avn b. Abdullah b. Utbe nije imao susreta sa Ibn Mesudom.

Prema ovome postupaju učenjaci. Oni smatraju mustehabom da osoba na ruku'u i sedždi riječi slave i zahvale ne izgovara manje od tri puta.

Prenosi se od Ibn Mubareka da je kazao: Imamu je mustehab da riječi slave i zahvale izgovori po pet puta kako bi ih oni što klanjaju za njim stigli izgovoriti po tri puta.

Tako veli i Ishak b. Ibrahim.

261. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Ebu Davud i kazao: Obavijestio nas je Šu'be, prenijevši od A'meša koji je rekao:"**Čuo sam Sa'da b. Ubejdea kada kazuje od Mustevrida, on od Sileta b. Zufera, a on od Huzejfe, da je klanjao sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **pa je na ruku'u izgovarao Subhane rabbijel- azim** (slava mome Velikom Gospodaru), **a na sedždi Subhane rabbijel a'la (**slava mome Uzvišenom Gospodaru).

---

22 Ibn Ebu Zi'b se zove Muhammed b. Abdur-Rahman b. Mugire b. Haris. Kao ravija je pouzdan. Slovi kao učenjak u fikhu.

23 Ibnul-Melik veli: Da bi se ruku' i sedžda mogli smatrati upotpunjenim neophodno je minimalno na njima izgovoriti riječi slave i hvale po tri puta. Srednja granica je po pet puta, a maksimalno je moguće ove riječi izgovarati po sedam puta, ukoliko želimo da nam ruku' i sedžda budu što potpuniji.

El-Maverdi veli da se riječi slave i hvale na ruku'u i sedždi maksimalno mogu izgovarati po jedanaest, odnosno po devet puta, srednja granica je po pet, a minimum po jedanput.

Kad god bi (učeći) **naišao na ajet u kome se govori o milosti, zastao bi i tražio je,** (isto tako) **kad god bi naišao na ajet u kome se govori o azabu** (patnji), **zastao bi i zatražio utočište."**

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun.[24]

262. A ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Mehdi, prenijevši od Šu'bea slično prethodnom (hadisu).

١٩٣. بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْقِرَاءَةِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ *

٢٦٣. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ حَدَّثَنَا مَعْنٌ حَدَّثَنَا مالك و حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍعَنْ أبيهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أبي طَالِبٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ لُبْسِ الْقَسِّيِّ، وَالْمُعَصْفَرِ وَعَنْ تَخَتُّمِ الذَّهَبِ ، و عن قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي الرُّكُوعِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَلِيٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ ،وَهُوَ قَوْلُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بعدهم. كَرِهُوا الْقِرَاءَةَ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ *

193. O zabrani učenja na ruku'u i sedždi

263. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n; kaže: Nama je ispričao Malik (h) A ISPRIČAO NAM JE Kutejbe, prenijevši od Malika, on od Nafi'a, on od Ibrahima b. Abdullaha b. Hunejna, on od svoga oca, a on od Alije b. Ebu Taliba **"da je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **zabranio oblačenje** (odjeće) **od kasijskog platna**[25] **i odjeće**

24 Pored Tirmizije ga je zabilježio i Muslim u *Sahihu*.

25 Kasijsko platno je, prema Ibn Vehbu, tkanina koja se pravi u mjestu Kasij u Egiptu. Karakteristično je po tome što je protkano svilenim nitima i prugama. Po Ibn Esiru je to lanena tkanina kod koje su pruge od svile. Proizvodi se u mjestu Kas na obali mora na granici prema Tunisu.

obojene žutom (šafranovom) **bojom, nošenje zlatnog prstenja i učenje Kur'ana na ruku'u".**[26]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Hadis Alije je hasenun-sahihun[27], u skladu sa njim je i stav učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i onih poslije njih. Oni učenje Kur'ana na ruku'u i sedždi drže pokuđenim (mekruhom)

١٩٤. بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ لَا يُقِيمُ صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ *

٢٦٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تُجْزِئُ صَلَاةٌ لَا يُقِيمُ فِيهَا الرَّجُلُ يَعْنِي صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ.**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ وَأَنَسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَرِفَاعَةَ الزُّرَقِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: يَرَوْنَ أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ.

و قَالَ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: مَنْ لَمْ يُقِمْ صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ فَصَلَاتُهُ فَاسِدَةٌ، لِحَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تُجْزِئُ صَلَاةٌ لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ فِيهَا صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ. وَأَبُو مَعْمَرٍ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَخْبَرَةَ. وَأَبُو مَسْعُودٍ

---

26 Prve tri zabrane u ovom hadisu odnose se isključivo na muškarce, a posljednja i na muškarce i na žene. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je zabranio muškarcima, nošenje svile i svega što je protkano svilom, zabranio im je oblačenje odjeće obojene žutom (šafranovom) bojom i nošenje prstenja i drugog nakita od zlata. Ženama je to dozvolio.

I muškarcima i ženama je zabranio učenje Kur'ana na ruku'u i sedždi, zato što su, kako kaže El-Hattabi, ruku' i sedžda posebno predviđeni za veličanje i zahvalu Allahu, dž.š, i dovu.

U hadisu koji su zabilježili Muslim, Ebu Davud i Nesaija od Ibn Abbasa stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Eto meni je u istinu zabranjeno da učim Kur'an kada sam na ruku'u i sedždi. Zato na ruku'u veličajte svoga Gospodara a na sedždi upućujte što više dova, jer postoji mogućnost da vam budu uslišane."

27 Pored Tirmizije su ga još zabilježili i Muslim u *Sahihu*, Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

الْأَنْصَارِيُّ الْبَدْرِيُّ اسْمُهُ عُقْبَةُ بْنُ عَمْرٍو *

194. O onome koji ne izravnava leđa na ruku'u i sedždi

264. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, prenijevši od A'meša, on od Umarea b. Umejra, on od Ebu Ma'mera a on od Ebu Mesuda el-Ensarije[28] koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Nije punovažan namaz u kome osoba ne izravna leđa na ruku'u i sedždi."**[29]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi još preneseni i od Alije b. Šejbana, Enesa, Ebu Hurejre i Rifa'ata ez-Zurekija.

Ebu Isa kaže: Hadis Ebu Mesuda je hasenun-sahihun.[30]

Prema njemu su postupili učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i oni poslije njih. Oni drže da osoba treba izravnati leđa na ruku'u i sedždi.

Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da je namaz pokvaren kod onoga ko ne izravna leđa na ruku'u i sedždi, shodno hadisu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Nije punovažan namaz u kome osoba ne izravna leđa na ruku'u i sedždi." Ebu Ma'meru je ime Abdullah b. Sahbere a Ebu Mesudu el-Ensariju el-Bedriju je ime Ukbe b. Amr.

١٩٥. بَاب مَا يَقُولُ الرَّجُلُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ *

٢٦٥. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ حَدَّثَنِا عَمِّي عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

---

28 Ebu Mesud Ukbe b. Amr b. Sa'lebe el-Ensari el-Bedri je znameniti ashab. Umro je nešto prije četrdesete godine po Hidžri. Neki vele da je umro poslije četrdesete.

29 Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da nije ispravan namaz onome ko ne bi izravnao leđa na ruku'u i sedždi. Izravnavanje leđa na ruku'u i sedždi ukazuje na smirenost i spokojstvo u namazu, a ta'dili-erkan i smirenost su po njima u namazu fard, bez čega namaz ne vrijedi.
Ta'dili-erkan i smirenost u namazu su, po Ebu Hanifi, vadžib, odnosno sunnet prema nekim predanjima od njega. Ebu Jusuf također drži da je smirenost i spokojstvo u namazu fard.

30 Osim Tirmizije zabilježili su ga i Muslim u *Sahihu*, te Ebu Davud, Nasaija i Ibn Madže u *Sunenima*.

وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ أبي أَوْفَى وَأبي جُحَيْفَةَ وَأبي سَعِيدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَلِيٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ، قَالَ: يَقُولُ هَذَا فِي الْمَكْتُوبَةِ وَالتَّطَوُّعِ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْكُوفَةِ: يَقُولُ هَذَا فِي صَلَاةِ التَّطَوُّعِ وَلَا يَقُولُهَا فِي صَلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ.

195. Šta osoba izgovara kada podiže glavu sa ruku'a

265. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Ebu Davud et-Tajalisi, a njemu Abdul-Aziz b. Abdullah b. Ebu Seleme el-Madži- šun; kaže: Nama je ispričao moj amidža,[31] on je prenio od Abdur-Rahmana el-A'redža, on od Ubejdullaha b. Ebu Rafi'a, a on od Alije b. Ebu Taliba koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je govorio kada bi podizao glavu sa ruku'a: Allah čuo onoga ko Mu zahvaljuje, Gospodaru naš, Tebi pripada sva hvala, tolika koliki je prostor nebesa i zemlje i prostor između njih, i koliko Ti hoćeš više od toga."**[32]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Omera, Ibn Abbasa, Ibn Ebu Evfa'a, Ebu Džuhajfea i Ebu Seida.

31 Jakub b. Ebu Seleme je, po ocjeni Ibn Hadžera el-Askalanija, dosta iskren ravija.

32 Prema mišljenju Šafije spomenute riječi je sunnet izgovarati i kod obaveznih a i kod dobrovoljnih namaza, dok prema mišljenju Ebu Hanife spomenute riječi treba izgovarati samo kod dobrovoljnih namaza. Za ovakav svoj stav Ebu Hanife ne nevodi validan dokaz.

Ebu Isa kaže: Alijin hadis je hasenun-sahihun.[33] Prema njemu su postupili neki učenjaci. Prema njemu je postupio Šafija koji je kazao: Ovo se izgovara i kod obaveznih a i kod dobrovoljnih namaza.

Neki učenjaci iz Kufe vele da se ovo izgovara samo kod dobrovoljnih, a ne i kod obaveznih namaza.

١٩٦. بَاب مِنْهُ آخَرُ *

٢٦٦. حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ حَدَّثَنَا مَعْنٌ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ. فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ بَعْض أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: أَنْ يَقُولَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، وَيَقُولَ مَنْ خَلْفَ الْإِمَامِ: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ. و قَالَ ابْنُ سِيرِينَ وَغَيْرُهُ: يَقُولُ مَنْ خَلْفَ الْإِمَامِ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، مِثْلَ مَا يَقُولُ الْإِمَامُ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَإِسْحَقُ *

196. Još jedno poglavlje o tome

266. ISPRIČAO NAM JE Ensarija;[34] kaže: Nama je ispričao Ma'n; kaže: Nama je ispričao Malik, on je prenio od Sumejja[35], on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

33 Osim Tirmizije su ga zabilježili i Muslim u *Sahihu*, te Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*.

34 Ensariji je ime Ishak b. Musa el-Ensari

35 Sumejj je štićenik Ebu Bekra b. Abdur-Rahmana b. Harisa el-Mahzumija. Kao ravija je pouzdan.

sellem, kazao: **"Kada imam rekne: Semiallahu limen hamideh** (Allah čuje onoga ko Mu zahvaljuje), **vi recite: Rabbena ve lekel-hamd** (Naš Gospodaru, Tebi hvala)[36], **jer će uistinu onome ko ih izgovori biti oprošteni grijesi koje je ranije počinio ukoliko se njegov izgovor podudari sa izgovorom meleka."**[37]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Prema njemu su postupili neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i onih poslije njih. (Oni smatraju) da imam treba reći: "Semiallahu limen hamideh" (Allah čuje onoga ko Mu zahvaljuje), dok će oni iza njega reći: "Rabbena ve lekel-hamd" (Naš Gospodaru, Tebi hvala). Ovakav stav zastupa i Ahmed. Ibn Sirin i drugi smatraju da će oni iza imama reći: i "Semiallahuimen hamideh (Allah čuje onoga ko Mu zahvaljuje) i "Rabbena ve lekel-hamd" (Gospodaru naš, Tebi hvala), dakle isto što izgovara i imam. Ovakvo mišljenje zastupaju i Šafija i Ishak.

١٩٧. بَاب مَا جَاءَ فِي وَضْعِ الْيَدَيْنِ قَبْلَ الرُّكْبَتَيْنِ فِي السُّجُودِ *

٢٦٧. حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ وَأَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَجَدَ يَضَعُ رُكْبَتَيْهِ قَبْلَ يَدَيْهِ، وَإِذَا نَهَضَ رَفَعَ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ.

و زَادَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ فِي حَدِيثِهِ: قَالَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ: وَلَمْ يَرْوِ شَرِيكٌ عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ.

---

36 Na temelju ovih riječi su Ahmed b. Hanbel, Ebu Hanife i Malik, stali na stanovište da će imam kada se bude podizao sa ruku'a izgovoriti samo "Allah čuo onoga ko Mu zahvaljuje, dok će džemat koji je pristao za njim izgovarati samo "Naš Gospodaru, Tebi hvala."

Šafija, Ebu Jusuf, Muhammed a prema nekim predanjima i Ahmed b. Hanbel, vele da i imam i džemat mogu izgovarati i jedno i drugo istovremeno, kao što to izgovara osoba koja klanja individualno.

37 Ibn Hadžer el-Askalani u djelu Fethul-Bari tvrdi da se oprost o kome je riječ u ovome hadisu odnosi na male grijehe, dok je za velike grijehe potrebna tevba (pokajanje), koja treba da ispunjava sve tražene uslove.

قَالَ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ حَسَنٌ، لَا نَعْرِفُ أَحَدًا رَوَاهُ غير شَرِيكٍ. وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَرَوْنَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ رُكْبَتَيْهِ قَبْلَ يَدَيْهِ، وَإِذَا نَهَضَ رَفَعَ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ.

وَرَوَى هَمَّامٌ عَنْ عَاصِمٍ هَذَا مُرْسَلًا، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ وَائِلَ بْنَ حُجْرٍ *

197. O spuštanju ruku prije koljena pri odlasku na sedždu

267. ISPRIČALI SU NAM Seleme b. Šebib[38], Abdullah b. Munir[39], Ahmed b. Ibrahim ed-Devreki, Hasan b. Ali el-Hulvani i drugi; kažu: Nama je ispričao Jezid b. Harun; kaže: Nama je ispričao Šerik, on je prenio od Asima b. Kulejba, on od svoga oca, a on od Vaila b. Hudžra koji je kazao: **"Vidio sam Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kada je išao na sedždu, spuštao bi svoja koljena prije ruku, a kada bi se vraćao dizao je ruke prije koljena."**[40]

Hasan b. Ali je u hadisu koji on prenosi dodao: Jezid b. Harun je kazao, da Šerik od Asima b. Kulejba nije prenio ništa drugo osim ovog hadisa.

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je garibun-hasenun. Nije nam poznato da ga je još neko drugi prenio osim Šerika. Prema njemu postupa većina učenjaka. Oni smatraju da osoba koljena treba spuštati prije ruku, a kada se vraća treba podizati ruke prije koljena.

Hemmam je ovo od Asima prenio kao mursel hadis pošto u njemu nije spomenuo Vaila b. Hudžra.

---

38 Ebu Abdullah Seleme b. Šebib en-Nejsaburi je hafiz u hadisu. Preselio se u Meku. Od njega su hadise preuzimali Muslim, Tirmizija, Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže. Ebu Hatem ga ocjenjuje iskrenim, a Ebu Nuajm za njega kaže da je pouzdan (siqa).

39 Ebu Abdur-Rahman Abdullah b. Munir el-Mirvezi je bio izuzetno pobožan čovjek i vrlo pouzdan ravija. Od njega je Buharija preuzeo hadise i kazao da njemu ravnog nije sreo.

40 Na temelju ovoga hadisa je većina islamskih učenjaka, među kojima su Omer b. Hattab, Nehai, Muslim b. Jesar, Sufjan es-Sevri, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu Hanife stali na stanovište da pri odlasku na sedždu, na tlo, treba spuštati prvo koljena pa onda ruke, a kod vraćanja sa sedžde obrnuto, prvo podizati ruke pa onda koljena.

Malik i Evzaija smatraju da pri odlasku na sedždu treba spuštati prvo ruke pa tek onda koljena, a kod vraćanja sa sedžde, prvo podizati koljena pa onda ruke.

١٩٨. بَاب آخَرُ مِنْهُ *

٢٦٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَسَنٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ فَيَبْرُكُ فِي صَلَاتِهِ بَرْكَ الْجَمَلِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الزِّنَادِ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ ضَعَّفَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ وَغَيْرُهُ *

198. Još jedno poglavlje na ovu temu

268. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Nafi', on je prenio od Muhammeda b. Abdullaha b. Hasana, on od Ebu Zinada, on od A'redža, a on od Ebu Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Je li to od vas neki namjerno, u namazu, kleknu na način kako kleči deva?"**[41]

Ebu Isa veli: Ebu Hurejrin hadis je garibun. Nije nam poznat od hadisa Ebu Zinada, osim ovim putem.

Ovaj je hadis prenesen i od Abdullaha b. Seida el-Makburija, on od svoga oca, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Abdullaha b. Seida el-Makburija su Jahja b. Seid el-Kattan i drugi ocijenili slabim ravijom.

41 To znači: Je li to neki od vas svjesno spuštaju koljena prije ruku, prilikom odlaska na sedždu, poput deve koja kada hoće da klekne prvo spušta koljena na zemlju.
Ovaj su hadis Malik i Evzaija uzeli kao podlogu za svoj stav; da je lijepo (mustehab) prilikom odlaska na sedždu prvo spustiti ruke a zatim koljena.

١٩٩. بَاب مَا جَاءَ فِي السُّجُودِ عَلَى الْجَبْهَةِ وَالْأَنْفِ ٭

٢٦٩. حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ قال: حَدَّثَنِي عَبَّاسُ بْنُ سَهْلٍ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَجَدَ أَمْكَنَ أَنْفَهُ وَجَبْهَتَهُ مِنَ الْأَرْضِ، وَنَحَّى يَدَيْهِ عَنْ جَنْبَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَوَائِلِ بْنِ حُجْرٍ وَأَبِي سَعِيدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي حُمَيْدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ يَسْجُدَ الرَّجُلُ عَلَى جَبْهَتِهِ وَأَنْفِهِ. فَإِنْ سَجَدَ عَلَى جَبْهَتِهِ دُونَ أَنْفِهِ، فَقَدْ قَالَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: يُجْزِئُهُ. وَقَالَ غَيْرُهُمْ: لَا يُجْزِئُهُ حَتَّى يَسْجُدَ عَلَى الْجَبْهَةِ وَالْأَنْفِ ٭

199. O tome da na sedždu treba spustiti čelo i nos

269. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Nama je ispričao Ebu Amir; kaže: Nama je ispričao Fulejh b. Sulejman i kazao: Meni je ispričao Abbas b. Sehl, a on je prenio od Ebu Humejda es-Saidija: **"Kada bi Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **činio sedždu, on bi na tlo spustio svoj nos i čelo, odmakao bi ruke od bokova a dlanove bi stavio naspram ramena."**[42]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa, Vaila b. Hudžra i Ebu Seida.

Ebu Isa kaže: Ebu Humejdov hadis je hasenun-sahihun.[43]

Prema njemu postupaju učenjaci: (Oni drže); da osoba na sedždu treba spustiti i čelo i nos. Ukoliko bi na sedždu spustila samo čelo bez nosa, prema nekim učenjacima bi to bilo sasvim dovoljno, dok neki drže da namaz ne bi vrijedio ukoliko se ne bi spustili i čelo i nos.

42 Na temelju ovoga hadisa su Ahmed b. Hanbel, Evzaija i Ishak zauzeli stav: da je na sedždi vadžib spustiti i čelo i nos na tlo. Većina islamskih učenjaka smatra da je spustiti čelo vadžib, a nos sunnet. Ebu Hanife misli da je sedžda ispravna ukoliko se spusti bilo koje od njih dvoje, čelo ili nos, ali je, dakako, bolje i namaz je potpuniji ukoliko se spuste i čelo i nos.

43 Osim Tirmizije su ga zabilježili i Ebu Davud u *Sunenu* i Ibn Huzejme u *Sahihu*.

٢٠٠. بَاب مَا جَاءَ أَيْنَ يَضَعُ الرَّجُلُ وَجْهَهُ إِذَا سَجَدَ *

٢٧٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ عَنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ قَالَ: قُلْتُ لِلْبَرَاءِ ابْنِ عَازِبٍ: أَيْنَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ وَجْهَهُ إِذَا سَجَدَ؟ فَقَالَ بَيْنَ كَفَّيْهِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ وَأَبِي حُمَيْدٍ.

حَدِيثُ الْبَرَاءِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ تَكُونَ يَدَاهُ قَرِيبًا مِنْ أُذُنَيْهِ *

200. Gdje osoba stavlja svoje lice kada je na sedždi

270. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Hafs b. Gijas, on je prenio od Hadždžadža[44], on od Ebu Ishaka[45] koji je kazao: **"Rekao sam Berra'u b. Azibu: Gdje bi Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **stavljao svoje lice, kada bi bio na sedždi? Između dlanova, reče on."**[46]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Vaila b. Hudžra i Ebu Humejda

Berraov hadis je hasenun-garibun.[47]

Stav koji su odabrali neki učenjaci jeste: da ruke trebaju biti blizu ušiju.

44 Hadždžadž b. Erta'te el-Kufi je jedan od fikhskih učenjaka. Kao ravija je dosta iskren (saduq), s tim što je puno griješio i bio sklon tedlisu.

45 Ebu Ishak je Amr b. Abdullah es-Subej'i. Kao ravija je pouzdan (siqqa). Pripadao je trećoj generaciji. Pred kraj života je posenilio.

46 Iz ovoga se hadisa da zaključiti da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na sedždi svoje lice stavljao između svojih dlanova. A dlanove bi, kako stoji u hadisu koji prenosi Ebu Humejd es-Seidi u prethodnom poglavlju, stavljao naspram ramena, ili naspram ušiju. Tahavija u djelu Šerhul-meanil-asar, nakon što je spomenuo različite predaje o tome veli: Učenjaci o tome da li na sedždi treba staviti dlanove naspram ušiju ili naspram ramena, imaju gotovo identične stavove onima kod dizanja ruku prilikom početnog tekbira. Oni koji smatraju da kod početnog tekbira treba dići ruke naspram ušiju, to isto smatraju i na sedždi, dok učenjaci koji drže da kod početnog tekbira treba dići ruke naspram ramena, smatraju da i ih i na sedždi treba staviti naspram ramena.

47 Osim Tirmizije zabilježio ga je i Tahavija u Šerhul-meanil-asar.

٢٠١. بَاب مَا جَاءَ فِي السُّجُودِ عَلَى سَبْعَةِ أَعْضَاءٍ ‌*

٢٧١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنِ ابْنِ الْهَادِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَامِرِ ابْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: **إِذَا سَجَدَ الْعَبْدُ سَجَدَ مَعَهُ سَبْعَةُ آرَابٍ: وَجْهُهُ وَكَفَّاهُ وَرُكْبَتَاهُ وَقَدَمَاهُ.**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَجَابِرٍ وَأَبِي سَعِيدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ الْعَبَّاسِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَعَلَيْهِ الْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ ‌*

٢٧٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: **أُمِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْضَاءٍ، وَلَا يَكُفَّ شَعْرَهُ وَلَا ثِيَابَهُ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ ‌*

201. O činjenju sedžde na sedam udova

271. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Bekr b. Mudar[48], on je prenio od Ibn Hadija, on od Muhammeda b. Ibrahima, on od Amira b. Sa'da b. Ebu Vekkasa, a on od Abbasa b. Abdul-Muttaliba koji je čuo Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada veli: **"Kada rob čini sedždu, sa njim sedždu čini i sedam dijelova tijela: lice njegovo, dlanovi njegovi, koljena njegova i stopala njegova."**[49]

48 Bekr b. Mudar b. Muhammed b. Hakim Ebu Muhammed, neki vele Ebu Abdul-Melik, je pouzdan i siguran ravija (siqatun-sebt). Pripadao je osmoj generaciji. Umro je 174. godine po Hidžri.

49 Ovim hadisom je postignut kompromis među, na prvi pogled, različitim predajama. U hadisu koji bilježe Buharija i Muslim od Ibn Abbasa stoji da je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, naređeno, da na sedždu spusti sedam udova ili sedam dijelova tijela: čelo, dlanove, dva koljena i prste dvaju stopala. U Muslimovoj predaji ovog hadisa stoji također da mu je naređeno da na sedždu spusti sedam udova, potom pored sedam spomenutih u prethodnom hadisu spominje i nos. U ovom hadisu je spomenuto lice, čime je obuhvaćeno i čelo i nos.

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa, Ebu Hurejre, Džabira i Ebu Seida.

Ebu Isa kaže: Abbasov hadis je hasenun-sahihun[50]. Prema njemu postupaju učenjaci.

272. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Hammad b. Zejd, on je prenio od Amra b. Dinara, on od Tavusa a on od Ibn Abbasa da je kazao: **"Vjerovjesniku,** sallallahu alejhi ve sellem **je naređeno da sedždu čini na sedam udova, i da** (dok je u namazu) **ne sabire svoju kosu i svoju odjeću."**[51]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[52]

٢٠٢. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّجَافِي فِي السُّجُودِ *

٢٧٣. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ دَاوُدَ بْنِ قَيْسٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَقْرَمِ الْخُزَاعِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: **كُنْتُ مَعَ أَبِي بِالْقَاعِ مِنْ نَمِرَةَ فَمَرَّتْ رَكَبَةٌ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يُصَلِّي. قَال: فَكُنْتُ أَنْظُرُ إِلَى عُفْرَتَيْ إِبْطَيْهِ إِذَا سَجَدَ و أرى بَيَاضِهِ.**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ بُحَيْنَةَ وَجَابِرٍ وَأَحْمَرَ بْنِ جَزْءٍ وَمَيْمُونَةَ وَأَبِي حُمَيْدٍ وَأَبِي أُسَيْدٍ وَأَبِي مَسْعُودٍ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ وَالْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ وَعَدِيِّ بْنِ عَمِيرَةَ وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَقْرَمَ حَدِيثٌ حَسَنٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ دَاوُدَ بْنِ قَيْسٍ. وَلَا يعْرفُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَقْرَمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَأَحْمَرُ بْنُ جَزْءٍ هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَهُ حَدِيثٌ وَاحِدٌ.

50 Zabilježen je u svim zbirkama El-Kutubus-sitte osim Buharijeve.

51 I da dok je u namazu, neka ne smješta svoju kosu i ne namješta svoju odjeću, jer će to umanjiti njegovu koncentraciju u namazu.

52 Zabilježili su ga pored Tirmizije i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَرْقَمَ الزُّهْرِيُّ كَاتِبُ أَبِي بَكْرِ الصِّدِّيق. وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَرْقَمَ الخزاعي
إنما يعرف له هذا الحديث عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *

202. O odmicanju (nadlaktica od tijela) na sedždi

273. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Nama je ispričao Ebu Halid el-Ahmer, prenijevši od Davuda b. Kajsa, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Akrema el-Huzaija, a on od svoga oca koji je kazao: "**Bio sam sa mojim ocem u dolini Nemire kod Arefata, pa je prošla grupa jahača. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je (u tom trenutku) klanjao. Kaže: pa sam vidio bjeličastosivu boju njegovih pazuha kada je činio sedždu. Vidio sam njihovu bjelinu.**"[53]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa, Ibn Buhajnea, Džabira, Ahmera b. Džez'a, Mejmune, Ebu Humejda, Ebu Usejda, Ebu Mesuda, Sehla b. Sa'da, Muhammeda b. Mesleme, Berra'a b. Aziba, Adijja b. Amirea i Aiše.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Akrema je hasenun. Nije nam poznat osim preko Davuda b. Kajsa, niti nam je poznato da Abdullah b. Akrem od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi još neki hadis, osim ovoga.

Prema njemu postupaju učenjaci.

Ahmer b. Džez' je jedan od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba. On je prenio (svega) jedan hadis, dok je Abdullah b. Erkam ez-Zuhri bio pisar Ebu Bekra es-Siddika. Zna se da je Abdullah b. Akrem el- Huzai prenio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, samo ovaj hadis.

٢٠٣. بَاب مَا جَاءَ فِي الِاعْتِدَالِ فِي السُّجُودِ *

٢٧٤. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا سَجَدَ أَحَدُكُمْ فَلْيَعْتَدِلْ، وَلَا يَفْتَرِشْ ذِرَاعَيْهِ افْتِرَاشَ الْكَلْبِ.

---

53 Ovaj hadis upućuje na to da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na sedždi odmicao nadlaktice svojih ruku od tijela do te mjere da je posmatrač iza njega mogao vidjeti njegove pazuhe. To potvrđuje i hadis koji su zabilježili Buharija i Muslim u *Sahihima* od Ibn Buhejnea a u kome stoji: " Kada bi klanjao, na sedždi bi raširio ruke da bi mu se vidjela bjelina ispod pazuha."

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِبْلٍ وَالْبَرَاءِ وَأَنَس وَأَبِي حُمَيْدٍ وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَخْتَارُونَ الِاعْتِدَالَ فِي السُّجُودِ وَيَكْرَهُونَ الِافْتِرَاشَ كَافْتِرَاشِ السَّبُعِ *

٢٧٥. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَبْسُطَنَّ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ فِي الصَّلَاةِ بَسْطَ الْكَلْبِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

203. O sukladnosti na sedždi

274. ISPRIČAO NAM JE Henad Ebu Muavija, prenijevši od A'meša, on od Ebu Sufjana[54] a on od Džabira da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Kada neko od vas čini sedždu neka bude sukladan[55] i neka ne ispruža podlaktice** (ruku svojih) **po zemlji, kao što ih ispruža pas."**[56]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdur-Rahmana b. Šibla, Berra'a, Enesa, Ebu Humejda i Aiše.

Ebu Isa kaže: Džabirov hadis je hasenun-sahihun.[57]

54 Ebu Sufjan je Talha b. Nafi' el-Vasiti. Ibn Hadžer ga ocjenjuje iskrenim (saduq). Ahmed i Nesaija za njega kažu da nije loš, dok Ibn Mein za njega kaže da ne predstavlja ništa. Prenio je hadise od Ebu Ejuba, Ibn Abbasa i Džabira. Od njega su prenijeli A'meš i mnogi drugi.

55 Pod sukladnošću se, kako tvrdi Abdur-Rahman el-Mubarekfori, misli na to: da osoba na sedždi zauzme normalan položaj, da se previše ne ispruža niti da se skuplja, da dlanove ruku spusti na tlo a da laktove podigne i da ih rastavi od bokova, te da stomak odvoji od stegna.

56 Ebu Davud, Nesaija i Darimija bilježe sa senedom od Abdur-Rahmana b. Šibla da je kazao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je zabranio (na sedždi) kljucanje poput vrane, pružanje ruku poput zvijeri i da neko sebi rezerviše mjesto u džamiji kao što deva sebi rezerviše mjesto za boravak."

Muslim bilježi od Berra'a b. Aziba da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada si na sedždi spusti dlanove na tlo, a podigni laktove."

57 Osim Tirmizije zabilježili su ga i Ibn Huzejme u *Sahihu* i Ahmed u *Musnedu*.

Prema njemu postupaju učenjaci. Oni su odabrali stav: da na sedždi treba biti sukladan, a pružanje podlaktica (ruku) po zemlji poput zvijeri, smatraju pokuđenim.

275. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas je obavijestio Ebu Davud; kaže: Nas je obavijestio Šu'be, prenijevši od Katade koji je kazao: Čuo sam Enesa kada veli da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Na sedždi budite sukladni, i neka niko od vas ne ispruža podlaktice** (svojih ruku) **po zemlji kao što ih ispruža pas."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[58]

٢٠٤. بَاب مَا جَاءَ فِي وَضْعِ الْيَدَيْنِ وَنَصْبِ الْقَدَمَيْنِ فِي السُّجُودِ *

٢٧٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَخْبَرَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ أَخْبَرَنَا وُهَيْبٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِوَضْعِ الْيَدَيْنِ وَنَصْبِ الْقَدَمَيْنِ.**

٢٧٧. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَقَالَ الْمُعَلَّى: أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَامِرِ ابْنِ سَعْدٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِوَضْعِ الْيَدَيْنِ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ أَبِيهِ.**

قَالَ أَبو عِيسَى: وَرَوَى يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِوَضْعِ الْيَدَيْنِ وَنَصْبِ الْقَدَمَيْنِ. مرسل. وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ وُهَيْبٍ. وَهُوَ الَّذِي أَجْمَعَ عَلَيْهِ أَهْلُ الْعِلْمِ وَاخْتَارُوهُ *

58 Bilježe ga još i Buharija i Muslim u *Sahihima* i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

204. O spuštanju ruku i ispravljanju stopala na sedždi

276. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdur-Rahman;[59] kaže: Nas je obavijestio Mualla b. Usejd; kaže: Nas je obavijestio Vuhejb[60], on je prenio od Muhammeda b. Adžlana, on od Muhammeda b. Ibrahima, on od Amira b. Sa'da,[61] a on od svoga oca: **"da je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **naredio polaganje ruku a ispravljanje stopala** (na sedždi)."[62]

277. ABDULLAH JE KAZAO da je Mualla rekao: Obavijestio nas je Hammad b Mes'ade, prenijevši od Muhammeda b. Adžlana, on od Muhammeda b. Ibrahima, a on od Amira b. Sa'da: **"da je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **naredio polaganje ruku** (na sedždi)." On je spomenuo (hadis) sličan prethodnom, s tim što u njemu nije spomenuo "od svoga oca".

Kaže Ebu Isa: Jahja b. Seid el-Kattan i drugi su prenijeli od Muhammeda b. Adžlana, on od Muhammeda b. Ibrahima, on od Amira b. Sa'da kao mursel hadis: "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio polaganje dlanova, a ispravljanje stopala (na sedždi)."

Ovo je pouzdanije od hadisa Vuhejba.

A to je ono što su odabrali učenjaci i u čemu su se složili.

٢٠٥. بَاب مَا جَاءَ فِي إِقَامَةِ الصُّلْبِ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَالرُّكُوعِ ☼

٢٧٨. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى أَخْبَرَنَا بْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنِ
الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ

---

59 Abdullah b. Abdur-Rahman ed-Darimi je poznati hafiz u hadisu i pisac jednog od Musneda.

60 Vuhejb b. Halid b. Adžlan el-Bahili. Ibn Hadžer veli za njega da je pouzdan i siguran ravija (siqatun-sebt), ali je pred kraj života malo posenilio.

61 Amir b. Sa'd je sin poznatog ashaba Sa'da b. Ebu Vekkasa, jednog od desetorice ashaba kojima ja Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zagarantovao Džennet. Amir je pouzdan ravija, prenosi dosta hadisa.

62 Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio da dlanove ruku na sedždi spustimo na tlo i to naspram ramena ili ušiju, kako stoji u hadisima koje smo ranije spomenuli, a da ispravimo stopala nogu, tako što ćemo podaviti prste i osloniti se na njih.

اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ، وَإِذَا سَجَدَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ، قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَس.

٢٧٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ نَحْوَهُ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ الْبَرَاءِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

205. O uspravljanju nakon što (osoba) podigne glavu sa ruku'a i sedžde

278. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed b. Musa; kaže: Nas je obavijestio Ibn Mubarek i kazao: Nas je obavijestio Šu'be, prenijevši od Hakema, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle a on od Berra'a b. Aziba koji je kazao: **"Namaz Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem **je bio približno sukladan i ravnomjeran, i kada bi bio na ruku i kada bi se podizao sa ruku'a i kada bi bio na sedždi i kada bi se podizao sa sedžde."**[63]

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Enesa.

279. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Džafer; kaže: Nas je obavijestio Šu'be, prenijevši od Hakema slično prethodnom (hadisu).

Ebu Isa kaže: Hadis Berra'a je hasenun-sahihun.[64]

---

63 Ovaj se hadis odnosi na ta'dili-erkan u namazu. Pod ta'dili erkanom podrazumijevamo lagahno spuštanje i podizanje tijela, njegovo izravnavanje i zastajanje nakon ruku'a i između dvije sedžde. Muslim u *Sahihu* bilježi sa senedom od Enesa b. Malika koji je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem bi izgovarajući "semiallahu limen hamideh" nakon što bi se vratio sa ruku'a, toliko dugo zastao da bismo pomislili da je zaboravio, a potom bi učinio sedždu i između dvije sedžde toliko dugo sjedio da bismo pomislili da je zaboravio."

64 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*

٢٠٦. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ أَنْ يُبَادَرَ الْإِمَامُ بِالرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ

٢٨٠. حَدَّثَنَا بندار حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ قال: حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ، وَهُوَ غَيْرُ كَذُوبٍ، قَالَ: كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَمْ يَحْنِ رَجُلٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَسْجُدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَسْجُدَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ وَمُعَاوِيَةَ وَابْنِ مَسْعَدَةَ صَاحِبِ الْجُيُوشِ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ الْبَرَاءِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَبِهِ يَقُولُ أَهْلُ الْعِلْمِ: إِنَّ مَنْ خَلْفَ الْإِمَامِ إِنَّمَا يَتْبَعُونَ الْإِمَامَ فِيمَا يَصْنَعُ، لَا يَرْكَعُونَ إِلَّا بَعْدَ رُكُوعِهِ، وَلَا يَرْفَعُونَ إِلَّا بَعْدَ رَفْعِهِ. لَا نَعْلَمُ بَيْنَهُمْ فِي ذَلِكَ اخْتِلَافًا

206. Mekruh je prije imama ići na ruku' i na sedždu

280. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Mehdi; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Abdullaha b. Jezida[65] koji je kazao: Ispričao nam je Berra' (a on nije od onih koji lažu) i kazao: **"Kada bismo klanjali za Allahovim Poslanikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **i on podigao glavu sa ruku'a, niko od nas ne bi povio svoja leđa sve dotle dok se Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **ne bi spustio na sedždu, tek tada bismo mi sedždu učinili."**[66]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Enesa, Muavije, Ibn Mes'adea, učesnika u mnogim bitkama i Ebu Hurejre.

65 Abdullah b. Jezid el-Hutami spada u generaciju mlađih ashaba. U vrijeme Ibn Zubejra je bio namjesnik Kufe.

66 Muslim u *Sahihu* bilježi sa senedom od Enesa b. Malika hadis u kome Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: " O ljudi, ja sam vam imam pa ne idite prije mene na ruku' i sedždu. Nemojte prije mene ustajati, niti prije mene namaz završavati, jer ja vas vidim i kada ste ispred i kada ste iza mene."

Ebu Isa kaže: Berraov hadis je hasenun-sahihun.[67]

U skladu sa ovim hadisom je i stav učenjaka: Oni smatraju da oni što klanjaju za imamom trebaju ga slijediti u onome što on čini. Oni ne bi smjeli ići na ruku' prije njega, niti se dizati (sa ruku'a) prije njega. Nije nam poznato da neko od njih o tome drugačije misli.

٢٠٧. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْإِقْعَاءِ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ *

٢٨١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْحَارِثِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَلِيُّ، أُحِبُّ لَكَ مَا أُحِبُّ لِنَفْسِي وَأَكْرَهُ لَكَ مَا أَكْرَهُ لِنَفْسِي، لَا تُقْعِ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيث عَلِيٍّ، إِلَّا مِنْ حَدِيثِ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْحَارِثِ عَنْ عَلِيٍّ.

وَقَدْ ضَعَّفَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ الْحَارِثَ الْأَعْوَرَ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَكْرَهُونَ الْإِقْعَاءَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَأَنَسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ *

207. Mekruh je između sedždi sjesti na obje pete[68]

281. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdur-Rahman; veli: Nama je ispričao Ubejdullah b. Musa; kaže: Nas je obavijestio Israil, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Harisa, a on od Alije koji je kazao; **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **mi je rekao: Alija, ja**

67 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

68 Prema mišljenju Nevevija dva su načina sjedenja na objema petama: Prvi, da osoba stražnjicu i ruke spusti na tlo ispravivši potkoljenice otprilike onako kako sjedi pas ili mačka, i drugi, da osoba podavivši prste sjedne na obje pete. Ovdje se zabrana odnosi na prvi način.

volim tebi ono što volim i sebi, a ne volim tebi ono što ne volim ni sebi, (zato) **nemoj između dvije sedžde sjedati na obje pete.”**

Ebu Isa veli: Ovaj hadis od Alije nam nije poznat osim preko Ebu Ishaka, on ga je prenio od Harisa a on od Alije.

Neki su učenjaci Harisa el-Avera ocijenili slabim ravijom.

Prema ovome hadisu je postupila većina učenjaka. Oni drže da je (u namazu) mekruh sjedati na obje pete.

Na ovu su temu hadisi preneseni još i od Aiše, Enesa i Ebu Hurejre.

٢٠٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الرُّخْصَةِ فِي الْإِقْعَاءِ *

٢٨٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قال: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ أَنَّهُ سَمِعَ طَاوُسًا يَقُولُ: **قُلْنَا لِابْنِ عَبَّاس فِي الْإِقْعَاءِ عَلَى الْقَدَمَيْنِ؟ قَالَ: هِيَ السُّنَّةُ. فَقُلْنَا: إِنَّا لَنَرَاهُ جَفَاءً بِالرَّجُلِ. قَالَ بَلْ هِيَ سُنَّةُ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى هَذَا الْحَدِيثِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَرَوْنَ بِالْإِقْعَاءِ بَأْسًا.

وَهُوَ قَوْلُ بَعْضِ أَهْلِ مَكَّةَ مِنْ أَهْلِ الْفِقْهِ وَالْعِلْمِ. وَأَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَكْرَهُونَ الْإِقْعَاءَ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ *

208. O povlastici u pogledu sjedenja na objema petama (u namazu)

282. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; veli: Obavijestio nas je Abdurezak; kaže: Nas je obavijestio Ibn Džurejdž; kaže: Mene je obavijestio Ebu Zubejr da je on čuo Tavusa kada veli: **“Pitali smo Ibn Abbasa o sjedenju na objema** petama (u namazu) **pa je kazao: To je**

sunnet. Rekosmo! Mi smatramo da je to opterećenje za nogu, a on reče: To je sunnet vašeg Vjerovjesnika."[69]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun.

Neki su učenjaci iz generacije ashaba postupili po ovome hadisu. Oni smatraju da sjedenje na objema petama (u namazu) ne smeta.

To je i stav nekih učenjaka i fakiha iz Meke. Međutim, većina učenjaka sjedenje na objema petama između dvije sedžde smatraju mekruhom.

٢٠٩. بَاب مَا يَقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ *

٢٨٣. حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ عَنْ كَامِلٍ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي.**

٢٨٤. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ زَيْدِ بْنِ حُبَابٍ عَنْ كَامِلٍ أَبِي الْعَلَاءِ ، **نحوه.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. وَهَكَذَا رُوِيَ عَنْ عَلِيٍّ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: يَرَوْنَ هَذَا جَائِزًا فِي الْمَكْتُوبَةِ وَالتَّطَوُّعِ. وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ كَامِلٍ أَبِي الْعَلَاءِ، مُرْسَلًا *

69 Bejhekija je ovaj hadis i hadis iz prethodnog poglavlja, koji se na prvi pogled čine kontradiktorni, objasnio tako što smatra da se Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, zabrana sjedenja na objema petama između dvije sedžde u hadisu iz prethodnog poglavlja odnosi na prvi način, onako kako sjedi pas ili mačka, dok se riječi Ibn Abbasa u ovome hadisu odnose na drugi način, koji je po riječima Ibn Abbasa sunnet.

Hattabi i Maverdi smatraju da je hadis iz prethodnog poglavlja derogiran.

209. Šta se izgovara između dvije sedžde

283. ISPRIČAO NAM JE Seleme b. Šebib[70]; kaže: Nas je obavijestio Zejd b. Hubab, on je prenio od Kamila Ebul-Ala'a[71], on od Habiba b. Ebu Sabita, on od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi između dvije sedžde govorio: Allahu! Oprosti mi, smiluj mi se, nadoknadi mi izgubljeno, uputi me, i opskrbi."**[72]

284. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Ali el-Halal; kaže: Nas je obavijestio Jezid b. Harun, on je prenio od Jezida b. Hubaba, a on od Kamila Ebul-Ala'a slično (prethodnom hadisu).

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun.[73] Ovako je prenesen i od Alije.

U skladu sa njim je i stav Šafije, Ahmeda i Ishaka, koji smatraju da je ovo dopušteno učiti (između dvije sedžde) i kod obaveznih, a i kod dobrovoljnih namaza. Neki su ovaj hadis od Kamila Ebul-Ala'a prenijeli kao mursel.

٢١٠. بَاب مَا جَاءَ فِي الِاعْتِمَادِ فِي السُّجُودِ *

٢٨٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: اشْتَكَى أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَشَقَّةَ السُّجُودِ عَلَيْهِمْ إِذَا تَفَرَّجُوا، فَقَالَ: اسْتَعِينُوا بالرُّكَبِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَـنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ عَنِ ابْـنِ عَجْلَـانَ. وَقَدْ رَوَى

---

70 Seleme b. Šebih el-Musmei en-Nejsaburi je Tirmizijin i Muslimov učitelj. Živio je u Mekki.

71 Kamil Ebul-Ala et-Temimi el-Kufi je iskren ravija, ali je griješio u prenošenju hadisa. Pripadao je sedmoj generaciji ravija.

72 U Ebu Davudovoj predaji ovog hadisa stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, između dvije sedžde govorio: Allahu! Oprosti mi, smiluj mi se, podari mi zdravlje, uputi me, i opskrbi me.

73 Tirmizija nije ukazao na stepen vjerodostojnosti ovog hadisa. Samo je ukazao na to da je on garib, jer ga je iz cjelokupne sedme generacije prenio samo Kamil Ebul-Ala. On je, prema ocjeni Hakima, pouzdan (sahih) hadis.

هَذَا الْحَدِيثَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ سُمَيٍّ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا. وَكَأَنَّ رِوَايَةَ هَؤُلَاءِ أَصَحُّ مِنْ رِوَايَةِ اللَّيْثِ *

210. O osloncu na sedždi

285. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, on je prenio od Ibn Adžlana, on od Sumejja, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre da je kazao: **"Vjerovjesnikovi,** sallallahu alejhi ve sellem, **savremenici- -ashabi su se požalili na poteškoće koje osjećaju ukoliko na sedždi ruke drže odvojene od bokova, pa im je** (Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selllem,) **rekao: Potpomozite se** (oslanjanjem laktova) **na koljena."**[74]

Ebu Isa veli: Ovaj Ebu Salihov hadis od Ebu Hurejre, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nije nam poznat osim ovim putem, preko Lejsa od Ibn Adžlana. Također su ovaj hadis prenijeli Sufjan b. Ujejne i drugi od Sumejja, on od Nu'mana b. Ebu Ajjaša od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično prethodnom (hadisu). Čini se da je predaja ovih, pouzdanija od predaje Lejsa.

٢١١. بَاب مَا جَاءَ كَيْفَ النُّهُوضُ مِنَ السُّجُودِ *

٢٨٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ اللَّيْثِيِّ: **أَنَّهُ رَأَى رسول الله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي، فَكَانَ إِذَا كَانَ فِي وِتْرٍ مِنْ صَلَاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ حَتَّى يَسْتَوِيَ جَالِسًا .**

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ أَصْحَابُنَا *

---

74 Prema mišljenju El-Mubarekforija, odvajanje ruku od tijela na sedždi je obavezno (vadžib) ukoliko to ne predstavlja poteškoću. U slučaju kad to predstavlja poteškoću, dozvoljava se oslonac laktovima na koljena. Prema mišljenju Ibn Hadžera el-Askalanija "Naslanjanje laktova na koljena" u Tirmizijinoj predaji ovog hadisa, ne odnosi se na sedždu, nego se odnosi na njihovo oslanjanje prilikom podizanja sa sedžde.

211. Kakvo treba da bude ustajanje sa sedžde

286. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Hušejm, on je prenio od Halida el-Hazaija, on od Ebu Kilabe, on od Malika b. Huvejrisa el-Lejsija: **"da je vidio Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem**, gdje klanja, pa se u neparnim rekatima namaza ne bi podizao** (na sljedeći rekat) **dok poslije (druge sedžde) malo ne bi sjeo."**[75]

Ebu Isa veli: Hadis Malika b. Huvejrisa je hasenun-sahihun.

Prema ovome hadisu su postupali neki učenjaci. Takav je i stav (nekih) hadiskih učenjaka.

٢١٢. بَاب مِنْهُ أَيْضًا *

٢٨٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ إِيَاسَ، و يقال خَالِدُ بْنُ إلياس عَنْ صَالِحٍ مَوْلَى التَّوْأَمَةِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَضُ فِي الصَّلَاةِ عَلَى صُدُورِ قَدَمَيْهِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَيْهِ الْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَخْتَارُونَ أَنْ يَنْهَضَ الرَّجُلُ فِي الصَّلَاةِ عَلَى صُدُورِ قَدَمَيْهِ.

وَخَالِدُ بْنُ إِيَاسَ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ. وَيُقَالُ خَالِدُ بْنُ إلْيَاسٍ. وَصَالِحٌ مَوْلَى التَّوْأَمَةِ هُوَ صَالِحُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ. وَأَبُو صَالِحٍ اسْمُهُ نَبْهَانُ مَدَنِيٌّ *

---

75 Bilježe Ebu Davud i Ed-Darimi od Ebu Humejda es-Seidija koji je kazao: Ja najbolje poznajem kakav je bio namaz Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Prisutni rekoše: Hajde pokaži! On reče: Kada bi ustao da klanja, podigao bi ruke... Potom je citirao podug hadis, u kome je rečeno i ovo: Potom bi se spustio na zemlju i učinio sedždu, odvojivši ruke od tijela na njoj i podavivši nožne prste. Kada bi se dizao sa (prve) sedžde, podavio bi lijevu nogu i sjeo na nju. Sjedio bi uspravno toliko, koliko bi se mogli umiriti svi dijelovi tijela, potom bi išao na drugu sedždu. Potom bi izgovorio: Allahu ekber i podigao se sa druge sedžde, podavio lijevu nogu i sjeo na nju. Sjedio bi toliko koliko bi se mogli umiriti svi dijelovi tijela, a onda bi ustao na sljedeći rekat. Slično bi postupio i na drugim rekatima....."

Na temelju spomenutih hadisa su Šafija i neki hadiski učenjaci zauzeli stav da je sunnet malo sjesti poslije druge sedžde. To sjedenje se naziva "sjedenjem radi odmora".

212. Drugo poglavlje na istu temu

287. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Obavijestio nas je Ebu Muavija; kaže: Nas je obavijestio Halid b.Ilijas[76],on je prenio od Saliha, štićenika Tevemea[77], a on od Ebu Hurejre koji je kazao: "**Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je u namazu** (nakon druge sedžde), **odmah ustajao** (oslanjajući se) **na prednji dio svojih stopala.**"[78]

Ebu Isa kaže: Prema Ebu Hurejrinu hadisu su postupali mnogi učenjaci. Oni smatraju da će se osoba (poslije druge sedžde, bez da sjedne) odmah podići, (oslanjajući se) na prednji dio svojih stopala.

Halid b. Ilijas je po ocjeni hadiskih učenjaka slab ravija. A kaže se i Halid b. Ijas. Salih,koji je bio štićenik Tev'emea, je ustvari, Salih b. Ebu Salih. A Ebu Salih se zvao Nebhan Medeni.

٢١٣. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّشَهُّدِ *

٢٨٨. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ الْأَشْجَعِيُّ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: **عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَعَدْنَا فِي الرَّكْعَتَيْنِ أَنْ نَقُولَ: التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ**

---

76 Halid b. Ijas, a kaže se i Halid b. Iljas. Ibn Hadžer u *Takribu* za njega kaže da se zvao Halid b. Il'jas b. Sahr b. Ebu Džehm b. Huzejfe Ebul-Hejsem el-Adevi el-Medeni. Bio je imam Poslanikove džamije u Medini. Kao raviju su ga hadiski učenjaci odbacili. Pripadao je sedmoj generaciji ravija.

77 Salihu, štićeniku Tev'emea, ime je Salih b. Ebu Salih. Ibn Hadžer za njega kaže da je pred kraj života posenilio. Ibn Adij veli da nisu loši hadisi koji su od njega preuzeti prije nego je posenilio. Pripadao je četvrtoj generaciji ravija.

78 Na temelju ovoga i drugih hadisa Ebu Hanife i još neki učenjaci smatraju da poslije druge sedžde na prvom i trećem rekatu ne treba sjediti radi odmora, nego sa sedžde treba direktno ustati na sljedeći rekat. Oni za hadis Malika b. Huvejrisa kažu da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedao poslije druge sedžde kada je već bio ostario pa mu je teško bilo ustajati.

Za ovaj hadis El-Mubarekfori veli da je slab, zato što se u njegovu senedu nalaze dvojica slabih ravija: Halid b. Iljas i Salih b. Ebu Salih.

وَرَسُولُهُ.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَجَابِرٍ وَأَبِي مُوسَى وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ قَدْ رُوِيَ عَنْهُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ وَهُوَ أَصَحُّ حَدِيثٍ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّشَهُّدِ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

213. O sjedenju (u namazu)

288. ISPRIČAO NAM JE Jakub. b. Ibrahim ed-Devreki; kaže: Nas je obavijestio Ubejdullah el-Ešdžei, on je prenio od Sufjana es-Sevrija, on od Ebu Ishaka, on od Esveda b. Jezida, a on od Abdullaha b. Mesuda koji je kazao: **"Allahov Poslanik**, sallallahu alejhi ve sellem nas je poučio **da na sjedenju nakon drugog rekata proučimo:** (Et-tehijjatu lillahi ves-salavatu vet-tajjibatu es-selamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu es-selamu alejna ve ala ibadillahis-salihin ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluhu). **Neka je sva počast, svi ibadeti i sva hvala Allahu, a najljepši blagoslov, milost i beriket na tebe o Vjerovje- sniče, neka je mir sa nama i sa svim Allahovim dobrim robovima. Svje- dočim da nema drugog boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Poslanik."**[79]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ibn Omera, Džabira, Ebu Musaa i Aiše.

Ebu Isa kaže: Ibn Mesudov hadis je od njega prenesen u više rivajeta, i najpouzdaniji je hadis, koji je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenesen o sjedenju (u namazu).

---

79 Bilježi Buharija predaju od Ibn Mesuda u kojoj stoji: "Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio živ govorili smo: "Neka je najljepši blagoslov, milost i beriket na tebe, o Vjerovjesniče!" A kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio na Ahiret, govorili smo: "Neka je najljepši blagoslov milost i beriket na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem." Sličnu predaju bilježe i Ebu Bekr b. Ebu Šejbe i Ebu Nuajm.

Prema njemu je postupala većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba a poslije njih i iz generacije tabi'ina.

To je i mišljenje Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka, Ahmeda i Ishaka.

٢١٤. بَاب مِنْهُ أَيْضًا *

٢٨٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ وَطَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا التَّشَهُّدَ كَمَا يُعَلِّمُنَا الْقُرْآنَ، فَكَانَ يَقُولُ: التَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ لِلَّهِ، سَلَامٌ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، سَلَامٌ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

وَقَدْ رَوَى عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حُمَيْدٍ الرُّؤَاسِيُّ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ نَحْوَ حَدِيثِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ.

وَرَوَى أَيْمَنُ بْنُ نَابِلٍ الْمَكِّيُّ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ، وَهُوَ غَيْرُ مَحْفُوظٍ.

وَذَهَبَ الشَّافِعِيُّ إِلَى حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي التَّشَهُّدِ *

214. Drugo poglavlje na istu temu

289. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže; Nas je obavijestio Lejs, on je prenio od Ebu Zubejra, on od Seida b. Džubejra i Tavusa, a oni od Ibn Abbasa da je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **nas je poučavao onome što se izgovara na sjedenju** (u namazu) **isto kao što nas je poučavao Kur'anu. Govorio bi: Sve najljepše počasti, svi ibadeti i sva hvala pripadaju Allahu, a neka je sa tobom, o Vjerovjesniče, mir, Allahova milost i blagoslov. Neka je mir sa**

nama i svim Allahovim dobrim robovima. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov Poslanik."

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun-garibun.

Ovaj je hadis prenio Abdur-Rahman b. Humejd er-Ruvasi od Ebu Zubejra, slično hadisu Lejsa b Sa'da.

Ovaj hadis je (također) prenio Ejmen b. Nabil el-Mekki od Ebu Zubejra a on od Džabira. Međutim, on nije pravilno upamćen.[80]

Šafija je na sjedenju (u namazu) izgovarao onako kako stoji u hadisu Ibn Abbasa.

٢١٥. بَاب مَا جَاءَ أَنَّهُ يُخْفِي التَّشَهُّدَ *

٢٩٠. حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: مِنَ السُّنَّةِ أَنْ يُخْفِيَ التَّشَهُّدَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ *

215. O tome da na sjedenju (u namazu) treba učiti usebi

290. ISPRIČAO NAM JE Ebu Seid el-Ešedždž; kaže: Nas je obavijestio Junus b. Bukejr[81], on je prenio od Muhammeda b. Ishaka, on od Abdur-Rah- mana b. Esveda, on od svoga oca, a on od Ibn Mesuda koji je kazao: **"Sunnet je na sjedenju** (u namazu) **učiti usebi."**[82]

---

80 Ibn Hadžer veli: Ejmen b. Nabil je pogriješio u prenošenju seneda ovog hadisa. On ga prenosi od Ebu Zubejra a on od Džabira. Time je protivrječio Lejsu (koga smatraju najpouzdanijim ravijom), koji ovaj hadis prenosi od Ebu Zubejra, on od Tavusa, on od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa. El-Kinani se slaže sa Ibn Hadžerom da je Ejmen b. Nabil, greškom ovaj hadis prenio od Džabira i dodaje da je on pogrešno prenio i sam tekst spomenutog hadisa, pošto samo u njegovoj predaji stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učeći Et-tehijjatu izgovarao i Bismillahi ve Billahi. Ni u jednoj drugoj predaji ovoga hadisa takvog dodatka nema.

81 Junus b. Bukejr b. Vasil Ebu Bekr Džemal el-Kufi je po mišljenju El-Mubarekforija iskren ravija, ali je prilikom prenošenja bio sklon griješenju. Ibn Mein ga smatra pouzdanim, dok ga Nesaija ocjenjuje slabim ravijom. Od njega je Muslim u *Sahihu* bilježio mutabea hadise.

Ebu Isa kaže: Ibn Mesudov hadis je hasenun-garibun.[83] Prema njemu postupaju učenjaci.

٢١٦. بَاب مَا جَاءَ كَيْفَ الْجُلُوسُ فِي التَّشَهُّدِ *

٢٩١. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ عن عَاصِمِ بْنُ كُلَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَن وائل ابْن حُجْرٍ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، قُلْتُ لَأَنْظُرَنَّ إِلَى صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا جَلَسَ يَعْنِي لِلتَّشَهُّدِ افْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى، يَعْنِي عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ رِجْلَهُ الْيُمْنَى.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أكثر أَهْلِ الْعِلْمِ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ *

216. Kako se sjedi (u namazu)

291. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Idris, on je prenio od Asima b. Kulejba, on od svoga oca, a on od Vaila b. Hudžra koji je kazao: **" Kada sam stigao u Medinu, rekao sam: Želim vidjeti namaz Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem. **Pošto je sjeo (u namazu), tj. radi tešehuda ispružio je lijevu nogu i stavio lijevu ruku -znači, na lijevo stegno, a desnu nogu je ispravio."**[84]

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Prema njemu postupa većina učenjaka. A to je i stav Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka i učenjaka iz Kufe.

---

82 Tibi veli: Hadiski i fikhski učenjaci su jednoglasni u mišljenju da kada ashab za nešto kaže da je sunnet, to ima težinu kao da je rečeno da je to rekao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

83 Za ovaj hadis Hakim u Mustedreku kaže da je vjerodostojan po kriterijima Buharije i Muslima. El-Mubarekfori veli da se u njegovu senedu nalaze dvojica ravija: Junus b. Bukejr, čije je stanje spomenuto, i Muhammed b. Ishak, koji je mudellis.

84 U predaji Tahavije i Seida b. Mensura stoji: "Ispružio je stopalo lijeve noge i sjeo na njega." Ovom predajom je objašnjen pojam noga u tematskom hadisu. To znači da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom sjedenja u namazu ispružio stopalo lijeve noge i sjeo na njega, dok bi stopalo desne noge ispravio podavivši prste.

٢١٧. بَاب مِنْهُ أَيْضًا *

٢٩٢. حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ أَخْبَرَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ أَخْبَرَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمَدَنِيُّ أَخْبَرَنَا عَبَّاسُ بْنُ سَهْلٍ السَّاعِدِيُّ قَالَ: اجْتَمَعَ أَبُو حُمَيْدٍ وَأَبُو أُسَيْدٍ وَسَهْلُ بْنُ سَعْدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ فَذَكَرُوا صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ: **أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ – يَعْنِي لِلتَّشَهُّدِ، فَافْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى، وَأَقْبَلَ بِصَدْرِ الْيُمْنَى عَلَى قِبْلَتِهِ، وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُمْنَى، وَكَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُسْرَى، وَأَشَارَ بِأُصْبُعِهِ، يَعْنِي السَّبَّابَةَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَبِهِ يَقُولُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ قَالُوا: يَقْعُدُ فِي التَّشَهُّدِ الْآخِرِ عَلَى وَرِكِهِ. وَاحْتَجُّوا بِحَدِيثِ أَبِي حُمَيْدٍ وقَالُوا: يَقْعُدُ فِي التَّشَهُّدِ الْأَوَّلِ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَيَنْصِبُ الْيُمْنَى

217. Drugo poglavlje na istu temu

292. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Obavijestio nas je Ebu Amir el-Akadi; kaže: Nas je obavijestio Fulejh b. Sulejman el-Medeni; kaže: Nas je obavijestio Abbas b. Sehl es-Saidi koji je kazao: "Sastali su se Ebu Humejd, Ebu Usejd, Sehl b. Sa'd i Muhammed b. Mesleme i razgovarali o namazu Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ebu Humejd reče: **Ja među vama najbolje poznajem namaz Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem. **Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi sjeo tj. radi tešehuda** (u namazu), **tako što bi ispružio svoju lijevu nogu, a desnu uspravio podavivši prste prema Kibli. Stavio bi desni dlan na desno, a lijevi dlan na lijevo koljeno, i pokazivao bi prstom, tj. kažiprstom.**"[85]

85 O tome kako je najefdalnije sjediti na sjedenjima u namazu, učenjaci imaju različita mišljenja. Malik smatra da je najefdalnije sjediti i na prvom i na drugom sjedenju u

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[86]

U skladu sa njim je stav nekih učenjaka.

To je stav Šafije, Ahmeda i Ishaka, koji kažu: Na posljenjem sjedenju će se sjesti na bedro, a kao dokaz za to oni uzimaju hadis Ebu Humejda[87], a na prvom sjedenju će se, vele oni, sjesti na lijevo stopalo, uspravivši desno.

٢١٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الْإِشَارَةِ *

٢٩٣. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ وَيَحْيَى بْنُ مُوسَى قَالَا: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا جَلَسَ فِي الصَّلَاةِ وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رُكْبَتِهِ وَرَفَعَ إِصْبَعَهُ الَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ يَدْعُو بِهَا، وَيَدُهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ بَاسِطَهَا عَلَيْهِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ وَنُمَيْرٍ الْخُزَاعِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي حُمَيْدٍ وَوَائِلِ بْنِ حُجْرٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ: يَخْتَارُونَ الْإِشَارَةَ فِي التَّشَهُّدِ. وَهُوَ قَوْلُ أَصْحَابِنَا *

---

namazu, tako što će se izbaciti lijeva noga, podbočiti desna, a stržnjica spustiti na tlo. Ebu Hanife smatra da je na oba sjedenja najefdalnije sjesti tako, što će se ispružiti stopalo lijeve noge i sjesti na njega, a podbočiti stopalo desne noge. Prema mišljenju Šafije na prvom sjedenju će se sjediti na način kako to zagovara Malik, a na posljednjem, na način kako ističe Ebu Hanife.

86 Zabilježili su ga svi u El-Kutubus-sitte, osim Muslima.

87 Buharija u *Sahihu* bilježi od Ebu Humejda es-Saidija hadis u kome stoji: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo, nakon dva rekata (na prvom sjedenju), sjeo bi na lijevu nogu podavivši stopalo desne noge. A kada bi sjeo na posljednje sjedenje, izbacio bi lijevu nogu, uspravio stopalo desne i sjeo na tlo".

218. O pokazivanju (podizanjem prsta)

293. ISPRIČALI SU NAM Mahmud b. Gajlan i Jahja b. Musa; kažu: **Nas** je obavijestio Abdur-Rezzak, on je prenio od Ma'mera, on od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafia', a on od Ibn Omera: " **Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi, kada bi sjedio u namazu, stavio svoju desnu ruku na** (desno) **koljeno i podigao prst koji je do palca** (kažiprst) **pokazujući njime** (da je Allah jedan), **a lijevu ruku bi ispružio i stavio je na svoje** (lijevo) **koljeno."**[88]

(Tirmizija) kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Zubejra, Numejra el-Huzaija, Ebu Hurejre, Ebu Humejda i Vaila b. Hudžra.

Ebu Isa veli: Ibn Omerov hadis je hasenun-garibun, i nije nam poznat od hadisa Ubejdullaha b. Omera, osim, ovim putem.

Prema njemu su postupali neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i *tabi'ina*, koji drže da na sjedenju (u namazu podizanjem kažiprsta) treba pokazati (na Allahovu jednoću). To je stav i hadiskih učenjaka.

٢١٩. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ فِي الصَّلَاةِ *

٢٩٤. حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ يُسَلِّمُ عَنْ

---

88 Svi učenjaci ehlus-selefa su jednoglasni u mišljenju da je sunnet kod izgovora Šehadeta prilikom sjedenja u namazu, podići kažiprst, svjedočeći i na taj način da je Allah, dž.š, jedan. Razilaze se samo u pogledu forme i načina podizanja kažiprsta. Ebu Hanife smatra da kažiprst treba podići kod izgovora; "La ilahe" a spustiti ga kod izgovora " illellah". On također smatra da pri tome ne treba vrtjeti kažiprstom, pozivajući se pri tome na hadis koji su zabilježili Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima* od Abdullaha b. Zubejra koji je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je kod izgovora šehadeta, podizao kažiprst i nije vrtio njime."

Šafija također smatra da kažiprst treba podići kod izgovora Šehadeta i da njime nije potrebno vrtjeti. Malik i Ahmed drže da kažiprst treba podići čim se počne sa učenjem Et-tehijjatu i da njime treba vrtjeti. Pri tome se oni pozivaju na tematski hadis i hadis Vaila b. Hudžra, koji su zabilježili Nesaija i Ebu Davud. Imajući u vidu da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazivao kažiprstom kad god bi spomenuo Allaha, dž.š, najvjerovatnije je tako postupao i prilikom učenja Et-tehijjatu.

يَمِينِهِ وَعَنْ يَسارِهِ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاص وَابْنِ عُمَرَ وَجَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ وَالْبَرَاءِ وَعَمَّار وَوَائِلِ بْنِ حُجْرٍ وَعَدِيِّ بْنِ عَمِيرَةَ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ.

وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ *

219. O predavanju selama u namazu

294. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Mehdi; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Ebul-Ahvesa, on od Abdullaha[89], a on od **Vjerovjesnika,** sallallahu alejhi ve sellem, **da je on predavao selam na desnu i lijevu stranu, govoreći: "Es-se- lamu alejkum ve rahmetullah** (Neka je mir s vama i milost Allahova), **Es-se- lamu alejkum ve rahmetullah** (Neka je mir s vama i milost Allahova)."[90]

Na ovu temu su hadise prenijeli još i Sa'd b. Ebu Vekkas, Ibn Omer, Džabir b. Semure, Berra, Ammar, Vail b. Hudžr, Adij b. Amiire i Džabir b. Abdullah.

Ebu Isa kaže: Ibn Mesudov hadis je hasenun-sahihun.[91]

Prema njemu je postupala većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i onih poslije njih.

To je stav i Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka, Ahmeda i Ishaka.

٢٢٠. بَاب مِنْهُ أَيْضًا *

٢٩٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى النَّيْسَابُورِيُّ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ

89 To je Abdullah b. Mesud.
90 Hadis upućuje na to da je sunnet selam predati prvo na desnu a zatim na lijevu stranu.
91 Osim Tirmizije zabilježili su ga još i Ebu Davud, Nesaija, Ibn Madže, Darekutnija i Ibn Hibban.

مُحَمَّدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبيهِ عَنْ عَائِشَةَ : **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً تِلْقَاءَ وَجْهِهِ،ثم يَمِيلُ إِلَى الشِّقِّ الْأَيْمَنِ شَيْئًا.**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ عَائِشَةَ لَا نَعْرِفُهُ مَرْفُوعًا إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ: زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَهْلُ الشَّأْمِ يَرْوُونَ عَنْهُ مَنَاكِيرَ، وَرِوَايَةُ أَهْلِ الْعِرَاقِ أَشْبَهُ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: كَأَنَّ زُهَيْرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الَّذِي كَانَ وَقَعَ عِنْدَهُمْ لَيْسَ هُوَ هَذَا الَّذِي يُرْوَى عَنْهُ بِالْعِرَاقِ. كَأَنَّهُ رَجُلٌ آخَرُ، قَلَبُوا اسْمَهُ. وَقَدْ قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي التَّسْلِيمِ فِي الصَّلَاةِ: وَأَصَحُّ الرِّوَايَاتِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمَتَانِ. وَعَلَيْهِ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ.

وَرَأَى قَوْمٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَغَيْرِهِمْ: تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً فِي الْمَكْتُوبَةِ.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: إِنْ شَاءَ سَلَّمَ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً، وَإِنْ شَاءَ سَلَّمَ تَسْلِيمَتَيْنِ *

220. Još jedno poglavlje na istu temu

295. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Jahja en-Nejsaburi; kaže: Nas je obavijestio Amr b. Ebu Seleme, on je prenio od Zuhejra b. Muhammeda, on od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, a on od Aiše: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi u namazu** (ponekad)

predavao samo jedan selam, i to (gledajući) **ispred sebe, potom bi glavu zakrenuo malo na desnu stranu."**[92]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Sehla b. Sa'da.

Ebu Isa kaže: Nije nam poznato da Aišin hadis neko drugi vezuje za Vjerovjesnika osim u ovoj predaji.

Muhammed b. Ismail veli: Ravije iz Šama od Zuhejra b. Muhammeda uglavnom prenose munker hadise, dok ravije iz Iraka od njega prenose hadise koji su nešto pouzdaniji.

Muhammed (Buharija) veli da je Ahmed b. Hanbel rekao: Kao da Zuhejr b. Muhammed od koga prenose (ravije iz Šama) nije ista osoba od koje se prenosi u Iraku. Kao da se ovdje radi o sasvim drugom čovjeku, čije su ime preinačili. Ebu Isa veli: Neki učenjaci smatraju da se u namazu selam može predati samo na jednu stranu. Međutim, pouzdanije su predaje od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koje govore o predavanju selama na obje strane. U tom smislu je i stav većine učenjaka iz (generacije) Vjerovjesnikvih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba, tabi'ina i onih poslije njih

Neki Vjerovjesnikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi, tabi'ini i drugi, smatraju da se kod obaveznih namaza (može predavati) i samo jedan selam.

Šafija veli: Ukoliko (neko) želi može predati jedan, a ukoliko želi može predati i dva selama.

٢٢١. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ حَذْفَ السَّلَامِ سُنَّةٌ *

٢٩٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ وَهِقْلُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ

92 Na temelju ovoga hadisa i hadisa Sehla b. Sa'da neki su učenjaci, kao što su Evzaija, Hasan el-Basri, Malik i drugi, zauzeli stav da se u namazu može predati samo jedan selam, i to samo na desnu stranu. Međutim, oba su ova, kao i svi drugi hadisi u kojima se govori o predavanju samo jednog selama, kako tvrdi El-Mubarekfori slabi, te se na njima ne može temeljiti nikakav valjan šeriatski stav. Ispravno je mišljenje većine učenjaka koji smatraju da je sunnet predavati selam i na desnu i na lijevu stranu. Svoje mišljenje oni su utemeljili na brojnim vjerodostojnim i hasen hadisima u kojima stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u namazu predavao selam i na desnu i na lijevu stranu.

الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ قُرَّةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

حَذْفُ السَّلَامِ سُنَّةٌ.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ: يَعْنِي أَنْ لَا تمدَّهُ مَدًّا.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهُوَ الَّذِي يَسْتَحِبُّهُ أَهْلُ الْعِلْمِ.

وَرُوِيَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ أَنَّهُ قَالَ: التَّكْبِيرُ جَزْمٌ وَالسَّلَامُ جَزْمٌ. وَهِقْلٌ يُقَالُ كَانَ كَاتِبَ الْأَوْزَاعِيِّ *

221. Sunnet je selam izgovarati kratko, bez otezanja

296. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nama su ispričali Abdullah b. Mubarek i Hikl b. Zijad[93], njih dvojica su prenijeli od Evzaije, on od Kurrea b. Abdur-Rahmana, on od Zuhrija, on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre koji je kazao: **"Izgovaranje selama kratko, bez otezanja je sunnet."**[94]

Alija b. Hudžr veli da je Ibn Mubarek rekao: Znači da ga ne otežeš u nedogled.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[95] Ono, što je u njemu (sadržano), učenjaci drže lijepim (mustehabom).

Prenosi se od Ibrahima en-Nehaija da je rekao: Tekbir treba izgovarati kratko (bez otezanja i bez izgovora posljednjeg vokala), a i selam treba izgovarati kratko (bez otezanja i bez izgovora posljednjeg vokala).

Za Hikla se veli da je bio Evzaijin pisar.

---

93 Ibn Hadžer u *Takribu* za Hikla b. Zijada veli da mu je prema nekima ime Muhammed, a prema nekima Abdullah, dok mu je Hikl nadimak. Bio je Evzaijin pisar. Slovi kao veoma pouzdan ravija.

94 Na temelju ovog hadisa učenjaci smatraju da je lijepo (mustehab) selam u namazu izgovarati kratko i bez otezanja.

95 Osim Tirmizije, zabilježili su ga i Ebu Davud u *Sunenu*, Ibn Huzejme u *Sahihu* i Hakim u Mustedreku.

٢٢٢. بَاب مَا يَقُولُ إِذَا سَلَّمَ *

٢٩٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: **كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا سَلَّمَ لَا يَقْعُدُ إِلَّا مِقْدَارَ مَا يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ** الإكرام.

٢٩٨. حَدَّثَنَا هَنَّادُ حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ بِهَذَا الْإِسْنَادِ **نَحْوَهُ. وَقَالَ: تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ** .

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ثَوْبَانَ وَابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَالْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ .

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ بَعْدَ التَّسْلِيمِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.

وَرُوِيَ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ، وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ *

٢٩٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى قال أَخْبَرَنِي إِبْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ أَخْبَرَنَا شَدَّادُ أَبُو عَمَّار قال حَدَّثَنِي أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحَبِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنْصَرِفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ: أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَأَبُو عَمَّار اسْمُهُ شَدَّادُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ *

222. Šta se izgovara poslije selama

297. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od Asima el-Ahvela, on od Abdullaha b. Harisa[96], a on od Aiše koja je kazala: "**Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **se nakon predaje selama ne bi zadržavao sjedeći, osim toliko, koliko bi mogao izgovoriti: Allahu! Ti si mir, i od Tebe je mir, Ti si Blagoslovljen, o Uzvišeni i Plemeniti.**"[97]

298. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama su ispričali Mervan b. Muavija i Ebu Muavija, oni su prenijeli od Asima el-Ahvela sa ovim senedom slično prethodnom hadisu, i kazao: **"Ti si Blagoslovljen, Uzvišen i Plemenit."**

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Sevbana, Ibn Omera, Ibn Abbasa, Ebu Seida, Ebu Hurejre i Mugirea b. Šu'bea.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.

A preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi nakon predaje selama govorio: "Nema boga osim Allaha, On je Jedan Jedini. On nema druga niti suvlasnika. Njemu pripada sva vlast i hvala. On je Onaj Koji oživljava i umrtvljuje, i On je nad svim moćan. Allahu! Niko ne može uskratiti onome kome Ti daješ, niti ko može dati onome kome Ti uskratiš, a imućnom naspram Tebi neće ništa koristiti njegov imetak."

A prenosi se da bi i (ovo) govorio: "Slava tvome Gospodaru. Gospodaru snage, i neka je čist od onoga što Mu pripisuju! I (neka je) mir sa poslanicima, a sva hvala Allahu, Gospodaru svjetova!"

299. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed b. Musa; kaže: Mene je obavijestio Ibn Mubarek; kaže: Nama je ispričao Evzaija; kaže: Nas je obavijestio Šeddad Ebu Ammar i kazao: Ispričao mi je Ebu Esma er-Rehabij i kazao: Ispričao mi je Sevban, štićenik Allahova Poslanika,

---

96 Abdullah b. Haris el-Basri je tabi'in. Prenosio je hadise od Aiše i Ebu Hurejre. Ebu Zura' i Nesaija ga smatraju pouzdanim ravijom.

97 Iz ovoga se hadisa, i hadisa koji su spomenuti poslije njega, da zaključiti da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslije selama u različitim situacijama izgovarao različite riječi. On se ni ovdje nije ograničio samo na jedan oblik. Time je on pokazao da je sve ovo moguće i dozvoljeno učiti poslije selama, a ostavio je mogućnost da svako od njegovih sljedbenika od toga uči ono što želi, a može i sve ako hoće.

sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi, kada bi htio da završi namaz (nakon predavanja selama), tri puta zatražio oprost, potom bi rekao: Allahu! Ti si mir, i od Tebe je mir, Ti si blagoslovljen, o Uzvišeni i Plemeniti.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je sahihun. Ebu Ammaru je ime Šeddad b. Abdullah.

٢٢٣. بَاب مَا جَاءَ فِي الِانْصِرَافِ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ *

٣٠٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ هُلْبٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: **كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَؤُمُّنَا فَيَنْصَرِفُ عَلَى جَانِبَيْهِ جَمِيعًا: عَلَى يَمِينِهِ، وَعَلَى شِمَالِهِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَأَنَسٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ أَبو عِيسَى: حَدِيثُ هُلْبٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّهُ يَنْصَرِفُ عَلَى أَيِّ جَانِبَيْهِ شَاءَ: إِنْ شَاءَ عَنْ يَمِينِهِ، وَإِنْ شَاءَ عَنْ يَسَارِهِ.

وَقَدْ صَحَّ الْأَمْرَانِ عَنِ رسول الله صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَيُرْوَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَنَّهُ قَالَ: إِنْ كَانَتْ حَاجَتُهُ عَنْ يَمِينِهِ، أَخَذَ عَنْ يَمِينِهِ. وَإِنْ كَانَتْ حَاجَتُهُ عَنْ يَسَارِهِ، أَخَذَ عَنْ يَسَارِهِ *

223. O odlasku (imama) i na desnu i na lijevu stranu

300. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Ebul-Ahves, on je prenio od Simaka b. Harba, on od Kabisea b. Hulba, a on od svoga oca koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve

sellem **bi nam klanjao kao imam, pa bi** (nakon namaza) **odlazio na obje strane: nekada na desnu, a nekada na lijevu."**[98]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Abdullaha b. Mesuda, Enesa, Abdullaha b. Amra i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Hulbov hadis je hasenun.

Prema njemu postupaju učenjaci: Oni smatraju, da imam (nakon završetka namaza) može otići na koju hoće stranu. Ukoliko želi može - otići na desnu, a može i na lijevu stranu.

Oba načina su pouzdanim predajama, prenesena od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Prenosi se od Alije b. Ebu Taliba da je rekao: Ukoliko bude imao kakvu potrebu na desnoj, otići će na desnu, a ukoliko mu šta treba na lijevoj, otići će na lijevu stranu.

٢٢٤. بَاب مَا جَاءَ فِي وَصْفِ الصَّلَاةِ *

٣٠١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَلَّادِ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ عَنْ جَدِّهِ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا، قَالَ رِفَاعَةُ: وَنَحْنُ مَعَهُ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ كَالْبَدَوِيِّ، فَصَلَّى، فَأَخَفَّ صَلَاتَهُ، ثُمَّ انْصَرَفَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

98 U hadisu koji su zabilježili u El-Kutubus-sitte, svi osim Tirmizije, Abdullah b. Mesud kaže: "...... Mnogo puta sam vidio Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako (nakon namaza) odlazi na lijevu stranu." U nekim predajama ovog hadisa stoji: "Naječešće je odlazio na lijevu stranu."

U hadisu koji bilježe Muslim i Nesaija, Enes kaže: "Najčešće sam viđao Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako (poslije namaza) odlazi na desnu stranu."

Nevevi u želji da pomiri ova dva, na prvi pogled kontraverzna hadisa, veli: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je odlazio i na jednu i na drugu stranu, tako da svaki od spomenutih ashaba prenosi ono što je, po njegovoj, procjeni bivalo češće.

Ibn Hadžer smatra da je ova dva, na prvi pogled kontradiktorna, hadisa moguće razumjeti tako, što ćemo prihvatiti da je Ibn Mesud prenio ono što je od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, viđao u džamiji. Imajući u vidu da je Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, soba bila na lijevoj strani, on se poslije namaza najčešće okretao na lijevu stranu, dok Enes priča ono što je od njega vidio izvan džamije.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَعَلَيْكَ، فَارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ. فَرَجَعَ فَصَلَّى، ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ. فَقَالَ: وَعَلَيْكَ، فَارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ. فَفَعَلَ ذَلِكَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، كُلُّ ذَلِكَ يَأْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ،فَيُسَلِّمُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَيَقُولُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَعَلَيْكَ، فَارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ. فَعافَ النَّاسُ وَكَبُرَ عَلَيْهِمْ أَنْ يَكُونَ مَنْ أَخفَّ صَلَاتَهُ لَمْ يُصَلِّ. فَقَالَ الرَّجُلُ فِي آخِرِ ذَلِكَ: فَأَرِنِي وَعَلِّمْنِي، فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ أُصِيبُ وَأُخْطِئُ. فَقَالَ: أَجَلْ. إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَتَوَضَّأْ كَمَا أَمَرَكَ اللَّهُ به، ثُمَّ تَشَهَّدْ فَأَقِمْ أيضا. فَإِنْ كَانَ مَعَكَ قُرْآنٌ فَاقْرَأْ، وَإِلَّا فَاحْمَدِ اللَّهَ وَكَبِّرْهُ وَهَلِّلْهُ. ثُمَّ ارْكَعْ فَاطْمَئِنَّ رَاكِعًا، ثُمَّ اعْتَدِلْ قَائِمًا، ثُمَّ اسْجُدْ فَاعْتَدِلْ سَاجِدًا ،ثُمَّ اجْلِسْ فَاطْمَئِنَّ جَالِسًا. ثُمَّ قُمْ ،فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَقَدْ تَمَّتْ صَلَاتُكَ. وَإِن انْتَقَصْتَ مِنْهُ شَيْئًا، انْتَقَصْتَ مِنْ صَلَاتِكَ. قَالَ: وَكَانَ هَذَا أَهْوَنَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْأَوَّلِى. أَنَّهُ مَن انْتَقَصَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا انْتَقَصَ مِنْ صَلَاتِهِ، وَلَمْ تَذْهَبْ كُلُّهَا.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ.

قَالَ أبو عِيسَى: حَدِيثُ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ رِفَاعَةَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ ۞

٣٠٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ قال: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ. فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى، ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَالَ: ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ. فَرَجَعَ

الرَّجُلُ فَصَلَّى كَمَا كَانَ صَلَّى، ثُمَّ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَالَ لَهُ: ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ. حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مِرَارٍ.

فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أُحْسِنُ غَيْرَ هَذَا، فَعَلِّمْنِي. فَقَالَ: إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ، ثُمَّ اقْرَأْ بِمَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ. ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا، ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا. وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا.

قَالَ ابو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَ رَوَى ابْنُ نُمَيْرٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ: عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

وَرِوَايَةُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَصَحُّ.

وَسَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ قَدْ سَمِعَ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.، وَرَوَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

وَأَبُو سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ اسْمُهُ كَيْسَانُ. وَسَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ يُكْنَى أَبَا سَعْدٍ.

٣٠٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَا: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ: سَمِعْتُهُ، وَهُوَ فِي عَشَرَةٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَحَدُهُمْ أَبُو قَتَادَةَ بْنُ رِبْعِيٍّ يَقُولُ: أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالُوا: مَا كُنْتَ أَقْدَمَنَا لَهُ صُحْبَةً وَلَا أَكْثَرَنَا لَهُ إِتْيَانًا. قَالَ: بَلَى. قَالُوا: فَاعْرِضْ. فَقَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ اعْتَدَلَ قَائِمًا وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُحَاذِيَ بِهِمَا مَنْكِبَيْهِ. فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ

حَتَّى يُحَاذِيَ بِهِمَا مَنْكِبَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ، وَرَكَعَ. ثُمَّ اعْتَدَلَ فَلَمْ يُصَوِّبْ رَأْسَهُ وَلَمْ يُقْنِعْ. وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَاعْتَدَلَ حَتَّى يَرْجِعَ كُلُّ عَظْمٍ فِي مَوْضِعِهِ مُعْتَدِلًا. ثُمَّ أَهْوَى إِلَى الْأَرْضِ سَاجِدًا ،ثُمَّ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ. ثُمَّ جَافَى عَضُدَيْهِ عَنْ إِبْطَيْهِ وَفَتَخَ أَصَابِعَ رِجْلَيْهِ، ثُمَّ ثَنَى رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَقَعَدَ عَلَيْهَا، ثُمَّ اعْتَدَلَ حَتَّى يَرْجِعَ كُلُّ عَظْمٍ فِي مَوْضِعِهِ مُعْتَدِلًا. ثُمَّ أَهْوَى سَاجِدًا ،ثُمَّ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ ثَنَى رِجْلَهُ وَقَعَدَ وَاعْتَدَلَ حَتَّى يَرْجِعَ كُلُّ عَظْمٍ فِي مَوْضِعِهِ. ثُمَّ نَهَضَ ،ثُمَّ صَنَعَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ، حَتَّى إِذَا قَامَ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُحَاذِيَ بِهِمَا مَنْكِبَيْهِ كَمَا صَنَعَ حِينَ افْتَتَحَ الصَّلَاةَ. ثُمَّ صَنَعَ كَذَلِكَ حَتَّى كَانَتِ الرَّكْعَةُ الَّتِي تَنْقَضِي فِيهَا صَلَاتُهُ، أَخَّرَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَقَعَدَ عَلَى شِقِّهِ مُتَوَرِّكًا، ثُمَّ سَلَّمَ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَالَ: وَمَعْنَى قَوْلِهِ: إِذَا قَامَ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ وَرَفَعَ يَدَيْهِ يَعْنِي إذا قَامَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ.

٣٠٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو ابْنِ عَطَاءٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حُمَيْدٍ السَّاعِدِيَّ فِي عَشَرَةٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِيهِمْ أَبُو قَتَادَةَ بْنُ رِبْعِيٍّ، فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ بِمَعْنَاهُ. وَزَادَ فِيهِ أَبُو عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ هَذَا الْحَرْفَ. قَالُوا: صَدَقْتَ هَكَذَا صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

224. Opis namaza

301. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nama je ispričao Ismail b. Džafer, on je prenio od Jahje b. Alije b. Jahje b. Hallada b. Rafia' ez-Zurekkija, on od svoga djeda, a on od Rifa'a b. Rafia': **"Dok**

je jednog dana Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, **sjedio u džamiji, Rifa'a veli: A i mi smo bili sa njim, dođe neki čovjek, sličan beduinu**[99]**, klanja namaz na brzinu**[100] **i pošto ga završi, nazva selam Vjerovjesniku,** sallallahu alejhi ve sellem. **Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **reče: Neka je i sa tobom mir, vrati se i klanjaj, jer ti nisi klanjao. On se vrati, ponovo klanja, a potom dođe i nazva mu selam. On reče: Neka je i sa tobom** (mir), **vrati se i klanjaj, jer ti nisi klanjao. Tako dva ili tri puta, svaki put bi** (ponovo) **klanjao, potom bi došao Vjerovjesniku,** sallallahu alejhi ve sellem, **i nazvao mu selam, a Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi mu rekao: Neka je i sa tobom** (mir), **vrati se i klanjaj jer ti nisi klanjao. Ljudima to postade mučno, a i pogodi ih i saznanje da onaj koji klanja namaz nabrzinu** (ima tretman) **kao da nije ni klanjao. Dotični čovjek na kraju svega toga reče: Pokaži mi, poući me, jer ja sam čovjek koji i ispravno postupa ali i griješi. Dobro, reče on. Kada hoćeš da klanjaš, uzmi abdest onako kako ti je Allah naredio, potom prouči ezan, također i ikamet, i stupi u namaz. Ukoliko znaš nešto iz Kur'ana, prouči, a ukoliko ne znaš, a ti zahvaljuj Allahu, veličaj Ga, i spominji. Potom idi na ruku', na ruku'u se potpuno umiri. Potom se u potpunosti uspravi, a zatim idi na sedždu. I na sedždi se umiri, a onda sjedi umirivši se sjedeći. Nakon toga ustani** (na sljedeći rekat). **Ukoliko tako budeš postupao, ti si upotpunio svoj namaz, a ukoliko nešto propustiš, oskrnavio si svoj namaz. (Rifa'a) veli: Za njih je ovo; ko nešto propusti od namaza, on je oskrnavio svoj namaz a nije ga upotpunosti upropastio, bilo ugodnije** (čuti) **od onog prvog."**

(Tirmizija) kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Hurejre i Ammara b. Jasira.

Ebu Isa veli: Hadis Rifae b. Rafi'a je hasenun.

Od Rifa'e je ovaj hadis prenesen u više predanja.

302. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Jahja b. Seid el-Kattan; kaže: Nama je ispričao Ubejdullah b. Omer i kazao: Obavijestio me je Seid b. Ebu Seid, on je prenio od svoga oca, a on od Ebu Hurejre: **"da je Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve

99 Prema mišljenju El-Mubarekforija to je bio Hallad b. Rafi', djed Alije b. Jahje.

100 Ibn Hadžer veli: Iz hadisa se vidi da je dotični čovjek klanjao dobrovoljni namaz (nafilu). Najvjerovatnije se radi o namazu Tehijjetul-mesdžidi. Klanjao ga je nabrzinu, ne upotpunjujući ruku' i sedždu, i ne poštujući principe ta'dili-erkana.

sellem, (jednom prilikom) **ušao u džamiju, a sa njim je ušao i neki čovjek. Klanjao je, potom je prišao Vjerovjesniku,** sallallahu alejhi ve sellem, **nazvao mu selam. On mu uzvrati na selam i reče: Vrati se i klanjaj, jer ti uistinu nisi klanjao. Čovjek se vrati, klanja na isti način kao i ranije, potom priđe Vjerovjesniku,** sallallahu alejhi ve sellem, **i nazva mu selam. On mu uzvrati na selam a zatim reče: Vrati se i klanjaj, jer ti nisi klanjao. Tako je uradio do tri puta, a onda mu** (dotični) **čovjek reče: Tako mi Onog što te je sa Istinom poslao, ja ne znam bolje od ovoga, pa me pouči. On reče: Kada stupaš u namaz, izgovori** (početni) **tekbir, zatim prouči što** (znaš) **iz Kur'ana, a onda idi na ruku'. Ostani na ruku'u dok se u potpunosti ne umiriš. Potom se podigni** (sa ruku'a) **potpuno se uspravivši, a onda idi na sedždu. Na sedždi se potpuno umiri, potom se podigni umirivši se sjedeći. Tako radi tokom cijelog namaza.**

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ovaj hadis je Ibn Numejr prenio od Ubejdullaha b. Omera, on od Seida el-Makburija, a on od Ebu Hurejre i u njemu nije spomenuo "od svoga oca, od Ebu Hurejre."

Predaja Jahje b. Seida od Ubejdullaha b. Omera je pouzdanija.

Seid el-Makburi je slušao hadise od Ebu Hurejre a prenosio ih je i od svoga oca, a on od Ebu Hurejre.

Ebu Seidu el-Makburiju je ime Kejsan. Nadimak po djetetu Seidu el-Makburiju je Ebu Seid.

303. ISPRIČALI SU NAM Muhammed b. Beššar i Muhammed b. Musenna; kažu: Nas je obavijestio Jahja b. Seid el-Kattan; kaže: Nas je obavijestio Abdul-Hamid b. Džafer; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Amr b. Ata, prenijevši od Ebu Humejda es-Seidija i kazao: Čuo sam ga (t.j. Ebu Humejda) dok je bio u društvu desetorice Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba, a jedan od njih je bio i Ebu Katade b. Rib'ij koji kaže: **"Ja od vas najbolje poznajem namaz Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem. **Prisutni rekoše: Ti prije nas nisi sa njim drugovao, niti si mu od nas bio privrženiji. Jesam, reče on, a oni rekoše: Dobro, onda nam ga pokaži! On reče: Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **kada bi htio stupiti u namaz, stao bi uspravno i podigao ruke naspram**

ramena. Kada bi htio na ruku', podigao bi ruke naspram ramena, potom izgovorio Allah je najveći, i otišao na ruku. Na ruku'u bi izravnao glavu i leđa, tako da je ne bi spustio ni niže (od leđa), **niti bi je podizao više, a ruke bi stavio na koljena. Zatim bi rekao: Allah čuo onoga ko Mu zahvaljuje, podigao bi ruke, uspravio se i umirio do te mjere, da bi svaka kost došla na svoje mjesto. Potom bi se izgovarajući: Allah je najveći, spustio na zemlju i učinio sedždu, odvojivši laktove od tijela i podavivši nožne prste. Potom bi presavio lijevu nogu i sjeo na nju, uspravio se i umirio, tako da bi svaka kost došla na svoje mjesto. Zatim bi se** (po drugi put) **spustio na sedždu a onda bi izgovorio: Allah je najveći, podavio lijevu nogu i sjeo na nju, umirivši se tako da svaka kost dođe na svoje mjesto. Poslije toga bi ustao i isto bi učinio i na drugom rekatu. Kada bi se dizao nakon dvije sedžde izgovorio bi: Allah je najveći, i podigao ruke naspram ramena, na isti način kao i kada je stupao u namaz. Tako bi radio do posljednjeg rekata, a onda bi izbacio lijevu nogu i stražnjicom sjeo na tlo, zatim bi predao selam".**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

(Tirmizija) veli: Njegove riječi: "Kada bi se dizao sa sedžde, podigao bi ruke", znače: Kada bi se podigao (sa sjedenja) nakon dva rekata.

304. ISPRIČALI SU NAM Muhammed b. Beššar, Hasan b. Ali el-Hulvani i mnogi drugi i kazali: Nas je obavijestio Ebu Asim; kaže: Nas je obavijestio Abdul-Hamid b. Džafer; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Amr b. Ata i kazao: **Čuo sam Ebu Humejda es-Seidija, u društvu desetorice Vjerovjesnikovih,** sallallahu alejhi ve sellem, **ashaba među kojima je bio i Ebu Katade b. Rib'ij, kada je spomenuo hadis po značenju sličan hadisu Jahje b. Seida s tim što je u njemu dodao (Ebu Asim je ovo doslovno prenio od Abdul-Hamida b. Džafera). Prisutni rekoše: Istinu si kazao, tako je klanjao Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem.

٢٢٥. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ فِي الصُّبْحِ

٣٠٥. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ مِسْعَرٍ وَسُفْيَانَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عَلَاقَةَ عَنْ عَمِّهِ

قُطْبَةَ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْفَجْرِ (وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ) فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ وَجَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ ابْنِ السَّائِبِ وَأَبِي بَرْزَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ قُطْبَةَ بْنِ مَالِكٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَرُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَرَأَ فِي الصُّبْحِ بِالْوَاقِعَةِ.

وَرُوِيَ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْفَجْرِ مِنْ سِتِّينَ آيَةً إِلَى مِائَةٍ.

وَرُوِيَ عَنْهُ أَنَّهُ قَرَأَ (إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ).

وَرُوِيَ عَنْ عُمَرَ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي مُوسَى: أَنِ اقْرَأْ فِي الصُّبْحِ بِطِوَالِ الْمُفَصَّلِ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَعَلَى هَذَا الْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ

225. O učenju na sabahu

305. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Mis'ara[101] i Sufjana, njih dvojica od Zijada b. Alake, on od svog amidže Kutbea b. Malika, koji je kazao: **"Čuo sam Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kada na sabahu na prvom rekatu uči: "Ven-nahle basikatin" (I** visoke hurme).[102]

101 Mis'ar b. Kidam b. Zahir el-Hilali el-Kufi je izuzetno pouzdan i precizan ravija. Jahja b. Seid el-Kattan za njega kaže: Ja od njega sigurnijeg nisam vidio. Umro je 153. godine po Hidžri.

102 Učio je, dakle, na sabahu suru u kojoj su ove riječi, a to je sura Kaf. Osim ovoga, ima i dosta drugih hadisa u kojima pojedini ashabi pričaju ono što su od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, čuli da je učio na sabahu.

Amr b. Hurejs veli da je čuo "Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da na sabahu uči: Vel-lejli iza as'as". (Muslim)

Umu Selema priča da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na sabahu učio suru Et-Tur. (Buharija)

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Amra b. Hurejsa, Džabira b. Semurea, Abdullaha b. Saiba, Ebu Berzeta i Ummu Seleme.

Ebu Isa kaže: Hadis Kutbeta b. Malika je hasenun-sahihun.

Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je na sabahu učio suru El-Vaki'a.[103]

Od njega se prenosi da je na sabahu učio od šezdeset do stotinu ajeta.[104]

Od njega je preneseno i to, da je (na sabahu) učio suru Izeš-šemsu kuvviret.[105]

Prenosi se od Omera da je on pisao Ebu Musa'u, da u sabahskom namazu uči dugačke sure, od sura *El-Mufessal*.[106]

Ebu Isa kaže: Prema ovome postupaju učenjaci. Toga se drže Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek i Šafija.[107]

٢٢٦. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ *

٣٠٦. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ، وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ وَشِبْهِهِمَا.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ خَبَّابٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي قَتَادَةَ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَالْبَرَاءِ.

Abdullah b. Saib priča: Klanjao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki sabah, na prvom rekatu je učio suru El-Mu'minun od početka. Kada je došao do ajeta u kome se spominju Musa i Harun ili Isa, Vjerovjesniku se zakašljalo, i on je otišao na ruku'.

103 Zabilježio ga je Abdur-Rezzak u *Musnedu* od Džabira b. Semurea.

104 Zabilježili su ga Buharija i Muslim od Ebu Berzea.

105 Zabilježio ga je Nesaija u *Sunenu* od Amra b. Hurejsa.

106 Bilježi ga Abdur-Rezzak u Musanefu.

107 Nevevi u komentaru Muslimova Sahiha kaže: Vidljivo je razilaženje među učenjacima o tome koliko iz Kur'ana treba proučiti na kom namazu. Međutim, oni su kazali da je sunnet na sabahu i na podne učiti dugačke sure, s tim što se na sabahu uči duže (nego u podne), na ikindiji i jaciji srednje, a na akšamu kratke sure (iz Kur'ana).

Nesaija bilježi sa pouzdanim senedom sljedeće: "El-Mufessal surama se smatraju sve sure od El-Hudžurat pa do kraja Kur'ana. Dugim surama (od toga) se smatraju sure od El-Hudžurat do sure El-Burudž. Srednjim se smatraju od sure El-Burudž do Lem jekunil-lezine, a od ove, pa do kraja Kur'ana su kratke sure.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَرَأَ فِي الظُّهْرِ قَدْرَ تَنْزِيلِ السَّجْدَةِ.

رُوِيَ عَنْهُ: أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنَ الظُّهْرِ قَدْرَ ثَلَاثِينَ آيَةً، وَفِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ قَدْرَخَمْسَ عَشْرَةَ آيَةً.

وَرُوِيَ عَنْ عُمَرَ: أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي مُوسَى، أَنِ اقْرَأْ فِي الظُّهْرِ بِأَوْسَاطِ الْمُفَصَّلِ.

وَرَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ الْقِرَاءَةَ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ كَنَحْوِ الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ. يَقْرَأُ بِقِصَارِ الْمُفَصَّلِ.

وَرُوِيَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ أَنَّهُ قَالَ: تَعْدِلُ صَلَاةُ الْعَصْرِ بِصَلَاةِ الْمَغْرِبِ فِي الْقِرَاءَةِ

و قَالَ إِبْرَاهِيمُ: تُضَاعَفُ صَلَاةُ الظُّهْرِ عَلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ فِي الْقِرَاءَةِ أَرْبَعَ مِرَارٍ *

226. O učenju na podnvskom i na ikindijskom namazu

306. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Jezid b. Harun; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Seleme, on je prenio od Simaka b. Harba, a on od Džabira b. Semurea: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je na podnevskom i na ikindijskom namazu učio *Ves-semai zatil-burudž* i *Ves-semai vet-tariki* i** (sure po dužini) **slične njima".** [108]

108 Nesaija bilježi sa senedom od Enesa b. Malika: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem bi na podnevskom namazu na prvom rekatu učio suru Sebbih-Isme--Rabbikel-A'la a na drugom El-Gašije." Također Nesaija bilježi od Berra'a b. Aziba koji je kazao: "Za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem bismo klanjali podnevski namaz, pa bi učio ajete iz sure Lukman i Ez-Zarijat."

Buharija i Muslim bilježe od Ebu Katade da je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem bi na prva dva rekata u podnevskom namazu učio po Fatihu i suru, a na posljednja dva samo Fatihu. Na prvom rekatu bi učio duže nego na drugom. Tako je činio i u ikindijskom namazu."

Mnogo je hadisa iz kojih se vidi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u podnevskom i ikindijskom namazu, što se tiče dužine, učio različite sure. To ukazuje na

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Habbaba, Ebu Seida, Ebu Katade, Zejda b. Sabita i Berra'a.

Ebu Isa kaže: Hadis Džabira b. Semurea je hasenun-sahihun.

Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "da bi na podnevskom namazu učio u dužini sure *Es-Sedžda.*"[109]

Od njega se prenosi: "da bi na podnevskom namazu na prvom rekatu učio oko trideset, a na drugom oko petnaest ajeta".

Prenosi se od Omera: da je pisao Ebu Musa'u da na podnevskom namazu uči srednje sure, od sura *El-Mufessal.*

Neki učenjaci smatraju da na ikindijskom namazu treba učiti isto što i u akšamskom: kratke sure, od sura *El-Mufessal.*

Prenosi se od Ibrahima en-Nehaija da je kazao: Ikindijski namaz bi po dužini trebao biti kao i akšamski.

Ibrahim kaže: Učenje bi u podnevskom namazu u odnosu na ikindijski trebalo biti četiri puta duže.

٢٢٧. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ فِي الْمَغْرِبِ *

٣٠٧. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاس عَنْ أُمِّهِ أُمِّ الْفَضْلِ قَالَتْ: **خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَاصِبٌ رَأْسَهُ فِي مَرَضِهِ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ، فَقَرَأَ بِالْمُرْسَلَاتِ. قَالَتْ فَمَا صَلَّاهَا بَعْدُ حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ عز و جل.**

وَفِي الْبَاب عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ وَابْنِ عُمَرَ وَأَبِي أَيُّوبَ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ.

قَالَ: حَدِيثُ أُمِّ الْفَضْلِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

و رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ بالاعراف فِي

to, da on nije striktno vezivao određene sure za određene namaze, nego je ostavio mogućnost da se svaka sura iz Kur'ana može učiti na svakom namazu, u skladu sa dužinom koju je on orijentaciono propisao.

109 Zabilježio ga je Muslim od Ebu Seida.

الرَّكْعَتَيْنِ كِلْتَيْهِمَا.

وَ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ.

وَرُوِيَ عَنْ عُمَرَ: أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي مُوسَى أَنِ اقْرَأْ فِي الْمَغْرِبِ بِقِصَارِ الْمُفَصَّلِ.

وَرُوِيَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ: أَنَّهُ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ بِقِصَارِ الْمُفَصَّلِ.

قال: وَعَلَى هَذَا الْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَذَكَرَ عَنْ مَالِكٍ أَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يُقْرَأَ فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ بِالسُّوَرِ الطِّوَالِ، نَحْوَ الطُّورِ وَالْمُرْسَلَاتِ.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: لَا أَكْرَهُ ذَلِكَ، بَلْ أَسْتَحِبُّ أَنْ يُقْرَأَ بِهَذِهِ السُّوَرِ فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ

227. O učenju u akšamskom namazu

207. ISPRIČAO NAM JE Henad; kaže: Nas je obavijestio Abde, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka, on od Zuhrija, on od Ubejdullaha b. Abdullaha, on od Ibn Abbasa, a on od svoje majke Ummul Fadl[110] koja je kazala: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **nam je izišao, kada je bio bolestan, povezane glave i klanjao akšamski namaz** (u kome) **je učio** (suru) **El-Murselat. Poslije toga više nije klanjao ni jedan namaz, dok se nije susreo sa Uzvišenim Allahom."**[111]

110 Ummul-Fadl je Lubaba bint Haris el-Hilalija. Po mišljenju Ibn Hadžera, ona je prva žena koja je poslije Hatidže primila islam.

111 Ibn Hadžer kaže: "Da ovaj hadis upućuje na to, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. kada je bio zdrav u akšamu učio duže sure od El-Murselat."

U hadisu koji bilježi Buharija od Aiše, stoji: "da je posljednji namaz koji je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u bolesti od koje je umro, bio podnevski."

Ibn Hadžer u djelu Fethul-Bari je pokušao da pomiri značenje ovoga, sa hadisom Ummul Fadl, tako što on smatra da Aiša priča o posljednjem namazu koji je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u džamiji, dok Ummul-Fadl priča o njegovom posljednjem namazu koji je klanjao u kući. Međutim, tu izvjesne dileme ostavljaju riječi Ummul-Fadl: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem nam je izišao, kada je bio bolestan, povezane glave." Prema mišljenju Ibn Hadžera, ove riječi mogu imati značenje: da je on izišao iz prostorije u kojoj je ležao u prostoriju u kojoj se sjedilo i sa njima klanjao akšamski namaz.

Na ovu temu su preneseni hadisi još i od Džubejra b. Mut'ima, Ibn Omera, Ebu Ejuba i Zejda b. Sabita.

Ebu Isa veli: Hadis Ummul-Fadla je hasenun-sahihun.

Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je u akšamu na oba rekata učio (suru) Et-Tur.

Od Omera se prenosi da je pisao Ebu Musau da u akšamskom namazu uči kratke sure (od sura) El-Mufessal.

Prenosi se od Ebu Bekra Es-Siddika da je na akšamu učio kratke sure (od sura) El-Mufessal.

Po ovome postupaju učenjaci.[112] Toga se drže i Ibn Mubarek, Ahmed i Ishak.

Šafija kaže: Spomenuto je da je Malik smatrao pokuđenim učenje na akšamu dugih sura poput sure Et-Tur i El-Murselat.

Šafija veli: Ja to ne smatram pokuđenim, nego držim da je u akšamu lijepo (mustehab) učiti ove sure.

٢٢٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْعِشَاءِ *

٣٠٨. حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخُزَاعِيُّ أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَاقِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ بِالشَّمْسِ وَضُحَاهَا، وَنَحْوِهَا مِنَ السُّوَرِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ الْبَرَاءِ ابْنِ عَازِبٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ بُرَيْدَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ قَرَأَ فِي الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ بسورة و التِّين وَالزَّيْتُون.

112 Većina islamskih učenjaka, među kojima su Ibn Mubarek, Ishak, Ahmed b. Hanbel i Ebu Hanife, smatraju da na akšamu treba učiti kratke sure (od sura) El-Mufessal, a dozvoljavaju i učenje ostalih sura od (sura) El-Mufessal. Prema Maliku je mekruh na akšamu učiti dugačke sure, dok je to prema Šafiji lijepo (mustehab).

وَرُوِيَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ: أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْعِشَاءِ بِسُوَرٍ مِنْ أَوْسَاطِ الْمُفَصَّلِ نَحْوِ سُورَةِ الْمُنَافِقِينَ وَأَشْبَاهِهَا.

وَرُوِيَ عَنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ: أَنَّهُمْ قَرَءُوا بِأَكْثَرَ مِنْ هَذَا وَأَقَلَّ. فَكَأَنَّ الْأَمْرَ عِنْدَهُمْ وَاسِعٌ فِي هَذَا. وَأَحْسَنُ شَيْءٍ فِي ذَلِكَ مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ قَرَأَ بِالشَّمْسِ وَضُحَاهَا، وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ.

٣٠٩. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ.**

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

228. O učenju na jacijskom namazu

308. ISPRIČAO NAM JE Abde b. Abdullah el-Huzai; kaže: Nas je obavijestio Zejd b. Hubab; kaže: Nas je obavijestio Ibn Vakid[113], on je prenio od Abdullaha b. Burejdea, a on od svoga oca koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je u jacijskom namazu, koji je** (od namaza) **posljednji, učio suru Eš-Šems i njoj** (po dužini) **slične sure."** [114]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Berra'a b. Aziba.

Ebu Isa kaže: Burejdeov hadis je hasenun.

Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, se prenosi da je na jacijskom namazu, koji je (od namaza) posljednji, učio suru Ve-tini vez-zejtuni.

113 Ibn Vakid je Husejn b. Vakid. On je štićenik Abdullaha b. Amira el-Mirvezija. Ibn Mein ga je ocijenio pouzdanim ravijom. Umro je 159. godine po Hidžri.

114 U hadisu koji je zabilježen u El-Kutubus-sitte od Berra'a b. Aziba stoji da je on rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada u jacijskom namazu uči suru Vet-tini vez-zejtuni."

Prenosi se od Osmana b. Affana da je u jacijskom namazu učio srednje sure (od sura) El-Mufessal, kao što je sura El-Munafikun i njoj slične.

Prenosi se od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i *tabi'ina* da su učili i više i manje od ovoga. Ovo je pitanje kod njih bilo fleksibilno. Od svega što je preneseno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o ovome je najbolje: da je učio Veš-šemsi ve duhaha i Vet-tini vez-zejtuni.

309. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Ebu Muavija, on je prenio od Jahje b. Seida el-Ensarija, on od Adijja b. Sabita, a on od Berra'a b. Aziba: **"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je u jacijskom namazu, koji je** (od namaza) **posljednji učio Vet-tini vez-zejtuni."**

Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

٢٢٩. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ خَلْفَ الْإِمَامِ *

٣١٠. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ مَحْمُودِ ابْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ **صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصُّبْحَ، فَثَقُلَتْ عَلَيْهِ الْقِرَاءَةُ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: إِنِّي أَرَاكُمْ تَقْرَءُونَ وَرَاءَ إِمَامِكُمْ. قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِي وَاللَّهِ. قَالَ: فَلَا تَفْعَلُوا إِلَّا بِأُمِّ الْقُرْآنِ، فَإِنَّهُ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِهَا.**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَائِشَةَ وَأَنَسٍ وَأَبِي قَتَادَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ أَبو عِيسَى: حَدِيثُ عُبَادَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثَ الزُّهْرِيُّ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ. وَهَذَا أَصَحُّ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ فِي الْقِرَاءَةِ خَلْفَ الْإِمَامِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ.

وَهُوَ قَوْلُ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ : يَرَوْنَ الْقِرَاءَةَ خَلْفَ الْإِمَامِ *

229. O učenju za imamom

310. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Abde b. Sulejman, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka[115], on od Mekhula, on od Mahmuda b. Rebi'a, a on od Ubadea b. Samita da je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je klanjao sabah, pa ga je ometalo glasno učenje** (onih iza njega). **Pošto je završio reče: Primjećujem da vi učite za vašim imamom? Veli (Ubade): Rekli smo da, tako nam Allaha, Allahov Poslaniče, a on reče: Ne učite** (ništa drugo) **osim Fatihe, jer nema namaza onaj ko je ne prouči".**[116]

(Tirmizija) kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Aiše, Enesa, Ebu Katade i Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa veli: Ubadeov hadis je hasenun.[117]

Zuhri je ovaj hadis prenio od Mahmuda b. Rebi'a, on od Ubadea b. Samita, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Nema namaza onaj koji ne prouči Fatihu", i ovo je pouzdanije.

Prema ovome je hadisu, što se tiče učenja za imamom, postupala većina učenjaka, od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i *tabi'ina*.

To je i stav Malika b. Enesa, Ibn Mubareka, Šafije, Ahmeda i Ishaka: Oni smatraju da za imamom (Fatihu) treba proučiti.

---

115 Muhammed b. Ishak b. Jesar Ebu Bekr el-Matlebi el-Medeni je, prema mišljenju većine hadiskih učenjaka, izuzetno pouzdan ravija. Šu'be ga smatra emirul-mu'mininom u hadisu. Buharija je u djelu Kiraetu halfel imam, mnogo govorio o njegovoj pouzdanosti. Neki su mu zamjerali što je hadise prenosio od ravija koji nisu dovoljno poznati (medžhul).

116 Hattabi smatra da je ovaj hadis jasan dokaz da je učenje Fatihe za imamom obavezno (vadžib), kako u namazima u kojima se uči usebi, tako i u namazima u kojima se uči naglas. Sa njim je saglasan i Abdur-Rahman el-Mubarekfori.

117 Osim Tirmizije zabilježili su ga još i Buharija u djelu Kiraetu halfel imam, i ocijenio ga pouzdanim, te Ebu Davud, Ibn Hibban, Hakim, Darekutnija i Bejhekija.

٢٣٠. بَاب مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْقِرَاءَةِ خَلْفَ الْإِمَامِ إِذَا جَهَرَ الْإِمَامُ بِالْقِرَاءَةِ *

٣١١. حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ ابْنِ أُكَيْمَةَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ مِنْ صَلَاةٍ جَهَرَ فِيهَا بِالْقِرَاءَةِ فَقَالَ: هَلْ قَرَأَ مَعِي أَحَدٌ مِنْكُمْ آنِفًا؟ فَقَالَ رَجُلٌ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: إِنِّي أَقُولُ مَالِي أُنَازَعُ الْقُرْآنَ ؟ قَالَ: فَانْتَهَى النَّاسُ عَنِ الْقِرَاءَةِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا جَهَرَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الصَّلَوَاتِ بِالْقِرَاءَةِ، حِينَ سَمِعُوا ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.**

وَفِي الْبَاب عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَابْنُ أُكَيْمَةَ اللَّيْثِيُّ اسْمُهُ عُمَارَةُ ،وَيُقَالُ عَمْرُو بْنُ أُكَيْمَةَ.

وَرَوَى بَعْضُ أَصْحَابِ الزُّهْرِيِّ هَذَا الْحَدِيثَ وَذَكَرُوا هَذَا الْحَرْفَ قَالَ: قَالَ الزُّهْرِيُّ فَانْتَهَى النَّاسُ عَنِ الْقِرَاءَةِ حِينَ سَمِعُوا ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَلَيْسَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ مَا يَدْخُلُ عَلَى مَنْ رَأَى الْقِرَاءَةَ خَلْفَ الْإِمَامِ. لِأَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ هُوَ الَّذِي رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا الْحَدِيثَ.

وَرَوَى أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ صَلَّى صَلَاةً ،لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ، غَيْرُ تَمَامٍ. فَقَالَ لَهُ حَامِلُ الْحَدِيثِ: إِنِّي أَكُونُ أَحْيَانًا وَرَاءَ الْإِمَامِ؟ قَالَ اقْرَأْ بِهَا فِي نَفْسِكَ.

وَرَوَى أَبُو عُثْمَانَ النَّهْدِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَمَرَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أنْ أُنَادِيَ: أنْ لَا صَلَاةَ إلَّا بِقِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ.

وَاخْتَارَ أصْحَابِ الْحَدِيثِ، أنْ لَا يَقْرَأَ الرَّجُلُ إذَا جَهَرَ الْإمَامُ بِالْقِرَاءَةِ. وَقَالُوا: يَتَتَبَّعُ سَكَتَاتِ الْإمَامِ.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْقِرَاءَةِ خَلْفَ الْإمَامِ. فَرَأَى أكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: الْقِرَاءَةَ خَلْفَ الْإمَامِ

. وَبِهِ يَقُولُ مَالِكُ وابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأحْمَدُ وَإسْحَقُ.

وَرُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ أنَّهُ قَالَ: أنَا أقْرَأُ خَلْفَ الْإمَامِ، وَالنَّاسُ يَقْرَءُونَ، إلَّا قَوْمًا مِنَ الْكُوفِيِّينَ. وَأرَى أنَّ مَنْ لَمْ يَقْرَأْ صَلَاتُهُ جَائِزَةٌ.

وَشَدَّدَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي تَرْكِ قِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَإنْ كَانَ خَلْفَ الْإمَامِ، فَقَالُوا: لَا تُجْزِئُ صَلَاةٌ إلَّا بِقِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَحْدَهُ كَانَ، أوْ خَلْفَ الْإمَامِ.

وَذَهَبُوا إلَى مَا رَوَى عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَقَرَأَ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلْفَ الْإمَامِ، وَتَأوَّلَ قَوْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا صَلَاةَ إلَّا بِقِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَإسْحَقُ وَغَيْرُهُمَا.

وَأمَّا أحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ فَقَالَ: مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، إذَا كَانَ وَحْدَهُ. وَاحْتَجَّ بِحَدِيثِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ حَيْثُ قَالَ: مَنْ صَلَّى رَكْعَةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ فَلَمْ يُصَلِّ، إلَّا أنْ يَكُونَ وَرَاءَ الْإمَامِ.

قَالَ أحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: فَهَذَا رَجُلٌ مِنْ أصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَأوَّلَ قَوْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ،أنَّ هَذَا، إذَا كَانَ وَحْدَهُ. وَاخْتَارَ أحْمَدُ مَعَ هَذَا، الْقِرَاءَةَ خَلْفَ الْإمَامِ، وَأنْ لَا يَتْرُكَ الرَّجُلُ

فَاتِحَةَ الْكِتَابِ، وَإِنْ كَانَ خَلْفَ الْإِمَامِ *

٣١٢. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ : أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ : مَنْ صَلَّى رَكْعَةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ فَلَمْ يُصَلِّ إِلَّا أَنْ يَكُونَ وَرَاءَ الْإِمَامِ.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

230. O tome da za imamom, kada on uči naglas, ne treba (ništa) učiti

311. ISPRIČAO NAM JE El-Ensari; kaže: Nas je obavijestio Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik, on je prenio od Ibn Šihaba, on od Ibn Ukejmea el-Lejsija, a on od Ebu Hurejre: **"Pošto Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, (jednom prilikom) **završi namaz u kome je učio naglas reče: Da li je neko od vas sada za mnom učio** (naglas)? **Jesam ja, o** Allahov Poslaniče, **reče neki čovjek, a on će na to: Pitam zbog toga što sam se učeći Kur'an morao nadvikivati. Ljudi su nakon toga, veli** (Zuhri)[118], **prestali sa učenjem za Allahovim Poslanikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **u namazima u kojima je on učio naglas, nakon što su ovo čuli od Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem."

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Mesuda, Imrana b. Husajna i Džabira b. Abdullaha.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun.

Ibn Ukejmeu el-Lejsiju je ime Umare, a kaže se i Amr b. Ukejme.

Ovaj su hadis prenijeli i neki Zuhrijevi sljedbenici i spomenuli su ove riječi: "Kazao je da je Zuhri rekao: Pa su ljudi prestali sa učenjem,

118 Ibn Hadžer smatra da riječi: "Pa su ljudi prestali da uče za Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u namazima u kojima je on učio naglas, nakon što su ovo čuli od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem", ne spadaju u hadis, nego su to riječi Ibn Šihaba ez-Zuhrija. Sa njim se u tome slažu i Buharija, Ebu Davud i Hatib el-Bagdadi. To potvrđuje i predaja nekih Zuhrijevih sljedbenika a koju je Tirmizija zasebno spomenuo.

nakon što su ovo čuli od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."

U ovom hadisu nema ništa što bi bilo u suprotnosti sa stavom onih koji smatraju da za imamom treba učiti, jer je ovaj hadis od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenio Ebu Hurejre, a Ebu Hurejre je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenio i hadis u kome stoji da je kazao: "Ko klanja namaz i u njemu ne prouči Fatihu, on mu je manjkav i nepotpun." Neko od prenosilaca ovog hadisa mu je rekao: Ja ponekad budem iza imama? Prouči je usebi reče (Ebu Hurejre). Ebu Osman en-Nehdi je prenio od Ebu Hurejre da je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, mi je naredio da oglasim, da bez učenja Fatihe nema namaza."

Hadiski učenjaci su odabrali mišljenje: da osoba za imamom ne treba ništa učiti (u vrijeme) dok imam uči naglas, nego će (Fatihu) proučiti koristeći imamov predah.

Učenjaci su se razišli u pogledu učenja za imamom. Većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba, *tabi'ina* i onih kasnije smatraju da za imamom ne treba učiti. Ovakav stav zastupaju Malik, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak.

Prenosi se od Abdullaha b. Mubareka da je kazao: Ja učim za imamom, a za njim uglavnom uče i ostali ljudi osim onih iz Kufe. Ja smatram da je namaz ispravan i onima što ne uče za njim.

Neki su učenjaci izrekli strog sud o onome koji izostavlja učenje Fatihe, pa makar klanjao i za imamom. Oni vele: Namaz nije ispravan onome ko ne prouči Fatihu, svejedno da li klanjao pojedinačno ili za imamom. Oni se pri tome pozivaju na ono što je Ubade b. Samit prenio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ubade b. Samit je učio za imamom poslije Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, (smrti). Time je on objasnio značenje Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Nema namaza onaj koji ne prouči Fatihu.

Isto vele i Šafija, Ishak i drugi.

Što se tiče Ahmeda b. Hanbela, on je rekao: Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Nema namaza onaj koji ne prouči Fatihu" se odnose na onoga koji klanja pojedinačno. On kao dokaz za to

uzima hadis Džabira b. Abdullaha u kome je on rekao: "Ko klanjajući (makar) na jednom rekatu ne prouči Fatihu, taj isto da nije ni klanjao, osim ako je klanjao za imamom." Ahmed veli: Ovaj Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, ashab je Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Nema namaza onaj koji ne prouči Fatihu", objasnio tako što smatra da se one odnose na osobe koje klanjaju pojedinačno. I pored ovoga, Ahmedov stav da treba učiti za imamom, treba držati ispravnijim. Prema njemu osoba ne bi trebala izostavljati učenje Fatihe, pa makar klanjala i za imamom.[119]

312. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik, on je prenio od Ebu Nuajma Vehba b. Kejsana, da je čuo Džabira b. Abdullaha kada kaže: **"Ko klanjajući** (makar) **na jednom rekatu ne prouči Fatihu, kao da nije ni klanjao, osim ako je klanjao za imamom."**

Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

٢٣١. بَاب مَا جَاءَ مَا يَقُولُ عِنْدَ دُخُول الْمَسْجِدِ *

٣١٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ لَيْثٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ عَنْ جَدَّتِهَا فَاطِمَةَ الْكُبْرَى قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَسَلَّمَ، وَقَالَ: رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ. وَإِذَا خَرَجَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَسَلَّمَ، وَقَالَ: رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ.

٣١٤. و قَالَ عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ: قَالَ إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ: فَلَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَسَنِ بِمَكَّةَ فَسَأَلْتُهُ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَحَدَّثَنِي بِهِ، قَالَ: كَانَ إِذَا دَخَلَ قَالَ: رَبِّ افْتَحْ

119 Ebu Hanife smatra da za imamom ne treba učiti ništa, svejedno da li se radilo o namazima u kojima se uči naglas ili pak o namazima u kojima se uči usebi. Svoj stav on temelji na kur'anskom ajetu: "Kada se uči Kur'an, slušajte i šutite da biste bili spašeni", i na hadisu Džabira b. Abdullaha: "Kada klanjate za imamom, imamovo učenje je i muktedijino učenje".

لِي بَابَ رَحْمَتِكَ. وَإِذَا خَرَجَ قَالَ: رَبِّ افْتَحْ لِي بَابَ فَضْلِكَ .

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ وَأَبِي أُسَيْدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ .

قَالَ ابو عِيسَى : حَدِيثُ فَاطِمَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِمُتَّصِلٍ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ الْحُسَيْنِ لَمْ تُدْرِكْ فَاطِمَةَ الْكُبْرَى. إِنَّمَا عَاشَتْ فَاطِمَةُ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشْهُرًا *

231. Šta se izgovara prilikom ulaska u džamiju

313. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Ibrahim, on je prenio od Lejsa, on od Abdullaha b. Hasana[120], on od svoje majke Fatime bint Husejn[121], ona od svoje nane Velike Fatime[122], koja je kazala: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi prilikom ulaska u džamiju donio salavat i selam na Muhammeda i rekao: Gospodaru, oprosti mi grijehe moje i otvori mi vrata Tvoje milosti. A kada bi izlazio, donio bi salavat i selam na Muhammeda i rekao: Gospodaru, oprosti mi grijehe moje i otvori mi vrata Tvoje dobrote."**[123]

314. Alija b. Hudžr veli, da je Ismail b. Ibrahim kazao: Sreo sam Abdullaha b. Hasana u Mekki i pitao ga za ovaj hadis, pa mi ga je ispričao rekavši: **"Kada bi** (Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*), **ulazio** (u džamiju) **govorio bi: Gospodaru, otvori mi vrata Tvoje milosti, a kada bi izlazio govorio bi: Gospodaru, otvori mi vrata Tvoje dobrote".**

---

120 Abdullah b. Hasan je unuk hazreti Hasana, Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, unuka.

121 Fatima bint. Husejn je supruga Hasana, sina Hasana b. Alije b. Ebu Taliba.

122 Fatima, kćerka Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, se udala za Aliju b. Ebu Taliba 2. godine po Hidžri. Umrla je u Medini, šest mjeseci nakon Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti, kada je imala jedva, nešto više od dvadeset godina.

123 U Ibn Madžinoj predaji ovoga hadisa stoji da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom ulaska u džamiju govorio: "U ime Allaha, neka je selam na Allahova Poslanika. Allahu! Oprosti mi grijehe moje i otvori mi vrata Tvoje milosti," dok bi prilikom izlaska (iz džamije) govorio: "U ime Allaha, neka je selam na Allahova Poslanika. Allahu! Oprosti mi grijehe moje i otvori mi vrata Tvoje dobrote."

Et-Tibi veli: "Možda je tajna u traženju milosti prilikom ulaska a dobrote prilikom izlaska iz džamije u tome što se u džamiji ibadeti, a izvan džamije se stiče opskrba."

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Humejda, Ebu Usejda i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Fatimin hadis je hasenun. Njegov sened nije spojen, pošto Fatima bint Husejn nije zatekla Fatimu (Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, kćerku) koja je nakon Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem smrti, živjela svega nekoliko mjeseci.[124]

٢٣٢. بَاب مَا جَاءَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ *

٣١٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ: **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ وَأَبِي أُمَامَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي ذَرٍّ وَكَعْبِ بْنِ مَالِكٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي قَتَادَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ نَحْوَ رِوَايَةِ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ.

وَرَوَى سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَهَذَا حَدِيثٌ غَيْرُ مَحْفُوظٍ، وَالصَّحِيحُ حَدِيثُ أَبِي قَتَادَةَ..

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَصْحَابِنَا: اسْتَحَبُّوا إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ الْمَسْجِدَ أَنْ لَا يَجْلِسَ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ لَهُ عُذْرٌ.

قَالَ عَلِيُّ ابْنُ الْمَدِينِيِّ: وَحَدِيثُ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ خَطَأٌ، أَخْبَرَنِي بِذَلِكَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ *

---

124 Ovaj je hadis, iako mu je sened prekinut po stepenu hasenun-ligajrihi, jer je zabilježen u više predaja koje ga osnažuju.

232. Kada neko od vas uđe u džamiju neka klanja dva rekata

315. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid; kaže: Nas je obavijestio Malik b. Enes, on je prenio od Amira b. Abdullaha b. Zubejra, on od Amra b. Sulejma ez-Zurekijja[125] a on od Ebu Katade koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Kada neko od vas dođe u džamiju neka klanja dva rekata prije negoli sjedne."**[126]

(Tirmizija) veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira, Ebu Umame, Ebu Hurejre, Ebu Zerra i Ka'ba b. Malika.

Ebu Isa kaže: Ebu Katadin hadis je hasenun-sahihun.[127]

Ovaj su hadis prenijeli Muhammed b. Adžlan i mnogi drugi od Amira b. Abdullaha b. Zubejra slično predaji Malika b. Enesa.

Suhejl b. Ebu Salih je ovaj hadis prenio od Amira b. Abdullaha b. Zubejra, on od Amra b. Sulejma, on od Džabira b. Abdullaha a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ovaj hadis nije (pravilno) upamćen, pouzdan je Ebu Katadin hadis.

Prema ovome hadisu su postupali hadiski učenjaci. Oni drže lijepim (mustehabom) da osoba kada uđe u džamiju ne sjeda dok ne klanja dva rekata, osim u slučaju kada za to ima opravdan razlog.

Alija b. el-Medini kaže: Hadis Suhejla b. Ebu Saliha je pogrešan. O tome nas je obavijestio Ishak b. Ibrahim, prenijevši od Alije b. el-Medinija.

٢٣٣. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ الْأَرْضَ كُلَّهَا مَسْجِدٌ إِلَّا الْمَقْبَرَةَ وَالْحَمَّامَ *

٣١٦. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ وَأَبُو عَمَّارٍ الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ قَالَا: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ

---

125 Amr b. Sulejm ez-Zurekijj je pouzdan ravija. Pripadao je generaciji starijih tabi'ina. Umro je 104. godine po Hidžri.

126 Prema mišljenju Ibn Hadžera većina islamskih učenjaka smatra da je klanjanje dva rekata tehijetul-mesdžida kad god se uđe u džamiju mendub. Ibn Bettal je prenio od nekih zahirijskih učenjaka koji smatraju da je klanjanje tehijjetul-mesdžida obavezno (vadžib). Međutim, ovakav stav nema valjanog utemeljenja.

127 Ovaj hadis je zabilježen u El-Kutubus-sitte.

اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدٌ، إِلَّا الْمَقْبَرَةَ وَالْحَمَّامَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَجَابِرٍ وَابْنِ عَبَّاس وَحُذَيْفَةَ وَأَنَس وَأَبِي أُمَامَةَ وَأَبِي ذَرٍّ قَالُوا: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: جُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي سَعِيدٍ قَدْ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ رِوَايَتَيْنِ: مِنْهُمْ مَنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَذْكُرْهُ.

وَهَذَا حَدِيثٌ فِيهِ اضْطِرَابٌ.

رَوَى سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مُرْسَلا.

وَرَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ: وَكَانَ عَامَّةُ رِوَايَتِهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.

وَكَأَنَّ رِوَايَةَ الثَّوْرِيِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَثْبَتُ وَأَصَحُّ.

233. Cjela Zemlja je prostor za klanjanje osim mezarluka i kupatila

316. ISPRIČALI SU NAM Ebu Omer i Ebu Ammar Husejn b. Hurejs[128]; kažu: Nas je obavijestio Abdul-Aziz b. Muhammed, on je prenio od Amra b. Jahje, on od svoga oca a on od Ebu Seida el-Hudrija

128 Ebu Ammar Husejn b. Hurejs el-Huzai je pouzdan ravija. Pripadao je desetoj generaciji ravija. Umro je vraćajući se sa hadža 244. godine po Hidžri. Od njega su hadise preuzeli Buharija, Ebu Davud, Muslim, Nesaija i Tirmizija.

koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Cjela Zemlja je prostor, za klanjanje osim mezarluka i kupatila."**[129]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Abdullaha b. Amra, Ebu Hurejre, Džabira, Ibn Abbasa, Huzejfe, Enesa, Ebu Umame i Ebu Zerra. Oni su kazali da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Cjela Zemlja mi je učinjena prostorom za klanjanje i čistom."**[130]

Ebu Isa kaže: Ebu Seidov hadis je od Abdul-Aziza b. Muhammeda prenesen u dva rivajeta:

Neki su spomenuli od Ebu Seida, dok ga neki ne spominju.

U ovom hadisu postoji poremećaj.

Sufjan es-Sevri ga je prenio od Amra b. Jahje, on od svoga oca, a on izravno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ne spomenuvši ashaba.

Hammad b. Seleme ga je prenio od Amra b. Jahje, on od svoga oca, on od Ebu Seida, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Muhammed b. Ishak ga je prenio od Amra b. Jahje, on od svoga oca. On veli: Većina predaja (ovog hadisa) su došle preko Ebu Seida od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, s tim što u ovoj predaji on nije spomenuo Ebu Seida.

Kao da je predaja Es-Sevrija od Amra b. Jahje, od njegova oca od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, potvrđenija i pouzdanija.

---

129 Ovaj hadis ima sljedeće značenje: Muslimanima je dozvoljeno obavljati namaz na svim mjestima na ovoj planeti osim u grobljima i nečistim mjestima kao što su kupatila, nužnici i slično.

Ahmed b. Hanbel smatra da je haram klanjati u grobljima, svejedno da li se radilo o otvorenim ili zatvorenim, da li šta prostrli ili klanjali na goloj zemlji i svejedno je da li klanjali na, ili prema kaburima, ili u prostoriji koja se nalazi u groblju.

Ebu Hanife smatra da je klanjanje u grobljima mekruh.

Malik klanjanje u grobljima smatra dozvoljenim, čak drži da to nije ni mekruh Spomenuti i drugi hadisi opovrgavaju ovakav Malikov stav.

Što se tiče kupatila, stav je većine učenjaka da se u njima može klanjati ukoliko su čista, s tim što je to mekruh.

Ahmed b. Hanbel smatra da namaz obavljen u kupatilu ne vrijedi.

130 Čistom znači da se njome može uzeti tejemum, umjesto kupanja ili abdesta, kada za to postoje valjani razlozi.

٢٣٤. بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ بُنْيَانِ الْمَسْجِدِ *

٣١٧. حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: **مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعَلِيٍّ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَأَنَسٍ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعَائِشَةَ وَأُمِّ حَبِيبَةَ وَأَبِي ذَرٍّ وَعَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ وَوَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عُثْمَانَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٣١٨. وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: **مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا، صَغِيرًا كَانَ أَوْ كَبِيرًا، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ.** حَدَّثَنَا بِذَلِكَ قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ مَوْلَى قَيْسٍ عَنْ زِيَادٍ النُّمَيْرِيِّ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا *

وَمَحْمُودُ بْنُ لَبِيدٍ قَدْ أَدْرَكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ قَدْ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمَا غُلَامَانِ صَغِيرَانِ مَدَنِيَّانِ.

234. O vrijednostima gradnje džamije

317. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Obavijestio nas je Ebu Bekr el-Hanefi[131]; kaže: Nas je obavijestio Abdul-Hamid b. Džafer, on je prenio od svoga oca, on od Mahmuda b. Lebida, a on od Osmana b. Affana koji je kazao: Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada kaže:

131 Ebu Bekru el-Hanefiju je ime Abdul-Kebir b. Abdul-Medžid b. Abdullah el-Basri. Ibn Hadžer za njega veli da je pouzdan ravija. Pripadao je devetoj generaciji ravija. Umro je 204. godine po Hidžri. Spada među ravije El-Kutubus-sitte.

"Ko u ime Allaha sagradi džamiju, Allah će njemu sagraditi sličnu (kuću) **u Džennetu."**[132]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Bekra, Omera, Alije, Abdullaha b. Amra, Enesa, Ibn Abbasa, Aiše, Ummu Habibe, Ebu Zerra, Amra b. Abesea, Vasila b. Eska'a, Ebu Hurejre i Džabira b. Abdullaha.

Ebu Isa kaže: Osmanov hadis je hasenun-sahihun.

318. Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Ko u ime Allaha sagradi džamiju, bila ona velika ili mala, Allah će njemu sagraditi kuću u Džennetu."** To nam je ispričao Kutejbe b. Seid; kaže: Nas je obavijestio Nuh b. Kajs, on je prenio od Abdur-Rahmana štićenika Kajsa[133], on od Zijada en-Numejrija[134], on od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Mahmud b. Lebid je vremenski zatekao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

I Mahmud b. Rebi' je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a njih dvojica su tada bili mali medinski dječaci.

٢٣٥. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ أَنْ يَتَّخِذَ عَلَى الْقَبْرِ مَسْجِدًا *

٣١٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَائِرَاتِ الْقُبُورِ وَالْمُتَّخِذِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالسُّرُجَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

132 El-Mubarekfori kaže: "Ko u ime Allaha sagradi džamiju, znači: Ko sagradi džamiju isključivo radi Allaha težeći Njegovu zadovoljstvu. Džezeri veli: Ukoliko bi neko sagradio džamiju i stavio natpis sa svojim imenom, to ne bi bilo isključivo Allaha radi. Također, ko bi gradio džamiju za novac ili neku ovosvjetsku korist, to se ne smatra isključivo u ime Allaha, dž.š, i on za takav posao nema sevaba.

133 Abdur-Rahman, štićenik Kajsa, kao ravija je nepoznat (medžhul).

134 Zijad en-Numejri je Zijad b. Abdullah en-Numejri el-Basri. On je po ocjeni Ibn Hadžera i Ibn Meina slab ravija. Imajući u vidu da ovaj hadis prenose dvojica slabih ravija, samim tim i hadis postaje slab (daif).

235. O pokuđenosti da neko na kaburu pravi džamiju

319. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Abdul-Varis b. Seid, on je prenio od Muhammeda b. Džuhadea, on od Ebu Saliha, a on od Ibn Abbasa koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je prokleo žene koje posjećuju kabure**[135], **one koji na kaburima prave džamije**[136] **i one koji ih** (kabure) **ukrašavaju."**[137]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Hurejre i Aiše.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun.[138]

٢٣٦. بَاب مَا جَاءَ فِي النَّوْمِ فِي الْمَسْجِدِ *

٣٢٠. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كُنَّا نَنَامُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ وَنَحْنُ شَبَابٌ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَخَّصَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: فِي النَّوْمِ فِي الْمَسْجِدِ.

---

135 Tirmizija u poglavlju O dženazi veli: Neki učenjaci smatraju da je ovo važilo prije negoli je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio posjećivanje kabura. Od tada je posjeta kaburima dozvoljena i muškarcima i ženama. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Bio sam vam zabranio posjećivanje kabura a sada ih posjećujte." Ova odredba ima opći karakter, odnosi se i na muškarce i na žene. Neki, opet tvrde da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prezirao da žene posjećuju kabure zato što su one nestrpljive i što su često pored kabura plakale i naricale.

136 Ovdje se misli na one osobe koje odlaze na kabur nekog od poslanika ili dobrih ljudi, klanjaju pored njega i upućuju dove smatrajući da će im Allah, dž.š, zaslugom tih umrlih osoba uslišati njihove dove. To se smatra širkom, i zbog toga je zabranjeno klanjati prema bilo čijem ili prema bilo kom kaburu. Također se ova zabrana odnosi i na klanjanje u, i prema turbetima.

137 Osvjetljavanje kabura (paljenjem svjeća i drugih svjetiljki) i podizanje nadgrobnih spomenika je neislamski običaj koji je muslimanima strogo zabranjen. Islam od muslimana traži da u svemu budu skromni i umjereni, i zabranjuje im bespotrebno trošenje i rasipanje imovine.

138 Zabilježili su ga i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: لَا يَتَّخِذُهُ مَبِيتًا وَلَا مَقِيلًا.

وذَهَبُ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى قَوْلِ ابْنِ عَبَّاسٍ *

236. O spavanju u džamiji

320. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijesto nas je Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Zuhrija, on od Salima, a on od Ibn Omera koji je kazao: **"Mi smo kao mladići u vrijeme Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **spavali u džamiji."**[139]

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.[140]

Neki učenjaci tolerišu spavanje u džamiji.

Ibn Abbas veli: Ne koristite džamiju za noćno spavanje i podnevni odmor.

Neki se učenjaci drže Ibn Abbasova stava.

٢٣٧.بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ وَإِنْشَادِ الضَّالَّةِ وَالشِّعْرِ فِي الْمَسْجِدِ*

٣٢١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَنَّهُ نَهَى عَنْ تَنَاشُدِ الْأَشْعَارِ فِي الْمَسْجِدِ، وَعَنِ الْبَيْعِ وَالِاشْتِرَاءِ فِيهِ، وَأَنْ يَتَحَلَّقَ النَّاسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ بُرَيْدَةَ وَجَابِرٍ وَأَنَسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَعَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ هُوَ ابْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ.

---

139 Većina islamskih učenjaka toleriše spavanje u džamiji. Ibn Abbas to drži mekruhom. Malik smatra da je onome ko nema kuće dozvoljeno da spava u džamiji, dok je to za onoga koji ima kuću mekruh.

140 Zabilježili su ga i Buharija i Ibn Madže.

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ: رَأَيْتُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ، وَذَكَرَ غَيْرَهُمَا، يَحْتَجُّونَ بِحَدِيثِ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَقَدْ سَمِعَ شُعَيْبُ بْنُ مُحَمَّدٍ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ ابو عِيسَى: وَمَنْ تَكَلَّمَ فِي حَدِيثِ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ إِنَّمَا ضَعَّفَهُ لِأَنَّهُ يُحَدِّثُ عَنْ صَحِيفَةِ جَدِّهِ. كَأَنَّهُمْ رَأَوْا أَنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ هَذِهِ الْأَحَادِيثَ مِنْ جَدِّهِ.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: وَذُكِرَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ أَنَّهُ قَالَ: حَدِيثُ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عِنْدَنَا وَاهٍ.

وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ الْبَيْعَ وَالشِّرَاءَ فِي الْمَسْجِدِ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ: رُخْصَةٌ فِي الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ فِي الْمَسْجِدِ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَيْرِ حَدِيثٍ، رُخْصَةٌ فِي إِنْشَادِ الشِّعْرِ فِي الْمَسْجِدِ *

237. O pokuđenosti kupoprodaje, raspitivanja o izgubljenom i recitiranja stihova u džamiji

321. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, on je prenio od Ibn Adžlana, on od Amra b. Šuajba, on od svoga oca, on od njegova djeda, a on od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: **"da je on u džamiji zabranio recitovanje stihova, kupoprodaju i da ljudi petkom prije namaza sjedaju u halku** (krug)".[141]

141 Džamija u islamu ima poseban tretman. Ona je mjesto gdje se ibadeti, stiče znanje i rješavaju bitna pitanja od značaja za zajednicu i ummet u cjelini. Zbog svega navedenog, neophodno je u džamiji obezbijediti mir i tišinu. U brojnim je hadisima Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio sve ono što remeti njen mir. U spomenutom hadisu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je zabranio recitovanje stihova, kupoprodaju i da ljudi petkom prije džume namaza sjedaju u halku. Ševkanija u djelu Nejlul-evtar ističe da zabrana ovdje nema značenje harama, nego mekruha, nečega

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Burejdea, Džabira i Enesa.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Amra b. Asa je hasenun.[142]

Amr b. Šuajb je sin Muhammeda b. Abdullaha b. Amra b. Asa.

Muhammed b. Ismail veli: Primijetio sam da su se Ahmed, Ishak i drugi koristili hadisima koje prenosi Amr b. Šuajb.

Muhammed (Buharija) smatra da je Šuajb b. Muhammed slušao hadise od Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa kaže: Oni koji su polemisali o hadisima koje prenosi Amr b. Šuajab, uglavnom ih karakterišu slabim, zbog toga što ih je on preuzimao iz (napisanih) stranica njegova djeda, što prema njima znači, da on te hadise od svog djeda nije izravno slušao.

Alija b. Abdullah kaže: Spominje se da je Jahja b. Seid rekao: Po našem mišljenju su hadisi koje prenosi Amr b. Šuajb slabi.

Neki učenjaci, kupoprodaju u džamiji smatraju pokuđenim činom. To smatraju Ahmed i Ishak.

Prenosi se od nekih učenjaka iz generacije tabi'ina da su oni dozvoljavali kupoprodaju u džamiji.

Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, više hadisa u kojima se dopušta citiranje stihova u džamiji.

٢٣٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى *

٣٢٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَعِيلَ عَنْ أُنَيْسِ بْنِ أَبِي يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: امْتَرَى رَجُلٌ مِنْ بَنِي خُدْرَةَ وَرَجُلٌ مِنْ بَنِي عَمْرِو

što nije lijepo činiti u džamiji. Shodno ovome, recitovanje stihova u džamiji nije haram, nego je mekruh, jer to remeti njen mir. Da je haram, ne bi to Vjerovjesnik sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio ashabima. Džabir b. Semure kaže: "Prisustvovao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji više od stotinu puta, gdje su ashabi recitovali stihove iz doba džahilijjeta, a on bi se na to ponekad sa njima nasmijao." (Tirmizija i Ahmed)

Da zabrana kupoprodaje u džamiji ima značenje harama, svaki kupoprodajni ugovor sklopljen u džamiji bio bi ništavan. Ne bi, kako to tvrdi Iraki, prema mišljenju većine učenjaka, bio punopravan..

Petkom je prije namaza mekruh sjedati u halku, zato što je petkom obično gužva u džamijama pa bi time nastao nered a i remetio bi se redoslijed safova.

142 Osim Tirmizije, zabilježili su ga i Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*. Ibn Huzejme ga ocjenjuje sahihom.

بْنِ عَوْفٍ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى. فَقَالَ الْخُدْرِيُّ: هُوَ مَسْجِدُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَالَ الْآخَرُ: هُوَ مَسْجِدُ قُبَاءٍ. فَأَتَيَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: هُوَ هَذَا يَعْنِي، مَسْجِدَهُ. وَفِي ذَلِكَ خَيْرٌ كَثِيرٌ.

قَالَ أبو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَأَلْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي يَحْيَى الْأَسْلَمِيِّ فَقَالَ: لَمْ يَكُنْ بِهِ بَأْسٌ، وَأَخُوهُ أُنَيْسُ بْنُ أَبِي يَحْيَى أَثْبَتُ مِنْهُ.

238. O džamiji koja je utemeljena na bogobojaznosti

322. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Obavijestio nas je Hatim b. Ismail, prenijevši od Unejsa b. Ebu Jahje, on od svoga oca, a on od Ebu Seida el-Hudrija da je kazao: **"Neki je čovjek iz plemena Benu Hudre polemisao sa čovjekom iz plemena Benu Amr b. Avf o džamiji koja je utemeljena na bogobojaznosti. El-Hudri je kazao: To je džamija Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem. **Ovaj dugi je kazao: To je džamija u Kubau. Otišli su Allahovu Poslaniku,** sallallahu alejhi ve sellem, (da ga o tome upitaju) **pa je rekao: To je ova džamija, tj.**(veli ravija) **njegova džamija, a i u toj** (u Kubau) **je veliko dobro."**[143]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ispričao nam je Ebu Bekr, prenijevši od Alije b. Abdullaha koji je kazao: Pitao sam Jahju b. Seida o Muhammedu b. Jahji el-Eslemiju, pa je rekao da on nije loš, ali mu je brat Unejs b. Ebu Jahja pouzdaniji od njega.

---

143 Učenjaci se razilaze u tome, na koju se džamiju odnosi kur'anski ajet: "Zaista džamija koja je od prvog dana sagrađena na bogobojaznosti, ima prednost da ti u njoj klanjaš. U njoj su ljudi koji vole da se dobro očiste. Allah voli one koji su potpuno čisti." (Tevba, 109) Neki tvrde da se on odnosi na džamiju u Kubau, pozivajući se pri tome na ovaj ajet. Neki, pak, učenjaci na temelju spomenutog i drugih hadisa, tvrde da se odnosi na Poslanikovu džamiju u Medini.

Ed-Daverdi smatra da u tom pogledu nema nikakvog razilaženja. Prema njemu se ovaj ajet može odnositi na obje spomenute džamije, jer su one obje utemeljene na bogobojaznosti.

٢٣٩. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ قُبَاءٍ *

٣٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ أَبُو كُرَيْبٍ وَسُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَبْرَدِ مَوْلَى بَنِي خَطْمَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أُسَيْدَ بْنَ ظُهَيْرٍ الْأَنْصَارِيَّ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **الصَّلَاةُ فِي مَسْجِدِ قُبَاءٍ كَعُمْرَةٍ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ.

قَالَ: حَدِيثُ أُسَيْدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَلَا نَعْرِفُ لِأُسَيْدِ بْنِ ظُهَيْرٍ شَيْئًا يَصِحُّ غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ. وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ ابْنِ جَعْفَرٍ. وَأَبُو الْأَبْرَدِ اسْمُهُ زِيَادٌ مَدِينِيٌّ *

239. O (vrijednosti) namaza u džamiji u Kubau[144]

323. ISPRIČALI SU NAM Muhammed b. Ala Ebu Kurejb i Sufjan b. Veki'; kažu: Obavijestio nas je Ebu Usama, on je prenio od Abdul-Hamida b. Džafera; kaže: Nas je obavijestio Ebul-Ebred štićenik Benu Hatmea da je on slušao Usejda b. Zuhejra el-Ensarija, a on je Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, ashab, kada priča od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Namaz** (obavljen) **u džamiji u Kubau vrijedi kao umra."**[145]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Sehla b. Hunejfa.

Ebu Isa kaže: Usejdov hadis je hasenun-garibun.[146]

---

144 Kuba je predgrađe Medine, lijevo od puta za Mekku. Tu je sagrađena prva džamija u islamu. Sagradio ju je Allahov Poslanik, odmah po dolasku u to mjesto, nakon njegovog progona iz Mekke. U tome su mu pomogli stanovnici plemena Benu Amr b. Avf koji su tu živjeli. Zbog toga neki ovu džamiju nazivaju Džamijom Benu Amra b. Avfa.

145 Nesaija u *Sunenu* bilježi od Sehla b. Hunejfa sljedeći hadis: "Ko ode u džamiju u Kubau i klanja namaz, ima nagradu kao da je obavio umru."

Buharija i drugi bilježe od Ibn Omera da je kazao: "Allahov Poslanik je svake subote pješke ili na jahalici dolazio u džamiju u Kubau."

146 Osim Tirmizije zabilježili su ga i Ahmed, Ibn Madže i Hakim.

Nije nam poznato da je ijedan drugi hadis, osim ovoga, koji prenosi Usejd b. Zuhejr pouzdan. Niti nam je ovaj hadis poznat drugim putem, osim preko Ebu Usame od Abdul-Hamida b. Džafera. Ebul-Ebredu je ime Zijad Medini.

٢٤٠. بَاب مَا جَاءَ فِي أَيِّ الْمَسَاجِدِ أَفْضَلُ *

٣٢٤. حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ ح و حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ رَبَاحٍ وَعُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَغَرِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَغَرِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: وَلَمْ يَذْكُرْ قُتَيْبَةُ فِي حَدِيثِهِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ وإِنَّمَا ذَكَرَ عَنْ زَيْدِ بْنِ رَبَاحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَغَرِّ.

قَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَغَرُّ اسْمُهُ سَلْمَانُ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَمَيْمُونَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَجُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ وَابْنِ عُمَرَ وَأَبِي ذَرٍّ *

٣٢٥. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ قَزَعَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: مَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِي هَذَا وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى.**

قَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

240. O tome koja je *džamija najvrednija*

324. ISPRIČAO NAM JE El-Ensari; kaže: Nas je obavijestio Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik *(h),* A ISPRIČAO NAM JE Kutejbe, prenijevši od Malika, on od Zejda b. Rebaha i Ubejdullaha b. Ebu Abdullaha el-Egarra, a njih dvojica od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Namaz** (obavljen) **u ovoj mojoj džamiji je bolji od hiljadu namaza koji su obavljeni u bilo kojoj drugoj, osim u Mesdžidul-Haramu."**[147]

Ebu Isa kaže: Kutejbe u hadisu koji on prenosi nije spomenuo Ubejdullaha, nego ga je prenio od Zejda b. Rebaha, a on od Ebu Abdullaha el-Egarra.

Tirmizija kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ebu Abdullahu el-Egarru je ime Selman.

Na više se načina (ovo) prenosi od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Mejmune, Ebu Seida, Džubejra b. Mut'ima, Abdullaha b. Zubejra, Ibn Omera i Ebu Zerra.

325. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Abdul-Melika b. Umejra, on od Kazeata, a on od Ebu Seida el-Hudrija koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Jahalice se spremaju radi putovanja, samo prema trima džamijama: Mesdžidul-Haramu, ovoj mojoj džamiji i Mesdži- dul-Aksau."**

(Tirmizija) kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

147 Postoji mnogo hadisa koji govore o vrijednosti namaza u Poslanikovoj džamiji u Medini, Mesdžidul-Haramu u Mekki i Mesdžidul-Aksau u Jerusalemu.

Džabir b. Abdullah veli da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Namaz (obavljen) u mojoj džamiji je vredniji od hiljadu namaza koji su obavljeni u nekoj drugoj, osim u Mesdžidul-Haramu. A namaz obavljen u Mesdžidul-Haramu je vredniji od stotinu hiljada namaza koji su obavljeni u nekoj drugoj džamiji." (Ibn Madže)

Abdullah b. Zubejr veli da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Namaz obavljen u mojoj džamiji je vredniji od hiljadu namaza koji su obavljeni u nekoj drugoj, osim u Mesdžidul-Haramu. A namaz (obavljen) u Mesdžidul-Haramu je stotinu puta vredniji od namaza koji je (obavljen) u mojoj džamiji." (Ahmed u *Musnedu*)

Ebu Derda veli da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Namaz obavljen u Mesdžidil-Haramu vrijedi koliko sto hiljada namaza obavljenih u nekoj drugoj džamiji. Namaz u mojoj džamiji vrijedi koliko hiljadu, a namaz obavljen u Mesdžidul-Aksau vrijedi koliko petsto namaza, obavljenih u nekoj drugoj džamiji." (Bezzar i Taberanija)

٢٤١. بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَشْيِ إِلَى الْمَسْجِدِ *

٣٢٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَسْعَوْنَ، وَلَكِنِ ائْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَمْشُونَ. وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةَ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي قَتَادَةَ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَجَابِرٍ وَأَنَسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْمَشْيِ إِلَى الْمَسْجِدِ: فَمِنْهُمْ مَنْ رَأَى الْإِسْرَاعَ إِذَا خَافَ فَوْتَ التَّكْبِيرَةِ الْأُولَى، حَتَّى ذُكِرَ عَنْ بَعْضِهِمْ أَنَّهُ كَانَ يُهَرْوِلُ إِلَى الصَّلَاةِ، وَمِنْهُمْ مَنْ كَرِهَ الْإِسْرَاعَ، وَاخْتَارَ أَنْ يَمْشِيَ عَلَى تُؤَدَةٍ وَوَقَارٍ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ، وَقَالَا: الْعَمَلُ عَلَى حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ.

و قَالَ إِسْحَقُ: إِنْ خَافَ فَوْتَ التَّكْبِيرَةِ الْأُولَى فَلَا بَأْسَ أَنْ يُسْرِعَ فِي الْمَشْيِ.

٣٢٧. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **بِحَدِيثِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ بِمَعْنَاهُ.** هَكَذَا قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ عن سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ.

٣٢٨.حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **نَحْوَهُ** *

241. O odlasku u džamiju

326. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdul-Melik b. Ebu Ševarib; kaže: Nas je obavijestio Jezid b. Zurej'; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Zuhrija, on od Ebu Seleme, a on od *Ebu Hurejre koji je kazao da je* Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve *sellem*, rekao: **"Ako se uspostavi namaz**[148] **nemojte trčati, nego idite mirno i dostojanstveno. Pa što zateknete, vi klanjajte, a što propustite, vi upotpunite."**[149]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Katade, Ubejja b. Ka'ba, Ebu Seida, Zejda b. Sabita, Džabira i Enesa.

Ebu Isa kaže: Učenjaci su se razišli u pogledu načina odlaska u džamiju. Neki smatraju da treba požuriti ukoliko postoji bojazan da će proći početni tekbir. Spominje se od nekih da su išli žureći na namaz, dok neki drže da je mekruh ići žureći, nego treba *ići mirno i* dostojanstveno.

Ahmed i Ishak vele da treba postupati prema hadisu Ebu Hurejre. Ishak kaže: Ukoliko postoji bojazan da će se zakasniti na prvi tekbir, nema smetnje da se malo i požuri.

327. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Ali el-Hallal; kaže: Nas je obavijestio Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, prenijevši od Zuhrija, on od Seida b. Musejjeba[150], on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Selemin hadis od Ebu Hurejre po značenju. A Abdur-Rezzak je kazao; od Seida b. Musejjeba od Ebu Hurejre. Ovo je pouzdanije od hadisa Jezida b Zurej'a.

328. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, prenijevši od Zuhrija, on od Seida b. Musejjeba, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično prethodnom (hadisu).

---

148 U Buharijevoj predaji ovog hadisa stoji: "Ako čujete ikamet."

149 Buharija i Muslim bilježe od Ebu Katade da je kazao: "Jednog dana dok smo klanjali za Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, začu se ljudski žamor. Pošto završi, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: Šta vam bi? Žurili smo da stignemo na namaz, odgovoriše. On će na to: Ne radite ubuduće tako! Kada pođete na namaz, idite mirno i dostojanstveno, pa što zateknete od namaza klanjajte, a ono što propustite, vi (poslije selama) upotpunite."

150 Prema mišljenju nekih učenjaka ovo se ime može izgovarati i sa fethom i sa kesrom, Musejjeb i Musejjib.

٢٤٢. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقُعُودِ فِي الْمَسْجِدِ وَانْتِظَارِ الصَّلَاةِ مِنَ الْفَضْلِ *

٣٢٩. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَ يَنْتَظِرُهَا. وَلَا تَزَالُ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي الْمَسْجِدِ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ مَا لَمْ يُحْدِثْ. فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ: وَمَا الْحَدَثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ: فُسَاءٌ أَوْ ضُرَاطٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأَنَسٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

242. O vrijednosti boravka i čekanja namaza u džamiji

329. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas je obavijestio Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Hemmama b. Munebbiha, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, vsallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Vi ste neprestano u namazu sve dok ga iščekujete.**[151] **Meleki se neprstano mole za** (svakog od) **vas sve dotle dok je u džamiji, i dok mu se ne desi**

151 Sama priprema za namaz i sve vrijeme provedeno u iščekivanju namaza, kao i vrijeme provedeno prilikom odlaska u džamiju tretira se ibadetom.
Taberanija u Mu'džemul-Kebiru bilježi sa senedom od Zejda b. Sabita da je kazao: "Jednog dana sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pošao na namaz. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je umanjio korake, potom me upitao: da li znaš zašto sam umanjio korake? Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju, odgovorih, a on reče: Zato jer je osoba u namazu i u vremenu (dok se priprema) i ide na namaz." A to znači da osoba koja vodi računa o svojim namazima, ima istu nagradu za sve vrijeme koje provede u pripremanju za namaz, njegovu iščekivanju i odlasku do džamije, kao da ga je sve to vrijeme i fizički klanjala.

nešto (što kvari abdest). **Oni govore: Allahu! Oprosti mu, Allahu! Smiluj mu se. Neki će čovjek iz Hadramevta na to: O Ebu Hurejere! A šta je to nešto** (što kvari abdest)**? To je da neko tiho ili glasno ispusti vjetar, reče on."**

Na ovu temu su hadisi zabilježeni još i od Alije, Ebu Seida, Enesa, Abdullaha b. Mesuda i Sehla b. Sa'da.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[152]

٢٤٣. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْخُمْرَةِ *

٣٣٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَص عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ وَابْنِ عُمَرَ وَأُمِّ سُلَمة وَعَائِشَةَ وَمَيْمُونَةَ وَأُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الْأَسَدِ، وَلَمْ تَسْمَعْ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ..

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَبِهِ يَقُولُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ.

و قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: قَدْ ثَبَتَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةُ عَلَى الْخُمْرَةِ.

قَال ابو عِيسَى: وَالْخُمْرَةُ هُوَ حَصِيرٌ قَصِيرٌ *

243. O namazu na maloj hasuri

330. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebul-Ahves, on je prenio od Simaka b. Harba, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa da je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi klanjao na maloj hasuri."**[153]

152 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim.

153 Hattabi veli da je mala hasura ustvari sedžada napravljena od palmina lišća. Ibn Bettal kaže da nema razilaženja među fikhskim učenjacima u tome da je dozvoljeno klanjati na sedžadi, hasuri ili nekoj drugoj prostirci, osim što se prenosi od Omera b. Abdul-Aziza da je na sedžadu stavljao zemlju da bi na njoj sedždu činio. El-Mubarekfori smatra da je to

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ummu Habibe, Ibn Omera, Ummu Seleme, Aiše, Mejmune i Ummu Kulsum kćerke Ebu Seleme b. Abdul-Eseda, koja (hadise) nije izravno slušala od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun.[154]

U skladu sa njim je stav nekih učenjaka.

Ahmed i Ishak kažu: Potvrđeno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao na maloj hasuri.

Ebu Isa kaže: El-Humretu je kratka hasura.

٢٤٤. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْحَصِيرِ *

٣٣١. حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَى حَصِيرٍ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ وَالْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي سَعِيدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ، إِلَّا أَنَّ قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ اخْتَارُوا الصَّلَاةَ عَلَى الْأَرْضِ اسْتِحْبَابًا.

244. O namazu na hasuri

331. ISPRIČAO NAM JE Nasr b. Ali; kaže: Nas je obavijestio Isa b. Junus, on je prenio od A'meša, on od Ebu Sufjana, on od Džabira, a on od Ebu Seida: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je klanjao na hasuri."**[155]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Enesa i Mugire b. Šu'bea.

Omer najvjerovatnije činio iz velike pobožnosti, težeći onome što je efdalnije, tako da to i nije u suprotnosti sa stavom učenjaka. Ševkanija u djelu Nejlul-evtar veli: Ovaj hadis upućuje na zaključak da nema smetnji da se klanja na prostirci, svejedno da li ona bila od tkanine, palmina lišća ili nečega drugog.

154 Hadis su zabilježili Buharija i Muslim, Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže od Mejmune.

155 Buharija je u *Sahihu* zabilježio od Aiše da je kazala: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je imao hasuru koju bi prostirao i klanjao na njoj."

Ebu Isa kaže: Ebu Seidov hadis je hasenun.[156]

Prema ovome je postupala većina učenjaka, s tim što neki od njih smatraju klanjanje izravno na zemlji mustehabom.[157]

٢٤٥. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْبُسُطِ *

٣٣٢. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ الضُّبَعِيِّ قَال: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَالِطُنَا حَتَّى كَانَ يَقُولُ لِأَخٍ لِي صَغِيرٍ: يَا أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ؟ قَالَ: وَنُضِحَ بِسَاطٌ لَنَا فَصَلَّى عَلَيْهِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى حَدِيثُ أَنَس حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: لَمْ يَرَوْا بِالصَّلَاةِ عَلَى الْبِسَاطِ وَالطُّنْفُسَةِ بَأْسًا.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ

وَاسْمُ أَبِي التَّيَّاحِ يَزِيدُ بْنُ حُمَيْدٍ *

245. O klanjanju na prostirci

332. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Šu'bea, on od Ebu Tejjaha, a on od Dubeijja koji je kazao: Čuo sam Enesa b. Malika kada kaže: **"Allahov Poslanik,**

156 Zabilježio ga je i Muslim u *Sahihu*.

157 Ashabi Zejd b. Sabit, Ebu Zerr, Džabir b. Abdullah i Abdullah b. Omer, te tabi'ini Seid b. Musejjeb i Mekhul smatrali su da je klanjanje na hasuri (a analogno tome i drugoj prostirci), lijepo (mustehab). Seid b. Musejjeb tvrdi čak da je to sunnet.

Abdullah b. Mesud, pak smatra da je mustehab klanjati izravno na zemlji, bez ikakve prostirke. Taberanija je od njega zabilježio da nije nikada klanjao ili sedždu činio na nečemu drugom, osim na zemlji. Ibrahim en-Nehai tvrdi da je on klanjao i na hasuri, s tim što bi sedždu činio na zemlji.

sallallahu alejhi ve sellem **je sa nama do te mjere prisno razgovarao, da je mog malog brata pitao: Ebu Umejre, šta radi slavujčić? A i klanjao bi na našoj prostirci, nakon što bi bila poprskana (vodom) reče** (Enes)."[158]

Na ovu temu je hadis penesen i od Ibn Abbasa.

Ebu Isa veli: Enesov hadis je hasenun-sahihun.[159]

Prema ovome je postupala većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i kasnije. Oni nisu vidjeli smetnje da se klanja na prostirci i tepisima.

Tako misle i Ahmed i Ishak.

Ebu Tejjahu je ime Jezid b. Humejd.

٢٤٦. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي الْحِيطَانِ *

٣٣٣. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَسْتَحِبُّ الصَّلَاةَ فِي الْحِيطَانِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: يَعْنِي الْبَسَاتِينَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ مُعَاذٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ. وَالْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ قَدْ ضَعَّفَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَغَيْرُهُ. وَأَبُو الزُّبَيْرِ اسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ تَدْرُسَ. وَأَبُو الطُّفَيْلِ اسْمُهُ عَامِرُ بْنُ وَاثِلَةَ *

---

158 Većina učenjaka smatra da je dozvoljeno klanjati na prostirci, svejedno da li ona bila satkana od biljnih ili životinjskih vlakana. Neki, kao što su Seid b. Musejjeb i Ibn Sirin, klanjanje na tepisima i ćilimima smatraju pokuđenim.

Džabir b. Zejd smatra da je klanjanje na prostirci koja je napravljena od biljki lijepo mustehab, dok je klanjanje na prostirci satkanoj od životinjskih vlakana mekruh.

Urve b. Zubejr smatra da je mekruh činiti sedždu na bilo čemu drugom osim na zemlji.

Abdur-rahman el-Mubarekfori tvrdi da je stav većine učenjaka o ovom pitanju ipak najispravniji i najmeritorniji.

159 Zabilježili su ga i Buharija, Muslim, Nesaija i Ibn Madže.

246. O klanjanju u vrtovima

333. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Ispričao nam je Ebu Davud; kaže: Nas je obavijestio Hasan b. Ebu Džafer, on je prenio od Ebu Zubejra, on od Ebu Tufejla, a on od Muaza b. Džebela: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je volio klanjati u vrtovima."**[160]

Ebu Davud[161] veli: To jest u voćnjacima.

Ebu Isa kaže: Muazov hadis je garibun, nije nam poznat osim preko Hasana b. Ebu Džafera. A Hasana b. Ebu Džafera su Jahja b. Seid i drugi ocijenili slabim ravijom.[162] Ebu Zubejru je ime Muhammed b. Muslim b. Tedruse. Ebu Tufejl se zvao Amir b. Vasile.

٢٤٧. بَاب مَا جَاءَ فِي سُتْرَةِ الْمُصَلِّي *

٣٣٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَهَنَّادٌ قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِذَا وَضَعَ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ مُؤَخَّرَةِ الرَّحْلِ فَلْيُصَلِّ، وَلَا يُبَالِي مَنْ مَرَّ وَرَاءَ ذَلِكَ.**
وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَسَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ وَابْنِ عُمَرَ وَسَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ وَأَبِي جُحَيْفَةَ وَعَائِشَةَ.

---

160 Iraki smatra da se Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, želja da klanja u vrtovima i voćnjacima može razumjeti na jedan od sljedećih načina:
- da bi se osamio od svijeta,
- da je svojim prisustvom i namazom želio pospiješiti beriket u voćnjacima,
- da je svojim priststvom i namazom želio ukazati počast onima koji su te voćnjake zasadili,
- da bi ukazao počast mjestima na kojima je odsjedao i klanjao.

Svakako, ovdje treba imati na umu da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vrtovima i voćnjacima klanjao isključivo dobrovoljne namaze (nafile). On je obavezne namaze klanjao u džamiji.

161 Ebu Davud et-Tajalisi.

162 Za njega Buharija kaže da je munkerul-hadisi, tj. da je često u svojim predanjima protivurječio predanjima pouzdanih ravija.

قَالَ ابو عِيسَى : حَدِيثُ طَلْحَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَقَالُوا : سُتْرَةُ الْإِمَامِ سُتْرَةٌ لِمَنْ خَلْفَهُ *

247. O postavljanju sutre[163] ispred klanjača

334. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Hennad; kažu: Nas je obavijestio Ebul-Ahves, on je prenio od Simaka b. Harba, on od Musaa b. Talhe, a on od svoga oca, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ukoliko neko** (kada htjedne klanjati) **ispred sebe stavi** (nešto makar) **koliko zadnji naslonjač u sedla, neka klanja, ne osvrćući se ko iza toga prolazi."**[164]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Sehla b. Ebu Hasmea, Ibn Omera, Sebrea b. Ma'beda, Ebu Džuhajfe i Aiše.

Ebu Isa kaže: Talhin hadis je hasenun-sahhun. Prema ovome postupaju uče- njaci. Oni kažu: Sutra ispred imama je dovoljna i za one koji klanjaju za njim.[165]

٢٤٨ . بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْمُرُورِ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي *

٣٣٥. حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَس عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ الْجُهَنِيَّ أَرْسَلَ إِلَى أَبِي جُهَيْمٍ يَسْأَلُهُ مَاذَا سَمِعَ مِنْ

---

163 Sutra je štap ili neki drugi predmet koji osoba kada klanja na otvorenom, postavlja ispred sebe.

164 Koja je minimalna visina sutre koju osoba, kada klanja na otvorenom, treba postaviti ispred sebe, sporno je među islamskim pravnicima. Neki vele da treba biti u visini jednog aršina, dok neki vele da treba biti u visini dvije trećine aršina, što je po mnogima prihvatljivije.

U ovome hadisu je precizirano da sutra ne smije biti niža od zadnjeg naslona sedla. Prema mišljenju Nevevija, to je oko dvije trećine aršina.

Abdur-Rezzak u Musannefu bilježi od Nafia da je zadnji naslon sedla kod Ibn Omera iznosio jedan aršin.

165 Ukoliko bi se uspostavio zajednički namaz na otvorenom prostoru, dovoljno je sutru postaviti samo ispred imama. U tom slučaju ukoliko bi neko prošao između safova, taj prolazak ne bi smetao namazu muktedija. A ukoliko imam ne bi postavio sutru ispred sebe, prolazak ispred njega bi smetao i njegovu i namazu onih koji su pristali za njim. Također bi prolazak smetao i namazu onoga koji klanja pojedinačno, ukoliko ne bi postavio sutru.

رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي؟ فَقَالَ أَبُو جُهَيْمٍ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ**

أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ. قَالَ أَبُو النَّضْرِ: لَا أَدْرِي قَالَ

أَرْبَعِينَ يَوْمًا، أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْرًا، أَرْبَعِينَ أَوْ سَنَةً.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي جُهَيْمٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: لَأَنْ يَقِفَ أَحَدُكُمْ مِائَةَ عَامٍ

خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ أَخِيهِ وَهُوَ يُصَلِّي.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: كَرِهُوا الْمُرُورَ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي، وَلَمْ يَرَوْا أَنَّ ذَلِكَ

يَقْطَعُ صَلَاةَ الرَّجُلِ *

248. O pokuđenosti prolaska ispred klanjača

335. ISPRIČAO NAM JE El-Ensari[166]; kaže: Obavijestio nas je Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik b. Enes, prenijevši od Ebu Nadra, on od Busraa b. Seida da je Zejd b. Halid el-Džuheni poslao nekoga[167] Ebu Džuhejmu da ga upita šta je on čuo od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi onoga koji prolazi ispred klanjača. Ebu Džuhejm je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Kada bi onaj koji prođe ispred klanjača znao kakav je grijeh učinio, bilo bi mu bolje da je čekao četrdeset, nego da prođe ispred njega."**[168] Ebu Nadr veli: Ne sjećam se je li kazao četrdeset dana, ili četrdeset mjeseci, ili četrdeset godina.

---

166 El-Ensari je Ishak b. Musa b. Ubejdullah b. Musa el-Hutami Ebu Musa el-Medeni. On je jedan od imama u Sunnetu. Pouzdan je i siguran ravija. Pripadao je desetoj generaciji.

167 Iz Buharijeve predaje ovog hadisa se vidi da je Zejd b. Halid el-Džuheni, Ebu Džuhejmu poslao svoga učenika Busraa b. Seida.

168 U predaji koju bilježi El-Bezzar u *Musnedu* decidno stoji: "Bilo bi mu bolje da je čekao četrdeset godina." Hejsemi u djelu Medžmeuz-zevaid veli da su sve ravije ovog hadisa pouzdane.

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Seida el-Hudrija, Ebu Hurejre, Ibn Omera i Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa kaže: Ebu Džuhejmov hadis je hasenun-sahihun.[169]

Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: **"Da neki od vas čeka stotinu godina, bolje mu je nego da prođe ispred svoga brata koji klanja".**[170]

Prema ovome je postupala ulema. Oni prolazak ispred klanjača smatraju pokuđenim. Međutim, oni ne smatraju da to dotičnoj osobi kvari namaz[171].

٢٤٩. بَاب مَا جَاءَ لَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ شَيْءٌ *

٣٣٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ رَدِيفَ الْفَضْلِ عَلَى أَتَانٍ فَجِئْنَا، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ بِمِنًى. قَالَ: فَنَزَلْنَا عَنْهَا، فَوَصَلْنَا الصَّفَّ فَمَرَّتْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ فَلَمْ تَقْطَعْ صَلَاتَهُمْ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَالْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ عُمَرَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ، قَالُوا: لَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ شَيْءٌ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَالشَّافِعِيُّ *

---

169 Zabilježen je u svim zbirkama El-Kutubu-sitte.

170 Zabilježili su ga Ibn Hiban u *Sahihu* i Ibn Madže u *Sunenu* od Ebu Hurejre. U Ibn Madžinoj predaji stoji: "Da čeka stotinu godina, bolje mu je nego da korak koraci ispred klanjača."

171 Nevevi smatra da spomenuti hadisi upućuju na to da je haram prolaziti ispred klanjača.

249. O tome da namaz ne može ništa prekinuti[172]

336. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdul-Melik b. Ebu Ševarib; kaže: Obavijestio nas je Jezid b. Zurej'; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Zuhrija, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbea, a on od Ibn Abbasa da je kazao: **"Jahao sam za Fadlom**[173] **na magarici. Stigli smo a Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **klanja sa ashabima na Mini. Sjahali smo, veli on, i stali u saf, a magarica je prošla ispred njih i nije im prekinula namaz."**[174]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Aiše, Fadla b. Abbasa i Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun.[175]

Prema njemu je postupala većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i tabi'ina. Oni su kazali: Namaz ne može ništa prekinuti.

Tako smatraju i Sufjan i Šafija

٢٥٠. بَاب مَا جَاءَ أَنَّهُ لَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ إِلَّا الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ

٣٣٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا يُونُسُ وَمَنْصُورُ بْنُ زَاذَانَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا صَلَّى الرَّجُلُ وَلَيْسَ بَيْنَ يَدَيْهِ كَآخِرَةِ الرَّحْلِ أَوْ كَوَاسِطَةِ الرَّحْلِ قَطَعَ صَلَاتَهُ الْكَلْبُ الْأَسْوَدُ وَالْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ. فَقُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ: مَا

172 Ibn Hadžer u djelu Fethul-Bari ističe da se ovo odnosi na vanjske faktore. Prema njemu nikakav vanjski faktor ne može pokvariti namaz. Samo ga može prekinuti i pokvariti sam klanjač.

173 Fadl je najstariji sin Abbasa b. Abdul-Mutalliba. Pao je kao šehid u jednoj od bitki za vrijeme hilafeta Omera b. Hattaba.

174 Na temelju ovoga, i hadisa koji je zabilježio Malik u Muvettau od Ibn Omera: "Namaz ništa ne može prekinuti", Sufjan es-Sevri, Šafija i Ebu Hanife su stali na stanovište da nikakav vanjski faktor ne može pokvariti namaz.

175 Zabilježii su ga i Buharija i Muslim, s tim što u predajama koje oni bilježe ne stoji: "pa je magarica prošla ispred njih i nije im prekinula namaz".

بَالُ الْأَسْوَدِ مِنَ الْأَحْمَرِ و مِنَ الْأَبْيَضِ؟ فَقَالَ: يَا ابْنَ أخِي سَأَلْتَنِي كَمَا سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: الْكَلْبُ الْأَسْوَدُ شَيْطَانٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أبي سَعِيدٍ وَالْحَكَمِ الْغِفَارِيِّ وَأَبي هُرَيْرَةَ وَأَنَس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أبي ذَرٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَيْهِ قَالُوا: يَقْطَعُ الصَّلَاةَ الْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ وَالْكَلْبُ الْأَسْوَدُ. قَالَ أحْمَدُ: الَّذِي لَا أَشُكُّ فِيهِ أنَّ الْكَلْبَ الْأَسْوَدَ يَقْطَعُ الصَّلَاةَ. وَفِي نَفْسِي مِنَ الْحِمَار وَالْمَرْأَةِ شَيْءٌ.

قَالَ إسْحَقُ: لَا يَقْطَعُهَا شَيْءٌ إلَّا الْكَلْبُ الْأَسْوَدُ *.

250. Namaz mogu prekinuti samo pas, magarac i žena

337. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Hušejm; kaže: Nas su obavijestili Junus i Mensur b. Zazan, on je prenio od Humejda b. Hilala, on od Abdullaha b. Samita koji kaže: Čuo sam Ebu Zerra kada je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Kada osoba klanja a ispred nje nema ništa** (bar minimalne sutre) **u visini zadnjeg ili srednjeg naslona devećeg sedla, biće joj prekinut namaz** (ukoliko ispred nje prođe) **crni pas, žena ili magarac. Rekoh Ebu Zerru: A kakva je razlika između crnog, crvenog ili bijelog** (psa)? **On reče: Bratiću moj, upitao si me isto ono što sam ja pitao Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **pa je rekao: Crni pas je šejtan."**[176]

176 Islamski učenjaci su različito razumjeli pojam prekida namaza u navedenom i drugim hadisima na ovu temu. Ševkanija ga shvata u smislu kvarenja namaza. Prema njemu je pokvaren namaz osobe koja klanja na otvorenom a nije ispred sebe stavila sutru, ukoliko ispred nje, dok je u namazu, prođe magarac, žena ili crni pas. On tvrdi da su po ovome pitanju identičan stav imali i ashabi: Ebu Hurejre, Enes b. Malik, Ibn Abbas, Ebu Zerr i Ibn Omer, te tabi'ini: Hasan el-Basri i Ebul-Ahves i od imama Ahmed b. Hanbel.

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Seida, Hakema el-Gifarija, Ebu Hurejre i Enesa.

Ebu Isa kaže: Ebu Zerrov hadis je hasenun-sahihun.

Neki su učenjaci na njemu utemeljili svoj stav. Oni kažu: Namaz će biti prekinut, ukoliko ispred (klanjača) prođe magarac, žena ili crni pas. Ahmed kaže: Ono u čemu ja nemam dileme jeste, da će uistinu namaz biti prekinut ukoliko ispred (klanjača) prođe crni pas. U pogledu prolaska magarca ili žene ja imam dilemu.

Ishak kaže: Neće ga ništa prekinuti, osim, (prolazak) crnog psa.

٢٥١. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ *

٣٣٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ هِشَامِ هو بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ: أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي بَيْتِ أُمِّ سلمَةَ مُشْتَمِلًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَجَابِرٍ وَسَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ وَأَنَس وَعَمْرِو بْنِ أَبِي أَسِيدٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَكَيْسَانَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعَائِشَةَ وَأُمِّ هَانِئٍ وَعَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ وَطَلْقِ ابْنِ عَلِيٍّ وَعُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ الْأَنْصَارِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

Ebu Hanife, Malik, Šafija i većina ostalih učenjaka su ovaj pojam shvatili u smislu manjkavosti i nepotpunosti. Prema njima namaz neće biti pokvaren, ma šta ispred klanjača prošlo, nego će biti manjkav i nepotpun ukoliko ispred njega nešto prođe, zato što će mu to odvratiti pažnju od namaza. Oni smatraju da su hadisi u kojima se spominju magarac, žena ili pas derogirani hadisom koji je zabilježio Malik u Muvettau od Ibn Omera: "Namaz neće biti prekinut, ma šta prošlo ispred klanjača."

Ibn Abbas i Ata smatraju da će namaz biti prekinut, odnosno pokvaren, ukoliko ispred klanjača prođe žena koja je u mjesečnom ciklusu i crni pas.

Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: Crni pas je šejtan, treba razumjeti u smislu; da se šejtan najčešće utjelovljuje u lik crnoga psa.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ وَغَيْرِهِمْ قَالُوا: لَا بَأْسَ بِالصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ.

وَقَدْ قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: يُصَلِّي الرَّجُلُ فِي ثَوْبَيْنِ *

251. O klanjanju ogrnut jednim plaštom

338. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, prenijevši od Hišama, a on je sin Urvea, on od svoga oca, a on od Omera b. Ebu Selemea, da je on vidio: **"Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kako u kući Ummu Seleme klanja ogrnut jednim plaštom."**[177]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Hurejre, Džabira, Selemea b. Ekvea, Enesa, Amra b. Ebu Usejda, Ebu Seida, Kejsana, Ibn Abbasa, Aiše, Ummu Hani' Ammara b. Jasira, Talka b. Alije i Ubadea b. Samita el-Ensarija.

Ebu Isa kaže: Hadis Omera b. Selemea je hasenun sahihun.[178]

Prema ovome je postupala većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba, a poslije njih i iz generacije tabi'ina i ostalih. Oni Kažu: Nema nikakve smetnje da osoba klanja ogrnuta (samo) jednim plaštom.

Neki učenjaci kažu: Čovjek treba da klanja ogrnut u dva komada platna.

٢٥٢. بَاب مَا جَاءَ فِي ابْتِدَاءِ الْقِبْلَةِ *

٣٣٩. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ

---

177 Pošto je islam univerzalna vjera, odnosi se na sva vremena i sve situacije, i obuhvata sve slojeve društva, kako one najbogatije i srednje, tako i one najsiromašnije, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je u ovom i sličnim hadisima postavio jedno općevažeće pravilo vezano za namaz, a to je: da svaka osoba, ukoliko zapadne u oskudicu i ne bude imala dovoljno odjeće, može namaz obaviti omotavši oko sebe samo jedan čaršaf ili komad platna.

Buharija u Džamius-Sahihu bilježi od Ebu Hurejre sljedeći hadis: "Jednom prilikom neki čovjek upita Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: Allahov Poslaniče! Može li osoba klanjati, ukoliko se ogrne samo jednim komadom platna? Na to će Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: A da li svaki od vas ima dva?"

178 Bilježe ga i Buharija i Muslim.

قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ أَنْ يُوَجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى (قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) فَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ. وَكَانَ يُحِبُّ ذَلِكَ. فَصَلَّى رَجُلٌ مَعَهُ الْعَصْرَ ثُمَّ مَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُمْ رُكُوعٌ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَ: هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ قَدْ وَجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ. قَالَ: فَانْحَرَفُوا وَهُمْ رُكُوعٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعُمَارَةَ بْنِ أَوْسٍ وَعَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْمُزَنِيِّ وَأَنَسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ الْبَرَاءِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَوَاهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ.

٣٤٠.حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانُوا رُكُوعًا فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ.

252. O Kibli u početku

339. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Israila, on od Ebu Ishaka, a on Beraa b. Aziba da je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je, pošto je stigao u Medinu, šesnaest ili sedamnaest mjeseci klanjao prema Bejtul-Makdisu,** (uvijek) **priželjku- jući da bude okrenut prema Ka'bi. Pa je Uzvišeni Allah objavio: "Mi vidimo da ti okrećeš lice prema nebu. Mi ćemo te zaista okrenuti prema kibli s kojom ćeš ti biti zadovoljan. Pa okreći svoje lice prema Mesdžidul-haramu".**[179]

179 Sura El-Bekara, 144. ajet.

On je okrenut prema Ka'bi, jer je to želio. Neki je čovjek[180] **sa njim klanjao ikindiju, potom je prošao pored grupe ensarija, i zatekavši ih na ruku'u ikindijskog namaza, okrenute prema Bejtul-Makdisu, reče: da on svjedoči da je sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **klanjao i da se okrenuo prema Ka'bi."**

On kaže: **Pa su se** (ne prekidajući namaz) **okrenuli na ruku'u.**[181]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ibn Omera, Ibn Abbasa, Imarea b. Evsa, Amra b. Avfa el-Muzenija i Enesa.

Ebu Isa kaže: Berraov hadis je hasenun-sahihun.[182]

Sufjan es-Sevri je prenio od Ibn Ishaka.

340. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Sufjana, on od Abdullaha b. Dinara, a on od Ibn Omera da je kazao: **"Bili su na ruku'u sabahskog namaza."**[183]

٢٥٣. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ *

٣٤١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ أَخْبَرَنَا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ

---

180 Bio je to Abbad b. Bišr, neki vele Abbad b. Nuhejk.

181 Iz predaje Tavile, kćerke Harisove, da se vidjeti da su se nalazili u džamiji Benu Harise, današnji Mesdžidul-kibletejn (Džamija sa dvije kible). Iako se u svim tadašnjim džamijama u početku klanjalo prema Bejtul-Makdisu, a kasnije prema Ka'bi, ova džamija je jedina zadržala naziv Džamija sa dvije kible, zbog toga što se u njoj promjena kible obavila u toku namaza. Imam se, ne prekidajući namaz, okrenuo i prošao na suprotnu stranu, za njim su prošli muškarci na mjesto gdje su klanjale žene, a žene su prošle na mjesto gdje su bili muškarci.

S obzirom da se ovdje radilo o velikom poslu, za vrijeme namaza, neki tvrde da je to urađeno u vremenu dok još nisu bili propisani strožiji kriteriji za namaz. Prema danas važećim propisima za namaz, takvim postupkom bi namaz bio pokvaren i morao bi se iznova klanjati.

182 Zabilježili su ga u El-Kutubus-sitte svi, osim Ebu Davuda.

183 U predaji koju su zabilježili Buharija i Muslim od Ibn Omera stoji: "Dok smo mi u Kubau klanjali sabahski namaz, neko je došao i saopćio da je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, objavljen ajet u kome je naređeno da se okrene prema Ka'bi, pa se i vi okrenite prema Ka'bi. Pa su se lica koja su bila okrenuta prema Šamu, okrenula prema Ka'bi."

Ebu Bekr Ibnul-Arebi, u djelu Aridatul-Ahvezi, smatra da različitost ovih predaja treba razumjeti na taj način, što ćemo imati u vidu da je vijest o promjeni Kible stigla do onih što su bili u mesdžidu Benu Harise u vrijeme ikindijskog, dok je vijest o tome do onih u Mesdžidu Kubau doprla sutradan, za vrijeme sabahskog namaza.

وَالْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ.

٣٤٢.حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ مِثْلَهُ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ قَدْ رُوِيَ عَنْهُ مِنْ غَيْرِ الْوَجْهِ.

وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُ أَهْلِ العِلْمِ فِي أَبِي مَعْشَرٍ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ. وَاسْمُهُ نَجِيحٌ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ. قَالَ مُحَمَّدٌ: لَا أَرْوِي عَنْهُ شَيْئًا، وَقَدْ رَوَى عَنْهُ النَّاسُ. قَالَ مُحَمَّدٌ: وَحَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْمَخْرَمِيِّ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَخْنَسِيِّ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ بي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ.

وَإِنَّمَا قِيلَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَخْرَمِيُّ لِأَنَّهُ مِنْ وَلَدِ الْمِسْوَرِ ابْنِ مَخْرَمَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ. مِنْهُمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَابْنُ عَبَّاسٍ.

و قَالَ ابْنُ عُمَرَ: إِذَا جَعَلْتَ الْمَغْرِبَ عَنْ يَمِينِكَ وَالْمَشْرِقَ عَنْ يَسَارِكَ فَمَا بَيْنَهُمَا قِبْلَةٌ إذا استقبلت قبلة.

و قَالَ ابْنُ عُمَرَ: إِذَا جَعَلْتَ الْمَغْرِبَ عَنْ يَمِينِكَ وَالْمَشْرِقَ عَنْ يَسَارِكَ فَمَا بَيْنَهُمَا قِبْلَةٌ إذا استقبلت قبلة.

و قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ. هَذَا لِأَهْلِ الْمَشْرِقِ وَاخْتَارَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ التَّيَاسُرَ لِأَهْلِ مَرْو *

253. O tome da je prostor između istoka i zapada Kibla

341. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu Ma'šer; kaže: Nas je obavijestio moj otac, on je prenio od Muhammeda b. Amra, on od Ebu

Seleme, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Prostor između istoka i zapada je Kibla."**[184]

342. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Ebu Ma'šer: slično (prethodnom hadisu).

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je od njega prenesen na više načina.

Neki su učenjaci polemisali o Ebu Ma'šeru u pogledu njegova pamćenja. On se zvao Nedžih, štićenik je plemena Benu Hašim. Muhammed (Buharija) kaže: Ja od njega nisam ništa prenio, od njega su prenijeli neki drugi ljudi. Muhammed kaže: Hadis Abdullaha b. Džafera el-Mahremija, od Osmana b. Muhammeda el-Ahnesija, od Seida el-Makburija, od Ebu Hurejre, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Prostor između istoka i zapada je Kibla. Abdullaha b. Džafera nazivaju Mahremijem zbog toga što je on potomak Musevvira b. Mahrema.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Preneseno je od mnogih Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba da je "Prostor između istoka i zapada Kibla", među njima su: Omer b. Hattab, Alija b. Ebu Talib i Ibn Abbas.

Ibn Omer veli: Kada se htjedneš okrenuti prema Kibli, učini da ti istok bude na tvojoj lijevoj a zapad na desnoj strani; prostor između njih je Kibla.

Ibnul-Mubarek kaže: Prostor između istoka i zapada je Kibla.

Ovo važi za stanovnike istoka.

---

184 Ševkanija veli da su se učenjaci razišli u pogledu značenja ovoga hadisa. Iraki smatra da se ovaj hadis odnosi isključivo na stanovnike Medine. Zehebi smatra da se odnosi na sve zemlje kojima je Kibla na južnoj strani, kao što je i Medini. Ahmed b. Hanbel smatra da se ovaj hadis odnosi na sve zemlje i sve pokrajine osim Meke. Prema njemu za sve druge zemlje i pokrajine osim Meke, važi pravilo da se širi prostor smatra stranom Kible. Za one koji stanuju na sjeveru ili jugu sav prostor između istoka i zapada se smatra stranom Kible, s tim što će se oni koji žive na sjeveru od Ka'be okretati prema jugu i njima će istok doći na lijevoj a zapad na desnoj strani, dok će se oni koji od Ka'be žive na jugu okretati prema sjeveru, s tim što će im istok doći na desnoj strani a zapad na lijevoj. Analogno ovome za one koji žive na istoku ili zapadu, cjelokupan prostor između sjevera i juga je strana Kible. Stanovnici Meke se moraju izravno okretati prema Kabi i za njih je strana Kible u užem prostoru.

Abdullah b. Mubarek je odabrao stav da stanovnicima Merva[185] (istok) treba biti na lijevoj strani.

٢٥٤. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فِي الْغَيْمِ *

٣٤٣. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ أَخْبَرَنَا أَشْعَثُ بْنُ سَعِيدٍ السَّمَّانُ عَنْ عَاصِمِ ابْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: **كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ** صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **فِي سَفَرٍ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ، فَلَمْ نَدْرِ أَيْنَ الْقِبْلَةُ. فَصَلَّى كُلُّ رَجُلٍ مِنَّا عَلَى حِيَالِهِ. فَلَمَّا أَصْبَحْنَا ذَكَرْنَا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ** صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **فَنَزَلَ: (فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ).**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِذَاكَ. لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ أَشْعَثَ السَّمَّانِ، وَأَشْعَثُ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو الرَّبِيعِ السَّمَّانُ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ.

وَقَدْ ذَهَبَ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى هَذَا. قَالُوا: إِذَا صَلَّى فِي الْغَيْمِ لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ، ثُمَّ اسْتَبَانَ لَهُ بَعْدَ مَا صَلَّى أَنَّهُ صَلَّى لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فَإِنَّ صَلَاتَهُ جَائِزَةٌ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ *

254. O osobi koja zbog oblačnosti ne klanja prema Kibli

343. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Veki'; kaže: Nas je obavijestio Eš'as b. Seid es-Semman, on je prenio od Asima b. Ubejdullaha, on od Abdullaha b. Amira b. Rebi'a, a on od svoga oca koji je kazao: **"Mi smo sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **jedne tamne noći bili na putovanju. Nismo znali gdje se nalazi Kibla, pa je svako od nas klanjao** (okrenuvši se tamo) **gdje je smatrao da je** (Kibla). **Kada je svanulo to smo spomenuli**

185 Grad u Perziji, današnjem Iranu. Muhammed b. Tahir smatra da je taj grad u Horasanu.

Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, **pa je objavljeno: "Pa gdje god se okrenete, tamo je Allahovo lice."**[186]

Ebu Isa kaže: Sened ovog hadisa nije tako jak. Poznat nam je samo preko Eš'asa es-Semmana, a Eš'asa b. Seida Ebu Rubej'a es-Semmana su smatrali slabim ravijom hadisa.

Većina učenjaka se drži ovoga. Oni kažu: Ukoliko neko u vrijeme oblačnosti ne bi klanjao prema Kibli, zatim nakon što je klanjao ustanovi da nije bio okrenut prema Kibli, namaz mu vrijedi.

Ovako misle Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Ahmed i Ishak.

٢٥٥. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ مَا يُصَلَّى إِلَيْهِ وَفِيهِ *

٣٤٤. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ قال أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ عَنْ زَيْدِ بْنِ جَبِيرَةَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: **أَنَّ النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يُصَلَّى فِي سَبْعَةِ مَوَاطِنَ: فِي الْمَزْبَلَةِ وَالْمَجْزَرَةِ وَالْمَقْبَرَةِ وَقَارِعَةِ الطَّرِيقِ وَفِي الْحَمَّامِ وَفِي مَعَاطِنِ الْإِبِلِ وَفَوْقَ ظَهْرِ بَيْتِ اللَّهِ.**

٣٤٥. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ زَيْدِ بْنِ جَبِيرَةَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ حُصَيْنٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي مَرْثَدٍ وَجَابِرٍ وَأَنَسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ إِسْنَادُهُ لَيْسَ بِذَاكَ الْقَوِيِّ.

---

186 Ovaj hadis Ebu Hanife, Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Ahmed i Ishak uzimaju kao dokaz da je osobi u situacijama kada ne zna gdje se nalazi Kibla, a nema koga upitati, dozvoljeno da se nakon izvjesnog razmišljanja i traganja za Kiblom okrene tamo gdje smatra da bi ona mogla biti. Pa i ukoliko nakon što klanja ustanovi da se pogrešno okrenula, namaz joj vrijedi i ne mora ga obnavljati.

Šafija smatra da je dužna namaz obnoviti kad god sazna ili ustanovi da je bila pogrešno okrenuta.

وَقَدْ تُكُلِّمَ فِي زَيْدِ بْنِ جَبِيرَةَ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ.

وَقَدْ رَوَى اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ الْعُمَرِيِّ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ.

وَحَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشْبَهُ وَأَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ. وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْعُمَرِيُّ ضَعَّفَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْحَدِيثِ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ، مِنْهُمْ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ.

255. O tome prema čemu je i gdje pokuđeno klanjati

344. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao El-Mukri[187] i kazao: Nas je obavijestio Jahja b. Ejub, on je prenio od Zejda b. Džebirea, on od Davuda b. Husajna, on od Nafi'a, a on od Ibn Imrana: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je zabranio klanjanje na sedam mjesta: na đubrištu** (smetljištu), **u klaonici, u grebljima, nasred puta, u kupatilu, u oboru deva i na krovu Kabe."**[188]

345. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Suvejd b. Abdul-Aziz, on je prenio od Zejda b. Džebirea, on od Davuda b. Husajna, on od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po smislu slično prethodnom (hadisu).

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Merseda, Džabira i Enesa.

Ebu Isa kaže: Sened Ibn Omerovog hadisa nije tako jak.[189]

O Zejdu b. Džebireu se raspravljalo u pogledu njegova pamćenja.[190]

---

187 El-Mukri je Abdullah b. Jezid el-Mekki Ebu Abdur-Rahman. Porijeklom je iz Basre. On je preko sedamdeset godina aktivno učio Kur'an. Bio je jedan od najstarijih i najuticajnijih Buharijevih učitelja. Kao ravija je izuzetno vrijedan i pouzdan.

188 Ebu Bekr Ibnul-Arebi, u komentaru Tirmizijine zbirke, smatra da postoji ukupno trinaest mjesta na kojima, i prema kojima, nije dozvoljeno klanjati. Pored navedenih, on je spomenuo još šest: prema mezarima, nužnicima, crkvama, sinagogama, slikama i kipovima i u mjestima koja je zadesila Allahova kazna.

189 Ovaj su hadis zabilježili i Ibn Madže u *Sunenu* i Abd b. Humejd u *Musnedu*.

190 Ez-Zejlei u djelu Nasbur-Raje ističe da su učenjaci jednoglasni u ocjeni da je Zejd b. Džebire slab ravija. Buharija za njega kaže da je puno dolazio u kontradikciju sa

Ovaj hadis je prenio Lejs b. Sa'd, od Abdullaha b. Omera el-Umerija, on od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: i sličan je prethodnom.

Hadis Ibn Omerov od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, je u bolji i pouzdaniji je od Lejs b. Sa'dova hadisa.[191] Neki su učenjaci Abdullaha b. Omera el-Umerija zbog njegova pamćenja smatrali slabim ravijom. Jedan od njih je i Jahja b. Seid el-Kattan.

٢٥٦. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَأَعْطَانِ الْإِبِلِ *

٣٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ عَنْ هِشَامٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **صَلُّوا فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَلَا تُصَلُّوا فِي أَعْطَانِ الْإِبِلِ.**

٣٤٧. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **بِمِثْلِهِ أَوْ بِنَحْوِهِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ وَالْبَرَاءِ وَسَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيِّ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ وَابْنِ عُمَرَ وَأَنَسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَعَلَيْهِ الْعَمَلُ عِنْدَ أَصْحَابِنَا.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَحَدِيثُ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

---

pouzdanim ravijama. Nesaija veli da je nepouzdan. Ebu Hatim el-Ezdi veli da je munkerul-hadisi i da od njega uopće nije trebalo pisati hadise.

191 Oba spomenuta hadisa su slabi, s tim što Ibn Omerov hadis ima u sebi manje slabosti od Lejs b. Sa'dova hadisa.

حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

وَرَوَاهُ إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مَوْقُوفًا ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ.

وَاسْمُ أَبِي حَصِينٍ عُثْمَانُ بْنُ عَاصِمٍ الْأَسَدِيُّ *

٣٤٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ الضُّبَعِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ.

قَالَ ابو عِيسَى: و هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَأَبُو التَّيَّاحِ اسْمُهُ يَزِيدُ بْنُ حُمَيْدٍ *

256. O namazu u ovčijim i torovima deva

346. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Nas je obavijestio Jahja b. Adem, on je prenio od Ebu Bekra b. Ajjaša, on od Hišama, on od Ibn Sirina a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Klanjajte u ovčijim, a nemojte klanjati u torovima deva."**[192]

347. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb: kaže: Nas je obavijestio Jahja b. Adem, on je prenio od Ebu Bekra b. Ajjaša, on od Ebu Husajna,

192 Ševkanija u Nejlul-Evtaru kaže: Ovaj hadis upućuje na to da je klanjanje u ovčijim torovima dozvoljeno, a zabranjeno je torovima deva. Ahmed b. Hanbel smatra da klanjanje u torovima deva nije dozvoljeno ni pod kakvim okolnostima. Prema njemu, ko bi namaz klanjao na takvom mjestu, morao bi ga obnoviti. Slično misli i Malik. Jednom prilikom ga je neko upitao: Ako osoba ne bi imala drugog mjesta gdje bi mogla klanjati, da li bi mogla namaz obaviti u toru deva? Ne, odgovorio je. A da li bi u njemu mogla klanjati ukoliko bi nešto prostrla na tlo? Ne, odgovorio je Malik.

Većina učenjaka smatra da je mekruh klanjati u torovima deva, čak i ako nema izmeta, a haram je ukoliko ga ima. A u ovčijim torovima i štalama je, i po njihovu mišljenju, dozvoljeno klanjati

on od Ebu Saliha, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: isto ili slično kao u (prethodnom hadisu).

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira b. Semurea, Beraa, Sabrea b. Ma'beda el-Džuhenija, Abdullaha b. Mugaffela, Ibn Omera i Enesa.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[193]

Prema njemu su postupali hadiski učenjaci.

U skladu sa njim je stav Ahmeda i Ishaka.

Ebu Husajnov hadis od Ebu Saliha, od Ebu Hurejre, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, je garib hadis.

Israil ga je prenio od Ebu Husajna, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejre, kao mevkuf i ne vezuje ga (za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem).

Ebu Husajn se zove Osman b. Asim el-Esedi.

348. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nas je obavijestio Jahja b. Seid, on je prenio od Šu'bea, on od Ebu Tejjaha ed-Dabija, on od Enesa b. Malika: **"da je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **klanjao u ovčijim torovima".**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je sahihun. Ebu Tejjah se zvao Jezid b. Humejd.

٢٥٧. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الدَّابَّةِ حَيْثُ مَا تَوَجَّهَتْ بِهِ *

٣٤٩. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ وَيَحْيَى بْنُ آدَمَ قَالَا: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ فَجِئْتُه وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ، وَالسُّجُودُ أَخْفَضُ مِنَ الرُّكُوعِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ وَابْنِ عُمَرَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَعَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

193 Zabilježili su ga i Ahmed u *Musnedu* i Ibn Madže u *Sunenu*.

وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ جَابِرٍ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ، لَا نَعْلَمُ بَيْنَهُمُ اخْتِلَافًا: لَا يَرَوْنَ بَأْسًا أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ عَلَى رَاحِلَتِهِ تَطَوُّعًا، حَيْثُ مَا كَانَ وَجْهُهُ إِلَى الْقِبْلَةِ، أَوْ غَيْرِهَا ۞

257. O klanjanju na životinji (okrenuvši se) tamo kud je ona okrenuta

349. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas su obavijestili Veki' i Jahja b. Adem[194] koji su kazali: Nas je obavijestio Sufjan, on je prenio od Ebu Zubejra, a on od Džabira koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **me je poslao da mu nešto donesem. Kada sam se vratio, zatekao sam ga kako klanja na jahalici okrenut u pravcu istoka. Prilikom činjenja sedždi** (je glavu) **spuštao nešto niže, nego** (što je to činio) **prilikom obavljanja rukua."**[195]

(Tirmizija) kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Enesa, Ibn Omera, Ebu Seida i Amira b. Rebie.

Ebu Isa kaže: Džabirov hadis je hasenun-sahihun.[196]

Prenesen je od Džabira u više verzija.

Prema njemu je postupala većina učenjaka. Nije nam poznato da je u tome među njima bilo razilaženja. Oni smatraju da nema smetnje da osoba klanja dobrovoljni namaz na jahalici, okrenuvši se tamo kud (je ona okrenuta) svejedno da li je okrenuta prema Kibli ili nije.

٢٥٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ إِلَى الرَّاحِلَةِ ۞

٣٥٠. حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ أَخْبَرَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى إِلَى بَعِيرِهِ أَوْ رَاحِلَتِهِ.

---

194 Jahja b. Adem b. Sulejman el-Kufi je veoma pouzdan ravija i hafiz u hadisu. Pripadao je devetoj generaciji ravija. Umro je 203. godine po Hidžri.

195 Ovaj, i drugi hadisi na ovu temu su dokaz da se namaz tokom putovanja može obaviti u svakom prevoznom sredstvu i to sjedeći ukoliko nije moguće drugačije. Osoba će se prilikom obavljanja namaza u prevoznom sredstvu okrenuti onako kako je okrenuta dok sjedi, pa makar to i ne bilo prema Kibli.

196 Zabilježili su ga i Buharija i Ebu Davud.

وَكَانَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ مَا تَوَجَّهَتْ بِهِ.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ : لَا يَرَوْنَ بِالصَّلَاةِ إِلَى الْبَعِيرِ بَأْسًا أَنْ يَسْتَتِرَ بِهِ *

258. O klanjanju prema jahalici

350. ISPRIČAO NAM JE Sufjan b. Veki'; kaže: Nas je obavijestio Ebu Halid el-Ahmer, on je prenio od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi klanjao prema devi ili jahalici, a klanjao bi i na jahalici, okrenut tamo kuda je ona okrenuta."**[197]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[198]

U tom smislu je i stav nekih učenjaka koji smatraju da ne smeta klanjati prema devi, uzevši je kao (zaklon) sutru.

٢٥٩. بَاب مَا جَاءَ إِذَا حَضَرَ الْعَشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ *

٣٥١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسٍ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : **إِذَا حَضَرَ الْعَشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عُمَرَ وَسَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ وَأُمِّ سَلَمَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى : حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

197 Kurtubi smatra da se iz ovog hadisa da zaključiti da je dozvoljeno devu ili neku drugu životinju uzeti kao sutru i klanjati prema njoj, ukoliko ona miruje.

Bilježi Abdur-Rezzak preko Ibn Ujejne od Abdullaha b. Dinara da je Ibn Omer prezirao da klanja prema devi, osim kada bi bila natovarena. On je smatrao da će ona kada je pod tovarom stajati na mjestu i da se neće micati.

Šafija smatra da se neće klanjati prema ženi ili životinji, ukoliko postoji mogućnost izbora druge sutre, u situacijama kada se klanja na otvorenom.

198 Bilježe ga i Buharija i Muslim.

وَعَلَيْهِ الْعَمَلُ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ
أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَابْنُ عُمَرَ.
وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ، يَقُولَانِ: يَبْدَأُ بِالْعَشَاءِ وَإِنْ فَاتَتْهُ الصَّلَاةُ فِي الْجَمَاعَةِ.
قَالَ ابو عِيسَى: سَمِعْت الْجَارُودَ يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا يَقُولُ فِي هَذَا الْحَدِيثِ:
يَبْدَأُ بِالْعَشَاءِ إِذَا كَانَ طَعَامًا يَخَافُ فَسَادَهُ.
وَالَّذِي ذَهَبَ إِلَيْهِ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَغَيْرِهِمْ أَشْبَهُ بِالِاتِّبَاعِ. وَإِنَّمَا أَرَادُوا: أَنْ لَا يَقُومَ الرَّجُلُ إِلَى الصَّلَاةِ وَقَلْبُهُ مَشْغُولٌ
بِسَبَبِ شَيْءٍ.
وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ: لَا نَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ وَفِي أَنْفُسِنَا شَيْءٌ *
وَرُوِيَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: إِذَا وُضِعَ الْعَشَاءُ
وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ.
قَالَ: وَتَعَشَّى ابْنُ عُمَرَ وَهُوَ يَسْمَعُ قِرَاءَةَ الْإِمَامِ.
حَدَّثَنَا بِذَلِكَ هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ *

259. Kada bude postavljeno jelo a zauči ikamet za namaz, vi počnite sa jelom

351. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, prenijevši od Zuhrija, a on od Enesa koji za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kaže da je rekao: **"Kada bude postavljeno jelo, a zauči ikamet za namaz, vi počnite sa jelom."**[199]

199 Prema mišljenju Šafije prednost jelu će dati samo onaj ko je puno gladan. Gazalija smatra da će svaka osoba dati prednost jelu, ukoliko se boji da će se ono ohladiti dok obavi namaz. Ahmed i Ishak smatraju da će se uvijek dati prednost jelu ukoliko je ono postavljeno, bez obzira da li osoba bila gladna ili ne, i bez obzira da li se bojala da će se ono ohladiti ili neće, pa makar se i propustio džemat.

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Aiše, Ibn Omera, Selemea b. Ekvea i Ummu Seleme.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-sahihun.

Prema njemu su postupali neki od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba kao što su: Ebu Bekr, Omer i Ibn Omer.

U tom smislu je i stav Ahmeda i Ishaka koji kažu: Počet će sa jelom, pa makar i propustio namaz u džema'tu. Ebu Isa kaže: Čuo sam Džaruda kada veli da je Veki u pogledu ovoga hadisa kazao: Počet će sa jelom ukoliko se boji da će se ono ohladiti.

Ono na čemu insistiraju neki učenjaci od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i ostalih, jeste: da osoba ne stupa u namaz ukoliko će nečim biti okupirana.

Prenosi se od Ibn Abbasa da je kazao: Mi ne bismo stupali u namaz ukoliko bismo nečim bili okupirani.

Prenosi se od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: Ukoliko bude postavljeno jelo, a zauči ikamet, vi počnite sa jelom.

(Tirmizija) veli: Ibn Omer bi večerao i slušao imama kako uči (u namazu).

O tome nam je ispričao Hennad i kazao: Nas je obavijestio Abde, prenijevši od Ubejdullaha, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera.

٢٦٠. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عِنْدَ النُّعَاس *

٣٥٢. حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَقَ الْهَمْدَانِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْكِلَابِيُّ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ يَنْعَسُ لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ نَفْسَهُ.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori drži da je stav Ahmeda i Ishaka o ovome najmeritorniji i najprihvatljiviji.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَس وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

260. O namazu u stanju pospanosti

352. ISPRIČAO NAM JE Harun b. Ishak el-Hemedani; kaže: Nas je obavijestio Abde b. Sulejman el-Kilabi, prenijevši od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, a on od Aiše koja je kazala da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Kada neko od vas dok klanja osjeti pospanost, neka prilegne dok ga ta pospanost prođe, jer se može dogoditi onome ko klanja pospan, da** (umjesto) **traženja oprosta** (i **dove za sebe) moli protiv sebe."**[200]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Enesa i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.[201]

٢٦١. بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ زَارَ قَوْمًا فَلَا يُصَلِّي بِهِمْ *

٣٥٣. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ وَ مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَا: أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ أَبَانَ بْنِ يَزِيدَ الْعَطَّارِ عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ الْعُقَيْلِيِّ عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ، رَجُلٍ مِنْهُمْ قَالَ: كَانَ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ يَأْتِينَا فِي مُصَلَّانَا يَتَحَدَّثُ. فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ يَوْمًا، فَقُلْنَا لَهُ: تَقَدَّمْ. فَقَالَ: لِيَتَقَدَّمْ بَعْضُكُمْ، حَتَّى أُحَدِّثَكُمْ لِمَ لَا أَتَقَدَّمُ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: **مَنْ زَارَ قَوْمًا فَلَا يَؤُمَّهُمْ وَلْيَؤُمَّهُمْ رَجُلٌ مِنْهُمْ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

200 U Nesaijinoj predaji ovoga hadisa stoji: "Neka (selamom) prekine namaz." U predaji Muhammeda b. Nasra od Enesa u poglavlju O noćnom namazu, stoji: "Neka prekine namaz i neka spava."

Neki su na osnovu ove posljednje predaje zauzeli stav da se ovo odnosi isključivo na onu osobu, koja dok klanja dobrovoljni noćni namaz, osjeća pospanost. Međutim, većina islamskih učenjaka smatra da je lijepo prekinuti, kako dobrovoljni tako i obavezni namaz, i odspavati, kad god se osjeti velika pospanost, svejedno da li se ona osjećala po danu ili po noći, pod uslovom, kako navodi Ibn Hadžer, ako je riječ o fard namazu, da on neće izaći iz vremena.

201 Bilježe ga i Buharija i Muslim.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ، قَالُوا: صَاحِبُ الْمَنْزِلِ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ مِنَ الزَّائِرِ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِذَا أَذِنَ لَهُ فَلَا بَأْسَ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِ.

و قَالَ إِسْحَقُ بِحَدِيثِ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ وَشَدَّدَ فِي: أَنْ لَا يُصَلِّيَ أَحَدٌ بِصَاحِبِ الْمَنْزِلِ، وَإِنْ أَذِنَ لَهُ صَاحِبُ الْمَنْزِلِ. قَالَ: وَكَذَلِكَ فِي الْمَسْجِدِ: لَا يُصَلِّي بِهِمْ فِي الْمَسْجِدِ إِذَا زَارَهُمْ. يَقُولُ: لِيُصَلِّ بِهِمْ رَجُلٌ مِنْهُمْ *

261. Ko ode u posjetu nekim ljudima neka im ne klanja kao imam

353. ISPRIČALI SU NAM Hennad i Mahmud b. Gajlan; kažu: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Ebana b. Jezida el-Itara, on od Budejla b. Mejserea el-Ukajlija[202], on od Ebu Atijje[203], jednog od njihovih ljudi koji je kazao: Malik b. Huvejris bi kod nas navraćao u našu džamiju i sa nama razgovarao. Jednog dana ga je zatekao namaz te mu rekosmo da prođe naprijed, a on reče: Neka neko od vas bude imam, a ja ću vam i kazati zbog čega ne želim da prođem naprijed. Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je kazao: **"Ko dođe u posjetu nekim ljudima, neka im on ne klanja kao imam. Neka im imam bude neko između njih."**[204]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

202 Budejl b. Mejsere el-Ukajli je pouzdan ravija. Pripadao je petoj generaciji ravija.

203 Ibn Hadžer u djelu Takribut-Tehzib smatra da je Ebu Atijje bio štićenik Ibn Ukajla. On je kao ravija ocijenjen ocjenom makbul (dovoljan). Pripadao je trećoj generaciji ravija.

204 Abdur-Rahman el-Mubarekfori tvrdi da je ovaj hadis dokaz da domaćin ima prednost da klanja kao imam, pa makar onaj koji je došao u posjetu bio i znaniji i učeniji od njega. Ibnul-Arebi u komentaru Tirmizijine zbirke Aridatul-Ahvezi kaže: Ukoliko je domaćin učeniji od onoga koji je došao u posjetu, onda je bolje da on klanja kao imam. Međutim, ukoliko su u znanju izjednačeni, lijepo bi bilo kada bi domaćin ponudio gostu da bude imam.

Prema ovome je postupala većina učenjaka od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i ostalih. Oni kažu: Domaćin ima prednost da bude imam u odnosu na onoga ko dođe u posjetu.

Neki kažu: Ne smeta da se i za njim klanja, ukoliko mu (domaćin) dozvoli.

Ishak je, držeći se hadisa Malika b. Huvejrisa, bio kategoričan: Niko ispred domaćina ne može klanjati (kao imam), pa makar mu domaćin to i dozvolio. On kaže: Također i u džamiji, onaj ko je došao u posjetu ne može biti imam domaćinima. On veli: Klanjat će im neko od njih.

٢٦٢. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ أَنْ يَخُصَّ الْإِمَامُ نَفْسَهُ بِالدُّعَاءِ *

٣٥٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ قال: حَدَّثَنِي حَبِيبُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ يَزِيدَ ابْنِ شُرَيْحٍ عَنْ أَبِي حَيٍّ الْمُؤَذِّنِ الْحِمْصِيِّ عَنْ ثَوْبَانَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **لَا يَحِلُّ لِامْرِئٍ أَنْ يَنْظُرَ فِي جَوْفِ بَيْتِ امْرِئٍ حَتَّى يَسْتَأْذِنَ. فَإِنْ نَظَرَ فَقَدْ دَخَلَ. وَلَا يَؤُمَّ قَوْمًا فَيَخُصَّ نَفْسَهُ بِدَعْوَةٍ دُونَهُمْ. فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ. وَلَا يَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ وَهُوَ حَقِنٌ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي أُمَامَةَ .

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ثَوْبَانَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ عَنِ السَّفْرِ بْنِ نُسَيْرٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَرُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَكَأَنَّ حَدِيثَ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ عَنْ أَبِي حَيٍّ الْمُؤَذِّنِ عَنْ ثَوْبَانَ فِي هَذَا، أَجْوَدُ إِسْنَادًا وَأَشْهَرُ *

262. O pokuđenosti da imam u dovi moli samo za sebe

354. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Ajjaš[205] koji je kazao: Ispričao mi je Habib b. Salih[206], prenijevši od Jezida b. Šurejha[207], on od Ebu Hajja[208], muezina iz Himsa, on od Sevbana, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "**Čovjeku nije dozvoljeno da gleda u unutrašnjost nečije kuće** (stana) **dok ne zatraži dozvolu. Ukoliko pogleda kao da je** (bez dozvole) **i ušao. Niti mu je dozvoljeno da klanjaući kao imam, u dovi moli samo za sebe, a da ne moli i za njih. Ukoliko to uradi, on ih je obmanuo. Niti mu je dozvoljeno da trpeći mokraću stupi u namaz.**"[209]

Na ovu temu su hadisi prenesni i od Ebu Hurejre i Ebu Umame.

Ebu Isa kaže: Sevbanov hadis je hasenun.

Ovaj hadis je prenesen i od Muavije b. Saliha, on od Sefra b. Nusejra, on od Jezida b. Šurejha, on od Ebu Umame, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

A prenesen je ovaj hadis i od Jezida b. Šurejha, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

---

205 Puno mu je ime Ismail b. Ajjaš b. Sulejm el-Anesi Ebu Utbe el-Himsi. Hadiski učenjaci su ga različito ocijenili. Ahmed b. Hanbel, Ibn Mein, Buharija, Ibn Adijj i učenjaci iz Šama ga smatraju pouzdanim, dok ga učenjaci Hidžaza smatraju slabim ravijom.

206 Ibn Hadžer u djelu Takribut-Tehzib kaže da je Habib b. Salih, ili Habib b. Ebu Musa et-Tai Ebu Musa el-Himsi pouzdan ravija. Pripadao je sedmoj generaciji ravija.

207 Jezid b. Šurejh el-Hadremi el- Himsi je ocijenjen od strane većine učenjaka kao makbul ravija. Ibn Hibban ga smatra pouzdanim. Pripadao je trećoj generaciji ravija hadisa.

208 Ebu Hajj Šidád b. Hajj je pouzdan ravija. Od njega je Tirmizija zabilježio samo ovaj hadis.

209 Prema mišljenju većine učenjaka je mekruh, neki kažu da je čak i haram u bilo čiju kuću ući bez izuna. Isto tako je mekruh gledati i u unutrašnjost bilo čije kuće bez dopuštenja (dozvole). Zato je lijepo (mustehab) da se prije negoli nam je taj, kome smo pozvonili otvorio vrata, malo pomaknemo u stranu, kako ne bismo gledali unutra, i to sve dotle dok nam domaćin ne kaže da možemo ući.

Lijepo je da se imam u dovi obraća u množini i moli i za sebe i za one koji za njim klanjaju. Mekruh bi bilo da on u dovi moli samo za sebe.

Također je mekruh da neko klanja u momentu kada ga muči neka fiziološka potreba. On prvo treba obaviti veliku ili malu nuždu, uzeti abdest, pa tek onda stupiti u namaz, pod uvjetom da mu namaz neće izići iz vremena. Ovo je nužno da time ne bi bio opterećen, dok je u namazu.

Kao da je sened hadisa Jezida b. Šurejha, od Ebu Hajja muezina, od Sevbana, o ovome pouzdaniji i poznatiji.

٢٦٣. بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ أَمَّ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ *

٣٥٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ وَاصِلِ الْكُوفِيُّ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْأَسَدِيُّ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ دَلْهَمٍ عَنِ الْحَسَنِ قَال: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: **لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةً: رَجُلٌ أَمَّ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ. وَامْرَأَةٌ بَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَلَيْهَا سَاخِطٌ. وَرَجُلٌ سَمِعَ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ ثُمَّ لَمْ يُجِبْ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَطَلْحَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَأَبِي أُمَامَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ لَا يَصِحُّ، لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنِ الْحَسَنِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا.

قَالَ ابو عِيسَى: وَمُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ تَكَلَّمَ فِيهِ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ وَضَعَّفَهُ وَلَيْسَ بِالْحَافِظِ.

وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ يَؤُمَّ الرَّجُلُ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ. فَإِذَا كَانَ الْإِمَامُ غَيْرَ ظَالِمٍ، فَإِنَّمَا الْإِثْمُ عَلَى مَنْ كَرِهَهُ.

و قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ فِي هَذَا: إِذَا كَرِهَ وَاحِدٌ أَو اثْنَانِ أَوْ ثَلَاثَةٌ فَلَا بَأْسَ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِمْ حَتَّى يَكْرَهَهُ أَكْثَرُ الْقَوْمِ *

٣٥٦. حَدَّثَنَا هَنَّادُ أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُصْطَلِقِ قَالَ: **كَانَ يُقَالُ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اثْنَانِ: امْرَأَةٌ عَصَتْ زَوْجَهَا، وَإِمَامُ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ.**

قَالَ جَرِيرٌ: قَالَ مَنْصُورٌ: فَسَأَلْنَا عَنْ أَمْرِ الْإِمَامِ فَقِيلَ لَنَا: إِنَّمَا عَنَى بِهَذَا، أَئِمَّةً

ظَلَمَةً ، فَأَمَّا مَنْ أَقَامَ السُّنَّةَ فَإِنَّمَا الْإِثْمُ عَلَى مَنْ كَرِهَهُ *

٣٥٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ قال أَخْبَرَنَا أَبُو غَالِبٍ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ثَلَاثَةٌ لَا تُجَاوِزُ صَلَاتُهُمْ آذَانَهُمْ : الْعَبْدُ الْآبِقُ حَتَّى يَرْجِعَ. وَامْرَأَةٌ بَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَلَيْهَا سَاخِطٌ. وَإِمَامُ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَأَبُو غَالِبٍ اسْمُهُ حَزَوَّرٌ

263. O onome koji ljudima klanja kao imam a oni ga preziru

355. ISPRIČAO NAM JE Abdul-A'la b. Vasil el-Kufi; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Kasim el-Esedi[210], on je prenio od Fadla b. Delhema, a on od Hasana[211] koji je kazao: Čuo sam Enesa b. Malika kada je rekao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je prokleo tri vrste osoba: Onoga koji klanja kao imam ljudima, a oni ga preziru. Ženu koja zanoći, a njen muž je na nju ljut. I osobu koja čuje: Hajjea lelfelah (*Hajde na spas*), a ne odazove se."**[212]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ibn Abbasa, Talhe, Abdullaha b. Amra i Ebu Umame.

---

210 Muhammed b. Kasim el-Esedi je, prema mišljenju mnogih, veoma slab ravija. Ahmed b. Hanbel i Ed-Darekutni ga smatraju lažljivcem. Tirmizija je od njega zabilježio samo ovaj hadis.

211 On je Hasan el-Basri.

212 Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da je ovdje riječ o opravdanom preziru. Dakle, ako većina ljudi u džematu preziru imama zbog njegovih vjerskih prijestupa ili lošeg ponašanja. Međutim, ukoliko se radi o preziru od strane nekolicine, i to zbog nekakvih njihovih ovodunjalučkih hirova, u tom slučaju se prokletstvo odnosi na one koji ga bez razloga preziru, a ne na imama.

Također se ovaj hadis odnosi i na žene koje svojim ružnim ponašanjem, vjerskim prijestupima i nepokornošću svojim muževima izazivaju njihovu srdžbu. Međutim, ukoliko se desi da je neko ljut na svoju suprugu bez opravdana razloga, u tom slučaju se spomenuto proklestvo ne odnosi na suprugu nego na supruga koji se bez razloga srdi i ljuti.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis nije pouzdan, jer je on (Fadl b. Delhem) ovo prenio od Hasana, a on Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kao mursel.[213]

Ebu Isa kaže: Ahmed b. Hanbel je polemisao o Muhammedu b. Kasimu, on ga drži slabim ravijom i ističe da on nije hafiz.

Neki učenjaci drže mekruhom da neko klanja kao imam ukoliko ga ljudi ne podnose i preziru. Pa ukoliko imam za to nije kriv, onda je to njihov grijeh.

O ovome Ahmed i Ishak vele: Ukoliko ga budu prezirali jedan, dvojica ili trojica, nema smetnje da on klanja kao imam, i to sve dotle dok ne bude u situaciji da ga većina njih prezire.

356. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Obavijestio nas je Džerir, on je prenio od Mensura, on od Hilala b. Jisafa, on od Zijada b. Ebu Dža'da, a on od Amra b. Harisa b. El-Mustaleka, koji je kazao: **"Kaže se da će najtežu kaznu na Sudnjem danu imati dvije vrste osoba: Žena koja otkaže poslušnost svome mužu i imam koji predvodi ljude a oni ga preziru."**

Džerir veli da je Mensur kazao: Interesirali smo se za imame, pa nam je rečeno da se ovdje misli na one imame koji krše propise vjere. Što se tiče onih imama koji postupaju u duhu sunneta, grijeh je onih koji ih preziru.

357. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Ismail; kaže: Obavijestio nas je Alija b. Hasan; kaže: Nas je obavijestio Husejn b. Vakid i kazao: Nas je obavijestio Ebu Galib koji je rekao: Čuo sam Ebu Umamu kada veli da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Trima vrstama osoba namaz neće biti uzdignut dalje od njihovih ušiju: robu koji odbjegne, sve dotle dok se ne povrati** (svome gospodaru), **ženi koja zanoći a njen muž je na nju ljut, i onome koji predvodi ljude** (u namazu) **a oni ga preziru."**[214]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je u ovom predanju hasenun-garibun. Ebu Galibu je ime Hazevver.

---

213 Osim toga ovaj hadis za Allahova Poslanika vezuje Muhammed b. Kasim el-Esedi, a on je, kao što je ranije istaknuto veoma slab ravija.

214 To ima značenje: da spomenutim kategorijama ljudi namaz neće biti primljen. El-Mubarekfori smatra da se spomenuti hadisi odnose i na svjetovne i na duhovne vođe.

٢٦٤. بَاب مَا جَاءَ إِذَا صَلَّى الْإِمَامُ قَاعِدًا فَصَلُّوا قُعُودًا *

٣٥٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَن ابْن شِهَابٍ عَنْ أَنَس بْن مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ: خَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ فَرَس فَجُحِشَ فَصَلَّى بِنَا قَاعِدًا ،فَصَلَّيْنَا مَعَهُ قُعُودًا، ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ: **إِنَّمَا الْإِمَامُ، أَوْ قال، إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ . فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا، وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا، وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا ،وَإِذَا صَلَّى قَاعِدًا، فَصَلُّوا قُعُودًا أَجْمَعُونَ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَجَابِرٍ وَابْنِ عُمَرَ وَمُعَاوِيَةَ:

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَنَسٍ: أَنَّ النبي صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَّ عَنْ فَرَسٍ فَجُحِشَ، حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى هَذَا الْحَدِيثِ، مِنْهُمْ: جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ وَأَبُو هُرَيْرَةَ وَغَيْرُهُمْ. وَبِهَذَا الْحَدِيثِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِذَا صَلَّى الْإِمَامُ جَالِسًا لَمْ يُصَلِّ مَنْ خَلْفَهُ إِلَّا قِيَامًا، فَإِنْ صَلَّوْا قُعُودًا لَمْ تُجْزِهِمْ.

وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ *

264. Kada imam bude klanjao sjedeći, klanjajte i vi

358. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, on je prenio od Ibn Šihaba, a on od Enesa b. Malika koji je kazao: **"Allahov**

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem **je** (jednom prilikom) **pao sa konja i ogrebao se, pa nam je** (kao imam) **klanjao sjedeći. I mi smo za njim klanjali sjedeći. Pošto završi** (namaz) **reče: Imam je radi toga; ili je rekao: Imam je postavljen samo radi toga da bi se slijedio. Zato kada on izgovori tekbir, izgovorite ga i vi. Kada on ode na ruku' idite i vi, a kada se on podigne sa ruku'a podignite se i vi. Kada on rekne: Semiallahu limen hamideh, vi recite: Rabbena ve lekel-hamd. Kada on ode na sedždu, idite i vi. Ako on bude klanjao sjedeći, onda i vi svi klanjajte sjedeći."**[215]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Ebu Hurejre, Džabira, Ibn Omera i Muavije.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis: da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pao sa konja i ogrebao se, je hasenun-sahihun.[216]

Neki su se Vjerovjesnikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi držali ovog hadisa. Među njima su: Džabir b. Abdullah, Usejd b. Hudajr, Ebu Hurejre i drugi, a u skladu sa ovim hadisom je i stav Ahmeda i Ishaka.

Neki učenjaci kažu: Ukoliko imam bude klanjao sjedeći, oni što su za njim će klanjati isključivo stojeći. Ukoliko bi i oni klanjali sjedeći, namaz im ne bi vrijedio.

Ovo je stav Sufjana es-Sevrija, Malika b. Enesa, Ibn Mubareka i Šafije.

٢٦٤. بَاب مِنْهُ *

٣٦٠. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا شَبَابَةُ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

215 Na temelju ovoga, i drugih pouzdanih hadisa na ovu temu, Ahmed b. Hanbel, Ishak, Evzaija, Ibn Munzir i još neki učenjaci smatraju da će muktedije, bez obzira što su zdravi, klanjati sjedeći za imamom, ukoliko on klanja sjedeći. Abdur-Rahman el-Mubarekfori je od Ibn Hibbana prenio tvrdnju da je u ovome postignut konsenzus među ashabima i tabi'inima. Prema njegovu mišljenju, prvi koji je odstupio od ovakvog stava, i izdao fetvu da će muktedije za imamom koji klanja sjedeći, klanjati stojeći bio, je Mugire b. Muksim. Od njega je kasnije taj stav prihvatio Hammad b. Ebu Sulejman, a od njega Ebu Hanife.

Hazimi u djelu El-I'tibar tvrdi da ovaj drugi stav: da će muktedije klanjati stojeći ukoliko imam bude klanjao sjedeći, i u tome ga neće slijediti, zastupa većina učenjaka. Slično tvrde i El-Hattabi, En-Nevevi i Ibn Dekik el-Id.

216 Ovaj su hadis zabilježili i Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*.

خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ قَاعِدًا.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: إِذَا صَلَّى الْإِمَامُ جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا.

وَرُوِيَ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فِي مَرَضِهِ وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَصَلَّى إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ، وَالنَّاسُ يَأْتَمُّونَ بِأَبِي بَكْرٍ وَأَبُو بَكْرٍ يَأْتَمُّ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَرُوِيَ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ قَاعِدًا. وَرُوِي عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ وَهُوَ قَاعِدٌ *

٣٦١. حَدَّثَنَا بِذالك عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ أَخْبَرَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّار أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: **صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ قَاعِدًا فِي ثَوْبٍ مُتَوَشِّحًا بِهِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهَكَذَا رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ. وَقَدْ رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنْ ثَابِتٍ. وَمَنْ ذَكَرَ فِيهِ عَنْ ثَابِتٍ فَهُوَ أَصَحُّ *

264. Još jedno poglavlje o istoj temi

360. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas je obavijestio Šebabe, on je prenio od Šu'bea, on od Nuajma b. Ebu Hinda, on od Ebu Vaila, on od Mesruka, a on od Aiše koja je kazala: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **je u bolesti u kojoj je umro, za Ebu Bekrom klanjao sjedeći."**[217]

217 Ovaj hadis je dokaz da je dozvoljeno onome ko ima opravdan razlog da za imamom koji klanja stojeći klanja sjedeći. Ševkanija tvrdi da u ovome nema razilaženja među učenjacima.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun-garibun.[218]

Preneseno je od Aiše a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Kada imam klanja sjedeći, klanjajte i vi sjedeći."

Preneseno je od nje "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u svojoj bolesti izišao (u džamiju), a Ebu Bekr je kao imam klanjao ljudima. Klanjao je pored Ebu Bekra, pa su ljudi slijedili Ebu Bekra, a Ebu Bekr je slijedio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem".[219] Također je od nje preneseno "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao za Ebu Bekrom sjedeći". A preneseno je od Enesa b. Malika "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao za Ebu Bekrom sjedeći".

361. O TOME NAM JE ISPRIČAO Abdullah b. Ebu Zijad; kaže: Nas je obavijestio Šebabe b. Sevvar; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Talha, on je prenio od Humejda, on od Sabita, a on od Enesa koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je u svojoj bolesti klanjao za Ebu Bekrom sjedeći, zaogrnut plaštom."**[220]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[221]

Ovako ga je prenio i Jahja b. Ejub od Humejda, on od Sabita, a on od Enesa. A i mnogi drugi su ga prenijeli od Humejda, od Enesa s tim što u njegovu senedu ne pominju Sabita. Međutim (predaje) u kojima je spomenuto i "od Sabita" su pouzdanije.

٢٦٥ . بَاب مَا جَاءَ فِي الْإِمَامِ يَنْهَضُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ نَاسِيًا *

٣٦٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي لَيْلَى عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ:

---

218 Zabilježio ga je i Nesaija u *Sunenu*.

219 Iz ovog se hadisa da zaključiti da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao kao imam i to sjedeći, dok su ljudi iza njega klanjali stojeći. Pošto Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog bolesti nije mogao glasno izgovarati tekbire, Ebu Bekr im je prenosio. To je potvrđeno u Muslimovoj predaji ovog hadisa u kojoj stoji: " Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je klanjao kao imam, a Ebu Bekr je prenosio tekbire."

220 O ovome postoji mnoštvo različitih predaja. U nekima stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedeći klanjao kao imam, a u nekima da je imam bio Ebu Bekr a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je za njim klanjao sjedeći. Neki su pokušali uskladiti ove predaje na taj način što su ustvrdili da je Vjerovjesnik u svojoj bolesti više puta klanjao u džamiji, pa je nekada klanjao kao imam, a nekada kao muktedija. Ipak su predaje, ističe El-Mubarekfori u kojima stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao kao imam, daleko pouzdanije.

221 Zabilježili su ga i Nesaija i Bejhekija.

صَلَّى بِنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، فَنَهَضَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ. فَسَبَّحَ بِهِ الْقَوْمُ وَسَبَّحَ بِهِمْ. فَلَمَّا قضي صَلَاته سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ وَهُوَ جَالِسٌ ثُمَّ حَدَّثَهُمْ: **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ بِهِمْ مِثْلَ الَّذِي فَعَلَ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَسَعْدٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْن بُحَيْنَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ.

وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي ابْنِ أَبِي لَيْلَى مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ. قَالَ أَحْمَدُ: لَا يُحْتَجُّ بِحَدِيثِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى. و قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ: ابْنُ أَبِي لَيْلَى هُوَ صَدُوقٌ، وَلَا أَرْوِي عَنْهُ، لِأَنَّهُ لَا يَدْرِي صَحِيحَ حَدِيثِهِ مِنْ سَقِيمِهِ. وَكُلُّ مَنْ كَانَ مِثْلَ هَذَا فَلَا أَرْوِي عَنْهُ شَيْئًا.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ. رَوَاهُ سُفْيَانُ عَنْ جَابِرٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُبَيْلٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ. وَجَابِرٌ الْجُعْفِيُّ قَدْ ضَعَّفَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ. تَرَكَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ وَغَيْرُهُمَا. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ مَضَى فِي صَلَاتِهِ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ. مِنْهُمْ مَنْ رَأى قَبْلَ التَّسْلِيمِ، وَمِنْهُمْ مَنْ رَأى بَعْدَ التَّسْلِيمِ. وَمَنْ رَأى قَبْلَ التَّسْلِيمِ فَحَدِيثُهُ أَصَحُّ لِمَا رَوَى الزُّهْرِيُّ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ *

٣٦٣ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنِ الْمَسْعُودِيِّ عَنْ زِيَادِ ابْنِ عِلَاقَةَ قَالَ: صَلَّى بِنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، فَلَمَّا صَلَّى رَكْعَتَيْنِ قَامَ وَلَمْ

يَجْلِسْ. فَسَبَّحَ بِهِ مَنْ خَلْفَهُ فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ قُومُوا. فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ سَلَّمَ وَسَجَدَ سَجْدَتَي السَّهْوِ وَسَلَّمَ وَقَالَ: هَكَذَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *

265. O imamu kada zaboravivši ustane nakon dva rekata

362. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Hušejm; kaže: Nas je obavijestio Ibn Ebu Lejla[222], on je prenio od Ša'bija koji je kazao: Mugire b. Šu'be nam je jednom prilikom klanjao kao imam, pa je (ne obavivši prvo sjedenje)ýustao nakon dva rekata. Ljudi su izgovarali subhanallah (da bi se povratio na sjedenje) a i on je izgovorio subhanallah (dajući im znak da i oni ustanu). Pošto završi namaz, predade selam i učini dvije sehvi-sedžde, dok je još sjedio, a zatim im ispriča **"da je jednom prilikom Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **sa njima postupio na način kako je postupio i on".**[223]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ukbea b. Amira, Sa'da i Abdullaha b. Buhajnea.

Ebu Isa kaže: Hadis Mugire b. Šu'bea je prenesen u više verzija od Mugire b. Šu'bea. Neki su učenjaci kritikovali Ibn Ebu Lejla u pogledu njegova pamćenja. Ahmed veli: Hadisi koje prenosi Ibn Ebu Lejla se ne mogu uzimati kao valjani. Muhammed b. Ismail kaže: Ibn Ebu Lejla je iskren, međutim ja od njega ne prenosim zato što mu se ne mogu raspoznati pouzdani od slabih hadisa. Ja ne prenosim ništa od bilo koga ko je sličan ovome.

222 Ibn Ebu Lejla je Muhammed b. Abdur-Rahman b. Ebu Lejla el-Ensari el-Kufi. Kao ravija je iskren, međutim, imao je veoma loše pamćenje, što ga svrstava u kategoriju slabih ravija.

223 Ebu Davud i Ibn Madže u *Sunenima* bilježe od Mugire b. Šu'bea da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada imam ustane nakon dva rekata, ne obavivši prvo sjedenje, ukoliko se sjeti prije nego se ispravi, povratiće se na sjedenje, a ukoliko se sjeti da je propustio prvo sjedenje, nakon što se uspravio na treći rekat, neće se vraćati na sjedenje, nego će klanjati i sljedeća dva rekata potom će, nakon što preda selam, učiniti sehvi-sedždu."

Ovaj hadis je u više verzija prenesen od Mugire b. Šu'bea. Sufjan ga je prenio od Džabira, on od Mugire b. Šubejla, on od Kajsa b. Ebu Hazima, a on od Mugire b. Šu'bea. Džabira el-Dža'fija[224] neki učenjaci smatraju slabim ravijom. Jahja b. Seid, Abdur-Rahman b. Mehdi i drugi ga odbacuju. Postupak učenjaka je u skladu sa ovim (hadisom). Oni smatraju da će onaj ko (propustivši sjedenje) ustane poslije dva rekata, nastaviti sa klanjanjem i učiniti dvije sedžde, s tim što neki smatraju da će ih učiniti prije predaje selama, a neki, da će ih učiniti nakon selama. Oni koji smatraju da će ih učiniti prije selama, pozivaju se na hadis koji je pouzdaniji a koji je prenio Zuhri i Jahje b. Seid el-Ensari, od Abdur-Rahmana el-A'redža a on od Abdullaha b. Buhajnea.

363. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdur-Rahman; kaže: Nas je obavijestio Jezid b. Harun, on je prenio od Mes'udija, on od Zijada b. Allake koji je kazao: **"Jedne prilike nam je** (kao imam) **klanjao Mugire b. Šu'be. Pošto je klanjao dva rekata, ustao je a** (prije toga) **nije sjeo. Oni što za njim klanjaše izgovoriše Subhanallah, a on im dade znak da ustanu. Pošto završi namaz, on predade selam i učini sehvi-sedždu. Potom** (ponovo) **predade selam i reče: Ovako je postupio Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun, u više verzija je preko Mugire b. Šu'bea prenesen od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٢٦٦. بَاب مَا جَاءَ فِي مِقْدَارِ الْقُعُودِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ *

٣٦٤. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ هُوَ الطَّيَالِسِيُّ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا سَعْدُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ قَال: سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ

224 Ismail b. Ebu Halid za Džabira el-Dža'fija kaže da je osumnjičen za laž. Ebu Hanife za njega kaže: "Ja od Džabira el-Dža'fija nisam vidio većeg lažova." Ebu Ejub za njega veli da je lažov. Ibn Hibban veli da je Džabir el-Dža'fi vjerovao da će se Alija b. Ebu Talib povratiti na ovaj svijet. Pored svega što je o Džabiru el-Dža'fiju negativno rečeno, neki su se učenjaci o njemu veoma pozitivno izrazili. Šu'be za njega kaže da je iskren ravija. Veki' kaže: "Pouzdan je (siqatun)."

Zaide veli: Džabir el-Dža'fi je rafidija koji je napadao Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe. Kada se uzme u obzir sve ono što je o njemu rečeno, dolazi se do konstatacije da je on rafidija, slab ravija čiji se hadisi ne mogu uzimati kao valjani argumenti.

قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ كَأَنَّهُ عَلَى الرَّضْفِ. قَالَ شُعْبَةُ ثُمَّ حَرَّكَ سَعْدٌ شَفَتَيْهِ ، فَأَقُولُ: حَتَّى يَقُومَ. فَيَقُولُ: حَتَّى يَقُومَ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ، إِلَّا أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِيهِ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ. يَخْتَارُونَ أَنْ لَا يُطِيلَ الرَّجُلُ الْقُعُودَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ، وَلَا يَزِيدَ عَلَى التَّشَهُّدِ شَيْئًا فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ. وَقَالُوا: إِنْ زَادَ عَلَى التَّشَهُّدِ، فَعَلَيْهِ سَجْدَتَا السَّهْوِ. هَكَذَا رُوِيَ عَنِ الشَّعْبِيِّ وَغَيْرِهِ *

266. O dužini sjedenja nakon prva dva rekata

364. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas je obavijestio Ebu Davud a on je Et-Tajalisi; kaže: Nas je obavijestio Šu'be; kaže: Nas je obavijestio Sa'd b. Ibrahim koj je kazao: Čuo sam Ebu Ubejdu b. Abdullaha b. Mesuda kada priča od svoga oca koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je, kada bi sjeo nakon prva dva rekata** (sjedio tako), **kao da je na užarenom kamenu."**[225] Šu'be je kazao: Potom je Sa'd mrdajući svojim usnama nešto tiho prozborio. Rekao sam: (Sjedio bi tako) sve dok ne bi ustao? Da (sjedio bi tako) sve dok ne bi ustao, reče on.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun, osim što Ebu Ubejde nije slušao od svoga oca.[226]

---

225 Ove riječi upućuju na to da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na prvom sjedenju u namazu zadržavao veoma kratko, toliko koliko bi proučio Et-tehijjatu do salavata.

Na temelju ovoga su Šabij i Ebu Hanife zauzeli stav da osoba koja prouči nešto više od Et-tehijjatu mora učiniti sehvi-sedždu.

226 Ovaj hadis iako ima prekid u senedu, jer Ebu Ubejde nije slušao hadise od svoga oca, Tirmizija ocjenjuje hasenom, zato što je on drugim putevima prenesen sa potpunim senedom.

U skladu sa ovim je postupak učenjaka. Oni smatraju da se osoba ne treba dugo zadržavati na sjedenju nakon prva dva rekata, niti na njemu osim Et-tehijjatu, treba bilo šta drugo učiti. Ukoliko bi proučila nešto više od Et-tehijjatu trebala bi, vele oni, sehvi-sedždu učiniti. Ovako se prenosi od Ša'bija i drugih.

٢٦٧. بَاب مَا جَاءَ فِي الْإِشَارَةِ فِي الصَّلَاةِ *

٣٦٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ عَنْ نَابِلٍ صَاحِبِ الْعَبَاءِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ صُهَيْبٍ قَالَ: **مَرَرْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ إِلَيَّ إِشَارَةً.** وَقَالَ: لَا أَعْلَمُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ إِشَارَةً بِإِصْبَعِهِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ بِلَالٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَنَسٍ وَعَائِشَةَ *

٣٦٦. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قُلْتُ لِبِلَالٍ: **كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرُدُّ عَلَيْهِمْ، حِينَ كَانُوا يُسَلِّمُونَ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ؟ قَالَ كَانَ يُشِيرُ بِيَدِهِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَحَدِيثُ صُهَيْبٍ حَسَنٌ. لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ عَنْ بُكَيْرٍ. وَقَدْ رُوِيَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قُلْتُ لِبِلَالٍ: كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرُدُّ عَلَيْهِمْ حَيْثُ كَانُوا يُسَلِّمُونَ عَلَيْهِ فِي مَسْجِدِ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ؟ قَالَ: كَانَ يَرُدُّ إِشَارَةً. وَكِلَا الْحَدِيثَيْنِ عِنْدِي صَحِيحٌ. لِأَنَّ قِصَّةَ حَدِيثِ صُهَيْبٍ غَيْرُ قِصَّةِ حَدِيثِ بِلَالٍ. وَإِنْ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَوَى عَنْهُمَا فَاحْتَمَلَ أَنْ يَكُونَ سَمِعَ مِنْهُمَا جَمِيعًا *

267. O išaretu[227] u namazu

365. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs b. Sa'd, on je prenio od Bukejra b. Abdullaha b. Eš-Šedždža, on od Nabila, vlasnika vunenog prugastog ogrtača, on od Ibn Omera, a on od Suhejba[228] koji je kazao: **"Jednom prilikom sam prošao pored Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **dok je klanjao i nazvao mu selam. On mi je uzvratio išaretom. Kaže** (Nabil): **Koliko mi je poznato** (Ibn Omer) **je kazao: Pokretom prsta".**[229]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Bilala, Ebu Hurejre, Enesa i Aiše.

366. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Veki'; kaže: Nas je obavijestio Hišam b. Sa'd, on je prenio od Nafia', a on od Ibn Omera koji je kazao: Rekao sam Bilalu: **"Kako je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **uzvraćao na selam kada bi mu ga nazvali dok je u namazu? On je kazao: Pokretom ruke."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun[230], a Suhejbov hadis je hasenun[231], poznat nam je samo preko Lejsa od Bukejra. Preneseno je od Zejda b. Eslema a on od Ibn Omera da je kazao: Rekao sam Bilalu: Kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzvraćao na selam kada bi mu ga nazvali u Džamiji Benu Amra b. Avfa? On je kazao: Uzvratio bi išaretom. Ja smatram da su oba ova hadisa pouzdana. Jer je kazivanje u Suhejbovu hadisu drugačije od kazivanja u Bilalovu hadisu, iako Ibn Omer prenosi od obojice, te postoji mogućnost da ih je Ibn Omer čuo od obojice.

---

227 Išaret podrazumijeva uzvraćanje na selam gestom, lagahnim dizanjem ruke ili prsta.

228 Suhejb je poznati ashab. Puno mu je ime Suhejb b. Sinan Ebu Jahja er-Rumi. Neki vele da mu je ime Abdul-Melik a da mu je Suhejb nadimak. Rodom je iz Mevsila. Kada su Rimljani okupirali te krajeve njega su kao dječaka odveli sa sobom. Prema nekim predajama neko ga je kao roba kasnije prodao u Mekki. Kupio ga je Abdullah b. Džed'an koji ga je potom oslobodio. Veoma je rano primio islam. Umro je u Medini 38. godine po Hidžri u vrijeme hilafeta h. Alije.

229 Većina islamskih učenjaka je na temelju spomenutih hadisa stala na stanovište da je osobi dok je u namazu dozvoljeno odgovoriti na selam išaretom tj pokretom ruke ili prsta. Tahavija smatra da je uzvraćanje išaretom na selam u namazu, mekruh.

230 Zabilježio ga je još i Ebu Davud u *Sunenu.*

231 Zabilježili su ga i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima.*

٢٦٨. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ التَّسْبِيحَ لِلرِّجَالِ وَالتَّصْفِيقَ لِلنِّسَاءِ *

٣٦٧. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ وَالتَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَجَابِرٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَابْنِ عُمَرَ. قَالَ عَلِيٌّ: كُنْتُ إِذَا اسْتَأْذَنْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ يُصَلِّي، سَبَّحَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ *

268. Izgovaranje subhanallah je za muškarce a pljeskanje rukom po ruci je za žene

367. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Obavijestio nas je Ebu Muavija, on je prenio od A'meša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Izgovaranje subhanallah je za muškarce a pljeskanje rukama je za žene."**[232]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Sehla b. Sa'da, Džabira, Ebu Seida i Ibn Omera. Alija je kazao: Ukoliko bih zatražio dozvolu da uđem kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on se zadesio u namazu, on bi izgovorio subhanallah.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun[233], prema njemu postupaju učenjaci, a u skladu sa njim je i stav Ahmeda i Ishaka.

٢٦٩. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّثَاؤُبِ فِي الصَّلَاةِ *

٣٦٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **التَّثَاؤُبُ فِي الصَّلَاةِ**

232 Ukoliko se nešto desi dok je osoba u namazu, ako je riječ o muškarcu on će prisutne na to upozoriti izgovorom subhanallah, dok će žena to učiniti udaranjem rukom po ruci. Izgovoranje riječi subhanallah, u namaz, ženi nije dozvoljeno.

233 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte.

مِنَ الشَّيْطَانِ. فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَكْظِمْ مَا اسْتَطَاعَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَجَدِّ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ التَّثَاؤُبَ فِي الصَّلَاةِ.

قَالَ إِبْرَاهِيمُ إِنِّي لَأَرُدُّ التَّثَاؤُبَ بِالتَّنَحْنُحِ *

269. O pokuđenosti zijevanja u namazu

368. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Obavijestio nas je Ismail b. Dža'fer, on je prenio od Ala'a b. Abdur-Rahmana, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Zijevanje u namazu je od šejtana, pa ukoliko se nekom od vas počne zijevati, neka se suzdrži koliko može."**[234]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Seida el-Hudrija i djeda Adijja b. Sabita.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[235] Neki učenjaci smatraju da je zijevanje u namazu pokuđeno (mekruh).

Ibrahim veli: Ja zijevanje odbijam iskašljavanjem.

٢٧٠. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ صَلَاةَ الْقَاعِدِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ صَلَاةِ الْقَائِمِ *

٣٦٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ أَخْبَرَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ وَهُوَ قَاعِدٌ، فَقَالَ: مَنْ صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ. وَمَنْ صَلَّى

234 Šejtan raznim načinima i metodama nastoji da klanjaču odvrati pažnju od namaza. Jedan od načina je i taj da on klanjaču natura zijevanje i pospanost. U ovom hadisu nam Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje da pokušamo spriječiti zijevanje koliko možemo. Iz predaje koju bilježi Ibn Madže saznajemo da je najefikasniji način sprečavanja zijevanja, da se na početku zijevanja stavi ruka na usta.

235 Zabilježio ga je i Buharija u *Sahihu*.

قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ. وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَأَنَسٍ وَالسَّائِبِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، إِلَّا أَنَّهُ يَقُولُ: عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ الْمَرِيضِ، فَقَالَ: صَلِّ قَائِمًا. فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا. فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ.

٣٧٠.حَدَّثَنَا بِذَلِكَ هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

قَالَ ابو عِيسَى: لَا نَعْلَمُ أَحَدًا رَوَى عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ نَحْوَ رِوَايَةِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ. وَقَدْ رَوَى أَبُو أُسَامَةَ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ نَحْوَ رِوَايَةِ عِيسَى بْنِ يُونُسَ. وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ: فِي صَلَاةِ التَّطَوُّعِ.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ أَشْعَثَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنِ لْحَسَنِ قَالَ: إِنْ شَاءَ الرَّجُلُ صَلَّى صَلَاةَ التَّطَوُّعِ قَائِمًا وَجَالِسًا وَمُضْطَجِعًا. وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي صَلَاةِ الْمَرِيضِ إِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ جَالِسًا: فَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ لْعِلْمِ: أنه يُصَلِّي عَلَى جَنْبِهِ الْأَيْمَنِ. و قَالَ بَعْضُهُمْ: يُصَلِّي مُسْتَلْقِيًا عَلَى قَفَاهُ رِجْلَاهُ إِلَى الْقِبْلَةِ. وقَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: مَنْ صَلَّى جَالِسًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ. قَالَ: هَذَا لِلصَّحِيحِ وَلِمَنْ لَيْسَ لَهُ عُذْرٌ. فَأَمَّا مَنْ كَانَ لَهُ عُذْرٌ مِنْ مَرَضٍ، أَوْ غَيْرِهِ، فَصَلَّى جَالِسًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ الْقَائِمِ. وَقَدْ رُوِيَ فِي بَعْضِ الْحَدِيثِ مِثْلُ قَوْلِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ *

270. Namaz onoga koji klanja sjedeći vrijedi kao polovina namaza onoga koji klanja stojeći

369. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Obavijestio nas je Isa b. Junus; kaže: Nas je obavijestio Husejn el-Muallim, on je prenio od Abdullaha b. Burejdea, a on od Imrana b. Husajna koji je kazao: "Upitao sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o namazu osobe koja klanja sjedeći, pa je rekao: **"Ko klanja stojeći to je bolje. Ko namaz klanja sjedeći ima polovinu nagrade onoga koji ga je obavio stojeći. A ko klanja ležeći ima polovinu nagrade onoga koji je klanjao sjedeći."**[236]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Abdullaha b. Amra, Enesa i Saiba.

Ebu Isa kaže: Hadis Imrana b. Husajna je hasenun-sahihun[237]. Ovaj hadis je sa (istim) ovim senedom prenesen i od Ibrahima b. Tuhmana, s tim što on veli od Imrana b. Husajna koji je kazao: "Upitao sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o namazu bolesnika pa je rekao: Klanjaj stojeći, ukoliko nisi u stanju (stojeći) onda sjedeći, a ukoliko nisi u stanju (ni sjedeći) onda klanjaj ležeći."[238]

---

236 Abdur-Rahman el-Mubarekfori kaže: Hadiski komentatori su komentirajući ovaj hadis iznijeli različita mišljenja o tome na što se on odnosi. Sufjan es-Sevri i Ibn Madžišun smatraju da se ovaj hadis odnosi isključivo na dobrovoljni namaz (nafilu). Nevevi tvrdi da je ovo stav i većine učenjaka. Oni su saglasni u tome da osobe i kada su zdrave nafilu mogu klanjati i stojeći i sjedeći, s tim ukoliko je klanjaju sjedeći imaju samo polovinu nagrade. Razišli su se u tome je li nafilu dozvoljeno klanjati ležeći, ukoliko je osoba u stanju da je klanja stojeći ili sjedeći.

Ebu Hanife smatra da to nije dozvoljeno. Hasan el-Basri i drugi smatraju da je dozvoljeno, s tim što onaj ko klanja ležeći ima samo polovinu nagrade onoga ko bi klanjao sjedeći.

El-Hattabi smatra da se ovaj hadis odnosi na osobe koje obavezne (fard) namaze iz opravdanog razloga, kao što su bolest, slabost i slično, nisu u stanju klanjati stojeći, odnosno sjedeći.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori se ne slaže sa El-Hattabijem. On smatra da osoba koja iz opravdanog razloga ne može klanjati stojeći, pa klanja sjedeći ili ležeći, ima istu nagradu kao da je klanjala i stojeći.

237 Zabilježio ga je i Buharija u *Sahihu.*

238 Ibn Hadžer el-Askalani smatra da će bolesnik, s obzirom da u hadisu nije precizno određen način sjedenja, klanjajući sjesti onako kako mu je najlakše.

Što se tiče bolesnika koji namaz klanja ležeći, prema mišljenju većine učenjaka leći će na desnu stranu okrenuvši se licem prema Kibli. Ebu Hanife smatra da će leći na leđa okrenuvši noge prema Kibli.

370. O TOME NAM JE ISPRIČAO Hennad; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Ibrahima b. Tuhmana, a on od Husejna el-Muallima sa ovim senedom.

Ebu Isa kaže: Nije nam poznato da je iko prenio od Husejna el-Muallima slično predaji Ibrahima b. Tuhmana. Ebu Usame i drugi su prenijeli od Husejna el-Muallima slično predaji Isaa b. Junusa. Prema mišljenju nekih učenjaka značenje ovog hadisa se odnosi na dobrovoljni namaz.

Ispričao nam je Muhammed b. Beššar; kaže: Nas je obavijestio Ibn Ebu Adijj, on je prenio od Eš'asa, b. Abdul-Melika, a on od Hasana koji je kazao: Osoba ukoliko želi, može dobrovoljni namaz klanjati stojeći, sjedeći ili ležeći. Učenjaci su se razišli u pogledu namaza bolesnika koji ne može klanjati sjedeći. Neki kažu: Klanjat će ležeći na desnoj strani, neki vele: Klanjat će (tako što će leći) na zatiljak i ispružiti noge prema Kibli. Sufjan es-Sevri je kazao: U ovom hadisu stoji: Onaj ko je klanjao sjedeći, ima polovinu nagrade onoga koji je klanjao stojeći, ovo se, veli on, odnosi na onoga ko je zdrav i ko nema opravdanog razloga, međutim onaj ko ima opravdan razlog kao bolest i drugo pa klanja sjedeći, on ima nagradu kao i onaj koji je klanjao stojeći. U nekim hadisima je prenesen smisao, sličan riječima Sufjana es-Sevrija.

٢٧١. بَاب فِي من يَتَطَوَّعُ جَالِسًا *

٣٧١. حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَس عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ السَّهْمِيِّ عَنْ حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سُبْحَتِهِ قَاعِدًا حَتَّى كَانَ قَبْلَ وَفَاتِهِ بِعَامٍ. فَإِنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي سُبْحَتِهِ قَاعِدًا، وَيَقْرَأُ بِالسُّورَةِ وَيُرَتِّلُهَا حَتَّى تَكُونَ أَطْوَلَ مِنْ أَطْوَلَ مِنْهَا.

وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ وَأَنَس بْنِ مَالِكٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ حَفْصَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَاعِدًا حَتَّى كَانَ قَبْلَ وَفَاتِهِ بِعَامٍ. فَإِنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي سُبْحَتِهِ قَاعِدًا، وَيَقْرَأُ بِالسُّورَةِ وَيُرَتِّلُهَا حَتَّى تَكُونَ أَطْوَلَ مِنْ أَطْوَلَ مِنْهَا.

وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ وَأَنَس بْن مَالِكٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ حَفْصَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ نَبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْل جَالِسًا. فَإِذَا بَقِيَ مِنْ قِرَاءَتِهِ قَدْرُ ثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ صَنَعَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ. وَرُوِيَ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَاعِدًا. فَإِذَا قَرَأَ وَهُوَ قَائِمٌ رَكَعَ وَسَجَدَ وَهُوَ قَائِمٌ. وَإِذَا قَرَأَ وَهُوَ قَاعِدٌ رَكَعَ وَسَجَدَ وَهُوَ قَاعِدٌ. قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: وَالْعَمَلُ عَلَى كِلَا الْحَدِيثَيْنِ كَأَنَّهُمَا رَأَيَا كِلَا الْحَدِيثَيْنِ صَحِيحًا مَعْمُولًا بِهِمَا *

٣٧٢. حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي جَالِسًا، فَيَقْرَأُ وَهُوَ جَالِسٌ. فَإِذَا بَقِيَ مِنْ قِرَاءَتِهِ قَدْرُ مَا يَكُونُ ثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ آية ، قَامَ فَقَرَأَ وَهُوَ قَائِمٌ. ثُمَّ رَكَعَ وَسَجَدَ ،ثُمَّ صَنَعَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ، مِثْلَ ذَلِكَ.**

قَالَ ابو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٣٧٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا خَالِدٌ وَهُوَ الْحَذَّاءُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْن شَقِيق عَنْ عَائِشَةَ، قَالَ: سَأَلْتُهَا عَنْ صَلَاةِ رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ تَطَوُّعِهِ. قَالَتْ: **كَانَ يُصَلِّي لَيْلًا طَوِيلًا قَائِمًا، وَلَيْلًا طَوِيلًا قَاعِدًا. فَإِذَا قَرَأَ وَهُوَ قَائِمٌ، رَكَعَ وَسَجَدَ وَهُوَ قَائِمٌ. وَإِذَا قَرَأَ وَهُوَ جَالِسٌ، رَكَعَ وَسَجَدَ وَهُوَ جَالِسٌ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

271. O onome ko nafilu klanja sjedeći

371. ISPRIČAO NAM JE El-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik b. Enes, on je prenio od Ibn Šihaba, on od Saiba b. Jezida, on od Mutalliba b. Ebu Vedae es-Sehmija[239], a on od Hafse Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge koja je kazala: **"Ja nisam vidjela Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **da je dobrovoljni namaz klanjao sjedeći sve do na godinu dana prije njegove smrti. On je, od tada, nafilu (počeo) klanjati sjedeći i** (u njoj) **bi suru učio tako lagahno, po tertilu da bi izgledala duža, od njoj, duže sure."**[240]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ummu Seleme i Enesa b. Malika.

Ebu Isa kaže: Hafsin hadis je hasenun-sahihun.[241]

Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "da bi on, (ponekad) noćnu nafilu počeo klanjati sjedeći, pa kada bi mu od učenja preostalo još oko trideset ili četrdeset ajeta, ustao bi (i dovršio) učenje stojeći, potom bi otišao na ruku. Slično bi postupio i na drugom rekatu". A (također) se od njega prenosi: "da bi on (nafilu) klanjao sjedeći, pa kada bi sa učenjem završio stojeći, učinio bi i ruku stojeći. A kada bi završio sa učenjem sjedeći, i ruku bi obavio sjedeći". Ahmed i Ishak kažu: Postupa se prema oba hadisa. Kao da njih dvojica smatraju da su oba ova hadisa pouzdana i da su oba valjana za primjenu.

372. ISPRIČAO NAM JE El-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik, prenijevši od Ebu Nadra, on od Ebu Seleme, a on od Aiše: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **bi klanjao sjedeći a i učio bi sjedeći. Kada bi mu, od učenja, ostalo oko trideset ili četrdeset ajeta, ustao bi i nastavio učiti stojeći. Potom bi učinio ruku' i sedždu. Isto bi postupio i na drugom rekatu."**[242]

---

239 Mutallib b. Ebu Veda'a es-Sehmi je ashab. Primio je islam na dan oslobođenja Mekke. Majka mu se zvala Erva. Ona je kćerka Harisa sina Abdul-Mutallibova, dakle bila je amidžišna Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Mutallib se kasnije preselio u Medinu gdje je i umro.

240 Ovaj hadis je jasan dokaz da je Allahov polanik, sallallahu alejhi ve sellem, nafilu počeo klanjati sjedeći u poznim godinama svoga života, kada je zbog starosti počeo osjećati zamor i iznemoglost. Time je ostavio jasnu poruku svojim sljedbenicima da starost, slabašnost i iznemoglost ne smiju biti uzrok zapostavljanja dobrovoljnih namaza, pa makar ih obavljali i sjedeći.

241 Zabilježili su ga i Muslim u Sahihu, Ahmed u *Musnedu* i Nesaija u *Sunenu*.

242 Iz ovoga hadisa se da zaključiti da se nafila, ukoliko osoba osjeća zamor ili slabost, može početi sjedeći, pa ukoliko klanjač u toku namaza osjeti da ima snage, može je nastaviti i

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

373. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Hušejm; kaže: Nas je obavijestio Halid, a on je El-Hazau, on je prenio od Abdullaha b. Šekika, a on od Aiše rekavši: Pitao sam je o namazu Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o njegovom dobrovoljnom namazu, pa je kazala: **"Dugo bi noću klanjao stojeći, a i dugo bi noću klanjao sjedeći. Kada bi učio stojeći, on bi i na ruku' a i na sedždu išao iz stojećeg položaja. A kada bi učio sjedeći, i ruku' i sedždu bi činio sjedeći."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

٢٧٢. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي لَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فِي الصَّلَاةِ فَأُخَفِّفُ *

٣٧٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيُّ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَس بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ، فَأُخَفِّفُ مَخَافَةَ أَنْ تُفْتَتَنَ أُمُّهُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي قَتَادَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

272. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je rekao: Ja u namazu začujem plač djeteta, pa (ga) skratim

374. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Obavijestio nas je Mervan b. Muavija el-Fezazi, on je prenio od Humejda, a on od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Tako mi**

---

stojeći, i obrnuto. Ukoliko bi nafilu započeo stojeći pa osjeti nekakvu slabost, može je dovršiti i sjedeći.

Allaha, ja ponekad, dok sam u namazu, začujem plač djeteta, pa ga skratim iz bojazni da njegova majka ne bi zapala u kušnju."[243]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Katade, Ebu Seida i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-sahihun[244]

٢٧٣.بَاب مَا جَاءَ لَا تُقْبَلُ صَلَاةُ الحائض إلَّا بِخِمَارٍ *

٣٧٥. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ صَفِيَّةَ ابْنَةِ الْحَارِثِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **لَا تُقْبَلُ صَلَاةُ الْحَائِضِ إِلَّا بِخِمَارٍ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا أَدْرَكَتْ فَصَلَّتْ وَشَيْءٌ مِنْ شَعْرِهَا مَكْشُوفٌ لَا تَجُوزُ صَلَاتُهَا. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ. قَالَ: لَا تَجُوزُ صَلَاةُ الْمَرْأَةِ وَشَيْءٌ مِنْ جَسَدِهَا مَكْشُوفٌ. قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَقَدْ قِيلَ إِنْ كَانَ ظَهْرُ قَدَمَيْهَا مَكْشُوفًا فَصَلَاتُهَا جَائِزَةٌ *

273. Punoljetnoj ženskoj osobi namaz neće biti primljen ukoliko klanja bez mahrame

375. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Kibisa prenijevši od Hammada b. Selemea, on od Katade, on od Ibn Sirina, on od Safije binti Haris, a ona od Aiše koja je kazala da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Punoljetnoj ženskoj osobi namaz neće biti primljen ukoliko klanja bez mahrame."**[245]

---

243 Skraćivanje namaza, u spomenutom hadisu, podrazumijeva učenje kraćih odlomaka iz Kur'ana, što se vidi iz predaje Ibn Ebu Šejbea u kojoj stoji: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem bi na prvom rekatu učio dugačku suru, pa kada bi začuo plač djeteta, on bi na drugom rekatu proučio samo tri ajeta."

244 Zabilježen u svim zbirkama El-Kutubus-sitte, osim u Ebu Davudovu *Sunenu*.

245 Pokrivanje kose mahramom je sastavni dio propisnog oblačenja žene u namazu, koje je uslov za valjanost namaza. Taberanija u Mu'džemul-Kebiru i u Mu'džemul-Vesitu

Na ovu temu je hadis prenesen i od Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun[246], po njemu postupaju učenjaci. Oni smatraju da nije valjan namaz žene, koja nakon što je postala punoljetna, klanja, a nešto joj od kose otkriveno. Ovo je i stav Šafije koji veli: Nije valjan namaz žene kod koje je neki dio tijela otkriven. Šafija kaže: Rečeno je da joj namaz vrijedi ukoliko joj bude otkriven vanjski dio stopala.

٢٧٤. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ السَّدْلِ فِي الصَّلَاةِ *

٣٧٦. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ عِسْلِ بْنِ سُفْيَانَ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ السَّدْلِ فِي الصَّلَاةِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مَرْفُوعًا، إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عِسْلِ بْنِ سُفْيَانَ. وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي السَّدْلِ فِي الصَّلَاةِ. فَكَرِهَ بَعْضُهُمُ السَّدْلَ فِي الصَّلَاةِ، وَقَالُوا: هَكَذَا تَصْنَعُ الْيَهُودُ. و قَالَ

---

bilježi od Ebu Katade da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uzvišeni Allah neće primiti namaz ženi sve dotle dok ne sakrije ukrase svoga tijela."

Šta žena treba pokriti da bi se smatrala propisno obučenom, sporno je među islamskim učenjacima.

Šafija i Malik smatraju da mora pokriti sve tijelo, osim lica i šaka. Ebu Hanife, Es-Sevri i Ebu Abbas smatraju da mora pokriti sve tijelo osim, lica, šaka i stopala. Ahmed b. Hanbel i Davud smatraju da mora pokriti sve, osim lica, dok neki šafijski učenjaci i prema nekim predajama Ahmed b. Hanbel smatraju da mora pokriti sve, pa čak i lice.

U hadisu koji bilježi Ebu Davud u *Sunenu*, a koji je od strane učenjaka ocijenjen vjerodostojnim, stoji da je Ummu Selema jednom prilikom upitala Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: "Allahov Poslaniče, može li žena klanjati pokrivena mahramom i u košulji bez ogrtača? Može, reče on, ukoliko joj je košulja dugačka do te mjere da joj pokriva vanjski dio stopala.

Ovdje je nužno napomenuti da je ovakav način oblačenja za ženu obavezan, kako u namazu tako i izvan namaza, u njenom svakodnevnom životu, kada se pojavljuje pred muškarcima koji joj nisu mahrem.

246 Zabilježili su ga i Ebu Davud i Ibn Madže u *Sunenima*.

بَعْضُهُمْ: إِنَّمَا كُرِهَ السَّدْلُ فِي الصَّلَاةِ إِذَا لَمْ يَكُنْ عَلَيْهِ إِلَّا ثَوْبٌ وَاحِدٌ. فَأَمَّا إِذَا سَدَلَ عَلَى الْقَمِيصِ فَلَا بَأْسَ. وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ. وَكَرِهَ ابْنُ الْمُبَارَكِ السَّدْلَ فِي الصَّلَاةِ ▫

274. O pokuđenosti spuštanja (odjeće) u namazu

376. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Obavijestio nas je Kabisa, on je prenio od Hammada b. Seleme, on od Isla b. Sufjana, on od Ata'a, a on od Ebu Hurejre koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **zabranio je spuštanje** (odjeće) **u namazu."**[247]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ebu Džuhajfe.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis nam preko Ata'a od Ebu Hurejre, sa senedom koji se vezuje za Poslanika nije poznat, osim preko Isla b. Sufjana.[248] Učenjaci su se razišli u pogledu spuštanja odjeće u namazu. Neki spuštanje odjeće u namazu drže pokuđenim i vele da su tako radili Jevreji. Neki kažu: Spuštanje odjeće u namazu je mekruh samo onda ako je na osobi jedan plašt. Ukoliko je plašt spušten preko košulje onda ne smeta. Ovo je stav Ahmeda. Ibn Mubarek spuštanje odjeće u namazu smatra mekruhom.

٢٧٥. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ مَسْحِ الْحَصَى فِي الصَّلَاةِ ⁎

٣٧٧. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَا يَمْسَحِ الْحَصَى، فَإِنَّ الرَّحْمَةَ تُوَاجِهُهُ.

٣٧٨. حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ يَحْيَى

---

247 Na što se odnosi spuštanje odjeće u namazu, sporno je među samim učenjacima. Neki smatraju da se to odnosi na oblačenje predugačke odjeće u namazu koja se vuče po zemlji. Neki kažu da se pod spuštanjem odjeće misli na umotavanje. Po njima je mekruh umotati se u čaršaf, cijelo tijelo i ruke i noge, pa klanjati. Neki smatraju da se ovo odnosi na to, da osoba nizase samo spusti čaršaf a da ga ne priveže i učvrsti uz tijelo, i tako klanja.

248 Ovaj hadis je slab, jer ga prenosi Isl b. Sufjan, koji je po ocjeni većine hadiskih učenjaka slab ravija.

بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مُعَيْقِيبٍ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مَسْحِ الْحَصَى فِي الصَّلَاةِ، فَقَالَ: **إِنْ كُنْتَ لَا بُدَّ فَاعِلًا، فَمَرَّةً وَاحِدَةً.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ * وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَحُذَيْفَةَ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ و مُعَيْقِيبٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي ذَرٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَرِهَ الْمَسْحَ فِي الصَّلَاةِ، وَقَالَ: إِنْ كُنْتَ لَا بُدَّ فَاعِلًا، فَمَرَّةً وَاحِدَةً. كَأَنَّهُ رُوِيَ عَنْهُ رُخْصَةٌ فِي الْمَرَّةِ الْوَاحِدَةِ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ *

275. O pokuđenosti uklanjanja kamenčića u namazu

377. ISPRIČAO NAM JE Seid b. Abdur-Rahman el-Mahzumi; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Zuhrija, on od Ebul-Ahvesa[249], on od Ebu Zerra, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Kada neko od vas stupi u namaz neka ne uklanja kamenčiće jer je milost** (sve dok je u namazu) **usmjerena prema njemu."**[250]

378. ISPRIČAO NAM JE Husejn b. Hurejt; kaže: Obavijestio nas je Velid b. Muslim, prenijevši od Evzaije, on od Jahje b. Ebu Kesira koji je kazao: Ispričao mi je Ebu Seleme b. Abdur-Rahman prenijevši od Muajkiba koji je rekao: **"Pitao sam Allahova Poslanika,** sallallahu

249 Nesaija veli da nije naišao na ime Ebul-Ahvesa i da mu je ono nepoznato. Munziri veli: Ime Ebul-Ahvesa je nepoznato, Jahja b. Mein i drugi su polemisali o njemu. Ibn Hadžer ga je kao raviju ocijenio ocjenom dovoljan (makbul) i istakao da je od njega samo Zuhri prenio hadise.

250 Osoba je najbliža Allahovoj milosti dok se nalazi u namazu, pod uslovom da je svu pažnju usmjerila na namaz. Zbog tog je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio svaki postupak koji klanjača dekoncentriše i odvlači mu pažnju od namaza, pa makar se radilo i o uklanjanju kamenčića sa mjesta na kome će sedždu učiniti, ukoliko klanja napolju.

alejhi ve sellem, **o uklanjanju kamenčića u namazu, pa je rekao: Ukoliko budeš primoran, onda to učini samo jedanput.**"

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je sahihun.[251] Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije b. Ebu Taliba, Huzejfe, Džabira b. Abdullaha i Muajkiba.

Ebu Isa kaže: Ebu Zerrov hadis je hasenun.[252] Prenosi se od Vjerovje- snika, sallallahu alejhi ve sellem, da je on prezirao uklanjanje kamenčića u namazu i da je rekao: "Ukoliko si primoran, onda to učini samo jedanput."Kao da je od njega preneseno da se to dopušta jedanput. U skladu sa ovim je i postupak učenjaka.

٢٧٦. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ النَّفْخِ فِي الصَّلَاةِ *

٣٧٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ أَخْبَرَنَا مَيْمُونٌ أَبُو حَمْزَةَ عَنْ أَبِي صَالِحٍ مَوْلَى طَلْحَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: **رَأَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُلَامًا لَنَا، يُقَالُ لَهُ أَفْلَحُ، إِذَا سَجَدَ نَفَخَ. فَقَالَ: يَا أَفْلَحُ تَرِّبْ وَجْهَكَ.**

قَالَ أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ: وَكَرِهَ عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ النَّفْخَ فِي الصَّلَاةِ وَقَالَ: إِنْ نَفَخَ لَمْ يَقْطَعْ صَلَاتَهُ. قَالَ أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ: وَبِهِ نَأْخُذُ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَرَوَى بَعْضُهُمْ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ هَذَا الْحَدِيثَ وَقَالَ: مَوْلًى لَنَا، يُقَالُ لَهُ رَبَاحٌ.

٣٨٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الضَّبِّيُّ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ مَيْمُونٍ أَبِي حَمْزَةَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ. **وَقَالَ: غُلَامٌ لَنَا، يُقَالُ لَهُ رَبَاحٌ.**

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ أُمِّ سَلَمَةَ إِسْنَادُهُ لَيْسَ بِذَاكَ. وَمَيْمُونٌ أَبُو حَمْزَةَ قَدْ ضَعَّفَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي النَّفْخِ فِي الصَّلَاةِ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنْ نَفَخَ فِي الصَّلَاةِ اسْتَقْبَلَ الصَّلَاةَ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ. و قَالَ بَعْضُهُمْ:

---

251 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte.

252 Zabilježili su ga Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*.

يُكْرَهُ النَّفْخُ فِي الصَّلَاةِ، وَإِنْ نَفَخَ فِي صَلَاتِهِ لَمْ تَفْسُدْ صَلَاتُهُ. وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

276. O pokuđenosti puhanja u namazu

379. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Abbad b. Avvam; kaže: Nas je obavijestio Mejmun Ebu Hamza[253], on je prenio od Ebu Saliha, štićenika Talhe, a on od Ummu Seleme koja je kazala: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je vidio** (jednog od) **naših dječaka koji se zvao Efleh, kako je kada bi htio spustiti lice na tlo puhnuo, pa je rekao: Eflehe! Dodirni svojim licem prašinu."**[254]

Ahmed b. Meni veli da je Abbad puhanje u namazu smatrao pokuđenim. On je kazao: Ukoliko neko u namazu puhne, time mu namaz neće biti prekinut. Ahmed b. Meni' kaže: Ovaj stav mi prihvatamo.

Ebu Isa kaže: Neki su ovaj hadis prenijeli od Ebu Hamze u kome je kazao: našeg štićenika koji se zvao Rebbah.

380. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Abde ed-Dabijj; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Zejd, prenijevši od Mejmuna Ebu Hamze s ovim senedom slično (prethodnom hadisu), s tim što je (u ovome) kazao: našeg dječaka koji se zvao Rebbah.

Ebu Isa kaže: Sened Ummu Selemina hadisa nije tako jak, jer su raviju Mejmuna Ebu Hamzu neki učenjaci ocijenili slabim. Učenjaci su se razišli u pogledu puhanja u namazu. Neki, kao što su Sufjan es-Sevri i učenjaci iz Kufe, kažu: Ukoliko bi neko puhnuo u namazu, morao bi ga ponoviti.[255] Neki, kao što su Ahmed i Ishak, puhanje u namazu smatraju

253 Mejmun Ebu Hamza el-A'ver el-Kassab je slab ravija. Ahmed b. Hanbel za njega kaže da spada među one ravije čiji se hadisi odbacuju. Buharija kaže da on kao ravija nije jak. Nesaija veli da je nepouzdan. Darekutnija za njega veli da je slab ravija. Pripadao je šestoj generaciji ravija.

254 El-Mubarekfori smatra da je Efleh puhao da bi rastjerao prašinu, kako sedždu ne bi činio na njoj. Zbog toga ga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorava da ne čini tako, nego da, iskazujući time punu poniznost svome Stvoritelju, spusti svoje lice na prašinu.

255 Učenjaci koji smatraju da puhanje kvari namaz i da ga onaj ko u namazu puhne mora obnoviti, drže da puhanje spada u radnje koje u namazu nisu dopuštene. Oni ovakav stav temelje na tematskom hadisu u kome je uslijedilo Poslanikovo upozorenje Eflehu da u namazu ne puše, nego da svoje lice spusti na prašinu, kao i na hadisima u kojima se zabranjuje razgovor u namazu, poistovjećujući puhanje sa razgovorom.

Međutim, oni za ovakav stav nemaju valjanih argumenata. Što se tiče spomenutog hadisa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, smatrao da puhanje kvari namaz, on bi

mekruhom. Prema njima ukoliko bi neko puhnuo u namazu, namaz mu ne bi bio pokvaren.

٢٧٧. بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الِاخْتِصَارِ فِي الصَّلَاةِ

٣٨١.حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ أَخْبَرَنَا ا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ مُخْتَصِرًا.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ كَرِهَ قوم أَهْلِ الْعِلْمِ الِاخْتِصَارَ فِي الصَّلَاةِ. وَالِاخْتِصَارُ هو: أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ يَدَهُ عَلَى خَاصِرَتِهِ فِي الصَّلَاةِ. وَكَرِهَ بَعْضُهُمْ أَنْ يَمْشِيَ الرَّجُلُ مُخْتَصِرًا وَيُرْوَى أَنَّ إبْلِيسَ إِذَا مَشَى مَشَى مُخْتَصِرًا

277. O zabrani stavljanja ruku na pojas u namazu

381. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Obavijestio nas je Ebu Usama, on je prenio od Hišama b. Hassana, on od Muhammeda b. Sirina, a on od Ebu Hurejre: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je zabranio da osoba klanjajući stavlja ruke na pojas."**[256]

Eflehu naredio da obnovi namaz, a ne bi mu samo ukazao na ono što je efdalnije. Što se tiče hadisa u kojima se zabranjuje razgovor u namazu, prije svega puhanje i razgovor se apsulutno ne mogu porediti, a i da mogu, svi hadisi u kojima se zabranjuje razgovor u namazu, a na koje se oni pozivaju su slabi i, kao takvi, ne mogu biti valjani argumenti.

Mislim da je ipak ispravnije i prihvatljivije mišljenje onih koji smatraju da je mekruh puhati u namazu.

256 Aiša smatra da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio stavljanje ruku na pojas u namazu zato što jevreji prilikom molitve stavljaju ruke na pojas, da bi se razlikovali od njih. Ibn Ebu Šejbe bilježi od Humejda b. Hilala da je kazao: Iblis je u momentu kada je ponižen držao ruke na pojasu. Neki smatraju da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio stavljanje ruku na pojas u namazu zbog toga što se stanovnici Džehennema odmaraju stavljajući ruke na pojas. Ibn Ebu Šejbe prenosi od Mudžahida koji je kazao: Stavljanje ruku na pojas je način na koji se stanovnici

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[257]

Neki učenjaci stavljanje ruku na pojas u namazu drže pokuđenim. Stavljanje ruku na pojas, znači da ih osoba u namazu stavlja na slabine. Neki učenjaci preziru da osoba idući drži ruke na pojasu. Prenosi se da Iblis kada ide, drži ruke na pojasu.[258]

٢٧٨. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ كَفِّ الشَّعْرِ فِي الصَّلَاةِ *

٣٨٢.حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أنبأنا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ مُوسَى عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ: أَنَّهُ مَرَّ بِالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَهُوَ يُصَلِّي وَقَدْ عَقَصَ ضَفِرَتَهُ فِي قَفَاهُ فَحَلَّهَا، فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ الْحَسَنُ مُغْضَبًا فَقَالَ: أَقْبِلْ عَلَى صَلَاتِكَ وَلَا تَغْضَبْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ذَلِكَ كِفْلُ الشَّيْطَانِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي رَافِعٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ. كَرِهُوا أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ وَهُوَ مَعْقُوصٌ شَعْرُهُ. وَعِمْرَانُ بْنُ مُوسَى هُوَ الْقُرَشِيُّ الْمَكِّيُّ وَهُوَ أَخُو أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى *

278. O pokuđenosti vezivanja kose u namazu

382. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rezzak; kaže: Nama je saopćio Ibn Džurejdž, prenijevši od

---

Džehennema odmaraju. Hattabi smatra da je stavljanje ruku na pojas osobina unesrećenih, dok Muhelleb smatra da je to osobina oholih i naprasitih, te je iz tih razloga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio stavljanje ruku na pojas u namazu.

Ruke u namazu treba vezati ispod pojasa, iznad pojasa ili na prsima.

257 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte osim u Ibn Madžinu *Sunenu*.

258 Abdur-Rahman el-Mubarekfori ističe da nije mogao saznati gdje je izvorno ova predaja zabilježena.

Imrana b. Musaa, on od Seida b. Ebu Seida el-Makburija, on od svoga oca, a on od **Ebu Rafi'a, da je prošao pored Hasana b. Alija koji je klanjao svezavši kosu na zatiljku. Pošto mu je on razveza, Hasan se srdito okrenu. Okreni se namazu i ne srdi se, reče on, jer sam čuo Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kada je kazao: "To** (tj. na zatiljku svezana kosa) **je mjesto na kome sjedi šejtan."**[259]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ummu Seleme i Abdullaha b. Abbasa.

Ebu Isa kaže: Ebu Rafiov hadis je hasenun.[260] Prema njemu postupaju učenjaci. Oni smatraju da je čovjeku mekruh klanjati uvezane kose na zatiljku. Imran b. Musa je El-Kureši el-Mekki, a on je brat Ejuba b. Musaa.

٢٧٩. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّخَشُّعِ فِي الصَّلَاةِ*

٣٨٣. حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي أَنَسٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَافِعِ ابْنِ الْعَمْيَاءِ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الصَّلَاةُ مَثْنَى مَثْنَى، تَشَهَّدُ فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ. وَتَخَشَّعُ وَتَضَرَّعُ وَتَمَسْكَنُ وَتُقْنِعُ يَدَيْكَ. يَقُولُ: تَرْفَعُهُمَا إِلَى رَبِّكَ مُسْتَقْبِلًا بِبُطُونِهِمَا وَجْهَكَ وَتَقُولُ: يَا رَبِّ يَا رَبِّ. وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَهُوَ كَذَا وَكَذَا.

قَالَ ابو عِيسَى: و قَالَ غَيْرُ ابْنِ الْمُبَارَكِ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: مَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَهِيَ خِدَاجٌ.

قَالَ ابو عِيسَى: سَمِعْت مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَعِيلَ يَقُولُ: رَوَى شُعْبَةُ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ

259 Iraki smatra da ovo važi samo za muškarce. Njima nije preporučeno da u namazu vežu kosu, nego je trebaju držati opuštenom. Što se pak tiče žena, one kosu mogu i vezati i držati je opuštenom. Pošto je žena dužna i u namazu a i izvan namaza kosu pokriti sasvim je svejedno kada je kosa pokrivena je li ona vezana ili je opuštena.

260 Ovaj su hadis osim Tirmizije zabilježili Ebu Davud i Ibn Madže u *Sunenima*.

عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ فَأَخْطَأَ فِي مَوَاضِعَ فَقَالَ: عَنْ أَبِي أَنَسِ بْنِ أَنَيسٍ وَهُوَ عِمْرَانُ بْنُ أَبِي أَنَسٍ. وَقَالَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ: وَإِنَّمَا هُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعِ ابْنِ الْعَمْيَاءِ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ. وَقَالَ شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنِ الْمُطَّلِبِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَإِنَّمَا هُوَ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ مُحَمَّدٌ: حَدِيثُ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ *

279. O skrušenosti u namazu

383. ISPRIČAO NAM JE Suvejd b. Nasr; kaže: Obavijestio nas je Abdullah b. Mubarek; kaže: Nas je obavijestio Lejs b. Sa'd; kaže: Nas je obavijestio Abdur-Rabbihi b. Seid, on je prenio od Imrana b. Ebu Enesa, on od Abdullaha b. Nafi'a b. Umjaa[261], on od Rebiea b. Harisa, a on od Fadla b. Abbasa koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Namaz se klanja dva po dva rekata. Nakon svaka dva rekata je sjedenje. On** (treba biti ispunjen) **skrušenošću, dovom, pokornošću i poniznošću. A** (kada završiš namaz) **podigni tvoje ruke, veli: Podigni ih tvome Gospodaru, okrenuvši dlanove prema tvome licu, i reci: Gospodaru! Gospodaru! Onaj ko tako ne postupi, namaz mu je takav i takav."**

Ebu Isa kaže: Drugi su, osim Ibn Mubareka, ovaj hadis protumačili: Onaj ko tako ne postupi, njegov namaz je nepotpun.

Ebu Isa kaže: Čuo sam Muhammeda b. Ismaila kada kaže: Ovaj je hadis Šu'be prenio od Abdur-Rabbihi b. Seida i pogriješio na nekoliko mjesta: On je kazao: Od Ebu Enesa b. Unejsa, a on je ustvari Imran b. Ebu Enes. Kazao je: Od Abdullaha b. Harisa, a on je ustvari Abdullah b. Nafi' b. Umja koji ga je prenio od Rebiea. b Harisa. Šu'be je kazao: Od Abdullaha b. Harisa, on od Mutalliba, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on je ustvari prenesen od Rebie b. Harisa b. Mutalliba,

261 Za raviju Abdullaha b. Rafi'a b. Amja'an Ibn Hadžer u Takribut-Tehzibu kaže da je njegovo pravo stanje nepoznato i da je pripadao trećoj generaciji ravija. Buharija kaže da su hadisi koje on prenosi nepouzdani.

on od Fadla b. Abbasa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Muhammed kaže: Lejs b. Sa'dov hadis je pouzdaniji od Šu'beova hadisa.

٢٨٠. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّشْبِيكِ بَيْنَ الْأَصَابِعِ فِي الصَّلَاةِ *

٣٨٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بن سعد عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ كَعْبِ ابْنِ عُجْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ خَرَجَ عَامِدًا إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يُشَبِّكَنَّ بَيْنَ أَصَابِعِهِ، فَإِنَّهُ فِي صَلَاةٍ.**

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، مِثْلَ حَدِيثِ اللَّيْثِ. وَرَوَى شَرِيكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا الْحَدِيثِ. وَحَدِيثُ شَرِيكٍ غَيْرُ مَحْفُوظٍ *

280. O pokuđenosti preplitanja prsta u namazu

384. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Obavijestio nas je Lejs b. Sa'd, on je prenio od Ibn Adžlana, on od Seida Makburija, on od nekog čovjeka, a on od Ka'ba b. Udžrea da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,kazao: **"Kada neko od vas lijepo uzme abdest, potom krene prema džamiji neka ne preplиće prste, jer je on tada već u namazu."**[262]

Ebu Isa kaže: Ka'b b. Udžreov hadis su mnogi prenijeli od Ibn Adžlana slično hadisu Lejsa. Slično ovome hadisu je prenio i Šerik od Muhammeda b. Adžlana, on od svoga oca, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Šerikov hadis nije sačuvan.

---

262 Ranije smo isticali da su mnoge radnje koje su izvan namaza dozvoljene, zabranjene dok je osoba u namazu. Jedna od takvih radnji koje je u namazu zabranjeno činiti jeste i preplitanje prstiju. Iz ovoga hadisa saznajemo da se smatra da je osoba u namazu od momenta kada je uzela abdest i krenula prema džamiji. U mnogim hadisima se spominje da se osoba tretira da je i poslije namaza u namazu sve dotle dok se nalazi u džamiji i očekuje namaz. Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* bilježi od Ebu Seida sljedeći hadis: "Kada se neko od vas nađe u džamiji neka ne preplиće prste, jer je preplitanje prstiju šejtansko djelo. Osoba se smatra u namazu sve dotle dok se nalazi u džamiji i dok ne izađe iz nje."

٢٨١. بَاب مَا جَاءَ فِي طُولِ الْقِيَامِ فِي الصَّلَاةِ*

٣٨٥. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: طُولُ الْقُنُوتِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبْشِيٍّ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ *

281. O dužini stajanja u namazu

385. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Ebu Zubejra, a on od Džabira koji je kazao: **"Vjerovjesniku,** sallallahu alejhi ve sellem **je rečeno. Koji je namaz najvredniji? Onaj sa dužim stajanjem** (kijamom), **reče on."**[263]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Hubšijja i Enesa b. Malika.

Ebu Isa kaže: Džabirov hadis je hasenun-sahihun.[264] Prenesen je u više verzija od Džabira b. Abdullaha.

٢٨٢. بَاب مَا جَاءَ فِي كَثْرَةِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ*

٣٨٦. حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ هِشَامٍ الْمُعَيْطِيُّ قَالَ: قَالَ حَدَّثَنِي مَعْدَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيُّ قَالَ: لَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ لَهُ: دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهِ وَيُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ. فَسَكَتَ عَنِّي مَلِيًّا ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَيَّ فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ، فَإِنِّي

263 Na osnovu ovoga hadisa je Abdur-Rahman el-Mubarekfori ustvrdio da je stajanje u namazu vrednije od ruku'a, sedžde i ostalih radnji. Ovakvo mišljenje zasupaju mnogi učenjaci među kojima je i Šafija.

264 Zabilježili su ga i Muslim u Sahihu, Ahmed u *Musnedu* i Ibn Madže u *Sunenu*.

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: **مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً.**

قَالَ مَعْدَانُ: فَلَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَسَأَلْتُهُ عَمَّا سَأَلْتُ عَنْهُ ثَوْبَانَ فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي فَاطِمَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ثَوْبَانَ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ فِي كَثْرَةِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي هَذَا فَقَالَ بَعْضُهُمْ: طُولُ الْقِيَامِ فِي الصَّلَاةِ أَفْضَلُ مِنْ كَثْرَةِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ. و قَالَ بَعْضُهُمْ: كَثْرَةُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ أَفْضَلُ مِنْ طُولِ الْقِيَامِ.

و قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: قَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا، حَدِيثَانِ وَلَمْ يَقْضِ فِيهِ بِشَيْءٍ.

و قَالَ إِسْحَقُ: أَمَّا فِي النَّهَارِ فَكَثْرَةُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، وَأَمَّا بِاللَّيْلِ فَطُولُ الْقِيَامِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَجُلٌ لَهُ جُزْءٌ بِاللَّيْلِ يَأْتِي عَلَيْهِ، فَكَثْرَةُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ فِي هَذَا أَحَبُّ إِلَيَّ، لِأَنَّهُ يَأْتِي عَلَى جُزْئِهِ وَقَدْ رَبِحَ كَثْرَةَ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَإِنَّمَا قَالَ إِسْحَقُ هَذَا لِأَنَّهُ كَذَا وُصِفَت صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ، وَوُصِفَ طُولُ الْقِيَامِ. وَأَمَّا بِالنَّهَارِ فَلَمْ يُوصَفْ مِنْ صَلَاتِهِ مِنْ طُولِ الْقِيَامِ مَا وُصِفَ بِاللَّيْلِ *

282. O mnoštvu ruku'a i sedždi

386. ISPRIČAO NAM JE Ebu Ammar; kaže: Nas je obavijestio Velid b. Muslim, prenijevši od Evzaije koji je kazao: Ispričao mi je Velid b. Hišam el-Muajti i kazao: Meni je ispričao Ma'dan b. Talha el-Ja'murijj koji je kazao: Sreo sam Sevbana, štićenika Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: Uputi me na djelo kojim će me Uzvišeni Allah okoristiti i (na osnovu koga) će me uvesti u Džennet. Malo je zašutio, potom mi se okrenuo i rekao: Često čini sedžde, jer sam ja čuo Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada kaže: **"Neće ni jedan rob, Allahu učiniti sedždu, a da mu Allah njome neće podići stepen i izbrisati grijeh."**

Ma'dan veli: Poslije sam sreo i Ebu Derda'a i upitao ga o onome što sam pitao i Sevbana, pa je kazao: Često čini sedždu, jer sam ja čuo Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada veli: "Neće ni jedan rob, Allahu učiniti sedždu, a da mu Allah njome neće podići stepen i izbrisati grijeh."

Na ovu temu su hadise prenijeli još i Ebu Hurejre i Ebu Fatima.

Ebu Isa kaže: Sevbanov i Ebu Derdaov hadis o mnogobrojnosti ruku'a i sedždi je hasenun-sahihun.

O ovome pitanju učenjaci imaju različita mišljenja. Neki kažu da je dugo stajanje u namazu vrednije od mnoštva ruku'a i sedždi. Neki, opet, tvrde da je mnoštvo ruku'a i sedždi vrednije od dugog stajanja.[265]

Ahmed b. Hanbel je kazao: O ovome su od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenesena dva hadisa, međutim, on o ovome nije izrekao definitivan sud.

Ishak kaže: Po danu je mnoštvo ruku'a i sedždi bolje, dok je po noći dugo stajanje efdalnije, osim ukoliko osoba ima određen dio iz Kur'ana

265 Islamski učenjaci su se razišli u tome da li je efdalnije, kada je riječ o dobrovoljnom namazu (nafili), klanjati manje rekata a na njima duže učiti, ili je pak bolje kraće učiti a klanjati više rekata, samim tim i učiniti više sedždi i ruku'a.

Neki učenjaci smatraju da je bolje klanjati manje rekata sa dužim učenjem, pozivajući se pri tome na hadise iz prethodnog poglavlja.

Neki, pak, tvrde da je bolje klanjati više rekata, jer se u tom slučaju učini više ruku'a i sedždi, i pri tome se pozivaju na hadise iz ovoga poglavlja.

Ishak smatra da je onome ko klanja nafilu noću, bolje da klanja manje rekata a da duže uči, dok je onome ko klanja nafilu po dani bolje da klanja više rekata s kraćim učenjem.

koji (svake noći) praktikuje učiti. U tom slučaju bih ja volio učiniti više ruku'a i sedždi, jer on svakako (svake noći) prouči određeni dio (Kur'ana), a uz to, sa mnoštvom sedždi i ruku'a, on bi stekao više (sevapa).

Ebu Isa kaže: Ishak je ovo kazao zato što je tako opisan noćni namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi vesellem. Opisano je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, duže stajao u noćnim nafilama nego što je to činio u dnevnim.

٢٨٣. بَاب مَا جَاءَ فِي قَتْلِ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ فِي الصَّلَاةِ*

٣٨٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ وَهُوَ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ ضَمْضَمِ بْنِ جَوْسٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَتْلِ الْأَسْوَدَيْنِ فِي الصَّلَاةِ: الْحَيَّةُ وَالْعَقْرَبُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي رَافِعٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ. وَكَرِهَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ قَتْلَ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ فِي الصَّلَاةِ. و قَالَ إِبْرَاهِيمُ: إِنَّ فِي الصَّلَاةِ لَشُغْلًا، وَالْقَوْلُ الْأَوَّلُ أَصَحُّ *

283. O ubijanju zmije i škorpiona u namazu

387. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Ulejje, on je prenio od Alije b. Mubareka[266], on od Jahje b. Ebu Kesira, on od Damdama b. Dževsa[267], a on od Ebu Hurejre koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je** (i) **na namazu naredio ubijanje dvoje crnih; zmije i škorpiona."**[268]

266 Alija b. Mubarek el-Hennai je pouzdan ravija. Pripadao je sedmoj generaciji ravija.

267 Damdam b. Dževs, a rečeno je i Damdam b. Haris b. Dževs, pouzdan je ravija. Pripadao je trećoj generaciji ravija hadisa.

268 Iz ovoga se hadisa da zaključiti da je osobi dok je u namazu dozvoljeno ubiti zmiju i škorpiona, analogno tome i sve drugo što je opasno, i takvim činom neće namaz pokvariti. Prema mišljenju većine učenjaka, to joj je dozvoljeno, svejedno da li postojala

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa i Ebu Rafi'a.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[269]

Prema ovome su postupali neki Vjerovjesnikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi i drugi učenjaci osim njih. To je stav i Ahmeda i Ishaka. Neki, pak, učenjaci ubijanje zmije i škorpiona na namazu smatraju pokuđenim. Ibrahim (En-Nehai) kaže: To bi u namazu bio (velik) posao. Prvo mišljenje je ispravnije.

٢٨٤. بَاب مَا جَاءَ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ التَّسْلِيمِ *

٣٨٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عبد الرحمن الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ الْأَسَدِيِّ حَلِيفِ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِي صَلَاةِ الظُّهْرِ وَعَلَيْهِ جُلُوسٌ. فَلَمَّا أَتَمَّ صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، يُكَبِّرُ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ وَهُوَ جَالِسٌ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ. وَسَجَدَهُمَا النَّاسُ مَعَهُ مَكَانَ مَا نَسِيَ مِنَ الْجُلُوسِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ *

٣٨٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى وَأَبُو دَاوُدَ قَالَا: أَخْبَرَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ: أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ وَالسَّائِبِ الْقَارِئَ كَانَا يَسْجُدَانِ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ التَّسْلِيمِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ بُحَيْنَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ: يَرَى سجودَ السَّهْوِ كُلِّهِ قَبْلَ السَّلَامِ، وَيَقُولُ: هَذَا

---

opasnost ili ne. Neki, pak, smatraju da bi to bilo mekruh učiniti u namazu ukoliko osoba ne bi bila napadnuta i ne bi za nju postojala opasnost. Međutim, ukoliko bi bila napadnuta od njih ili bi pak, postojala opasnost, i prema njihovom mišljenju to joj je dozvoljeno učiniti i to bez keraheta. Ibn Ebu Šejbe prenosi od Katade da je rekao: "Ukoliko te ne napadnu, ne ubijaj ih."

269 Zabilježili su ga u El-Kutubus-sitte svi osim Buharije.

النَّاسِخُ لِغَيْرِهِ مِنَ الْأَحَادِيثِ. وَيَذْكُرُ أَنَّ آخِرَ فِعْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عَلَى هَذَا.

و قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: إِذَا قَامَ الرَّجُلُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ فَإِنَّهُ يَسْجُدُ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ السَّلَامِ، عَلَى حَدِيثِ ابْنِ بُحَيْنَةَ.

وَعَبْدُ اللَّهِ ابْنُ بُحَيْنَةَ هُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَالِكٍ ابْنُ بُحَيْنَةَ. مَالِكٌ أَبُوهُ وَبُحَيْنَةُ أُمُّهُ. هَكَذَا أَخْبَرَنِي إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ مَتَى يَسْجُدُهُمَا الرَّجُل، قَبْلَ السَّلَامِ أَوْ بَعْدَهُ؟ فَرَأَى بَعْضُهُمْ: أَنْ يَسْجُدَهُمَا بَعْدَ السَّلَامِ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ. و قَالَ بَعْضُهُمْ: يَسْجُدُهُمَا قَبْلَ السَّلَامِ. وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ الْفُقَهَاءِ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، مِثْلِ يَحْيَى ابْنِ سَعِيدٍ وَرَبِيعَةَ وَغَيْرِهِمَا. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا كَانَتْ زِيَادَةً فِي الصَّلَاةِ فَبَعْدَ السَّلَامِ ،وَإِذَا كَانَ نُقْصَانًا فَقَبْلَ السَّلَامِ. وَهُوَ قَوْلُ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ.

و قَالَ أَحْمَدُ: مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ فَيُسْتَعْمَلُ كُلٌّ عَلَى جِهَتِهِ. يَرَى إِذَا قَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ عَلَى حَدِيثِ ابْنِ بُحَيْنَةَ فَإِنَّهُ يَسْجُدُهُمَا قَبْلَ السَّلَامِ. وَإِذَا صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا فَإِنَّهُ يَسْجُدُهُمَا بَعْدَ السَّلَامِ. وَإِذَا سَلَّمَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فَإِنَّهُ يَسْجُدُهُمَا بَعْدَ السَّلَامِ. وَكُلٌّ يُسْتَعْمَلُ عَلَى جِهَتِهِ. وَكُلُّ سَهْوٍ لَيْسَ فِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذِكْرٌ، فَإِنَّ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ فيه قَبْلَ السَّلَامِ.

و قَالَ إِسْحَقُ نَحْوَ قَوْلِ أَحْمَدَ فِي هَذَا كُلِّهِ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: كُلُّ سَهْوٍ لَيْسَ فِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَإِنْ كَانَتْ زِيَادَةً فِي الصَّلَاةِ يَسْجُدُهُمَا بَعْدَ السَّلَامِ، وَإِنْ كَانَ نُقْصَانًا يَسْجُدُهُمَا قَبْلَ السَّلَامِ ۞

284. O dvjema sehvi-sedždama prije selama[270]

388. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, on je prenio od Ibn Šihaba, on od Abdur-Rahmana el-A'redža, on od Abdullaha b. Buhajnea el-Esdija saveznika Benu Abdul-Mutalliba, da je **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **ustao na podnevskom namazu ne obavivši** (prvo) **sjedenje. Pošto završi namaz, učini, sjedeći, dvije sedžde prije selama, izgovorivši tekbir za svaku sedždu. Sa njim ih je, umjesto zaboravljenog sjedenja, učinio i svijet."**[271]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Abdur-Rahmana b. Avfa.

389. Ispričao nam je Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestili su nas Abdul-A'la i Ebu Davud i kazali: Nas je obavijestio Hišam, prenijevši od Jahje b. Ebu Kesira, on od Muhammeda b. Ibrahima da su Ebu Hurejre i Saib el-Kari, dvije sehvi sedžde činili prije selama.

Ebu Isa kaže: Ibn Buhajneov hadis je hasenun.[272] Prema ovome su postupali neki učenjaci. Ovakav je i stav Šafije koji smatra da svaku sehvi sedždu treba učiniti prije selama. On kaže: Ovaj hadis je derogirajući za druge hadise na ovu temu i ističe da je posljednja Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, praksa bila ovakva.

---

270 Da ne bi bilo zabune ovdje se pod pojmom dvije sehvi sedžde ustvari misli na kod nas uobičagenu sehvi sedždu, koja se sastoji od dvije sedžde. Ne radi se ovdje dakle o dvije sehvi sedžde sa po dvije sedžde, nego samo o jednoj. To tako i u budućem tekstu treba razumjeti.

271 Prema mišljenju islamskih učenjaka četiri su situacije u kojima se čini sehvi sedžda:

a) Kada se usljed zaborava skrati namaz, pa se umjesto trećeg (kod akšama) ili četvrtog rekata (kod podne, ikindije ili jacije) selam preda poslije drugog, odnosno trećeg rekata. U tim situacijama doklanjati ćemo broj propuštenih rekata i učiniti sehvi sedždu.

b) Kada povećamo broj rekata, pa umjesto dva, klanjamo tri ili umjesto četiri klanjamo pet i slično. U ovakvoj situaciji ćemo, prema mišljenju nekih učenjaka, nakon klanjanog trećeg, odnosno petog rekata i predatog selama, učiniti dvije sedžde. Prema mišljenju Ebu Hanife klanjat ćemo i četvrti, odnosno šesti rekat te nakon toga proučiti Ettehijjatu salavate, predati selam i učiniti dvije sehvi sedžde.

c) Ukoliko se propusti prvi tešehud ili bilo koji drugi namaski vadžib, prema mišljenju Ebu Hanife, odnosno namaski sunnet, prema mišljenju ostalih učenjaka.

d) Ukoliko dođemo u dilemu da ne znamo koliko smo rekata klanjali, da li smo npr. klanjali jedan ili dva, tri ili četiri, u tom slučaju ćemo uvijek uzimati ono u što smo sigurni, a to je: da smo klanjali manji broj rekata (ako je dilema jedan ili dva, uzet ćemo da smo klanjali jedan), doklanjati preostali broj rekata i učiniti dvije sehvi-sedžde.

272 Osim Tirmizije zabilježili su ga Buharija i Muslim u *Sahihima*, što ukazuje da je vjerodostojan.

Ahmed i Ishak kažu: Ukoliko osoba ustane neposredno nakon dva rekata, učiniće dvije sehvi sedžde prije selama, postupajući prema Ibn Buhajneovom hadisu.

Abdullah b. Buhajne je Abdullah b. Malik b. Buhajne. Malik mu je otac, a Buhajna mu je majka. Ovako me obavijestio Ishak b. Mensur, prenijevši od Alije b. Medinija.

Ebu Isa kaže: Učenjaci se razilaze u pogledu dvije sehvi sedžde, da li će se obaviti prije ili poslije selama. Neki od njih smatraju da će se one obaviti poslije selama. To je stav Sufjana es-Sevrija i učenjaka iz Kufe. Neki vele da će se one obaviti prije selama. Ovako misli većina fakiha iz Medine, kao što su Jahja b. Seid, Rebi'a i drugi. Ovo je stav i Šafije.

Neki kažu: Ukoliko nešto doda u namazu, učiniće ih poslije selama, a ukoliko nešto propusti od namaza, učiniće ih prije selama. Ovo je stav Malika b. Enesa.

Kaže Ahmed: Sve što se prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o dvjema sehvi sedždama primjenjivaće se za pitanja o kojima te predaje govore. On smatra da će onaj ko ustane poslije dva rekata (ne obavivši prvo sjedenje) u skladu sa Ibn Buhajneovim hadisom, sehvi-sedžde učiniti prije selama. Ukoliko, pak, neko (umjesto četiri) klanja pet rekata podnevskog farda, u tom slučaju će sehvi sedžde učiniti poslije selama. Međutim, ukoliko neko u podnevskog ili ikindijskog farda preda selam nakon dva rekata, sehvi-sedžde će učiniti (također) poslije selama. Dakle, svaka predaja će se primijeniti za situaciju o kojoj govori. Za svaku situaciju o kojoj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nije ništa spomenuto, obavit će se dvije sehvi-sedžde prije selama.

Ishakov stav je u ovom pogledu sličan Ahmedovom, osim što on smatra da će se za situaciju (zaborava), o kojoj nema posebne predaje od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ukoliko se radi o dodatku u namazu, dvije sehvi-sedžde učiniti poslije selama, a ukoliko se radi o propustu, učinit će se prije selama.

٢٨٥. بَاب مَا جَاءَ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ بَعْدَ السَّلَامِ وَالْكَلَامِ *

٣٩٠. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنِ

الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا. فَقِيلَ لَهُ: أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ أم نسيت؟ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ.**

قَالَ ابو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٣٩١. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ وَمَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَجَدَ سَجْدَتَي السَّهْوِ بَعْدَ الْكَلَامِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ مُعَاوِيَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ *

٣٩٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَجَدَهُمَا بَعْدَ السَّلَامِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَاهُ أَيُّوبُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ.

وَحَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ قَالُوا: إِذَا صَلَّى الرَّجُلُ الظُّهْرَ خَمْسًا فَصَلَاتُهُ جَائِزَةٌ وَسَجَدَ سَجْدَتَي السَّهْوِ، وَإِنْ لَمْ يَجْلِسْ فِي الرَّابِعَةِ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا وَلَمْ يَقْعُدْ فِي الرَّابِعَةِ مِقْدَارَ التَّشَهُّدِ فَسَدَتْ صَلَاتُهُ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَبَعْضِ أَهْلِ الْكُوفَةِ *

285. O dvjema sehvi-sedždama poslije selama i razgovora

390. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rahman b. Mehdi; kaže: Nas je obavijestio Šu'be, prenijevši od

Hakema, on od Ibrahima, on od Alkame, a on od Abdullaha b. Mesuda: **"Jednom prilikom je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **u podne klanjao pet rekata, pa mu je rečeno: Je li u namazu povećan** (broj rekata), **ili si zaboravio? Pa je učinio dvije sedžde nakon što je predao selam."**[273]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[274]

391. ISPRIČALI SU NAM Hennad i Mahmud b. Gajlan; kažu: Nas je obavijestio Ebu Muavija, on je prenio od A'meša, on od Ibrahima, on od Alkame, a on od Abdullaha: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je učinio dvije sehvi sedžde nakon razgovora."**[275]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Muavije, Abdullaha b. Dža'fera i Ebu Hurejre.

---

273 U hadisu iz prethodnog poglavlja stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dvije sehvi-sedžde činio prije predaje selama. Hadisi iz ovog poglavlja govore da je on sehvi-sedžde činio nakon što bi predao selam. Otuda i različiti stavovi učenjaka o tome da li dvije sehvi sedžde treba učiniti prije ili nakon predaje selama.

Ebu Hurejre, Mekhul, Zuhri, Jahja b. Seid el-Ensari, Evzaija, Lejs b. Sa'd, Šafija i učenjaci iz Šama smatraju da sehvi-sedžde uvijek treba činiti prije selama. Oni ovakav svoj stav temelje na Ibn Buhajneovu hadisu iz prethodnog poglavlja. Šafija tvrdi da su ovim hadisom derogirani svi hadisi u kojima se govori da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sehvi sedžde činio poslije selama.

Alija b. Ebu Talib, Sa'd b. Ebu Vekkas, Abdullah b. Mesud, Ammar b. Jasir, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zubejr, Hasan el-Basri, Ibrahim en-Nehai, Abdur-Rahman b. Ebu Lejla, Es-Sevri, Ebu Hanife i ostali učenjaci iz Kufe, smatraju da sehvi sedžde treba uvijek činiti nakon predatog selama. Oni svoj stav temelje na hadisima iz ovoga poglavlja.

Malik b. Enes, Ebu Sevr i El-Muzeni smatraju da će se sehvi-sedžde učiniti prije selama onda kada se napravi kakav propust u namazu, a poslije selama onda kada se nešto doda namazu. Prema mišljenju Ibn Abdul-Berra ovo je mišljenje najprihvatljivije, jer se njime postiže i kompromis među različitim hadisima koji su došli na ovu temu.

274 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte.

275 U Buharijevoj predaji ovoga hadisa stoji: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je jednom prilikom u podne klanjao pet rekata. Nakon što je predao selam rečeno mu je: Je li to u namazu povećan broj rekata? Šta to, upita? Klanjao si pet rekata, odgovoriše prisutni. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učini dvije sehvi-sedžde, nakon što je već predao selam.

Na osnovu ovoga hadisa većina učenjaka smatra da namaz nije pokvaren osobi koja, zaboravivši, klanja pet rekata, čak ni onda ako nakon četvrtog rekata ne obavi posljednje sjedenje. S tim se ne slaže Ebu Hanife. On smatra da je namaz pokvaren i da ga treba obnoviti ukoliko se ne obavi posljednje sjedenje nakon četvrtog rekata. Prema njemu sehvi- sedžda za onoga ko, zaboravivš, ustane na peti rekat, važi samo ako ustane nakon sjedenja.

392. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Hušejm, prenijevši od Hišama b. Hasana, on od Muhammeda b. Sirina, a on od Ebu Hurejre, da je **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **učinio dvije sedžde poslije selama".**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun. Prenio ga je Ejub i drugi od Ibn Sirina.

Ibn Mesudov hadis je hasenun-sahihun. Prema njemu postupaju neki učenjaci. Oni kažu: Ukoliko osoba u podne klanja pet rekata, namaz joj je ispravan, učinit će dvije sehvi-sedžde i ako nije sjela nakon četvrtog rekata. Ovo je stav Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Neki kažu: Ako bi neko u podne klanjao pet rekata, a nije nakon četvrtog rekata sjeo toliko koliko bi mogao proučiti (Et-tehijjatu), namaz mu je pokvaren. Ovo je stav Sufjana es-Sevrija i nekih učenjaka iz Kufe.

٢٨٦. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّشَهُّدِ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ*

٣٩٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَشْعَثُ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ : **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ فَسَهَا فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ تَشَهَّدَ ثُمَّ سَلَّمَ.**

قَالَ ابو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَرَوَى بْنُ سِيرِينَ عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ وَهُوَ عَمُّ أَبِي قِلَابَةَ ، غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ.

وَرَوَى مُحَمَّدٌ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ. وَأَبُو الْمُهَلَّبِ اسْمُهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو وَيُقَالُ أَيْضًا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو.

وَقَدْ رَوَى عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ وَهُشَيْمٌ وَغَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ بِطُولِهِ ، وَهُوَ حَدِيثُ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، سَلَّمَ فِي ثَلَاثِ رَكَعَاتٍ مِنَ الْعَصْرِ فَقَامَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْخِرْبَاقُ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي التَّشَهُّدِ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: يَتَشَهَّدُ فِيهِمَا وَيُسَلِّمُ. و قَالَ بَعْضُهُمْ: لَيْسَ فِيهِمَا تَشَهُّدٌ وَتَسْلِيمٌ. وَإِذَا سَجَدَهُمَا قَبْلَ السَّلَامِ لَمْ يَتَشَهَّدْ. وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ. قَالَا: إِذَا سَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ السَّلَامِ لَمْ يَتَشَهَّدْ *

286. O tešehudu[276] nakon obavljenih sehvi-sedždi

393. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Jahja; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Abdullah el-Ensari koji je kazao: Obavijestio me je Eš'as[277], prenijevši od Ibn Sirina[278], on od Halida el-Hazaija, on od Ebu Kilabe, on od Muhelleba, a on od Imrana b. Husajna: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je jednom prilikom, klanjajući im kao imam, nešto zaboravio pa je učinio dvije sehvi-sedžde, potom je** (ponovo) **obavio tešehud i selam predao."**[279]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.[280]

Ibn Sirin je od Ebu Muhelleba, a on je Ebu Kilabeov amidža, osim ovog prenio i druge hadise.

Muhammed je ovaj hadis prenio od Halida el-Hazaija, on od Ebu Kilabe, a on od Ebu Muhelleba. Ebu Muhellebu je ime Abdur-Rahman b. Amr, također se kaže i Muavija b. Amr.

Abdul-Vehab es-Sekafi, Hušejm i mnogi drugi su ovaj hadis u cijelosti prenijeli i od Halida el-Hazaija, on od Ebu Kilabe, a to je ustvari hadis Imrana b. Husajna od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem,

---

276 Ovdje se pod pojmom tešehud misli na sjedenje u namazu na kome se uči Et-tehijjatu, salavati i dove, sve do selama.

277 Eš'as b. Abdul-Melik je pouzdan ravija i veliki poznavalac šeriatskog prava.

278 Muhammed b. Sirin el-Basri je tabi'in. Slovi kao izuzetno pouzdan ravija, pobožan čovjek i vrstan učenjak. Pripadao je trećoj generaciji ravija. On je smatrao da se hadisi ne mogu prenositi po značenju.

279 Učenjaci hanefijske pravne škole su na osnovu ovog hadisa zauzeli stav da poslije obavljenih sehvi-sedždi, treba ponovo učiniti tešehud, proučiti Et-tehijjatu, salavate, dove i selam predati.

280 Zabilježili su ga Ebu Davud u *Sunenu*, Ibn Hiban u *Sahihu* i Hakim u Mustedreku. Hakim smatra da je ovaj hadis vjerodostojan prema kriterijima Buharije i Muslima. Ibn Abdul-Ber i Bejhekija ga ocjenjuju slabim.

da je on klanjao ikindiju tri rekata (i otišao), pa je ustao neki čovjek po imenu Harbak.[281]

Učenjaci su se razišli u pogledu ponovnog tešehuda, nakon što se obave dvije sehvi-sedžde. Neki od njih smatraju da nakon njih treba ponovno obaviti tešehud i selam predati. Neki drže da nije potrebno ponovno obavljanje tešehuda. Ukoliko se, pak, sehvi-sedžde obave prije selama, nije potrebno ponovno obavljati tešehud. Ovo je mišljenje Ahmeda i Ishaka koji vele: Ukoliko neko obavi sehvi-sedžde prije selama, nema potrebe da ponovno obavlja tešehud.

٢٨٧. بَاب مَا جَاءَ فِيمن يَشُكُّ فِي الزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَان *

٣٩٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِيَاض ابْنَ هِلَال قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي سَعِيدٍ: أَحَدُنَا يُصَلِّي فَلَا يَدْرِي كَيْفَ صَلَّى. فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلَمْ يَدْرِ كَيْفَ صَلَّى، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عُثْمَانَ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَعَائِشَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي سَعِيدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ.

---

281 Muslim je u Sahihu zabilježio od Imrana b. Husajna da je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom klanjajući ikindiju selam predao nakon trećeg rekata, a potom ušao u svoju sobu. Ustao je neki čovjek po imenu Harbak, otišao i rekao mu: Allahov Poslaniče, ti si klanjao samo tri rekata. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iziđe ljutito vukući svoj ogrtač, dođe među prisutne ashabe i upita: Je li istina ono što kaže ovaj? Jeste, rekoše prisutni. On tada klanja još jedan rekat, predade selam, zatim učini dvije sehv- sedžde i ponovo predade selam."

Ovaj hadis kao podlogu za svoj stav uzimaju oni koji smatraju da nije potrebno nakon obavljenih sehvi-sedždi ponovno obavljati tešehud. Prema njima je dovoljno samo selam predati.

Sva ova razilaženja među učenjacima se odnose na onoga ko sehvi-sedžde čini nakon predatog selama. Što se pak tiče onoga ko sehvi-sedžde učini prije selama, gotovo se svi slažu da nije potrebno ponovno sjedenje i učenje Et-tehijjatu, salavata i dove.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي الْوَاحِدَةِ وَالثِّنْتَيْنِ فَلْيَجْعَلْهُمَا وَاحِدَةً. وَإِذَا شَكَّ فِي الثِّنْتَيْنِ وَالثَّلَاثِ، فَلْيَجْعَلْهُمَا ثِنْتَيْنِ، وَيَسْجُدْ فِي ذَلِكَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَصْحَابِنَا.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِذَا شَكَّ فِي صَلَاتِهِ فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى فَلْيُعِدْ *

٣٩٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْتِي أَحَدَكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَيَلْبِسُ عَلَيْهِ حَتَّى لَا يَدْرِيَ كَمْ صَلَّى. فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٣٩٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ ابْنُ عَثْمَةَ أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: **إِذَا سَهَا أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلَمْ يَدْرِ، وَاحِدَةً صَلَّى أَوْ ثِنْتَيْنِ، فَلْيَبْنِ عَلَى وَاحِدَةٍ. فَإِنْ لَمْ يَدْرِ، ثِنْتَيْنِ صَلَّى أَوْ ثَلَاثًا، فَلْيَبْنِ عَلَى ثِنْتَيْنِ. فَإِنْ لَمْ يَدْرِ، ثَلَاثًا صَلَّى أَوْ أَرْبَعًا، فَلْيَبْنِ عَلَى ثَلَاثٍ، وَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ. و رَوَاهُ الزُّهْرِيُّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *

287. O onome ko je u dilemi da li je (klanjao) više ili manje rekata

394. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Ismail b. Ibrahim; kaže: Nas je obavijestio Hišam ed-Destevaij, on je prenio od Jahje b. Ebu Kesira, on od Ijada b. Hilala koji je kazao: Rekao sam Ebu Seidu. Ponekad se desi da neko od nas klanja i ne zna kako (i koliko je) klanjao. On reče: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je kazao: **"Kada neko od vas klanja pa ne zna koliko je klanjao, neka, dok još sjedi, učini dvije sedžde".**[282]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Osmana, Ibn Mesuda, Aiše i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Ebu Seidov hadis je hasenun.[283]

Ovaj hadis je od Ebu Seida prenesen i u drugim verzijama.

Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Kada neko od vas bude u dilemi, je li klanjao jedan ili dva rekata, neka uzme da je klanjao jedan. A kada bude u dilemi, da li je klanjao dva ili tri, neka uzme da je klanjao dva i neka u takvom slučaju učini dvije sedžde prije predaje selama."

Prema ovome postupaju hadiski učenjaci.

Neki učenjaci kažu: Ko u namazu dođe u dilemu da ne zna koliko je (rekata) klanjao, neka obnovi namaz.

395. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, prenijevši od Ibn Šihaba, on od Ebu Selemea, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Šejtan dođe nekom od vas dok je u namazu, i unosi mu zbrku, tako da ne zna koliko je klanjao. Kada se neko od vas nađe u tom stanju, neka dok još sjedi učini dvije sedžde."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[284]

---

282 Muslim u Sahihu bilježi od Ebu Seida el-Hudrija koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: " Kada neko od vas u namazu dođe u dilemu, tako da ne zna da li je klanjao tri ili četiri rekata, neka u tom slučaju odbaci sumnju i drži se onoga u šta je siguran, potom neka učini dvije sedžde prije nego li preda selam."

283 Zabilježili su ga Muslim u *Sahihu*, sa sasvim drugačijim senedom, te Ebu Davud u *Sunenu* i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu*.

284 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte.

396. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Halid b. Asmea; kaže: nas je obavijestio Ibrahim b. Sa'd koji je kazao: Obavijestio me je Muhammed b. Ishak, prenijevši od Mekhula, on od Kurejba, on od Ibn Abbasa, a on od Abdur-Rahmana b. Avfa koji je kazao: Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada kaže: **"Ukoliko neko od vas zaboravi u namazu pa ne zna je li klanjao jedan ili dva** (rekata) **neka uzme da je klanjao jedan. Ukoliko, pak, ne bude znao je li klanjao dva ili tri, neka uzme da je klanjao dva, a ukoliko ne bude znao je li klanjao tri ili četiri, neka uzme da je klanjao tri, i neka učini dvije sedžde prije negoli preda selam."**[285]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[286]

Ovaj hadis je od Abdur-Rahmana b. Avfa prenesen i drugim putem. Prenio ga je Zuhri od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Atbea, on od Ibn Abbasa, on od Abdur-Rahmana b. Avfa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٢٨٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يُسَلِّمُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ*

٣٩٧. حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

285 Na temelju gore spomenutih hadisa većina islamske uleme je stala na stanovište da će se osoba kod koje se u namazu javi dilema pa ne zna koliko je rekata klanjala, uvijek držati onoga u šta je sigurna, a to je da je klanjala manji broj rekata. Tako ukoliko neko bude u dilemi je li klanjao jedan ili dva rekata, uzeće da je klanjao jedan, potom doklanjati preostali broj rekata i prije negoli preda selam učiniće dvije sehvi-sedžde. Na isti način će postupiti i kada je u dilemi je li klanjao dva ili tri, tri ili četiri rekata.

Ebu Hanife smatra da će osoba kod koje se takva dilema javlja prvi put, obnoviti namaz. Međutim, ukoliko su kod nje takve dileme česte, onda će postupati onako kako to smatra većina učenjaka.

Neki učenjaci, pak, smatraju da će svaki put onaj, koji dođe u takvu dilemu ponoviti namaz, svejedno da li mu se takve dileme javljale rijetko ili često. Ovakav svoj stav oni temelje na nekim slabim hadisima, te se ovakav njihov stav smatra neutemeljenim.

286 Osim Tirmizije bilježi ga i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu*.

انْصَرَفَ مِن اثْنَتَيْن، فَقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْن: أَقُصِرَتِ الصَّلَاةُ أَمْ نَسِيتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّم: أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْن؟ فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ. فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى اثْنَتَيْن أُخْرَيَيْن ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ كَبَّرَ فَرَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عِمْرَانَ ابْنِ حُصَيْنٍ وَابْنِ عُمَرَ وَذِي الْيَدَيْنِ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي هَذَا الْحَدِيثِ. فَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْكُوفَةِ: إِذَا تَكَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ نَاسِيًا أَوْ جَاهِلًا أَوْ مَا كَانَ، فَإِنَّهُ يُعِيدُ الصَّلَاةَ. واستدلوا بِأَنَّ هَذَا الْحَدِيثَ كَانَ قَبْلَ تَحْرِيمِ الْكَلَامِ فِي الصَّلَاةِ

وَأَمَّا الشَّافِعِيُّ: فَرَأَى هَذَا حَدِيثًا صَحِيحًا فَقَالَ بِهِ. و قَالَ: هَذَا أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الَّذِي رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّائِمِ إِذَا أَكَلَ نَاسِيًا فَإِنَّهُ لَا يَقْضِي وَإِنَّمَا هُوَ رِزْقٌ، رَزَقَهُ اللَّهُ. قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَفَرَّقَ هَؤُلَاءِ بَيْنَ الْعَمْدِ وَالنِّسْيَانِ فِي أَكْلِ الصَّائِمِ بِحَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ.

و قَالَ أَحْمَدُ فِي حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ: إِنْ تَكَلَّمَ الْإِمَامُ فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاتِهِ وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ قَدْ أَكْمَلَهَا ثُمَّ عَلِمَ أَنَّهُ لَمْ يُكْمِلْهَا، يُتِمُّ صَلَاتَهُ. وَمَنْ تَكَلَّمَ خَلْفَ الْإِمَامِ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّ عَلَيْهِ بَقِيَّةً مِنَ الصَّلَاةِ فَعَلَيْهِ أَنْ يَسْتَقْبِلَهَا. وَاحْتَجَّ بِأَنَّ الْفَرَائِضَ كَانَتْ تُزَادُ وَتُنْقَصُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَإِنَّمَا تَكَلَّمَ ذُو الْيَدَيْنِ وَهُوَ عَلَى يَقِينٍ مِنْ صَلَاتِهِ أَنَّهَا تَمَّتْ. وَلَيْسَ هَكَذَا الْيَوْمَ. لَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَتَكَلَّمَ عَلَى مَعْنَى مَا تَكَلَّمَ ذُو الْيَدَيْنِ، لِأَنَّ الْفَرَائِضَ الْيَوْمَ لَا يُزَادُ فِيهَا وَلَا يُنْقَصُ. قَالَ أَحْمَدُ نَحْوًا مِنْ هَذَا الْكَلَامِ. و قَالَ إِسْحَقُ نَحْوَ قَوْلِ أَحْمَدَ فِي هَذَا الْبَابِ *

288. O osobi koja u podnevskom i ikindijskom namazu preda selam nakon dva rekata

397. ISPRIČAO NAM JE El-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik, prenijevši od Ejuba b. Ebu Temimea es-Sahtijanija, on od Muhammeda b. Sirina, a on od Ebu Hurejre: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je jednom prilikom predao selam nakon dva rekata, pa mu je Zul-Jedejn**[287] **rekao: Je li to skraćen namaz ili si zaboravio, Allahov Poslaniče? Je li istina ono što kaže Zul-Jedejn, upita Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem. **Jeste, odgovoriše prisutni ljudi. Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **tada ustade, klanja preostala dva rekata i predade selam, potom izgovori tekbir i učini sedždu sličnu prethodnim ili dužu, zatim izgovori tekbir i podiže se, a potom učini još jednu sedždu, sličnu prethodnim ili dužu."**[288]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Imrana b. Husajna, Ibn Omera i Zul-Jedejna.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[289]

Učenjaci su se razišli u pogledu ovog hadisa. Neki učenjaci iz Kufe vele: Ako neko iz zaborava, neznanja ili nekog drugog razloga u namazu progovori, mora obnoviti namaz. Oni dokazuju da je ovaj hadis uslijedio prije nego što je zabranjen govor u namazu.

Što se, pak, tiče Šafije, on smatra da je ovaj hadis vjerodostojan, te je i njegov stav u skladu sa njim. On kaže: Ovaj hadis je pouzdaniji od hadisa koji je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenesen o postaču koji zaboravivši nešto pojede. On neće nadoknaditi (taj dan)

287 Zul-Jedejnu je ime Harbak, a nadimak po djetetu mu je, kako tvrdi Nevevi, Ebu Urjan. Živio je nakon smrti Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Neki su osporavali Ebu Hurejrino kazivanje o Zul-Jedejnovoj intervenciji Allahovu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spomenutu u navedenom hadisu, tvrdeći da je Zul-Jedejn poginuo u bitki na Bedru 2. godine po Hidžri, dok je Ebu Hurejre došao u Medinu tek 7. godine po Hidžri. Međutim, svi eminentni hadiski stručnjaci i hafizi, osim Zuhrija, smatraju da je na Bedru poginuo Umejr b. Amr el-Huzai, poznat po nadimku Zuš-Šimalejn, a ne Zul-Jedejn.

288 Iz Buharijeve predaje ovoga hadisa saznajemo, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjajući podne predao selam nakon dva rekata. Na ovom hadisu su utemeljili svoj stav oni koji smatraju da osoba koja zaboravivši preda selam nakon drugog rekata u četverorekatnih farda, ne mora obnavljati namaz. Dovoljno joj je da doklanja preostala dva rekata i nakon toga učini dvije sehvi sedžde.

289 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

nego se to tretira samo darom, kojim ga je Uzvišeni Allah opskrbio. Šafija kaže: I ovi, na temelju Ebu Hurejrina hadisa, kad je riječ o postačevu jelu, prave razliku između namjernog, i jela iz zaborava.

Ahmed kaže: Prema Ebu Hurejrinu hadisu, ukoliko u namazu progovori imam, nakon što je bio uvjeren da je završio namaz, potom sazna da ga nije završio, on će ga samo dovršiti, dok je onaj koji klanja za imamom, ukoliko progovori a zna da je još preostalo od namaza, dužan namaz ponoviti. Kao dokaz on navodi da su fardovi u vrijeme Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, povećavani i umanjivani. Zul-Jedejn je progovorio zbog toga što je bio uvjeren da je namaz završen. Međutim, danas to ne važi. Danas ne može niko progovoriti u onom smislu u kome je govorio Zul-Jedejn, pošto se fardovi više ne povećavaju niti umanjuju. Ahmed je otprilike kazao ovakve riječi. Ishak je o ovoj temi kazao slično onome što je rekao Ahmed.

٢٨٩. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي النِّعَالِ*

٣٩٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ أَبِي مَسْلَمَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ؟ قَالَ نَعَمْ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَبِيبَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ وَشَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ وَأَوْسٍ الثَّقَفِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَعَطَاءٍ رَجُلٍ مِنْ بَنِي شَيْبَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ *

289. O klanjanju u obući

398. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Ibrahim, prenijevši od Seida b. Jezida Ebu Seleme[290] koji je

290 Seid b. Jezid Ebu Seleme el-Ezdi el-Basri je pouzdan ravija. Prenosio je hadise od Enesa b. Malika, Ebu Nadrea, Hasana el-Basrija i mnogih drugih. Od njega su hadise preuzimali Šu'be, Ismail b. Ibrahim, Ibn Ulejje i drugi.

kazao: Rekao sam Enesu b. Maliku: **"Je li Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **klanjao u obući? Jeste, reče on."**[291]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Mesuda, Abdullaha b. Ebu Habibe, Abdullaha b. Amra, Amra b. Hurejsa, Šidada b. Evsa, Evsa es-Sekafija, Ebu Hurejre i Ataa, čovjeka iz plemena Benu Šejbe.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-sahihun.[292]

U skladu sa ovim (hadisom) je postupak učenjaka.

٢٩٠. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقُنُوتِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ *

٣٩٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَا: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْنُتُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ وَالْمَغْرِبِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَأَنَسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَخُفَافِ بْنِ أَيْمَاءَ بْنِ رَحْضَةَ الْغِفَارِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ الْبَرَاءِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْقُنُوتِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ. فَرَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ، الْقُنُوتَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ.

و قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: لَا يُقْنَتُ فِي الْفَجْرِ إِلَّا عِنْدَ نَازِلَةٍ تَنْزِلُ بِالْمُسْلِمِينَ. فَإِذَا نَزَلَتْ نَازِلَةٌ، فَلِلْإِمَامِ أَنْ يَدْعُوَ لِجُيُوشِ الْمُسْلِمِينَ *

291 Ibn Bettal smatra da je dozvoljeno klanjati u obući pod uslovom da je čista. Isto smatra i većina islamskih učenjaka. Ibn Dekik ističe da klanjanje u obući, treba razumjeti kao olakšicu u situacijama kada je to nužno, a ne kao nešto što je lijepo i pohvalno.

292 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

290. O učenju kunut-dove na sabahu

399. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Muhammed b. Musenna i kazali: Nas je obavijestio Muhammed b. Dža'fer, on je prenio od Šu'bea, on od Amra b. Murrea, on od Ibn Ebu Lejle, a on od Beraa b. Aziba: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je učio kunut-dovu na sabahu i na akšamu."**[293]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Enesa, Ebu Hurejre, Ibn Abbasa i Hufafa b. Ejmaa b. Rehadea el-Gaffarija.

Ebu Isa kaže: Beraov hadis je hasenun-sahihun.

Učenjeci su se razišli u pogledu učenja kunut-dove na sabahu. Neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi, smatraju da kunut-dovu treba učiti na sabahu. Ovo je stav i Šafije.

Ahmed i Ishak smatraju da kunut dovu na sabahu ne treba učiti, osim u situaciji kada muslimane zadesi kakva nesreća. Ukoliko se dogodi kakva nesreća imam može da uči dovu za muslimansku vojsku.

٢٩١. بَاب مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْقُنُوتِ *

٤٠٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي: يَا أَبَةِ، إِنَّكَ قَدْ صَلَّيْتَ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ، وَعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ هَا هُنَا بِالْكُوفَةِ، نَحْوًا مِنْ خَمْسِ سِنِينَ. أَكَانُوا يَقْنُتُونَ؟ قَالَ أَيْ بُنَيَّ مُحْدَثٌ.

٤٠١. حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ.

293 Ibn Hadžer el-Askalani i drugi učenjaci smatraju da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, praktikovao učiti kunut-dovu na sabahu i na akšamu u samom početku, i da je kasnije odustao od takve prakse.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

و قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ : إِنْ قَنَتَ فِي الْفَجْرِ فَحَسَنٌ، وَإِنْ لَمْ يَقْنُتْ فَحَسَنٌ. وَاخْتَارَ نْ لَا يَقْنُتَ. وَلَمْ يَرَ ابْنُ الْمُبَارَكِ الْقُنُوتَ فِي الْفَجْرِ.

قَالَ ابو عِيسَى : وَأَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ اسْمُهُ سَعْدُ بْنُ طَارِقِ بْنِ أَشْيَمَ. *

291. O izostavljanju kunut-dove

400. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Jezid b. Harun, prenijevši od Ebu Malika el-Ešdžeija koji je kazao: Rekao sam svome ocu: **"Oče, ti si klanjao za Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **Ebu Bekrom, Omerom, Osmanom,** (u Medini) **i Alijom ovdje u Kufi oko pet godina, pa jesu li oni učili kunut-dovu? On reče: Sinčiću moj, to je novotarija."**[294]

401. ISPRIČAO NAM JE Salih b. Abdullah; kaže: Nas je obavijestio Ebu Avane, prenijevši od Ebu Malika el-Ešdžeija sa ovim senedom (hadis) po značenju sličan prethodnom.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[295]

Prema njemu postupa većina učenjaka.

Kaže Sufjan es-Sevri: Ukoliko na sabahu proučiš kunut dovu to je dobro, a ukoliko i ne proučiš i to je dobro. On (ipak) drži odabranim da se ne uči kunut-dova. Ibn Mubarek smatra da na sabahu nema kunut dove.

Ebu Isa kaže: Ebu Maliku el-Ešdžeiju je ime Sa'd b. Tarik b. Ešjem.

---

294 U Ibn Madžinoj predaji ovoga hadisa stoji: "Pa jesu li oni na sabahu učili kunut-dovu?"
U Nesaijinoj predaji ovog hadisa stoji: "Klanjao sam za Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa nije učio kunut-dovu. Klanjao sam za Ebu Bekrom, pa ni on nije učio kunut-dovu. Klanjao sam za Omerom, pa ni on nije učio kunut-dovu. Klanjao sam za Osmanom, pa ni on nije učio kunut-dovu. I klanjao sam za Alijom, pa ni on nije učio kunut-dovu. Zatim je kazao: Sinčiću moj, to je novotarija".
Na temelju spomenutih hadisa većina učenjaka smatra da učenje kunut-dove na sabahu nije propisano.

295 Zabilježili su ga i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* i Ibn Madže u *Sunenu*.

٢٩٢. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَعْطِسُ فِي الصَّلَاةِ *

٤٠٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا رِفَاعَةُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيُّ عَنْ عَمِّ أَبِيهِ مُعَاذِ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّيْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَطَسْتُ فَقُلْتُ الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، مُبَارَكًا عَلَيْهِ كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضَى. فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ فَقَالَ: مَنِ الْمُتَكَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ؟ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ أَحَدٌ. ثُمَّ قَالَهَا الثَّانِيَةَ: مَنِ الْمُتَكَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ؟ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ أَحَدٌ. ثُمَّ قَالَهَا الثَّالِثَةَ: مَنِ الْمُتَكَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ رِفَاعَةُ بْنُ رَافِعٍ ابْنُ عَفْرَاءَ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ: قَالَ: كَيْفَ قُلْتَ؟ قَالَ: قُلْتُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مُبَارَكًا عَلَيْهِ كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضَى: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدِ ابْتَدَرَهَا بِضْعَةٌ وَثَلَاثُونَ مَلَكًا أَيُّهُمْ يَصْعَدُ بِهَا.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ وَوَائِلِ بْنِ حُجْرٍ وَعَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ رِفَاعَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَكَأَنَّ هَذَا الْحَدِيثَ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّهُ فِي التَّطَوُّعِ. لِأَنَّ غَيْرَ وَاحِدٍ مِنَ التَّابِعِينَ قَالُوا: إِذَا عَطَسَ الرَّجُلُ فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ إِنَّمَا يَحْمَدُ اللَّهَ فِي نَفْسِهِ، وَلَمْ يُوَسِّعُوا فِي أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ *

292. O osobi koja kihne u namazu

402. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Rifa'a b. Jahja b. Abdullah b. Rifa'a b. Rafi' ez-Zurekijj[296], on je prenio od

296 Rifa'a b. Jahja b. Abdullah b. Rifa'a b. Rafi' el-Zureki el-Ensari je iskren ravija. Pripadao je osmoj generaciji ravija. Dugo godina je bio imam u džamiji Benu Zurejk.

očevog amidže Muaza b. Rifa'e, a on od svoga oca[297] koji je kazao: **"Klanjao sam za Allahovim Poslanikom,** sallallahu alejhi ve sellem[298], **pa sam kihnuo i rekao: Hvala Allahu, zahvaljujem mu zahvalom koja je česta, ugodna, blagoslovljena i trajna, kako to moj Gospodar voli i sa kojom je On zadovoljan. Pošto Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **završi namaz, okrenu se i reče: Ko je govorio u namazu? Niko ne prozbori. Po drugi put će on: Ko je govorio u namazu? Opet niko ne prozbori. Potom će on po treći put: Ko je govorio u namazu? Tada Rifa'a b. Rafi' reče: Ja sam Allahov Poslaniče, a on reče: A kako si rekao? Rekao sam reče on: Hvala Allahu, zahvaljujem mu zahvalom koja je česta, ugodna, blagoslovljna i trajna, kako to moj Gospodar voli i sa kojom je On zadovoljan. A Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **reče:**

Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, trideset i nekoliko meleka se natjecalo[299] koji će se od njih prvi sa (tim rječima) **uspeti** (na nebesa)."[300]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Enesa, Vaila b. Hudžra i Amira b. Rebie.

Ebu Isa kaže: Rifain hadis je hasenun. Prema nekim učenjacima (ono o čemu govori) ovaj hadis zbilo se na dobrovoljnom namazu, jer su mnogi tabi'ini rekli: Kada se osobi kihne na obaveznom namazu, ona će se Allahu zahvaliti u sebi, i o tome oni nisu ništa šire kazali.

٢٩٣. بَاب مَا جَاءَ فِي نَسْخِ الْكَلَامِ فِي الصَّلَاةِ *

٤٠٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ شُبَيْلٍ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: **كُنَّا نَتَكَلَّمُ خَلْفَ**

297 Otac mu se zvao Rifa'a b. Rafi' el-Ensari, ashab koji je učestvovao u bitci na Bedru. Umro je u vrijeme vladavine Muavije.

298 U Taberanijinoj predaji ovog hadisa stoji da je to bio akšamski namaz.

299 U predaji ovog hadisa koju bilježi Buharija u Sahihu stoji: da se trideset i nekoliko meleka natjecalo ko će od njih prvi ove riječi upisati među dobra djela.

300 Iz ovog se hadisa da zaključiti da je dozvoljeno onome kome se kihne u namazu da zahvali Allahu dž.š. Neki vele da mu je to dozvoljeno učiniti i naglas ukoliko neće time druge omesti u namazu.

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ. يُكَلِّمُ الرَّجُلُ مِنَّا صَاحِبَهُ إِلَى جَنْبِهِ حَتَّى نَزَلَتْ: (وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ) فَأُمِرْنَا بِالسُّكُوتِ وَنُهِينَا عَنْ الْكَلَامِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ وَمُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ. قَالُوا: إِذَا تَكَلَّمَ الرَّجُلُ عَامِدًا فِي الصَّلَاةِ أَوْ نَاسِيًا أَعَادَ الصَّلَاةَ. وَهُوَ قَوْلُ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا تَكَلَّمَ عَامِدًا فِي الصَّلَاةِ أَعَادَ الصَّلَاةَ. وَإِنْ كَانَ نَاسِيًا أَوْ جَاهِلًا، أَجْزَأَهُ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ *

293. O dokidanju razgovora u namazu

403. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Hušejm; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Ebu Halid, on je prenio od Harisa b. Šubejla, on od Ebu Amra eš-Šejbanija, a on od Zejda b. Erkama koji je kazao: **"Mi smo** (dok bismo klanjali) **za Allahovim Poslanikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **u namazu razgovarali. Neki od nas bi razgovarao sa onim što je do njega. Sve** (smo tako činili) **dok nije objavljeno "I skrušeno stojte** (na namazu) **Allahu." Naređeno nam je** (od tada da u namazu) **šutimo i zabranjen nam je razgovor."**[301]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ibn Mesuda i Muavije b. Hakema.

Ebu Isa kaže: Zejd b. Erkamov hadis je hasenun-sahihun.

U skladu sa njim je praksa većine učenjaka. Oni kažu: Ukoliko osoba namjerno ili iz zaborava progovori u namazu, mora namaz ponoviti. Ovo je stav Es-Sevrija i Ibn Mubareka.

301 Iz ovog se hadisa da zaključiti da je u samom početku bio dopušten razgovor u namazu. Nakon što je objavljen 238. ajet sure El-Bekare, zabranjen je svaki razgovor u namazu. Stoga Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek i Ebu Hanife stoje na stanovištu da je osobi koja u namazu bilo šta progovori, svejedno da li to učinila namjerno ili u zaboravu ili pak iz neznanja, namaz pokvaren i da ga mora obnoviti.

Neki učenjaci vele: Ukoliko progovori namjerno, mora namaz ponoviti, a ukoliko to uradi iz zaborava ili neznanja, ne mora. Ovakav stav zastupa Šafija.

٢٩٤. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عِنْدَ التَّوْبَةِ *

٤٠٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ أَسْمَاءَ ابْنِ الْحَكَمِ الْفَزَارِيِّ قَال: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: إِنِّي كُنْتُ رَجُلًا إِذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا نَفَعَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِمَا شَاءَ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ، وَإِذَا حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ اسْتَحْلَفْتُهُ. فَإِذَا حَلَفَ صَدَّقْتُهُ. وَإِنَّهُ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ وَصَدَقَ أَبُو بَكْرٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: **مَا مِنْ رَجُلٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا ثُمَّ يَقُومُ فَيَتَطَهَّرُ ثُمَّ يُصَلِّي ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ. ثُمَّ** قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: (**وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ**) إِلَى آخِرِ الْآيَةِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ وَأَنَسٍ وَأَبِي أُمَامَةَ وَمُعَاذٍ وَوَاثِلَةَ وَأَبِي الْيَسَرِ وَاسْمُهُ كَعْبُ بْنُ عَمْرٍو.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَلِيٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ عُثْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ. وَرَوَى عَنْهُ شُعْبَةُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، فَرَفَعُوهُ مِثْلَ حَدِيثِ أَبِي عَوَانَةَ.

وَرَوَاهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَمِسْعَرٌ فَأَوْقَفَاهُ وَلَمْ يَرْفَعَاهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَدْ رُوِيَ عَنْ مِسْعَرٍ هَذَا الْحَدِيثُ مَرْفُوعًا أَيْضًا *

294. O namazu prilikom pokajanja

404. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebu Avane, on je prenio od Osmana b. Mugire, on od Alije b. Rebie, on od

Esmaa b. Hakema el-Fezarija koji je kazao: Čuo sam Aliju kada kaže: Ja spadam u one ljude koji kada bi čuli hadis od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, on bi mi koristio onoliko, koliko Allah hoće da mi koristi. A ukoliko bi mi ga ispričao neko od njegovih ashaba, ja bih tražio da mi se zakune[302], pa ukoliko bi se zakleo, ja bih ono (što je ispričao) smatrao istinom. Ispričao mi je Ebu Bekr, a Ebu Bekr istinu govori, i kazao: Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada kaže: **"Neće ni jedna osoba počiniti grijeh, potom ustati i očistiti se, zatim klanjati i zatražiti oprost od Allaha, a da joj Allah neće oprostiti. Potom je citirao ovaj ajet[303]: "I oni koji kada urade kakvo loše djelo ili učine sebi nasilje, sjete se Allaha - i zatraže oprost za svoje grijehe. A ko će oprostiti grijehe osim Allaha? Oni nisu ustrajni na onome što su uradili** (od loših djela), **a oni to znaju.""**[304]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Mesuda, Ebu Derdaa, Enesa, Ebu Umame, Muaza, Vasilea i Ebu Jusra, kome je ime Ka'b b. Amr.

Ebu Isa kaže: Alijin hadis je hasenun[305], nije nam poznat osim ovim putem preko Osmana b. Mugire. Prenijeli su ga, Šu'be i mnogi drugi uzdižući (mu sened) do (Vjerovjesnika) slično Ebu Avaneovu hadisu.

---

302 Na temelju ovih i drugih sličnih riječi koje je izgovorio Alija b. Ebu Talib, neki su hadiski učenjaci ustvrdili da je Alija kod prihvatanja hadisa svaki put uslovljavao da mu, onaj što hadis prenosi, zakletvom potvrdi da ga je čuo od svog prethodnika. Za Ebu Bekra, Omera i Osmana se kaže da su uslovljavali da još neko posvjedoči da je to isto čuo. Neki su zapadni orijentalisti i njihovi istomišljenici iz islamskog svijeta ovakve i slične detalje iskoristili da ustvrde kako su i sami ashabi bili skloni laži na Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te da su četvorica hulefai-rašidina kod prihvatanja hadisa zbog toga tražili svjedoke, odnosno zakletvu.

Međutim, svaki iole ozbiljan i objektivan istraživač i analitičar kome je ova materija bliska dobro zna da su Ebu Bekr, Omer i Osman, samo u nekoliko slučajeva tražili svjedoke, a Alija zakletvu, i da to nije bio njihov stalni kriterij kod prihvatanja hadisa. Mnoštvo hadisa oni su prihvatili bez ikakvog provjeravanja, što opet, s druge strane, ukazuje na neutemeljenost spomenutih tvrdnji orijentalista i njihovih istomišljenika.

303 Ali Imran, 135. ajet.

304 Ibn Huzejme u Sahihu bilježi, sa senedom od Abdullaha b. Burejdea, a on prenosi od svoga oca da je kazao: "Jednog jutra je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zovnuo Bilala i upitao ga: Bilale, čime si me ti pretekao u Džennet? Jučer mi je pokazan Džennet pa sam ispred sebe čuo tvoje zveckanje. Allahov Poslaniče, reče on: Nisam nikada počinio kakav grijeh a da odmah nakon toga nisam klanjao dva rekata i zatražio oprost. Niti sam ikada izgubio abdest, a da odmah nakon toga nisam uzeo drugi i klanjao dva rekata."

305 Osim Tirmizije zabilježili su ga i Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*, te Ibn Hibban u Sahihu.

Sufjan es-Sevri i Mis'ar su ga prenijeli (sa senedom) koji je zastao i nisu ga vezali za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Od Mis'ara je ovaj hadis također prenesen i kao merfu.

٢٩٥. بَاب مَا جَاءَ مَتَى يُؤْمَرُ الصَّبِيُّ بِالصَّلَاةِ *

٤٠٥. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ الْجُهَنِيُّ عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلِّمُوا الصَّبِيَّ الصَّلَاةَ ابْنَ سَبْعِ سِنِينَ وَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا ابْنَ عَشْرٍ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيِّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَعَلَيْهِ الْعَمَلُ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: وَقَالَ: مَا تَرَكَ الْغُلَامُ بَعْدَ الْعَشْرِ مِنَ الصَّلَاةِ فَإِنَّهُ يُعِيدُ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَسَبْرَةُ هُوَ ابْنُ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيُّ وَيُقَالُ هُوَ ابْنُ عَوْسَجَةَ *

295. Kada se djetetu počinje naređivati namaz

405. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Harmele b. Abdul-Aziz b. Rebi' b. Sebre el-Džuheni, on je prenio od svoga amidže Abdul-Melika b. Rebi'a b. Sebrea, on od svoga oca, a on od svoga djeda koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Poučite dijete namazu kada bude imalo sedam godina, a naređujte mu ga kada bude imalo deset godina."**[306]

306 Ebu Davud bilježi od Ibn Abbasa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Preporučujte djeci namaz kada budu imali sedam godina, a kada napune deset godina vi im ga naredite, i rastavite ih u postelji prilikom spavanja."
Islamski učenjaci i pravnici imaju dosta rigorozne stavove kada je u pitanju onaj, koji je upotpunosti napustio namaz. Šafija smatra da takva osoba zaslužuje smrtnu kaznu.

Na ovu temu je hadis prenesen i od Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa kaže: Hadis Sebrea b. Ma'beda el-Džuhenija je hasenun-sahihun.[307]

Prema njemu postupaju neki učenjaci.

A prema njemu postupa Ahmed i Ishak koji je kazao: Sve što dječak (ili djevojčica) nakon desete godine propuste od namaza trebaju naklanjati.

Ebu Isa kaže: Sebre je sin Ma'beda el-Džuhenija, neki kažu da je sin Avsedžeov.

٢٩٦. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يُحْدِثُ بعد التَّشَهُّدِ *

٤٠٦. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادِ بْنِ أَنْعُمٍ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ رَافِعٍ وَبَكْرَ بْنَ سَوَادَةَ أَخْبَرَاهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِذَا أَحْدَثَ، يَعْنِي الرَّجُلَ، وَقَدْ جَلَسَ فِي آخِرِ صَلَاتِهِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ، فَقَدْ جَازَتْ صَلَاتُهُ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ. وَقَدِ اضْطَرَبُوا فِي إِسْنَادِهِ.

وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى هَذَا. قَالُوا: إِذَا جَلَسَ مِقْدَارَ التَّشَهُّدِ وَأَحْدَثَ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ فَقَدْ تَمَّتْ صَلَاتُهُ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِذَا أَحْدَثَ قَبْلَ أَنْ يَتَشَهَّدَ أو قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ أَعَادَ الصَّلَاةَ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ.

و قَالَ أَحْمَدُ: إِذَا لَمْ يَتَشَهَّدْ وَسَلَّمَ أَجْزَأَهُ، لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

Mekhul, Hammad b. Zejd, Veki' i Ibn Džerrah smatraju da takvu osobu prvo treba pozvati na tevbu (pokajanje), pa, ukoliko se ne pokaje, onda nad njom treba izvršiti smrtnu kaznu.

Ebu Hanife smatra da neklanjača treba uhapsiti, i držati ga u zatvoru sve dotle dok ne počne klanjati.

307 Zabilježio ga je i Ebu Davud u *Sunenu*. Hakim za ovaj hadis kaže da je vjerodostojan prema kriterijima Buharije i Muslima.

وَتَحْلِيلُهَا التسليم، وَالتَّشَهُّدُ أَهْوَنُ. قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي اثْنَتَيْنِ فَمَضَى فِي صَلَاتِهِ وَلَمْ يَتَشَهَّدْ.

و قَالَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ: إِذَا تَشَهَّدَ وَلَمْ يُسَلِّمْ أَجْزَأَهُ. وَاحْتَجَّ بِحَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ حِينَ عَلَّمَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّشَهُّدَ فَقَالَ: إِذَا فَرَغْتَ مِنْ هَذَا فَقَدْ قَضَيْتَ مَا عَلَيْكَ:

قَالَ ابو عِيسَى: وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ هُوَ الْأَفْرِيقِيُّ. وَقَدْ ضَعَّفَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْحَدِيثِ، مِنْهُمْ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ وَأَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ *

296. O osobi koja nakon tešehuda izgubi abdest

406. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed; kaže: Obavijestio nas je Ibn Mubarek; kaže: Nas je obavijestio Abdur-Rahman b. Zijad b. En'um da su ga Abdur-Rahman b. Rafi' i Bekr b. Sevade obavijestili, prenijevši od Abdullaha b. Amra koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Kada osoba izgubi abdest nakon što je sjela na kraju namaza, a prije nego što je predala selam, namaz joj vrijedi."**[308]

Ebu Isa kaže: Sened ovog hadisa nije jak, u njemu se (ravije) sukobljavaju.[309]

---

308 Prema mišljenju Ebu Hanife, posljednje sjednje u namazu je fard, dok je predavanje selama sunnet. Stoga, prema njegovu mišljenju, i mišljenju njegovih učenika Muhammeda i Ebu Jusufa, ukoliko bi osoba nakon što je obavila posljednji tešehud (proučila Et-tehijjatu i salavate) a prije nego što preda selam, izgubila abdest, namaz joj vrijedi i ne mora ga obnavljati.

Prema mišljenju Šafije, i posljednje sjedenje i predavanje selama je fard. Stoga je, prema njegovu mišljenju, osobi koja bi izgubila abdest nakon obavljenog tešehuda a prije nego što je predala selam, namaz pokvaren i morala bi ga obnoviti.

Prema mišljenju Ahmeda, posljednje sjedenje nije fard, dok je predavanje selama fard. Stoga, ukoliko bi osoba prije nego izgubi abdest uspjela predati selam, namaz joj vrijedi, pa makar i ne uspjela obaviti posljednji tešehud.

309 Prema mišljenju Bejhekije ovaj hadis je došao preko Abdur-Rahmana b. Zijada el-Ifrikija, koji je po ocjeni Jahje b. Meina, Buharijeva učitelja, te Jahje b. Seida el-Kattana, Ahmeda b. Hanbela i Abdur-Rahmana b. Mehdija, slab ravija. A kada bi ovaj hadis i bio pouzdan, ovo je važilo prije nego što je propisan selam u namazu.

Neki učenjaci zastupaju ovakav stav. Oni kažu: Ukoliko osoba na sjedenju obavi tešehud (prouči Et-tehijjatu i salavate), potom prije nego što preda selam izgubi abdest, ona je upotpunila svoj namaz.

Neki vele: Ukoliko, pak, izgubi abdest prije nego što obavi tešehud, ili prije nego što preda selam, ponoviće namaz. Ovo je stav Šafije.

Kaže Ahmed: Ako preda selam prije nego li upotpuni tešehud, namaz joj vrijedi, shodno Vjerovjesnikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "Njegov završetak je selam", a tešehud je manje bitan, t.j nije fard. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je ustao nakon drugog rekata i nastavio namaz, a uopće nije obavio tešehud.

Kaže Ishak b. Ibrahim: Ukoliko obavi tešehud a ne preda selam, dovoljno mu je. On je kao dokaz naveo Ibn Mesudov hadis u kome stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što ga je poučio tešehudu rekao: "Kada završiš sa ovim (tj, tešehudom) ti si ispunio svoju obavezu."

Ebu Isa kaže: Abdur-Rahman b. Zijad je El-Ifriki. neki su ga hadiski učenjaci ocijenili slabim ravijom, a među njima su i Jahja b. Seid el-Kattan i Ahmed b. Hanbel.

٢٩٧. بَاب مَا جَاءَ إِذَا كَانَ الْمَطَرُ فَالصَّلَاةُ فِي الرِّحَالِ *

٤٠٧. حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ أَخْبَرَنَا زُهَيْرُ ابْنُ مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَصَابَنَا مَطَرٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ شَاءَ فَلْيُصَلِّ فِي رَحْلِهِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَسَمُرَةَ وَأَبِي الْمَلِيحِ عَنْ أَبِيهِ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

Ali el-Kari smatra da je ovaj hadis došao u više predaja koje ga uzdižu na stepen hasena-li-gajrihi.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori se slaže sa El-Karijem da mnoštvo predaja uzdižu hadis koji je slab na rang hasena-li-gajrihi, ali pod uslovom da je taj hadis došao različitim putevima. Međutim, imajući u vidu da sve predaje ovog hadisa idu preko Abdur-Rahmana b. Zijada koji je slab ravija, on se ni kom slučaju ne može uzdići na stepen hasen hadisa, a samim tim on ne može vrijediti kao valjan argumenat.

وَقَدْ رَخَّصَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْقُعُودِ عَنِ الْجَمَاعَةِ والجمعة فِي الْمَطَرِ وَالطِّينِ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ يَقُولُ: رَوَى عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ حَدِيثًا. و قَالَ أَبُو زُرْعَةَ: لَمْ نَرَ بِالْبَصْرَةِ أَحْفَظ مِنْ هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةِ: عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ وَابْنِ الشَّاذَكُونِيِّ وَعَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ.

وَأَبُو الْمَلِيحِ بن اسامة اسْمُهُ عَامِرٌ وَيُقَالُ زَيْدُ بْنُ أُسَامَةَ بْنِ عُمَيْرٍ الْهُذَلِيُّ *

297. Kada je kiša namaz se može obaviti i u prebivalištu

407. ISPRIČAO NAM JE Ebu Hafs Amr b. Ali; kaže: Obavijestio nas je Ebu Davud et-Tajalisi; kaže: Nas je obavijestio Zuhejr b. Muavija, on je prenio od Ebu Zubejra, a on od Džabira koji je kazao: **"Bili smo sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **na jednom putovanju pa nas je zadesila kiša, pa je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **rekao: Ko želi neka klanja u svom odmorištu."**[310]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Omera, Semurea, Ebu Mulejha, od njegova oca i Abdur-Rahmana b. Semurea.

Ebu Isa kaže: Džabirov hadis je hasenun-sahihun.[311]

Neki učenjaci dozvoljavaju izostajanje od zajedničkog klanjanja (u džematu) i džume, u vrijeme (velike) kiše i blata. Ovo je stav Ahmeda i Ishaka.[312]

---

310 Iz ovoga se hadisa da zaključiti da je dozvoljeno za vrijeme velike kiše i nevremena, tokom putovanja a i kod kuće, izostati od džemata i namaz klanjati u kući ili odmorištu.

311 Zabilježili su ga i Ahmed u *Musnedu*, Muslim u *Sahihu* i Ebu Davud u *Sunenu*.

312 Prema mišljenju Ahmeda b. Hanbela i Ishaka, velika kiša, nevrijeme i veliko blato su valjan razlog da osoba može izostati od zajedničkog klanjanja i džume namaza.

Međutim, ukoliko se sve gore spomenuto, možda moglo i smatrati opravdanim razlogom za izostanak od džume namaza, u tim vremenima kada se džuma klanjala samo u gradovima i kada se pustinjom moralo gaziti veliko blato da bi se stiglo do džamije, danas kada su se prilike iz temelja promijenile, kada se džuma klanja gotovo u svakom mjestu, kada su putevi, barem kod nas, uglavnom asfaltirani ili bar nasuti, i kada svako ima kišobran ili kabanicu, zasigurno se sve spomenuto ne može smatrati opravdanim razlogom za izostajanje od džume namaza.

Ebu Isa veli: Čuo sam Ebu Zur'u kada veli: Afan b. Muslim je (kao učitelj) prenio hadis od (svog učenika) Amra b. Alije. Ebu Zur'a kaže: U Basri nisam vidio da je neko bolje pamtio od ove trojice: Alije b. Medinija, Ibn Šazikunija i Amra b. Alije. Ebu Mulejhu b. Usami je ime Amir a kaže se i Zejd b. Usame b. Umejr el-Huzeli.

٢٩٨. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّسْبِيحِ فِي أَدْبَارِ الصَّلَاةِ *

٤٠٨. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَا: حَدَّثَنَا عَتَّابُ بْنُ بَشِيرٍ عَنْ خُصَيْفٍ عَنْ مُجَاهِدٍ وَعِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: **يَا رَسُولَ اللَّهِ. إِنَّ الْأَغْنِيَاءَ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ أَمْوَالٌ يُعْتِقُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ. قَالَ: فَإِذَا صَلَّيْتُمْ فَقُولُوا: سُبْحَانَ اللَّهِ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً، وَاللَّهُ أَكْبَرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَشْرَ مَرَّاتٍ. فَإِنَّكُمْ تُدْرِكُونَ بِهِ مَنْ سَبَقَكُمْ، وَلَا يَسْبِقُكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ وَأَنَسٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ وَابْنِ عُمَرَ وَأَبِي ذَرٍّ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: خَصْلَتَانِ لَا يُحْصِيهِمَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ. يُسَبِّحُ اللَّهَ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَيَحْمَدُهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَيُكَبِّرُهُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ، وَيُسَبِّحُ اللَّهَ عِنْدَ مَنَامِهِ عَشْرًا، وَيَحْمَدُهُ عَشْرًا، وَيُكَبِّرُهُ عَشْرًا. *

298. O tespihu[313] poslije namaza

408. ISPRIČALI SU NAM Ishak b. Ibrahim b. Habib b. Šehid i Alija b. Hudžr; kažu; Nama je ispričao Attab b. Bešir, on je prenio od Husajfa, on od Mudžahida i Ikrime, a njh dvojica od Ibn Abbasa koji je kazao: **"Siromasi[314] su došli Allahovu Poslaniku,** sallallahu alejhi ve sellem, **i rekli: Allahov Poslaniče! Bogati klanjaju kao i mi, poste kao i mi a uz to imaju imetak kojim oslobađaju robove i dijele ga na ime sadake. On reče: Kada obavite namaz[315], vi recite trideset i tri puta Subhanallah** (slava Allahu), **trideset i tri puta Elhamdulillahi** (hvala Allahu) **i trideset i četiri puta Allahu ekber** (Allah je najveći) **i deset puta La ilahe illellahu** (nema Boga osim Allaha), **stići ćete** (u nagradi) **one što su vas** (u tome) **pretekli i neće vas preteći oni koji dolaze poslije vas."**[316]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ka'ba b. Udžrea, Enesa, Abadullaha b. Amra, Zejda b. Sabita, Ebu Derdaa, Ibn Omera i Ebu Zerra.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun-garibun.[317]

Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Dvije osobine, ukoliko osoba musliman bude pazila na njih, uvest će tu osobu u Džennet: Ukoliko bude (redovno) poslije svakog namaza slavila Allaha, izgovorom trideset i tri puta (Subhanallah),

---

313 Riječ tesbih u arapskom jeziku znači: slavljenje i hvaljenje Allaha, dž.š,. izgovorom riječi Subhanallah. U konkretnom slučaju se odnosi na izgovaranje riječi: Subhanallah, lhamdulillahi i Allahu Ekber, po trideset i tri puta poslije svakog namaza.

314 U predaji ovoga hadisa koju bilježe Buharija i Muslim u *Sahihima* od Ebu Hurejre stoji: "da su Allahovu Poslaniku došli siromašni muhadžiri."

315 U hadisu Ka'ba b. Udžrea koji je zabilježio Muslim u Sahihu stoji: "Kada obavite obavezni namaz vi recite..."

316 Muslim u Sahihu bilježi od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko poslije namaza rekne: Trideset i tri puta Subhanallah, trideset i tri puta Elhamdulillahi i trideset i tri puta Allahu ekber, ukupno devedeset i devet puta, i upotpuni stotinu izgovorom La ilahe illellahu vahdehu la šerike leh. lehul mulku velehul hamdu vehuve ala kulli šej'in kadir, bit će mu oprošteni grijesi da ih ima koliko morske pjene."

Učenjaci su tražeći kompromis između predaja u kojima stoji da se i Allahu ekber, izgovara trideset i tri puta, i onih u kojima stoji da se Allahu ekber izgovara trideset i četiri puta, polazili od ovoga hadisa. Oni kažu da se prije izgovaranja La ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu, može izgovoriti još jedan tekbir, a i ne mora. Može se odmah nakon što se izgovori trideset i tri puta Allahu ekber, izravno učiti La ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu...

317 Zabilježio ga je i Nesaija u *Sunenu*.

zahvaljivala Mu, izgovorom trideset i tri puta (El-hamdulillahi) i veličala Ga, izgovorom trideset i četiri puta (Allahu Ekber), te ukoliko Ga, pred spavanje bude slavila, izgovorom deset puta (Subhanallah), zahvaljivala mu, izgovorom deset puta (El-hamdulillahi) i veličala ga, izgovorom deset puta (Allahu Ekber).""[318]

٢٩٩. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الدَّابَّةِ فِي الطِّينِ وَالْمَطَرِ *

٤٠٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ الرَّمَّاحِ عَنْ كَثِيرِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَمرِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ: **أَنَّهُمْ كَانُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سفر فَانْتَهَوْا إِلَى مَضِيقٍ وَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَمُطِرُوا. السَّمَاءُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَالْبِلَّةُ مِنْ أَسْفَلَ مِنْهُمْ. فَأَذَّنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَأَقَامَ فَتَقَدَّمَ عَلَى رَاحِلَتِهِ، فَصَلَّى بِهِمْ يُومِئُ إِيمَاءً يَجْعَلُ السُّجُودَ أَخْفَضَ مِنَ الرُّكُوعِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، تَفَرَّدَ بِهِ عُمَرُ بْنُ الرَّمَّاحِ الْبَلْخِيُّ. لَا يُعْرَفُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِهِ.

وَقَدْ رَوَى عَنْهُ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَكَذَا رُوِيَ عَنْ أَنَس بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ صَلَّى فِي مَاءٍ وَطِينٍ عَلَى دَابَّتِهِ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ

299. O namazu na jahalici u situaciji kada je blato i kiša

409. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Obavijestio nas je Šebabe b. Suvvar; kaže: Nas je obavijestio Omer b. Remmah, on je prenio od Kesira b. Zijada, on od Omera b. Osmana b. Ja'laa b. Murrea, on od svoga oca, a on od svoga djeda: **"da su sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **bili na** (jednom) **putovanju. U vrijeme**

318 Ovaj hadis je Tirmizija zabilježio u istoj ovoj zbirki u poglavlju O dovama.

nastupa namaskog vremena stigli su do nekog klanca, svi okisli. Iznad njih je bilo nebo (kiša) **a ispod njih mokra blatnjava zemlja. Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, (ne silazeći) **sa jahalice prouči ezan, a nakon toga i ikamet**[319]**. Potom na jahalici prođe malo naprijed i klanja im kao imam. Ruku' i sedždu** je činio **pokretom glave, spuštajući je niže kod sedžde negoli kod ruku'a".**[320]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garib.[321] Omer b. Rimah el-Belhi ga je sam prenio, i poznat je samo iz njegovih kazivanja.

Od njega su prenijeli mnogi učenjaci. Tako je preneseno od Enesa b. Malika da je prilikom kiše i blata klanjao na svojoj jahalici. Prema ovome postupaju učenjaci. To je i stav Ahmeda i Ishaka.

٣٠٠. بَاب مَا جَاءَ فِي الِاجْتِهَادِ فِي الصَّلَاةِ *

٤١٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَبِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى انْتَفَخَتْ قَدَمَاهُ. فَقِيلَ لَهُ: أَتَتَكَلَّفُ هَذَا وَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ؟ قَالَ: أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

---

319 Prema riječima Sujutije, Nevevi je na osnovu ovoga ustvrdio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, lično proučio ezan i ikamet, i to uzima kao dokaz da je lijepo da ista osoba prouči i ezan i ikamet.

U hadisu koji bilježi Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tom prilikom naredio Bilalu da prouči ezan, a potom ikamet. Zbog toga El-Mubarekfori tvrdi da je Tirmizija ovaj hadis donio u nešto skraćenom obliku, i smatra da riječi: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (ne silazeći) sa jahalice prouči ezan, a nakon toga i ikamet", treba razumjeti u smislu: "da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (ne silazeći) sa jahalice naredio Bilalu da prouči ezan a nakon toga i ikamet" a ne u smislu da ih je on lično proučio.

320 Ovaj hadis je jasan dokaz da se u situacijama kada za to postoji opravdan razlog namaz može klanjati na jahalici a analogno tome i u svakom drugom prevoznom sredstvu. I to sjedeći ili na drugi najpogodniji način. U tom slučaju će se ruku' i sedžda činiti pokretom glave.

321 Zabilježili su ga i Nesaija i Darekutnija od Enesa. Sufjan es-Sevri smatra da je ovaj hadis po stepenu hasenun-sahihun, dok ga Bejhekija ocjenjuje slabim hadisom.

300. O marljivosti u namazu

410. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Bišr b. Muaz; kažu: Nas je obavijestio Ebu Avane, on je prenio od Zijada b. Alake, a on od Mugirea b. Šu'bea koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je klanjao** (toliko dugo) **da su mu noge otekle, pa mu je rečeno: Zašto se opterećuješ kada ti je oprošten** (svaki) **grijeh koji si** (eventualno) **počinio i onaj koji ćeš** (eventualno) **počiniti. On reče: Pa zar, da ja ne budem zahvalni rob."**[322]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ebu Hurejre i Aiše.

Ebu Isa kaže: Hadis Mugire b. Šu'bea je hasenun-sahihun.[323]

٣٠١. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الصَّلَاةُ

٤١١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ أَخْبَرَنَا هَمَّامٌ قَالَ حَدَّثَنِي قَتَادَةُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ حُرَيْثِ بْنِ قَبِيصَةَ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ يَسِّرْ لِي جَلِيسًا صَالِحًا. قَالَ: فَجَلَسْتُ إِلَى أَبِي هُرَيْرَةَ فَقُلْتُ: إِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي جَلِيسًا صَالِحًا، فَحَدِّثْنِي بِحَدِيثٍ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ. فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ. فَإِنْ صَلُحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ. وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ. فَإِنِ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ قَالَ الرَّبُّ تبارك و تعالى: انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ، فَيُكَمَّلَ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ. ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ.

---

322 Svaki Poslanikov postupak za njegove sljedbenike ima odgojno-poučni smisao i karakter. Njegov primjer iz ovoga hadisa, upućuje svim sljedbenicima islama jasan signal i poruku; Ako je on kao Allahov miljenik, kome je zagarantovan najviši stupanj u Džennetu i kome je sve oprošteno, toliko dugo stajao u ibadetu da bi mu noge otekle, kako tek moramo činiti mi koji imamo mnoštvo grijeha i uopće nismo sigurni hoćemo li se uspjeti spasiti.

323 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima* te Nesaija u *Sunenu*.

وَفِي الْبَاب عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غريب مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

وَقَدْ رَوَى بَعْضُ أَصْحَابِ الْحَسَنِ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ ذويب غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ. وَالْمَشْهُورُ هُوَ قَبِيصَةُ بْنُ حُرَيْثٍ.

وَرُوِيَ عَنْ أَنَسِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوُ هَذَا.

301. Prvo za šta će na Sudnjem danu svaki Allahov rob račun polagati, je namaz

411. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Nasr b. Ali el-Džehdami; kaže: Obavijestio nas je Sehl b. Hammad; kaže: Nas je obavijestio Hemmam i kazao: Ispričao mi je Katade, prenijevši od Hasana, on od Hurejsa b. Kabisea koji je kazao: Došavši u Medinu ja sam rekao: Allahu! Podari mi dobrog sagovornika. Pa sam sjeo kod Ebu Hurejre i rekao: Molio sam Allaha da mi podari dobrog sagovornika, pa mi ispričaj hadis koji si čuo od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, možda da mi Allah omogući da se okoristim njime. On reče: Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada veli: **"Prvo za šta će od svojih djela, svaki Allahov rob na Sudnjem danu račun polagati, jeste njegov namaz. Pa ukoliko mu bude dobar, on se spasio i uspio, a ukoliko mu on bude loš, on je izgubio i propao. Međutim, ukoliko mu neki fard bude manjkav, Uzvišeni Gospodar će reći: Vidite imali moj rob kavih dobrovoljnih namaza, pa će se njima nadomjestiti manjkavost kod fardova. Potom će se na isti način postupiti i sa ostalim njegovim djelima."**[324]

324 Iraki u komentaru Tirmizijine zbirke hadisa smatra da ne postoji protivurječnost između ovoga, i vjerodostojnog hadisa u kome stoji: "Prvo zašto će se na Sudnjem danu suditi među ljudima jeste krv." Prema njemu, hadis iz ovoga poglavlja govori o polaganju računa za naše obaveze prema Allahu, dž.š, dok se u ovom hadisu govori o polaganju računa za ljudske hakove.

Na ovu temu je hadis prenesen i od Temima ed-Darija.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je u ovoj formi hasenun-garibun.[325] Ovaj hadis je i drugim putevima, osim ovog, prenesen od Ebu Hurejre.

Neki su Hasanovi savremenici prenijeli od Hasana, on od Kabise b. Zuvejba, drugačiji hadis od ovoga. Međutim, on je više poznat kao Kabise b. Hurejs.

Preneseno je od Enesa b. Hakima, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično ovom.

٣٠٢. بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ صَلَّى فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنَ السُّنَّةِ مَا لَهُ مِنَ الْفَضْلِ *

٤١٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ أَخْبَرَنَا إِسْحَقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ أَخْبَرَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ ثَابَرَ عَلَى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنَ السُّنَّةِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ. أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ، وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي مُوسَى وَابْنِ عُمَرَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَمُغِيرَةُ بْنُ زِيَادٍ قَدْ تَكَلَّمَ فِيهِ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ *

٤١٣. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا مُؤَمَّلٌ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ

Na pitanje da li će se račun prvo polagati za hakove prema Allahu, dž.š, ili za hakove prema ljudima, Iraki kaže: Nije isključeno ni jedno ni drugo. Međutim, ono na što upućuju brojne predaje jeste: da će se ipak prvo račun polagati za hakove prema Allahu, pa tek nakon toga, za hakove prema ljudima.

325 Zabilježio ga je i Ebu Davud u *Sunenu*, a prenosi ga i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu*.

عن المسيب بن رافع عن عنبسة بن ابي سفيان عن ام حبيبة قالت: قال رسول اللهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً، بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ. أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ، وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ عَنْبَسَةَ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَنْبَسَةَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ *

302. Kakvu će nagradu imati onaj, koji tokom dan i noći bude klanjao dvanest rekata sunneta

412. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Rafi'; kaže: Obavijestio nas je Ishak b. Sulejman er-Razi[326]; kaže: Nas je obavijestio Mugire b. Zijad[327], on je prenio od Ata'a[328], a on od Aiše koja je kazala da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko ustraje u klanjanju dvanest rekata sunneta: četiri prije, i dva poslije podnevskog, dva poslije akšamskog, dva poslije jacijskog i dva prije sabahskog** (farda), **Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu."**

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ummu Habibe, Ebu Hurejre, Ebu Musaa i Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis u ovom obliku je garib.[329] Neki su se učenjaci nepovoljno izrazili o Mugiri b. Zijadu u pogledu njegova pamćenja.

---

326 Er-Raziju je puno ime Ebu Jahja Ishak b. Sulejman er-Razi el-Kufi. Pouzdan je i vrijedan ravija. Pripadao je devetoj generaciji.

327 O Mugiri b. Zijadu el-Bedžliju el-Mevsiliju su izrečene različite ocjene. Ibn Mein i Veki' ga smatraju pouzdanim, dok Ebu Hatim za njega kaže da je šejh čiji se hadisi ne mogu koristiti kao argumenti. Ibn Hadžer ga smatra iskrenim ravijom, koji je bio sklon previdima.

328 Ata b. Ebu Rebbah je iskren i vrijedan ravija. Slovio je kao veliki poznavalac fikha i šeriatskog prava. Za njega je Ibn Abbas kazao obrativši se Mekelijama. O Mekelije, zašto se okupljate oko mene kada među vama imate Ata'a b. Ebu Rebbaha. Ebu Hanife veli: Ja nisam sreo nikoga vrednijeg od Ata'a b. Ebu Rebbaha. Umro je 114. godine po Hidžri.

329 Osim Tirmizije zabilježili su ga i Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*.

413. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Muemmel[330]; kaže: Nas je obavijestio Sufjan es-Sevri, prenijevši od Ebu Ishaka, on od Musejjeba b. Rafi'a, on od Anbesea b. Ebu Sufjana, a on od Ummu Habibe, koja je kazala da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko u toku dana i noći bude klanjao dvanest rekata: četiri prije, i dva poslije podnevskog, dva poslije akšamskog, i dva poslije jacijskog** (farda) **te dva prije sabaha, jutarnjeg namaza, biće mu sagrađena kuća u Džennetu".**

Ebu Isa kaže: Anbeseov hadis od Ummu Habibe, o ovoj temi je hasenun-sahihun.[331]

Prenesen je na više načina od Anbesea.

٣٠٣. بَاب مَا جَاءَ فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ مِنَ الْفَضْلِ *

٤١٤. حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَوَى أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ التِّرْمِذِيِّ حَدِيثًا *

303. O vrijednostima dva rekata sabahskog sunneta

414. ISPRIČAO NAM JE Salih b. Abdullah[332]; kaže: Nas je obavijestio Ebu Avane, prenijevši od Katade, on od Zurarea b. Evfaa[333],

330 Muemmel b. Ismail el-Adijj je, po ocjeni Ibn Meina, pouzdan ravija. Ebu Hatim ga smatra iskrenim ravijom koji je puno griješio kod prenošenja hadisa. Istu je ocjenu o njemu izrekao i Ebu Zur'a. Buharija za njega kaže da je puno protivurječio pouzdanijim ravijama. Umro je u Mekki 206. godine po Hidžri.

331 Bilježi ga i Nesaija u *Sunenu*.

332 Salih b. Abdullah b. Zekvan el-Bahili Ebu Abdullah et-Tirmizi je pouzdan ravija. Pripadao je desetoj generaciji ravija hadisa.

333 Zurare b. Evfa el-Amiri el-Hareši je pouzdan i izuzetno pobožan ravija. Umro je na namazu. Bio je kadija u Basri, a pripadao je trećoj generaciji ravija.

on od Sa'da b. Hišama[334], a on od Aiše koja je kazala da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Dva rekata sabahskog sunneta su bolja od ovoga svijeta i svega što je na njemu."**[335]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Ibn Omera i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.[336]

Ahmed b. Hanbel je od Saliha b. Abdullaha et-Tirmizija prenosio hadise.

٣٠٤. بَاب مَا جَاءَ فِي تَخْفِيفِ رَكْعَتَي الفجر والقرائة فِيهِمَا *

٤١٥. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ وَأَبُو عَمَّار قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ مُجَاهِدٍ عَن ابْنِ عُمَرَ قَالَ: رَمَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا فَكَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ بقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ،وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ وَأَنَس وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عَبَّاس وَحَفْصَةَ وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَلَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ أَبِي أَحْمَدَ. وَالْمَعْرُوفُ عِنْدَ النَّاس حَدِيثُ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ.

وَقَدْ رَوَى عَنْ أَحْمَدَ عَنْ أَبِي إِسْرَائِيلَ هَذَا الْحَدِيثُ أَيْضًا.

وَأَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ثِقَةٌ حَافِظٌ. قَالَ: سَمِعْت بُنْدَارًا يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ

334 Sa'd b. Hišam b. Amir el-Ensari el-Medeni je pouzdan ravija. Pripadao je trećoj generaciji ravija. Pao je kao šehid u Indiji.

335 Šah Velijullah ed-Dehlevi u djelu Hudždžetullahil-baliga kaže: Dva rekata sabahskih sunneta su bolja od ovog svijeta i svega što je na njemu, zato što je ovaj svijet i sve što je na njemu prolazno, dok dobra djela vječno traju. U hadisu koji bilježi Muslim od Aiše stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi sa dva rekata sabahskih sunneta kazao: "Draži su mi od ovoga svijeta i svega što je na njemu."

336 Zabilježili su ga i Muslim u Sahihu i Ahmed u *Musnedu*.

حِفْظًا مِنْ أَبِي أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيِّ. و اسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِيِّ الْأَسَدِيُّ الْكُوفِيُّ *

304. O kratkoći dva rekata sabahskih sunneta i učenju na njima

415. ISPRIČALI SU NAM Mahmud b. Gajlan i Ebu Ammar[337]; kažu: Obavijestio nas je Ebu Ahmed ez-Zubejri; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, prenijevši od Ebu Ishaka, on od Mudžahida, a on od Ibn Omera, da je kazao: **"Ja sam mjesec dana posmatrao Vjerovjesnika,** sallallahu alejhi ve sellem. **On je na dva rekata sabahskih sunneta učio Kul ja ejjuhel-kafirun i Kul huvallahu ehad."**[338]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Mesuda, Enesa, Ebu Hurejre, Ibn Abbasa, Hafse i Aiše.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun.[339] On nam nije poznat preko Sevrija od Ebu Ishaka, osim iz kazivanja Ebu Ahmeda, a među ljudima je poznat kao hadis Israila od Ebu Ishaka.

Ovaj hadis je, također prenesen od Ahmeda, a on od Ebu Israila.

Ebu Ahmed ez-Zubejri je pouzdan ravija i hafiz hadisa. On je kazao: Čuo sam Bundara kada kaže: Nisam vidio nikoga da je bolje pamtio od Ebu Ahmeda ez-Zubejrija. Ime mu je Muhammed b. Abdullah b. ez-Zubejri el-Esedi el-Kufi.

٣٠٥. بَاب مَا جَاءَ فِي الْكَلَامِ بَعْدَ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ *

٤١٦. حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عِيسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ قَال: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ، فَإِنْ كَانَتْ لَهُ إِلَيَّ حَاجَةٌ كَلَّمَنِي، وَإِلَّا خَرَجَ

337 Ebu Ammar Husejn b. Hurejs el-Huzai je pouzdan ravija. Pripadao je desetoj generaciji ravija hadisa.

338 Na temelju ovoga, i drugih hadisa, na ovu temu, većina je islamskih učenjaka izvukla zaključak, da je lijepo sabahske sunnete klanjati kratko i ne duljiti sa njima. Kurtubi smatra da se to čini iz razloga da bi se požurilo sa klanjanjem farda.

339 Bilježe ga u El-Kutubus-sitte svi osim Nesaije.

إلَى الصَّلَاةِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ كَرِهَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمُ الْكَلَامَ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ حَتَّى يُصَلِّيَ صَلَاةَ الْفَجْرِ، إِلَّا مَا كَانَ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أَوْ مِمَّا لَا بُدَّ مِنْهُ. وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ *

305. O razgovoru nakon (klanjanja) dva rekata sabahskih sunneta

416. ISPRIČAO NAM JE Jusuf b. Isa; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Idris i kazao: Čuo sam Malika b. Enesa, koji je prenio od Ebu Nadra, on od Ebu Seleme, a on od Aiše koja je kazala: **"Kada bi Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **završio sa klanjanjem dva rekata sabahskih sunneta, ukoliko bi mu nešto od mene trebalo, razgovarao bi sa mnom, a ukoliko ne bi, on bi** (odmah) **izišao** (u džamiju) **radi** (fard) **namaza."**[340]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[341]

Neki učenjaci, iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi, drže da je svaki razgovor, osim zikrullaha i onoga što je nužno, od svitanja zore pa sve dok se ne klanja sabah, pokuđen. Ovo je i stav Ahmeda i Ishaka.[342]

---

340 Buharija i Muslim bilježe od Aiše da je kazala: "Nakon što bi klanjao dva rekata sabahskog sunneta, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bi razgovarao sa mnom ukoliko bih bila budna, a ukoliko ne bih on bi legao."

Na temelju ovih hadisa većina islamskih učenjaka smatra da je nakon klanjanja sabahskih sunneta, a prije klanjanja farda, dozvoljeno razgovarati i da to nije mekruh.

341 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte.

342 Učenjaci koji drže da je razgovor poslije sabahskih sunneta, a prije klanjanja farda, pokuđen, temelje svoje mišljenje na eseru Ibn Mesuda koji bilježi Taberanija u Mu'džemul-Kebiru, a u kome stoji: "Ibn Mesud je jednom prilikom nakon svitanja zore došao (u džamiju) i zatekao ljude kako razgovaraju, pa im je rekao: Vi ste se ovdje odazvali radi namaza, pa ili klanjajte, ili šutite."

Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli da je sened ovog esera prekinut, pošto Ata koji ga prenosi nije slušao hadise od Ibn Mesuda.

٣٠٦. بَاب مَا جَاءَ لَا صَلَاةَ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَّا رَكْعَتَيْنِ *

٤١٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الضَّبِّيُّ أَخْبَرَنَا ا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ قُدَامَةَ بْنِ مُوسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُصَيْنِ عَنْ أَبِي عَلْقَمَةَ عَنْ يَسَارٍ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا صَلَاةَ بَعْدَ الْفَجْرِ إِلَّا سَجْدَتَيْنِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو وَحَفْصَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ قُدَامَةَ بْنِ مُوسَى. وَرَوَى عَنْهُ غَيْرُ وَاحِدٍ، وَهُوَ مَا اجْتَمَعَ عَلَيْهِ أَهْلُ الْعِلْمِ: كَرِهُوا أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَّا رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ.

وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ إِنَّمَا يَقُولُ: لَا صَلَاةَ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَّا رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ *

306. Nema nikakva namaza nakon pojave zore, osim dva rekata

417. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Abde ed-Dabijj; kaže: Nas je obavijestio Abdul-Aziz b. Muhammed, on je prenio od Kudame b. Musaa, on od Muhammeda b. Husajna, on od Ebu Alkame, on od Jesara, Ibn Omerovog štićenika, a on od Ibn Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Nema nikakvog drugog namaza nakon zore** (do sabahskog farda), **osim dva rekata sabahskog sunneta."**[343]

343 Većina islamskih učenjaka smatra da je mekruh klanjati bilo kakvu nafilu u periodu od pojave zore pa do početka klanjanja sabahskog farda. Prema njihovu mišljenju se u tom periodu mogu klanjati samo dva rekata sabahskoga sunneta. Tirmizija tvrdi da je o ovome pitanju među ulemom postignut konsenzus, sa čim se ne slaže El-Mubarekfori. On smatra da ima učenjaka, među kojima je i Malik, koji smatraju da se i druge nafile mogu klanjati sve do sabahskog farda. Oni se, pri tome, pozivaju na hadis koji je zabilježio Ebu Davud u *Sunenu* u kome stoji da je Amr b. Anbese upitao Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: "Allahov Poslaniče! U kom se dijelu noći ibadet najviše uslišava? U zadnjem dijelu, reče on. Zato klanjaj koliko više možeš, jer

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Amra i Hafse.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je garibun.[344] Samo nam je poznat preko Kudame b. Musaa.[345] Od njega su ga mnogi prenijeli. Ono oko čega su se učenjaci saglasili jeste: da je osobi, nakon pojave zore (do farda) mekruh klanjati bilo šta drugo osim dva rekata sabahskog sunneta.

Značenje ovog hadisa je (u tome) da on kaže: Nema nikakvog drugog namaza, nakon pojave zore (do farda), osim dva rekata sabahskog sunneta.

٣٠٧. بَاب مَا جَاءَ فِي الِاضْطِجَاعِ بَعْدَ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ *

٤١٨. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الْعَقَدِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ أَخْبَرَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فَلْيَضْطَجِعْ عَلَى يَمِينِهِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ إِذَا صَلَّى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فِي بَيْتِهِ اضْطَجَعَ عَلَى يَمِينِهِ.

وَقَدْ رَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يُفْعَلَ هَذَا اسْتِحْبَابًا *

(noćnom) namazu prisustvuju meleki i on se prima sve dotle, dok ne klanjaš sabah." U drugoj verziji ovog hadisa stoji: "Klanjaj što više možeš sve dotle, dok ne klanjaš sabah."

344 Prema ocjeni El-Mubarekforija ovaj hadis je slab. Slab je zato što nije ustanovljeno stvarno ime Kudaminog šejha od koga je on preuzeo ovaj hadis. Neki vele da mu je ime Ejub b. Husajn, a neki da mu je ime Muhammed b. Husajn. Prema tome on je nepoznat (medžhul) ravija, a svaki hadis u čijem se senedu nađe nepoznat ravija , prema kriterijima hadiskih učenjaka, slab.

345 Zejlei se ne slaže sa Tirmizijinom konstatacijom da im je ovaj hadis poznat samo preko Kudame b. Musa'a. On tvrdi da je Taberanija ovaj hadis prenio sa dva različita seneda, ni u jednom nema Kudame b. Musaa.

El-Mubarekfori veli: Nema se ovdje Zejlei šta ne slagati sa Tirmizijom. Tirmizija nije tvrdio da ovaj hadis nije došao drugim senedima i preko drugih ravija. On je samo istakao da njemu nije poznat drugim putem osim preko Kudame b. Musaa.

307. O ležanju nakon klanjanja dva rekata sabahskog sunneta

418. ISPRIČAO NAM JE Bišr b. Muaz el-Akadijj; kaže: Obavijestio nas je Abdul-Vahid b. Zijad; kaže: Nas je obavijestio A'meš, prenijevši od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Kada neko od vas klanja dva rekata sabahskog sunneta, neka** (malo) **prilegne na desnu stranu."**[346]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Aiše.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je u ovom obliku hasenun-sahihun-garibun.[347]

Preneseno je od Aiše da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ukoliko bi dva rekata sabahskog sunneta klanjao u kući, (malo) prilegao na desnu stranu.

Neki učenjaci ovakav postupak smatraju mustehabom.

٣٠٨. بَاب مَا جَاءَ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ *

٤١٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أخبرنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ أخبرنا زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَقَ أخبرنا عَمْرُو ابْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

---

346 Buharija i Muslim bilježe od Aiše sljedeće: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem bi između jacije i sabaha klanjao jedanaest rekata noćnog namaza (nafile). Kada bi muezin završio sa sabahskim ezanom, ustao bi i klanjao dva kraća rekata sabahskih sunneta, a potom malo prilegao na desnu stranu, dok muezin ne bi počeo sa ikametom. A kada bi muezin počeo ikamet, izišao bi i klanjao sabahske farde."

Na temelju ovih hadisa je većina islamskih učenjaka stala na stanovište da je lijepo mustehab, onome ko sabahske sunnete klanja u kući da malo nakon njih prilegne na desnu stranu. Šafija to smatra sunnetom.

Neki učenjaci idu toliko daleko da smatraju da je prilijeganje poslije sabahskoga sunneta vadžib, čak neki idu toliko daleko da to smatraju fardom i uslovom za valjanost sabahskog namaza. Međutim, nema valjanih argumenata za ovakve tvrdnje i stavove, pogotovo kada se ima u vidu da to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije redovno činio, a što se vidi i iz Aišinih riječi: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio sa klanjanjem dva rekata sabahskih sunneta, ukoliko bih bila budna on bi razgovarao sa mnom, a ukoliko ne bih, on bi prilegao."

347 Zabilježili su ga još i Ahmed u *Musnedu* i Ebu Davud i Ibn Madže u *Sunenima*. Nevevi i Ebu Jahja Zekerija el-Ensari smatraju da je ovaj hadis vjerodostojan prema kriterijima Buharije i Muslima.

صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ بُحَيْنَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَنَس.

قَالَ ابو عِيسَى : حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَن.

وَهَكَذَا رَوَى أَيُّوبُ وَوَرْقَاءُ بْنُ عُمَرَ وَزِيَادُ بْنُ سَعْدٍ وَإِسْمَعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَرَوَى حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ وَسُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ فَلَمْ يَرْفَعَاه، وَالْحَدِيثُ الْمَرْفُوعُ أَصَحُّ عِنْدَنَا.

. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ. رَوَاهُ عَيَّاشُ بْنُ عَبَّاسٍ الْقِتْبَانِيُّ الْمِصْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ : إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ أَنْ لَا يُصَلِّيَ الرَّجُلُ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ. وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

308. Kada se prouči ikamet, nema drugog namaza osim propisanog (farda)

419. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Revh b. Ubade[348]; kaže: Nas je obavijestio Zekerija b. Ishak; kaže: Nas je

348 Revh b. Ubade b. Ala b. Hasan el-Kajsi Ebu Muhammed el-Basri je poznati hafiz hadisa. Napisao je brojna djela od kojih su najpoznatiji njegov Tefsir i *Sunen*. Prema mišljenju Hadži Halife umro je 205, a neki vele 207. godine po Hidžri.

obavijestio Amr b. Dinar i kazao: Čuo sam Ata'a b. Jesara koji je prenio od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Kada se prouči ikamet, nema drugog namaza osim propisanog (farda)."**[349]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Buhajnea, Abdullaha b. Amra, Abdullaha b. Serdžisa, Ibn Abbasa i Enesa.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun.[350]

Ovako su prenijeli i Ejub, Verka' b. Omer, Zijad b. Sa'd, Ismail b. Muslim i Muhammed b. Džuhade od Amra b. Dinara, on od Ata'a b. Jesara, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Prenijeli su ga i Hammad b. Zejd i Sufjan b. Ujejne od Amra b. Dinara, ali ne navode sve prenosioce (do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem).

Prema našem mišljenju je pouzdaniji hadis kod koga su svi prenosioci navedeni.

Ovaj hadis je i drugim putevima, osim ovog, prenesen od Ebu Hurejre. Prenio ga je Ajjaš b. Abbas el-Kitbani el-Masri od Ebu Seleme, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

U skladu sa ovim je postupak učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugih. Oni smatraju da osoba nakon proučena ikameta ne može klanjati nikakav drugi namaz, osim propisani (fard). Ovo je stav i Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

---

349 U predaji ovog hadisa, koju bilježi Ahmed b. Hanbel u *Musnedu*, stoji: "Kada se prouči ikamet, nema drugog namaza osim onog za koji je proučen ikamet."

Ibn Hadžer smatra da se u ovim hadisima zabranjuje klanjanje bilo kakvih dobrovoljnih namaza, čak i sunneta, nakon proučenog ikameta. Jer se, veli on, pod pojmom propisani misli isključivo na fard.

Nevevi smatra da se zabrana u spomenutim hadisima odnosi na otpočinjanje klanjanja nafila, nakon proučenog ikameta, svejedno da li se radilo o običnim nafilama ili o redovnim sunnetima. Ovo je stav Šafije i većine islamskih učenjaka.

Ebu Hanife smatra da osoba, ukoliko nije klanjala sabahske sunnete, može započeti njihovo klanjanje i nakon proučenog ikameta, ukoliko je sigurna da neće klanjajući sunnete, propustiti i drugi rekat farda za imamom.

Es-Sevri smatra da ih može započeti, ukoliko je sigurna, da joj neće proći prvi rekat farda, za imamom.

350 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte osim u Buharijevu *Sahihu*.

٣٠٩. بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ تَفُوتُهُ الرَّكْعَتَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ يُصَلِّيهِمَا بَعْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ *

٤٢٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو السَّوَّاقُ اخبرنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ سَعْدِ ابْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ جَدِّهِ قَيْسٍ قَالَ: **خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّيْتُ مَعَهُ الصُّبْحَ ثُمَّ انْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَوَجَدَنِي أُصَلِّي فَقَالَ: مَهْلًا يَا قَيْسُ أَصَلَاتَانِ مَعًا؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَمْ أَكُنْ رَكَعْتُ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ. قَالَ: فَلَا إِذَنْ.**

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ لَا نَعْرِفُهُ مِثْلَ هَذَا إِلَّا مِنْ حَدِيثِ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ.

و قَالَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ: سَمِعَ عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ مِنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ هَذَا الْحَدِيثَ. وَإِنَّمَا يُرْوَى هَذَا الْحَدِيثُ مُرْسَلًا.

وَقَدْ قَالَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ: لَمْ يَرَوْا بَأْسًا أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَكْتُوبَةِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَسَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ هُوَ أَخُو يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ. وَقَيْسٌ هُوَ جَدُّ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ. وَيُقَالُ هُوَ قَيْسُ بْنُ عَمْرٍو. وَيُقَالُ هُوَ قَيْسُ بْنُ قَهْدٍ. وَإِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ لَيْسَ بِمُتَّصِلٍ، مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ قَيْسٍ.

وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فَرَأَى قَيْسًا.

309. Ko ne stigne klanjati dva rekata sunneta prije sabahskog farda, klanjaće ih poslije farda

420. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Amr es Sevvak[351]; kaže: Nas je obavijestio Abdul-Aziz b. Muhammed[352], prenijevši od Sa'da b. Seida, on od Muhammeda b. Ibrahima, a on od svoga djeda Kajsa koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **je izišao, proučen je ikamet i ja sam sa njim klanjao sabah. Potom je Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **krenuo i ugledavši me da klanjam reče: Polahko, Kajse, zar dva farda u isto vrijeme? Kada sam završio rekao sam: Allahov Poslaniče, nisam bio klanjao dva rekata sabahskog sunneta, a on reče: Ako je tako, onda nema smetnji da ih klanjaš."**[353]

Ebu Isa kaže: Nepoznat nam je hadis Muhammeda b. Ibrahima u ovoj formi, osim preko Sa'da b. Seida.[354]

Sufjan b. Ujejne veli: Ata b. Ebu Rebbah je ovaj hadis čuo od Sa'da b. Seida. Međutim, ovaj se hadis prenosi kao mursel.

Neki učenjaci iz Mekke, u skladu sa ovim hadisom, vele: Nema smetnji da osoba klanja dva rekata sabahskog sunneta poslije farda, prije nego li sunce izađe.

Ebu Isa veli: Sa'd b. Seid je brat Jahje b. Seida el-Ensarija, dok je Kajs djed Jahje b. Seida. Kaže se da je on Kajs b. Amr, a kaže se i da je Kajs b. Kahd. Sened ovoga hadisa nije spojen, jer Muhammed b. Ibrahim et-Tejmi nije slušao od Kajsa.

---

351 Muhammed b. Amr es-Sevvak el-Belhi je iskren ravija. Prenio je hadise od Deraverdija, Hušejma, Veki'a i drugih. Od njega su hadise preuzeli Buharija, Tirmizija, Ebu Zur'a i drugi. Umro je 236. godine po Hidžri.

352 Abdul-Aziz b. Muhammed b. Ebu Ubejd ed-Deraverdi Ebu Muhammed el-Medeni je kao što kaže Ibn Hadžer poznati hadiski učenjak. Jahja b. Mein ga smatra pouzdanim ravijom hadisa. Ebu Zur'a smatra da je loše pamtio. Ahmed b. Hanbel tvrdi da su hadisi koje je prenosio iz svoje knjige pouzdani, dok je bio sklon previdima kada su u pitanju hadisi koje je pruzimao iz knjiga drugih učenjaka. Nesaija za njega kaže da nije loš ravija. Buharija je od njega preuzeo dva hadisa, i to bez seneda.

353 Na temelju ovoga hadisa Šafija, Ata, Tavus i Ibn Džurejdž smatraju da osoba koja ne stigne klanjati sabahske sunnete prije farda, može ih klanjati naknadno, odmah poslije farda a prije izlaska sunca.

Evzaija, Ahmed b. Hanbel i Ishak smatraju da da se mogu klanjati poslije farda, ali tek nakon što sunce izađe.

Ebu Hanife, Muhammed i Ebu Jusuf smatraju da se, ukoliko neko želi, mogu klanjati nakon izlaska sunca, s tim što to oni ne drže obaveznim, jer su sunneti prema njihovom mišljenju nafila.

354 Zabilježili su ga još i Ebu Davud i Ibn Madže u *Sunenima*, Ahmed u *Musnedu* i Hakim u Mustedreku.

Neki su ovaj hadis prenijeli od Sa'da b. Seida, a on od Muhammeda b. Ibrahima, da je "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izišao i vidio Kajsa."

٣١٠. بَاب مَا جَاءَ فِي إِعَادَتِهِمَا بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ *

٤٢١. حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الْعَمِّيُّ الْبَصْرِيُّ اخبرنا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ اخبرنا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهِيكٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ لَمْ يُصَلِّ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فَلْيُصَلِّهِمَا بَعْدَ مَا تَطْلُعُ الشَّمْسُ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ فَعَلَهُ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ وَابْنُ الْمُبَارَكِ. قَالَ: وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ هَمَّامٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَ هَذَا، إِلَّا عَمْرَو بْنَ عَاصِمٍ الْكِلَابِيَّ.

وَالْمَعْرُوفُ مِنْ حَدِيثِ قَتَادَةَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهِيكٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الصُّبْحَ *

310. O njihovu klanjanju nakon izlaska sunca

321. ISPRIČAO NAM JE Ukbe b. Mukrem el-Amijj el-Basri[355]; kaže: Obavijestio nas je Amr b. Asim[356]; kaže: Nas je obavijestio Hemam, prenijevši

355 Ukbe b. Mukrem el-Ami Ebu Abdul-Melik el-Basri je pouzdan ravija. Prenosio je hadise od Jahje b. Seida el-Kattana, Gundera b. Mehdija i drugih. Od njega su hadise preuzeli Muslim, Tirmizija, Ebu Davud i Ibn Madže. Ebu Davud za njega kaže: Pouzdan je, pouzdan (siqatun-siqa).

356 Amr b. Asim b. Ubejdullah el-Kilabi el-Kajsi, Ebu Osman el-Basri je, po mišljenju Nesaije i Ibn Meina, pouzdan ravija. Ibn Hadžer za njega veli da je iskren.

od Katade[357], on od Nadra b. Enesa, on od Bešira b. Nehika, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko ne stigne klanjati dva rekata sabahskog sunneta, neka ih klanja nakon što sunce izađe."**[358]

Ebu Isa kaže: Ovaj nam hadis nije poznat osim ovim putem. Prenosi se od Ibn Omera da je tako postupio[359], a i neki učenjaci su ovako postupali.

To je stav Sufjana es-Sevrija, Šafije, Ahmeda, Ishaka i Ibn Mubareka koji kaže; Nije nam poznato da je neko drugi ovaj hadis u ovakvom značenju i sa ovim senedom prenio od Hemama, osim Amra b. Asima el-Kilabija.

Poznat je hadis koji Katade prenosi od Nadra b. Enesa, on od Bešira b. Nehika, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Ko stigne klanjati jedan rekat sabahskog (farda) prije nego što sunce izađe, stigao je sabah klanjati (na vrijeme)."

٣١١. بَاب مَا جَاءَ فِي الْأَرْبَعِ قَبْلَ الظُّهْرِ *

٤٢٢. حَدَّثَنَا بندار اخبرنا أَبُو عَامِرٍ اخبرنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعًا وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ حَبِيبَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَلِيٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْعَطَّارُ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ

---

357 Katade b. Diame es-Sedusi el-Basri je slovio kao hafiz hadisa u svom vremenu. Nesaija za njega kaže da je bio sklon tedlisu.

358 Ovaj hadis je prema mišljenju Hakima, vjerodostojan prema kriterijima Buharije i Muslima. Međutim, Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da je on slab hadis, jer se u njegovu senedu nalazi Katade b. Diame es-Sedusi koji je, po mišljenju Nesaije, bio sklon tedlisu. Osim toga, prenosi ga sam iz svoje generacije Amr b. Asim, a on je u svojim prenošenjima puno protivurječio ostalim pouzdanim ravijama.

359 Malik u Muvettau bilježi da je Abdullah b. Omer sabahske sunnete klanjao nakon izlaska sunca, ukoliko ih ne bi stigao klanjati prije farda.

قَالَ : كُنَّا نَعْرِفُ فَضْلَ حَدِيثِ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ عَلَى حَدِيثِ الْحَارِثِ.
وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ
بَعْدَهُمْ : يَخْتَارُونَ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ
الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَإِسْحَقَ.

وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ : صَلَاةُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَثْنَى مَثْنَى، يَرَوْنَ الْفَصْلَ بَيْنَ كُلِّ
رَكْعَتَيْنِ وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ.

311. O četiri (rekata sunneta) prije podnevskog (farda)

422. ISPRIČAO NAM JE Bundar[360]; kaže: Obavijestio nas je Ebu Amir[361]; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, prenijevši od Ebu Ishaka, on od Asima b. Damrea[362], a on od Alije koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **bi prije podnevskog** (farda) **klanjao četiri, a poslije njega dva rekata** (sunneta)."[363]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše i Ummu Habibe.

Ebu Isa kaže: Alijin hadis je hasenun.[364]

Ispričao nam je Ebu Bekr el-Atar i kazao da je Alija b. Abdullah rekao prenijevši od Jahje b. Seida, a on od Sufjana koji je kazao: Mi smo poznavali vrijednost hadisa Asima b. Damrea u odnosu na Harisov hadis.

Prema ovome je postupala većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i onih poslije njih.

---

360 Bundar je Muhammed b. Beššar.

361 Puno mu je ime Ebu Amir Abdul-Melik b. Amr el-Kajsi el-Akadi. Pouzdan je ravija, pripadao je devetoj generaciji.

362 Asim b. Damre es-Seluli el-Kufi je iskren ravija. Pripadao je trećoj generaciji. Alija b. Medini i Ibn Mein ga ocjenjuju pouzdanim.

363 Buharija u Sahihu bilježi od Aiše da je kazala: " Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije propuštao četiri rekata sunneta prije, i dva rekata poslije podnevskog farda."

364 U senedu ovoga hadisa je i Ebu Ishak es-Subej'i koji je, prema mišljenju El-Mubarekforija, bio sklon tedlisu, posebno onda kada bi hadise prenosio sa an. Ovaj hadis on od Asima b. Damrea prenosi sa an.

Oni daju prednost mišljenju-da osoba prije podnevnog (farda) treba klanjati četiri rekata (sunneta). Ovo je stav i Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka i Ishaka.[365]

Neki učenjaci kažu: Noćni i dnevni (dobrovoljni) namazi se klanjaju dva po dva rekata. Oni smatraju da poslije svaka dva rekata treba predavati selam. Tako vele Šafija i Ahmed.[366]

٣١٢. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ *

٤٢٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ اخبرنا إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

---

365 Ebu Hanife, Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek i Ishak smatraju da četiri rekata sunneta prije podnevskog farda, treba klanjati sa jednim selamom. Svoj stav oni temelje na sljedećim hadisima:

Bilježe Ebu Davud u *Sunenu* i Tirmizija u Šemailu od Ebu Ejuba da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: " Za četiri rekata sunneta koji se klanjaju prije podnevskog farda bez predaje selama i dva rekata koji se klanjaju poslije njih, otvaraju se nebeska vrata."

Bilježi Ibn Madže u *Sunenu* od Ebu Ejuba: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bi klanjao četiri sunneta kada bi se sunce pomjerilo s polovine neba i ne bi predavao selam poslije drugog rekata." Ebu Davud ovaj hadis smatra slabim.

366 Svoje mišljenje oni temelje na hadisu koji bilježe Ahmed b. Hanbel u *Musnedu*, Ebu Davud, Nesaija, Tirmizija i Ibn Madže u *Sunenima*, te Ibn Hibban i Ibn Huzejme u *Sahihima* preko Alije b. Abdullaha el-Barikija od Abdullaha b. Omera, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Noćni i dnevni (dobrovoljni) namazi se klanjaju dva po dva rekata."

Ibn Hadžer veli da većina hadiskih učenjaka smatra da su riječi " i dnevni" pridodate ovom hadisu. Pridodao ih je neko od ravija, pošto niko od onih koji su ovaj hadis izravno preuzeli od Ibn Omera, ne spominje ove riječi. I Buharija i Muslim ovaj hadis bilježe bez dodatka "i dnevni".

312. O dva rekata (sunneta) poslije podnevskog (farda)

423. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Ibrahim, prenijevši od Ejuba, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera koji je kazao: **"Sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **sam klanjao dva rekata** (sunneta) **prije, i dva poslije podnevskog** (farda)."[367]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije i Aiše.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.[368]

٣١٣. بَاب مِنْهُ آخَرُ *

٤٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْعَتَلِيُّ الْمَرْوَزِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا لَمْ يُصَلِّ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ صَلَّاهُنَّ بَعْدَهُ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَقَدْ رَوَاهُ قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ نَحْوَ هَذَا. وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا رَوَاهُ عَنْ شُعْبَةَ غَيْرَ قَيْسِ بْنِ الرَّبِيعِ.

367 Buharija i Muslim bilježe od Ibn Omera da je kazao: "Upamtio sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, deset rekata (sunneta): dva prije i dva poslije podnevskog (farda), dva poslije akšamskog u kući, dva poslije jacijskog i dva prije sabahskog farda."

Na prvi pogled između ovih hadisa, u kojima stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prije podne klanjao dva rekata sunneta, i hadisa iz prethodnog poglavlja, u kojima stoji da ih je klanjao četiri, postoji kontradikcija. Abdur-Rahman el-Mubarekfori to objašnjava ovako:

a) Postoji mogućnost da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nekada klanjao prije podne četiri, a nekada samo dva rekata sunneta.

b) Da je u kući klanjao dva rekata, a potom izišao u džamiju i klanjao još dva, pa Aiša, koja ga je vidjela i u kući i u džamiji, prenosi ono što je ona vidjela, a i Ibn Omer koji ga je vidio samo u džamiji, prenosi ono što je on vidio.

c) Da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi klanjao sunnete u kući, klanjao četiri rekata, a kada bi ih klanjao u džamiji, klanjao samo dva.

368 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*, ali u nešto dužem obliku.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوُ هَذَا.

٤٢٥. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الشُّعَيْثِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ صَلَّى قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعًا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ *

٤٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ التِّنِّيسِيُّ الشَّأْمِيُّ حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْد قَالَ أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ ابْنُ الْحَارِثِ عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ قَال: سَمِعْتُ أُخْتِي أُمَّ حَبِيبَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ حَافَظَ عَلَى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ وَأَرْبَعٍ بَعْدَهَا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَالْقَاسِمُ هُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُكْنَى أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَهُوَ مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَهُوَ ثِقَةٌ شَأْمِيٌّ وَهُوَ صَاحِبُ أَبِي أُمَامَةَ *

313. Još jedno poglavlje o istoj temi

424. ISPRIČAO NAM JE Abdul-Varis b. Ubejdullah el-Ateli el-Mirvezi; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Mubarek, prenijevši od Halida el-Hazaija, on od Abdullaha b. Šekika, a on od Aiše: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **ukoliko ne bi stigao da klanja četiri sunneta prije, klanjao bi ih nakon podnevskog** (farda)."[369]

369 U Ibn Madžinoj predaji ovog hadisa stoji: "Kada Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi stigao klanjati četiri podnevsaka sunneta prije farda, klanjao bi ih poslije farda, nakon sunsunneta."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun[370], u ovom obliku nam je poznat samo preko Ibn Mubareka. Prenio ga je u sličnom značenju i Kajs b. Rebi', od Šu'bea, a on od Halida el-Hazaija. Nije nam poznato da ga je neko drugi osim Kajsa b. Rebi'a prenio od Šu'bea.

A preneseno je i od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično ovom.

425. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Jezid b. Harun, prenijevši od Muhammeda b. Abdullaha eš-Šuajsija, on od svoga oca, on od Anbesea b. Ebu Sufjana, a on od Ummu Habibe, koja je kazala da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko prije podnevskog** (farda) **bude** (redovno) **klanjao četiri rekata** (sunneta), **Allah će ga za Vatru učiniti zabranjenim."**[371]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun[372], prenesen je i drugim putem, osim ovoga.

426. ISPRIČAO NAM JE Ebu Bekr Muhammed b. Ishak el-Bagdadi; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Jusuf et-Tunejsi eš-Šami; kaže: Nama je ispričao Hejsem b. Humejd i kazao: Mene je obavijestio Ala b. Haris, prenijevši od Kasima Ebu Abdur-Rahmana, on od Anbesea b. Ebu Sufjana koji je kazao: Čuo sam moju sestru Ummu Habibu Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, suprugu kada veli: Čula sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada kaže: **"Ko bude pazio na četiri rekata prije, i četiri rekata (sunneta) poslije podnevskog (farda), Allah će ga za vatru učiniti zabranjenim."**[373]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je u ovoj formi hasenun-sahihun-garibun.[374]

Kasim je sin Abdur-Rahmana, naziv po sinu mu je Ebu Abdur-Rahman, štićenik je Abdur-Rahmana b. Halida b. Jezida b. Muavije. On je iz Šama, pouzdan je kao ravija, bio je Ebu Umamin savremenik.

370 Ševkanija u djelu Nejlul-Evtar tvrdi da su sve ravije u senedu ovog hadisa pouzdane.

371 Ovo se odnosi na osobu koja pored toga što redovno i na vrijeme obavlja sve farde, uz to pazi i na četiri rekata podnevskog sunneta. To, s druge strane, ukazuje na čvrstinu i karakter njenog imana.

372 Bilježe ga svi u El-Kutubus-sitte, osim Buharija.

373 Prema mišljenju Ševkanije ovaj hadis je dokaz da je lijepo (mustehab) klanjati četiri rekata podnevskog sunneta prije farda i četiri poslije farda. Ali El-Kari veli da je sunnet poslije podnevskog farda klanjati dva rekata sunneta, a samo je lijepo (mustehab) klanjati još dva ko to želi.

374 Zabilježili su ga još i Ahmed u *Musnedu*, te Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*.

٣١٤. بَاب مَا جَاءَ فِي الْأَرْبَعِ قَبْلَ الْعَصْرِ *

٤٢٧. حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ اخبرنا أَبُو عَامِرٍ اخبرنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ يَفْصِلُ بَيْنَهُنَّ بِالتَّسْلِيمِ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَلِيٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَاخْتَارَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَنْ لَا يُفْصَلَ فِي الْأَرْبَعِ قَبْلَ الْعَصْرِ، وَاحْتَجَّ بِهَذَا الْحَدِيثِ، و قَالَ: وَمَعْنَى قَوْلِهِ أَنَّهُ يَفْصِلُ بَيْنَهُنَّ بِالتَّسْلِيمِ يَعْنِي التَّشَهُّدَ.

وَرَأَى الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ: صَلَاةَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَثْنَى مَثْنَى. يَخْتَارَانِ الْفَصْلَ.

٤٢٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى وَأَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَمَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا: اخبرنا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ اخبرنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ مِهْرَانَ سَمِعَ جَدَّهُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رَحِمَ اللَّهُ امْرَأً صَلَّى قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعًا.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ حَسَنٌ *

314. O četiri (rekata sunneta) prije ikindijskog (farda)

427. ISPRIČAO NAM JE Bundar Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Ebu Amir; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, prenijevši od Ebu Ishaka, on od Asima b. Damrea, a on od Alije koji je kazao:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem **je prije ikindije klanjao četiri rekata** (sunneta). **Nakon dva rekata bi predao selam** (nazivajući ga) **bliskim melekima, muslimanima i mu'minima koji su slijedili iza njih."**[375]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Omera i Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa kaže: Alijin hadis je hasenun.

Ishak b. Ibrahim je na temelju ovog hadisa dao prednost mišljenju; da ne treba nakon dva rekata predavati selam. On smatra da riječi "između dva rekata bi predao selam" imaju značenje: između njih bi obavio tešehud.

Šafija i Ahmed smatraju da i noćnu a i dnevnu nafilu treba klanjati dva po dva rekata. Njih dvojica predavanje selama nakon svaka dva rekata smatraju odabranijim.

428. ISPRIČALI SU NAM Jahja b. Musa, Ahmed b. Ibrahim, Mahmud Gajlan i drugi; kažu; Obavijestio nas je Ebu Davud et-Tajalisi; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Muslim b. Mihran, on je čuo svoga djeda kada je prenio od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Allah se smilovao osobi koja prije ikindije klanja četiri** (rekata sunneta)."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.

---

375 Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da je ovaj hadis dokaz da je lijepo (mustehab) prije ikindije klanjati četiri rekata sunneta.

Taberanija u *Mu'džemul-kebiru* i *Vesitu* bilježi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ko bude redovno prije ikindije klanjao četiri rekata, neće vatra doticati njegovo tijelo."

Taberanija, također u *Mu'džemul-kebiru,* bilježi od Ummu Seleme da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko redovno bude klanjao četiri rekata (sunneta), prije ikindije, Allah će zabraniti džehennemskoj vatri da prži njegovo tijelo."

Ebu Davud u Sunenu bilježi, sa senedom od Alije, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prije ikindije klanjao dva rekata sunneta."

Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da se iz ovoga da zaključiti da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nekada prije ikindije klanjao četiri a nekada dva rekata sunneta.

٣١٥. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَالْقِرَاءَةِ فِيهِمَا *

٤٢٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى اخبرنا بَدَلُ بْنُ الْمُحَبَّرِ اخبرنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَعْدَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ قَالَ: مَا أُحْصِي مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ بقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ عَاصِمٍ *

315. O dva rekata (sunneta) poslije akšamskog (farda) i učenju na njima

429. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna; kaže: Obavijestio nas je Behdel b. Muhabber; kaže: Nas je obavijestio Abdul-Melik b. Ma'dan[376], prenijevši od Asima b. Behdelea[377], on od Ebu Vaila, a on od Abdullaha b. Mesuda, koji je kazao: **"Nebrojeno puta sam čuo Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kako na sunnetima poslije akšama i sunnetima prije sabaha uči: Kul ja ejjuhel-kafirun i Kul huvallahu ehad."**[378]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ibn Omera.

376 Abdul-Melik b. Velid b. Ma'dan je različito ocijenjen kod hadiskih učenjaka. Jahja b. Mein ga smatra dobrim. Buharija kaže da je diskutabilan. Ebu Hatim i Ibn Hadžer ga smatraju slabim ravijom.

377 Asim b. Behdele b. Ebu Nedžud je poznati imam u kiraetu, čiji kiraet i mi slijedimo. Kao ravija hadisa je, kako tvrdi Ibn Hadžer, iskren, ali je bio sklon previdima. Od njega su hadise prenijeli Buharija i Muslim.

378 El-Mubarekfori smatra da je ovaj hadis dokaz da je na akšamskim sunnetima lijepo učiti ove dvije sure.

Ebu Isa kaže: Ibn Mesudov hadis je garibun[379], nije nam poznat osim preko Abdul-Melika b. Ma'dana od Asima.

٣١٦. بَاب مَا جَاءَ أَنَّهُ يُصَلِّيهِمَا فِي الْبَيْتِ *

٤٣٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ اخبرنا إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: **صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ.**

وَفِي الْبَابِ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ وَكَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ.

قال: قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٤٣١. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ اخبرنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: **حَفِظْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ رَكَعَاتٍ كَانَ يُصَلِّيهَا بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ: رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ.** قَالَ وَحَدَّثَتْنِي حَفْصَةُ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْفَجْرِ رَكْعَتَيْنِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٤٣٢. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ اخبرنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **مِثْلَهُ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

379 Prema ocjeni El-Mubarekforija, ovaj hadis je slab zbog toga što se u njegovu senedu nalazi Abdul-Melik b. Ma'dan, koji je slab ravija. Međutim, veli on, došao je u više predaja koje mu na izvjestan način daju jačinu.

316. O tome da ih je klanjao u kući

430. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Ibrahim, on je prenio od Ejuba, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera koji je kazao: **"Sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **sam u njegovoj kući klanjao dva rekata** (sunneta) **poslije akšama."**[380]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Rafi'a b. Hadidža i Ka'ba b. Udžrea.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.[381]

431. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Ali el-Hulvani; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Ejuba, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera koji je kazao: **"Od Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **sam upamtio deset rekata** (sunneta) **koje je on tokom noći i dana klanjao: dva rekata prije, i dva poslije podne, dva poslije akšama, dva poslije jacije, a ispričala mi je Hafsa, veli on, da je i prije sabaha klanjao dva rekata."**

Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[382]

432. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Ali; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, prenijevši od Zuhrija, on od Salima, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično prethodnom hadisu.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[383]

٣١٧. بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ التَّطَوُّعِ وَسِتِّ رَكَعَاتٍ بَعْدَ الْمَغْرِبِ ٭

٤٣٣. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ يَعْنِي مُحَمَّدَ بْنَ الْعَلَاءِ الْهَمْدَانِيَّ الكوفي اخبرنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ اخبرنا عُمَرُ بْنُ أَبِي خَثْعَمٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي

380 To, što je Ibn Omer klanjao akšamske sunnete sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u njegovoj kući, prema mišljenju El-Ajnija ne znači da su ih klanjali u džematu, nego da ih je svako za sebe pojedinačno klanjao.
El-Mubarekfori na osnovu ovoga hadisa tvrdi da je akšamske sunnete efdalnije klanjati u kući nego u džamiji.

381 Ovaj hadis je zabilježio i Buharija u *Sahihu.*

382 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

383 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى بَعْدَ الْمَغْرِبِ سِتَّ رَكَعَاتٍ لَمْ يَتَكَلَّمْ فِيمَا بَيْنَهُنَّ بِسُوءٍ، عُدِلْنَ لَهُ بِعِبَادَةِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً.

قَالَ ابو عِيسَى: وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ صَلَّى بَعْدَ الْمَغْرِبِ عِشْرِينَ رَكْعَةً بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ زَيْدِ بْنِ الْحُبَابِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي خَثْعَمٍ.

قَالَ: و سَمِعْت مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَعِيلَ يَقُولُ: عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي خَثْعَمٍ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ وَضَعَّفَهُ جِدًّا *

317. O vrijednosti šest rekata dobrovoljnog namaza poslije akšama

433. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb tj. Muhammed b. Ala' el-Hemdani el-Kufi; kaže: Obavijestio nas je Zejd b. Hubab; kaže: Nas je obavijestio Omer b. Ebu Has'am, on je prenio od Jahje b. Ebu Kesira, on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko poslije akšama klanja šest rekata, ne progovorivši između njih ništa ružno, ravno je** (dobrovoljnom) **ibadetu dvanest godina."**[384]

Ebu Isa kaže: Preneseno je od Aiše, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Ko poslije akšama klanja dvadeset rekata, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu".[385]

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je garibun.

---

384 Ovaj hadis je slab, jer se u njegovu senedu nalazi Omer b. Ebu Has'am koji je, po ocjeni Buharije, izuzetno slab ravija. Uz to je u svojim prenošenjima puno kontrirao pouzdanim ravijama.

385 Ovaj hadis bilježi Ibn Madže od Ja'kuba b. Velida el-Medainija, on od Hišama b. Urvea, on od svog oca, a on od Aiše. Ez-Zehebi, u djelu *El-Mizan,* tvrdi da su Ahmed b. Hanbel, Ebu Hatim i Jahja b. Mein, Ja'kuba b. Velida smatrali lašcem. Prema tome, ovaj hadis je apokrifan.

On nam nije poznat osim preko Zejda b. Hubaba od Omera b. Ebu Has'ama.

Tirmizija kaže: Čuo sam Muhammeda b. Ismaila kada kaže: Omer b. Abdullah b. Ebu Has'am je prenosio munker hadise. On ga smatra izuzetno slabim (ravijom).

٣١٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ ❊

٤٣٤. حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ اخبرنا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: **كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ ثِنْتَيْنِ وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكْعَتَيْنِ وَقَبْلَ الْفَجْرِ ثِنْتَيْنِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَابْنِ عُمَرَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ عَنْ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ ❊

318. O dva rekata (sunneta) poslije jacijskog (farda)

434. ISPRIČAO NAM JE Ebu Seleme Jahja b. Halef; kaže: Nas je obavijestio Bišr b. Mufeddal, on je prenio od Halida el-Hazaija, on od Abdullaha b. Šekika koji je kazao: Pitao sam Aišu o namazu Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekla: **"Klanjao je** (redovno) **dva rekata** (sunneta) **prije podnevskog** (farda)[386] **i dva poslije njega,** te **dva poslije akšamskog, dva poslije jacijskog i dva prije sabahskog** (farda)."

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije i Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Šekika od Aiše je hasenun-sahihun.[387]

386 U Muslimovoj predaji ovoga hadisa stoji, da je Aiša kazala: U mojoj sobi bi prije podnevskog farda (redovno) klanjao četiri rekata sunneta, a potom bi izišao i klanjao (farde) kao imam ljudima."

387 Bilježi ga i Muslim u *Sahihu.*

٣١٩. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ صَلَاةَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى *

٤٣٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ اخبرنا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى. فَإِذَا خِفْتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ واجْعَلْ آخِرَ صَلَاتِكَ وِتْرًا.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ صَلَاةَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى.

وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ *

319. O tome da se noćni namaz klanja dva po dva (rekata)

435. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, on je prenio od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Noćni namaz** (se klanja) **dva po dva rekata**[388]**. Ukoliko se pobojiš svitanja, a ti klanjaj** (samo) **jedan rekat vitr-namaza. Učini tako, da ti posljednji namaz bude vitr."**[389]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Amra b. Abesea.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.[390]

Prema ovome postupaju učenjaci. Oni drže da noćni namaz treba klanjati dva po dva rekata.

Ovakav je stav Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

388 U Muslimovoj predaji ovog hadisa stoji da je Ukbe b. Hurejs upitao Ibn Omera: Šta to znači dva po dva, pa je on rekao: To znači da predaješ selam poslije svaka dva rekata.

389 Prema mišljenju većine učenjaka ovaj hadis je dokaz da je efdalnije noćni namaz klanjati tako što će se selam predavati poslije svaka dva rekata. Također je ovaj hadis dokaz da se može klanjati samo jedan rekat vitr-namaza, ukoliko postoji bojazan da će nastupiti zora, te da će vitr-namaz biti doveden u pitanje.

390 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

٣٢٠. بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ صَلَاةِ اللَّيْلِ *

٤٣٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ اخبرنا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ الْمُحَرَّمُ وَأَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ وَبِلَالٍ وَأَبِي أُمَامَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَأَبُو بِشْرٍ اسْمُهُ جَعْفَرُ بْنُ إِيَاسٍ، وهو جَعْفَرُ بن وَحْشِيَّةَ *

320. O vrijednostima noćnog namaza

436. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebu Avane, on je prenio od Ebu Bišra, on od Humejda b. Abdur-Rahmana el-Himjerija, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Poslije ramazana je najvredniji post u Allahovu mjesecu muharremu[391], a poslije obaveznog namaza je najvredniji noćni namaz."**[392]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Džabira, Bilala i Ebu Umame.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun.[393]

Ebu Bišr se zove Dža'fer b. Ijas, a on je, ustvari, Dža'fer b. Vahšijje.

---

391 Tibi smatra da se ovdje misli na post dana Ašure, Ali El-Kari smatra da se ovo odnosi na čitav mjesec muharrem

392 Nevevi smatra da je ovaj hadis dokaz da je noćni namaz vredniji i od namaskih sunneta, koji su, prema mišljenju većine, ipak vredniji od noćnog namaza.

393 Bilježe ga još i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima,* te Ibn Huzejme u *Sahihu.*

٣٢١. بَاب مَا جَاءَ فِي وَصْفِ صَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ *

٤٣٧. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ اخبرنا مَعْنٌ اخبرنا مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أبي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أبي سَلَمَةَ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ: كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَمَضَانَ فَقَالَتْ: **مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً. يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ؟ فَقَالَ: يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٤٣٨. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ اخبرنا مَعْنُ بْنُ عِيسَى اخبرنا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ: **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُوتِرُ مِنْهَا بِوَاحِدَةٍ، فَإِذَا فَرَغَ مِنْهَا اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ.**

٤٣٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ **نَحْوَهُ**.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

321. **Opis Vjerovjesnikova,** sallallahu alejhi ve sellem, **namaza noću**

437. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik, prenijevši od Seida b. Ebu Seida el-Makburija, on od Ebu Seleme, koji ga je obavijestio da je pitao Aišu o tome kako je izgledao (dobrovoljni) namaz Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme ramazana, pa je rekla: **"Allahov Poslanik nije ni u ramazanu niti izvan njega klanjao više od jedanest rekata. Klanjao bi prvo četiri rekata, ne pitaj o njihovoj ljepoti i njihovoj dužini. Potom bi klanjao** (još) **četiri rekata**[394]**, ne pitaj o njihovoj ljepoti i njihovoj dužini, a onda bi klanjao** (još) **tri rekata.**[395] **Aiša veli: Rekla sam: Allahov Poslaniče, zar ćeš spavati prije nego što klanjaš vitre? A On reče: O Aiša,** (znaj), **da i kada spavaju moje oči, uistinu srce moje ne spava."**[396]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[397]

438. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n b. Isa; kaže: Nas je obavijestio Malik, prenijevši od Ibn Šihaba, on od Urvea, a on od Aiše: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi noću klanjao jedanaest rekata. Jadan rekat bi od njih učinio vitrom. A kada bi završio, legao bi na desnu stranu."**

439. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe, prenijevši od Malika, a on Ibn Šihaba slično prethodnom hadisu.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

---

394 Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da se iz ovoga da, zaključiti da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, noćni namaz klanjao i tako što je predavao selam nakon četiri rekata.

On je, dakle, većinom noćni namaz klanjao tako što je selam predavao nakon svaka dva rekata, a što se moglo vidjeti iz prethodnog poglavlja. Ponekad je noćni namaz klanjao i tako što bi selam predavao poslije svaka četiri rekata, na što ukazuje i ovaj hadis. To je dokaz da je i jedan i drugi način moguć i dozvoljen.

395 Ponekad je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao običaj da nakon što klanja osam rekata noćnog namaza (nafile) prilegne i, nakon što malo odspava, ponovo ustane i klanja vitr-namaz. Otuda Aišino pitanje: "Zar ćeš spavati prije nego što klanjaš vitr-namaz", jer joj je bilo neshvatljivo da će Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon dugog klanjanja nafile, do kasno u noć, ponovo ustati, prekinuti spavanje, abdestiti i klanjati vitr- namaz.

396 Nevevi u komentaru Muslimova Sahiha smatra da se ovdje radi o specifičnostima koje su bile svojstvene samo Allahovim poslanicima. Ibn Hadžer smatra da Allahovi poslanici spavajući nisu gubili abdest.

397 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

٣٢٢. بَاب مِنْهُ *

٤٤٠. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ اخبرنا وَكِيعٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

322. Poglavlje o istoj temi

440. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Šu'bea, on od Ebu Džemrea[398], a on od Ibn Abbasa koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je noću klanjao trinaest rekata."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[399]

٣٢٣. بَاب مِنْهُ *

٤٤١. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ اخبرنا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ تِسْعَ رَكَعَاتٍ.**

٤٤٢. وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ وَالْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَرَوَاهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنِ الْأَعْمَشِ نَحْوَ هَذَا. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ اخبرنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ عَنْ سُفْيَانَ عَنِ الْأَعْمَشِ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَأَكْثَرُ مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً مَعَ الْوِتْرِ، وَأَقَلُّ مَا وُصِفَ مِنْ صَلَاتِهِ بِاللَّيْلِ تِسْعُ رَكَعَاتٍ *

398 Ebu Džemreu je puno ime Nasr b. Imran b. Isam ed-Dubai. Nastanio se u Horasanu. Pouzdan je i siguran ravija. Pripadao je trećoj generaciji ravija hadisa.

399 Zabilježio ga je i Buharija u *Sahihu,* također od Ibn Abbasa.

٤٤٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ اخبرنا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا لَمْ يُصَلِّ مِنَ اللَّيْلِ مَنَعَهُ مِنْ ذَلِكَ النَّوْمُ أَوْ غَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ صَلَّى مِنَ النَّهَارِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٤٤٤. حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ هُوَ ابْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ اخبرنا عَتَّابُ بْنُ الْمُثَنَّى عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ قَالَ: كَانَ زُرَارَةُ بْنُ أَوْفَى قَاضِيَ الْبَصْرَةِ وَكَانَ يَؤُمُّ فِي بَنِي قُشَيْرٍ، فَقَرَأَ يَوْمًا فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ (فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ) خَرَّ مَيِّتًا فَكُنْتُ فِيمَنِ احْتَمَلَهُ إِلَى دَارِهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَسَعْدُ بْنُ هِشَامٍ هُوَ ابْنُ عَامِرٍ الْأَنْصَارِيُّ. وَهِشَامُ بْنُ عَامِرٍ هُوَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *

323. Još jedno poglavlje o istoj temi

441. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Ebul-Ahves, prenijevši od A'meša, on od Ibrahima, on od Esveda, a on od Aiše koja je kazala: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je noću klanjao devet rekata."**[400]

442. Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Hurejre, Zejda b. Halida i Fadla b. Abbasa.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis u ovoj formi je hasenun-garibun.[401]

---

400 Kao što se može vidjeti iz spomenutih hadisa nije Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek klanjao isti broj rekata, noćnoga namaza. Većinom je skupa sa vitr-namazom klanjao trinaest rekata. Kao što ističe Aiša, on nije za vrijeme ramazana a ni izvan ramazana klanjao više od toga. Nekada bi skupa sa vitrom klanjao jedanaest rekata. Dok je bio mlađi i u snazi, nije nikada klanjao manje od devet rekata, a kada je ostario i iznemogao, klanjao je kako kaže Aiša, skupa sa vitrom sedam rekata. Manji broj od ovoga, se ne spominje.

401 Muslim u *Sahihu* bilježi nešto dužu verziju ovoga hadisa, u kome stoji sljedeće: Sa'd b. Hišam kaže: Rekao sam Aiši, majci pravovjernih: Obavijesti me o vitr-namazu Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ona reče: Mi bismo mu pripremile misvak i vodu

U sličnom značenju ga je prenio i Sufjan es-Sevri od A'meša. O tome nam je ispričao Mahmud b. Gajlan i kazao: Obavijestio nas je Jahja b. Adem, prenijevši od Sufjana, a on od A'meša.

Ebu Isa kaže: Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, što se tiče noćnog namaza, da je klanjao najviše trinaest rekata sa vitrom, a najmanje je, kako je opisano, klanjao devet rekata.

443. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebu Avane, prenijevši od Katade, on od Zurare b. Evfa, on od Sa'da b. Hišama, a on od Aiše, da je kazala: **"Kada Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **zbog sna ili pospanosti ne bi** (ništa) **klanjao noću, on bi sutradan klanjao dvanest rekata."**[402]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[403]

444. ISPRIČAO NAM JE Abbas, a on je sin Abdul-Azima el-Anberija; kaže: Nas je obavijestio Attab b. Musenna, prenijevši od Behza b. Hakima koji je kazao: **"Jednog dana je Zurare b. Evfa, *kadija Basre, koji klanjajući kao imam u plemenu Benu Kašir* nakon što je na sabahu proučio: "Pa kada se puhne u rog, pa taj dan** (će biti) **težak dan"**[404] **pao mrtav, i ja sam bio jedan od onih koji su ga odnijeli do njegove kuće".**[405]

Ebu Isa kaže: Sa'd je sin Hišama b. Amira el-Ensarija, a Hišam b. Amir je Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, ashab.

---

za abdest. Nakon što bi se noću probudio, kada bi Allah htio da se probudi, oprao bi zube misvakom, uzeo abdest, a potom bi klanjao devet rekata. Ne bi sjedio u namazu sve do iza osmog rekata. Tada bi sjeo, zahvalio bi se Allahu i uputio Mu dovu, potom bi, ne predavši selam ustao, klanjao deveti rekat i ponovo sjeo. Na sjedenju bi veličao Allaha, spominjao Ga i molio, a onda bi glasno predao selam da bismo ga i mi čuli. Nakon toga bi ustao i klanjao još dva rekata, ukupno je to jedanaest. Pošto je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ostario i malo se udebljao, klanjao bi po sedam rekata vitr-namaza, klanjavši na isti način još dva rekata, to je ukupno devet, sinčiću moj.

402 Ovaj hadis je dokaz da onaj ko uredovi klanjati određeni broj rekata noćne nafile pa ih propusti, može ih naklanjati i danju. Kao što stoji u hadisu Ibn Omera: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem ih je obično naklanjavao u periodu nakon izlaska sunca pa do podne.

403 Bilježi ga i Muslim u *Sahihu*.

404 Sura El-Mudessir, 8. i 9. ajet.

405 Abdur-Rahman el-Mubarekfori ističe da su zabilježeni mnogi slučajevi gdje su pobožni ljudi učeći ili slušajući ajete o smrti, Sudnjem danu ili džehennemskim patnjama, podlegli od silnog straha pred tom suštom istinom i vlastitom neizvješnošću. On navodi slučaj nekog Hulejda koji je, učeći Kur'an na noćnoj nafili, toliko dugo ponavljao ajet: "Svako će živo biće osjetiti smrt", da je iz ćoška njegove kuće povikao glas: Dokle ćeš više ponavljati taj ajet, već su četvorica džina podlegla potresena tvojim stalnim ponavljanjem te sušte istine i neminovnosti od koje niko neće moći umaći.

٣٢٤ . بَاب مَا جَاءَ فِي نُزُولِ الرَّبِّ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا كُلَّ لَيْلَةٍ *

٤٤٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ اخبرنا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **يَنْزِلُ اللَّهُ تبارك و تعالي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا كُلَّ لَيْلَةٍ حِينَ يَمْضِي ثُلُثُ اللَّيْلِ الْأَوَّلُ، فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ مَنْ ذَا الَّذِي يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ. فَلَا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُضِيءَ الْفَجْرُ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَرِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ وَجُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ وَعُثْمَانَ ابْنِ أَبِي الْعَاصِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ أَوْجُهٍ كَثِيرَةٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: يَنْزِلُ اللَّهُ تبارك و تعالي حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرُ.

وَهَذَا أَصَحُّ الرِّوَايَاتِ *

324. O silaženju Uzvišenog i Blagostivog Gospodara, svake noći na ovozemaljsko nebo

445. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Obavijestio nas je Ja'kub b. Abdur-Rahman el-Iskenderani, prenijevši od Suhejla b. Ebu Saliha, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Uzvišeni i Blagostivi Allah silazi svake noći na ovozemaljsko nebo, kada prođe prva trećina noći i govori: Ja sam Vladar, pa ko je taj koji** (želi) **da Mi se s dovom obrati pa da mu se odazovem? Ko je taj koji** (želi) **da od Mene nešto zatraži pa da mu**

dam, i ko je taj koji od Mene (želi) **zatražiti oprost pa da mu oprostim? I neprestano tako sve dok se zora ne pojavi."**[406]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije b. Ebu Taliba, Ebu Seida, Rifae el-Džuhenija, Džubejra b. Mut'ima, Ibn Mesuda, Ebu Derdaa i Osmana b. Ebu Asa.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[407]

Ovaj hadis je mnoštvom puteva prenesen od Ebu Hurejre a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: Uzvišeni i Blagoslovljeni Allah silazi kada nastupi posljednja trećina noći.

Ova je predaja najpouzdanija.

٣٢٥. بَاب مَا جَاءَ فِي قِرَاءَةِ بِاللَّيْلِ *

٤٤٦. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ اخبرنا يَحْيَى بْنُ إِسْحَقَ اخبرنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ: مَرَرْتُ بِكَ وَأَنْتَ تَقْرَأُ وَأَنْتَ تَخْفِضُ مِنْ صَوْتِكَ فَقَالَ: إِنِّي أَسْمَعْتُ مَنْ نَاجَيْتُ قَالَ: ارْفَعْ قَلِيلًا. وَقَالَ لِعُمَرَ: مَرَرْتُ بِكَ وَأَنْتَ تَقْرَأُ وَأَنْتَ تَرْفَعُ صَوْتَكَ فَقَالَ: إِنِّي أُوقِظُ الْوَسْنَانَ وَأَطْرُدُ الشَّيْطَانَ قَالَ: اخْفِضْ قَلِيلًا.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ هَانِئٍ وَأَنَسٍ وَأُمِّ سَلَمَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ.

---

406 Učenjaci se razilaze u pogledu značenja riječi silaženje: Neki je shvataju u njenom bukvalnom značenju, pripisujući Allahu atribute Njegovih stvorenja. Oni smatraju da On Svojim bićem silazi na ovozemaljsko nebo. Međutim, prema mišljenju većine učenjaka, poređenje Uzvišenog Allaha sa bilo čim ili s kim bilo je apsulutno nedopustivo i neprihvatljivo.
Neki, opet, kao što su mu'tezile i haridžije, sve hadise u kojima se govori o Allahovu silaženju na ovozemaljsko nebo odbacuju, smatrajući ih nepouzdanim.
Stav je većine učenjaka selefa da u sve što je došlo u Kur'anu i Sunnetu, treba vjerovati i prihvatiti istinom, ne raspravljajući o načinu i kakvoći. Prema tome treba vjerovati da Uzvišeni Allah, dž.š, silazi, svake noći u posljednjoj trećini na ovozemaljsko nebo, da li samo Svojom milošću, Svojim znanjem i Svojom moći, ili i Svojim bićem na način kako to dolikuje samo Njemu, u to se ne treba previše upuštati. Naš um, koji je poprilično ograničen, mnoge jednostavnije stvari nije u stanju pojmiti i shvatiti, pa kako onda da shvati one koje se odnose na Gospodara svjetova i Njegova svojstva i imena.

407 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte.

٤٤٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ اخبرنا اللَّيْثُ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أبِي قَيْسٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ كَيْفَ كَانَتْ قِرَاءَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ؟ فَقَالَتْ: كُلُّ ذَلِكَ قَدْ كَانَ يَفْعَلُ رُبَّمَا أَسَرَّ بِالْقِرَاءَةِ وَرُبَّمَا جَهَرَ. فَقُلْتُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً.

قَالَ ابو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ *

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ ابي قتادة حَدِيثٌ غَرِيبٌ. وَإِنَّمَا أَسْنَدَهُ يَحْيَى بْنُ إِسْحَقَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ. وَأَكْثَرُ النَّاسِ إِنَّمَا رَوَوْا هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ مُرْسَلًا *

٤٤٨. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَافِعٍ الْبَصْرِيُّ اخبرنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ عَنْ إِسْمَعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ الْعَبْدِيِّ عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ النَّاجِيِّ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِآيَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ لَيْلَةً.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ *

325. O učenju noću

446. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Jahja b. Ishak; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Seleme, on je prenio od Sabita el-Bunanija, on od Abdullaha b. Rebbaha el-Ensarija, a on od Ebu Katade, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, (jednom prilikom) rekao Ebu Bekru: **"Prošao sam pored tebe a ti učiš tihim glasom, pa je rekao: Razgovaram uistinu sa Onim Koji me čuje bez dizanja glasa. Na to će on. Podigni malo glas. Omeru je rekao: Prošao sam pored tebe a ti učiš podignutog glasa, a on reče: Učim kako bih probudio onoga koji spava i odagnao šejtana. On reče: Malo spusti glas."**[408]

---

408 U predaji ovog hadisa, koju bilježi Ebu Davud, u Sunenu stoji: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je jedne noći izišao iz kuće i zatekao Ebu Bekra kako klanja (noćnu nafilu). Kur'an je učio tihim glasom. Potom je prošao pored Omera, koji je

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Umihane, Enesa, Ummu Seleme i Ibn Abbasa.

447. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Obavijestio nas je Lejs, prenijevši od Muavije b. Saliha, on od Abdullaha b. Ebu Kajsa koji je kazao: **"Pitao sam Aišu kako je izgledalo Vjerovjesnikovo,** sallallahu alejhi ve sellem, **učenje noću,** (na noćnom namazu, nafile. Je li učio u sebi ili naglas), **pa je rekla: Sve je to činio. Nekada bi učio u sebi, a nekada opet naglas. Rekoh: Hvala Allahu Koji je u tome ostavio širinu."**[409]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je sahihun-garibun.[410]

Ebu Isa kaže: Ovaj Ebu Katadin hadis je garib. Samo ga je sa senedom od Hammada b. Seleme prenio Jahja b. Seid. Većina je učenjaka ovaj hadis prenijela od Sabita, a on od Abdullaha b. Rebbaha kao mursel.

448. ISPRIČAO NAM JE Ebu Bekr Muhammed b. Nafi' el-Basri; kaže: Nas je obavijestio Abdus-Sammed b. Abdul-Varis, prenijevši od Ismaila b. Muslima el-Abdija, on od Ebu Mutevekkila en-Nadžija, a on od Aiše koja je kazala: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi sa jednim ajetom iz Kur'ana klanjao** (cijelu) **noć."**[411]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je u ovom obliku hasenun-garibun.[412]

---

klanjao (noćnu nafilu) učeći Kur'an podignutim glasom. Sutradan, kada smo se sastali kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, on je rekao Ebu Bekru: Prošao sam pored tebe, a ti učiš tihim glasom...."

409 Ovaj hadis je dokaz da je na noćnom namazu dozvoljeno učiti i usebi i naglas. Međutim, Ebu Katadin hadis je dokaz da je lijepo (mustehab) učiti srednjim glasom, ni previše tiho, ni previše glasno.

410 Bilježe ga u El-Kutubus-sitte, svi osim Buharije.

411 Nesaija i Ibn Madže bilježe od Ebu Zerra da je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bi cijelu noć sve do sabaha na (noćnom namazu) učio samo jedan ajet, a to je ovaj: "Ako ih Ti kazniš - Tvoji su robovi, a ako im i oprostiš - zaista Si (samo) Ti Moćan (i) Mudar." (Maida, 118)
Muhammed b. Nasr je zabilježio poduži hadis o noćnom namazu. U njemu stoji sljedeće: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je cjelokupni noćni namaz sve do zore klanjao samo sa jednim ajetom iz Allahove Knjige. Sa njim je činio i ruku' i sedždu i njime se molio, a to je ovaj ajet: "Ako ih Ti kazniš - Tvoji su robovi, a ako im i oprostiš - zaista Si (samo) Ti Moćan (i) Mudar" (Maida, 118). Na kraju hadisa stoji da je Abdullah rekao: Allahov Poslaniče, volim te više nego oca i majku, ti cijelu noć klanjaš samo sa jednim ajetom, njime činiš i ruku' i sedždu i njime se moliš, a Allah te je naučio cijeli Kur'an. On reče: Molio sam se za svoj ummet."

412 El-Mubarekfori veli: U senedu ovog hadisa se nalazi Ebu Bekr Muhammed b. Nafi' el-Basri, čije mi je stanje nepoznato.

٣٢٦. بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ صَلَاةِ التَّطَوُّعِ فِي الْبَيْتِ *

٤٤٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ اخبرنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ اخبرنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ سَالِمٍ أَبِي النَّضْرِ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **أَفْضَلُ صَلَاتِكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عُمَرَ وَعَائِشَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ ابْنِ سَعْدٍ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَقَدِ اخْتَلَفُوا فِي رِوَايَةِ هَذَا الْحَدِيثِ: فَرَوَاه مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي النَّضْرِ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَرْفُوعًا، وَأَوْقَفَهُ بَعْضُهُمْ.

وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ وَلَمْ يرفعه، وَالْحَدِيثُ الْمَرْفُوعُ أَصَحُّ *

٤٥٠. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **صَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

326. O vrijednostima (klanjanja) dobrovoljnog namaza u kući

449. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Dža'fer; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Seid b. Ebu Hind[413], prenijevši od Salima Ebu Nadra[414], on od Jusra b. Seida,

413 Abdullah b. Seid b. Ebu Hind el-Fezari el-Medeni je iskren ravija. Ibn Mein i Ahmed b. Hanbel ga ocjenjuju pouzdanim ravijom. Od njega su hadisi preuzeti i u El-Kutubus-sitte.

414 Salim b. Ebu Umejje ebu Nadr et-Tejmi el-Medeni je pouzdan i siguran ravija. Od njega su hadisi preuzeti u El-Kutubus-sitte. Prenosio je mursel hadise.

on od Zejda b. Sabita, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Najvredniji je onaj namaz, koji klanjate u vašim kućama, osim obaveznog (fard namaza)."**[415]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Omera b. Hattaba, Džabira b. Abdullaha, Ebu Seida, Ebu Hurejre, Ibn Omera, Aiše, Abdullaha b. Sa'da i Zejda b. Halida el-Džuhenija.

Ebu Isa kaže: Zejd b. Sabitov hadis je hasenun.[416]

Razišli su se u prenošenju ovog hadisa: Musa b. Ukbe i Ibrahim b. Ebu Nadr ga prenose kao merfu', dok ga neki prenose kao mevkuf-hadis.

Malik ga je prenio od Ebu Nadra, ali ga nije vezao (za Allahova Poslanika). Hadis koji se vezuje za Poslanika je pouzdaniji.

450. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Numejr, prenijevši od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Klanjajte u vašim kućama i ne pravite ih grobnicama."**[417]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[418]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَبْوَابُ الْوِتْرِ

٣٢٧. بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْوِتْرِ *

٤٥١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَاشِدٍ الزَّوْفِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُرَّةَ الزَّوْفِيِّ عَنْ خَارِجَةَ بْنِ حُذَافَةَ أَنَّهُ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: **إِنَّ اللَّهَ أَمَدَّكُمْ بِصَلَاةٍ هِيَ خَيْرٌ**

415 Iz ovog se hadisa da zaključiti, kao što tvrdi El-Mubarekfori, da je sve dobrovoljne namaze (nafile) osim bajrama, namaza prilikom pomračenja Sunca i Mjeseca i namaza za kišnu dovu, efdalnije i vrednije klanjati u kući nego u džamiji. Dok je sve obavezne (fard) namaze efdalnije klanjati u džamiji.

416 Zabilježili su ga u El-Kutubus-sitte svi osim Ibn Madže, ali u ovoj formi. "Namaz osobe je vredniji u njenoj kući osim propisanog."

417 I ovo se odnosi na dobrovoljne namaze, u što spadaju i namaski sunneti. Fard-namaze po mogućnosti treba klanjati isključivo u džamiji.

418 Zabilježili su ga Buharija i Muslim u *Sahihima*.

لَكُمْ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ. الْوِتْرُ جَعَلَهُ اللَّهُ لَكُمْ فِيمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى أَنْ يَطْلُعَ الْفَجْرُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو وَبُرَيْدَةَ وَأَبِي بَصْرَةَ صَاحِبِ رَسُول اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ خَارِجَةَ بْنِ حُذَافَةَ حَدِيثٌ غَرِيبٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ.

وَقَدْ وَهِمَ بَعْضُ الْمُحَدِّثِينَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ: عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَاشِدٍ الزُّرَقِيِّ وَهُوَ وَهَمٌ.

U ime Allaha Milostivoga, Samilosnog

POGLAVLJA O VITRU

327. O vrijednostima vitr-namaza

451. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs b. Sa'd, prenijevši od Jezida b. Ebu Habiba, on od Abdullaha b. Rašida ez-Zevfija, on od Abdullaha b. Ebu Murea ez-Zevfija, a on od Haridže b. Huzafea[419] da je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je** (jednom prilikom) **izišao pred nas i rekao: Allah vam je dodao** (još) **jedan namaz, on je za vas bolji od najbolje stoke[420]. To je vitr-namaz. Allah vam ga je učinio između jacijskog namaza i zore, dok se ne pojavi."**[421]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Hurejre, Abdullaha b. Amra, Burejde i Ebu Busrea, Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, prijatelja.

419 Haridže b. Huzafe je poznati ashab i znameniti kurejški konjanik, koga su poredili sa hiljadu drugih konjanika. Nakon Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti, živio je u Egiptu. Četrdesete godine po Hidžri ubio ga je neki haridžija, misleći od njega da je Amr b. As. Naime, trojica haridžija su se zavjetovala da će ubiti Aliju, Muaviju i Amra b. Asa. Svaki od njih trojice je krenuo na svoju stranu s ciljem da obavi zadatak. Ubijen je međutim, samo Alija, a umjesto Amra b. Asa ubijen je Haridže b. Huzafe.

420 Humru-neam su najbolja vrsta deva koje su bile najomiljeniji kapital u to vrijeme kod Arapa. To je, ustvari, aluzija na ovaj svijet i na sve što je na njemu, koji je ma koliko bio lijep i primamljiv, ipak, prolazan, dok dobra djela vječno traju.

421 Ebu Hanife je na osnovu ovog hadisa zauzeo stav da je vitr-namaz vadžib.

Ebu Isa kaže: Hadis Haridže b. Huzafea je garib[422]. Poznat nam je samo preko Jezida b. Ebu Habiba.

Neko je od muhaddisa napravio previd u ovome hadisu kada je kazao: Abdullah b. Rašid ez-Zureki, a to je previd.[423]

٣٢٨. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ الْوِتْرَ لَيْسَ بِحَتْمٍ *

٤٥٢. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاش أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَقَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: الْوِتْرُ لَيْسَ بِحَتْمٍ كَصَلَاتِكُمُ الْمَكْتُوبَةِ، وَلَكِنْ سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ فَأَوْتِرُوا يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَابْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَلِيٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ *

وَرَوَى سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَغَيْرُهُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: الْوِتْرُ لَيْسَ بِحَتْمٍ كَهَيْئَةِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ، وَلَكِنْ سُنَّةٌ سَنَّهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

٤٥٣. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ بندار أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ سُفْيَانَ.

وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاش.

وَقَدْ رَوَي مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ نَحْوَ رِوَايَةِ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ *

328. O tome da vitr nije obavezni (namaz)

452. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Obavijestio nas je Ebu Bekr b. Ajjaš; kaže: Nas je obavijestio Ebu Ishak, prenijevši od Asima b. Damrea, a on od Alije, da je rekao: Vitr nije obavezan kao što su vaši

422 Ovaj hadis je zabilježio i Hakim u Mustedreku i kazao da mu je sened pouzdan.
423 Pravilno je Abdullah b. Rašid ez-Zevfi.

propisani namazi. Njega je ustanovio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: **"Zaista je Allah neparan i voli neparan broj. Pa klanjajte vitr** (namaz sa neparnim brojem rekata), **o sljedbenici Kur'ana."** [424]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ibn Omera, Ibn Mesuda i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Alijin hadis je hasenun.[425]

Prenio je Sufjan es-Sevri i drugi od Ebu Ishaka, on od Asima b. Damrea, a on od Alije, da je kazao: "Vitr (namaz) nije obavezan u onoj formi u kojoj je obavezan propisani namaz, nego je on sunnet koji je ustanovio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."

453. O TOME NAM JE ISPRIČAO Bundar i kazao: Nas je obavijestio Abdur-Rahman b. Mehdi, prenijevši od Sufjana.

Ovo je pouzdanije od hadisa Ebu Bekra b. Ajjaša.

A prenio je i Mensur b. Mu'temir od Ebu Ishaka slično predaji Ebu Bekra b. Ajjaša.

٣٢٩. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ النَّوْمِ قَبْلَ الْوِتْرِ *

٤٥٤. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ عِيسَى ابْنِ أَبِي غرة عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ أَبِي ثَوْرٍ الْأَزْدِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: **أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أَنَامَ.**

قَالَ عِيسَى بْنُ أَبِي غرة: وَكَانَ الشَّعْبِيُّ يُوتِرُ أَوَّلَ اللَّيْلِ ثُمَّ يَنَامُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي ذَرٍّ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَأَبُو ثَوْرٍ الْأَزْدِيُّ اسْمُهُ حَبِيبُ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ.

وَقَدِ اخْتَارَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ:

---

424 Većina je islamskih učenjaka na temelju ovog hadisa stala na stanovište da vitr-namaz nije obavezan (vadžib), nego da je sunnet.

425 Zabilježili su ga još i Nesaija u Sunenu i Hakim u Mustedreku. Hakim ga ocjenjuje sahihom.

أَنْ لَا يَنَامَ الرَّجُلُ حَتَّى يُوتِرَ *

وَرُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ خَشِيَ مِنْكُمْ أَنْ لَا يَسْتَيْقِظَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ مِنْ أَوَّلِهِ. وَمَنْ طَمِعَ مِنْكُمْ أَنْ يَقُومَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، فَإِنَّ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ فِي آخِرِ اللَّيْلِ مَحْضُورَةٌ، وَهِيَ أَفْضَلُ.

٤٥٥. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ هَنَّادٌ قال أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *

329. O pokuđenosti spavanja prije (klanjanja) vitr-namaza

454. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Nas je obavijestio Zekerija b. Ebu Zaide, on je prenio od Israila, on od Isaa b. Ebu Garrea, on od Ša'bija, on od Ebu Sevra el-Ezdija, a on od Ebu Hurejre koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **mi je naredio da klanjam vitr-namaz prije nego što legnem da spavam."**[426]

Isa b. Ebu Garre veli: Eš-Ša'bi bi klanjao vitr-namaz s početka noći, potom bi spavao.

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ebu Zerra.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je u ovom obliku hasenun-garibun.[427]

Ebu Sevru el-Ezdiju je ime Habib b. Ebu Mulejke.

Neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i ostalih drže odabranim mišljenje da osoba ne treba spavati prije negoli klanja vitr-namaz.

Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Ko se boji da se neće probuditi na kraju noći, neka vitr-namaz klanja na njenom početku. A ko je u stanju ustati pred kraj noći, jer učenju Kur'ana na kraju noći prisustvuju meleki, to je efdalnije i bolje."

---

426 Buharija i Muslim bilježe od Ebu Hurejre da je kazao: "Moj prijatelj mi je preporučio tri stvari: da od svakog mjeseca postim po tri dana, da klanjam dva rekata duha namaza i da ne spavam prije nego što klanjam vitr-namaz." Muslim je iste ove riječi zabilježio i od Ebu Derdaa, a Nesaija od Ebu Zerra.
Ibn Hadžer el-Askalani smatra da je mustehab klanjati vitr-namaz prije spavanja, samo onome ko se boji da se kasnije neće moći probuditi. Nevevi kaže: Za onoga ko se može probuditi, bolje je i efdalnije da vitr-namaz klanja na kraju noći.

427 Buharija i Muslim su ga zabilježili u obliku koji smo već spomenuli, pod tačkom jedan.

455. O TOME NAM JE ISPRIČAO Hennad i kazao: Nas je obavijestio Ebu Muavija, prenijevši od A'meša, on od Ebu Sufjana, on od Džabira, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٣٣٠. بَاب مَا جَاءَ فِي الْوِتْرِ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ وَآخِرِهِ *

٤٥٦. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ أَخْبَرَنَا أَبُو حَصِينٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ عَنْ مَسْرُوقٍ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ عَنْ وِتْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: **مِنْ كُلِّ اللَّيْلِ. قَدْ أَوْتَرَ أَوَّلَهُ، وَأَوْسَطَهُ، وَآخِرَهُ. فَانْتَهَى وِتْرُهُ حِينَ مَاتَ فِي وجه السَّحَرِ**

قَالَ ابو عِيسَى: أَبُو حَصِينٍ اسْمُهُ عُثْمَانُ بْنُ عَاصِمٍ الْأَسَدِيُّ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَجَابِرٍ وَأَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ وَأَبِي قَتَادَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: الْوِتْرُ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ *

330. O vitru na početku i na kraju noći

456. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Ebu Bekr b. Ajjaš; kaže: Nas je obavijestio Ebu Hasin, prenijevši od Jahje b. Vessaba, a on od Mesruka **"da je pitao Aišu o vitr-namazu Vjerovjesnika,** sallallahu alejhi ve sellem, **pa je kazala: On je vitr-namaz klanjao u svakom dijelu noći, na početku, u sredini i na kraju. Pred samu smrt je vitr klanjao pred zoru."**[428]

Ebu Isa kaže: Ebu Hasinu je ime Osman b. Asim el-Esedi.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Džabira, Ebu Mesuda el-Ensarija i Ebu Katade.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.[429]

---

428 Ovaj hadis je jasan dokaz da je vitr-namaz dozvoljeno klanjati u svako doba noći, neposredno poslije jacije, u sredini i na kraju noći, s tim što ga je najefdalnije klanjati na kraju noći.

429 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte.

Odabrano mišljenje kod učenjaka je: Vitr-namaz je (efdalnije klanjati) na kraju noći.

٣٣١. بَاب مَا جَاءَ فِي الْوِتْرِ بِسَبْعٍ *

٤٥٧. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْجَزَّارِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوتِرُ بِثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً. فَلَمَّا كَبِرَ وَضَعُفَ أَوْتَرَ بِسَبْعٍ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أُمِّ سَلَمَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْوَتْرُ بِثَلَاثَ عَشْرَةَ، وَإِحْدَى عَشْرَةَ، وَتِسْعٍ، وَسَبْعٍ، وَخَمْسٍ، وَثَلَاثٍ، وَوَاحِدَةٍ.

قَالَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ: مَعْنَى مَا رُوِيَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوتِرُ بِثَلَاثَ عَشْرَةَ قَالَ: إِنَّمَا مَعْنَاهُ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً مَعَ الْوِتْرِ فَنُسِبَتْ صَلَاةُ اللَّيْلِ إِلَى الْوِتْرِ.

وَرَوَى فِي ذَلِكَ حَدِيثًا عَنْ عَائِشَةَ.

وَاحْتَجَّ بِمَا رُوِيَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: أَوْتِرُوا يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ. قَالَ: إِنَّمَا عَنَى بِهِ قِيَامَ اللَّيْلِ، يَقُولُ: إِنَّمَا قِيَامُ اللَّيْلِ عَلَى أَصْحَابِ الْقُرْآنِ *

331. O vitr-namazu od sedam (rekata)

457. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Ebu Muavija, prenijevši od A'meša, on od Amra b. Murrea, on od Jahje b. Džezzara, a on od Ummu Seleme koja je kazala: **"Vjerovjesnik,**

sallallahu alejhi ve sellem **je klanjao trinaest rekata vitr-namaza, a kada je ostario i fizički oslabio, klanjao je sedam rekata vitr-namaza."**[430]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Aiše, r.a.

Ebu Isa kaže: Ummu Selemin hadis je hasenun.[431]

Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je vitr klanjao, trinaest, jedanaest, devet, sedam, pet, tri i jedan rekat.[432]

Ishak b. Ibrahim[433] kaže: To što se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi da je klanjao trinaest rekata vitra ima značenje da je on skupa sa vitrom klanjao trinaest rekata noćnog namaza, tako da je noćni namaz pripisan vitru.

O tome je on prenio hadis od Aiše.

On to temelji i na onome što je preneseno od Vjerovjesnika, salla- llahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Pa klanjajte vitr, o sljedbenici Kur'ana."

On je kazao: To se odnosi na noćni namaz, jer je, veli on, noćni namaz prisutan samo kod sljedbenika Kur'ana.

٣٣٢. بَاب مَا جَاءَ فِي الْوِتْرِ بِخَمْسٍ *

٤٥٧. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُور أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: **كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً، يُوتِرُ مِنْ ذَلِكَ بِخَمْسٍ لَا يَجْلِسُ فِي شَيْءٍ مِنْهُنَّ إِلَّا فِي آخِرِهِنَّ.**

---

430 Prema mišljenju El-Mubarekforija u ovih trinaest rekata se ubrajaju noćni namaz i vitr, a čak i sabahski sunneti. To potvrđuju i sljedeći hadisi: Buharija bilježi sa senedom od Aiše: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem bi tokom noći klanjao trinest rekata, a potom bi nakon što bi čuo ezan klanjao dva rekata sabahskog sunneta."

Također Buharija bilježi od Aiše da je kazala: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem bi u toku noći klanjao ukupno trinaest rekata, u to je spadao noćni namaz, vitr-namaz i dva rekata sabahskog sunneta."

U Muslimovoj predaji ovog hadisa stoji: "Klanjao bi deset rekata noćne nafile, jedan rekat vitr-namaza i dva rekata sabahskog sunneta (nakon toga), to je ukupno trinaest rekata."

431 Zabilježio ga je i Nesaija u *Sunenu.*

432 Ovo podrazumijeva vitr skupa sa noćnim namazom. Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* i Ebu Davud u *Sunenu* bilježe od Abdullaha b. Ebu Kajsa, koji je prenio od Aiše sljedeće: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je prakticirao klanjati: četiri rekata noćnog namaza i tri vitra, šest rekata noćnog namaza i tri vitra, osam rekata noćnog i tri vitra i deset rekata noćnog namaza i tri vitra. Nije nikada (skupa sa vitrom) klanjao više od trinaest, niti manje od sedam rekata."

433 Ishak b. Ibrahim je ustvari Ishak b. Rahivejh.

فَإِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ قَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي أَيُّوبَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ: الْوِتْرَ بِخَمْسٍ وَقَالُوا: لَا يَجْلِسُ فِي شَيْءٍ مِنْهُنَّ إِلَّا فِي آخِرِهِنَّ.

332. O vitr-namazu od pet rekata

457. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur; kaže: Obavijestio nas je Abdullah b. Numejr; kaže: nas je obavijestio Hišam b. Urve, prenijevši od svoga oca, a on od Aiše koja je kazala: **"Noćni namaz Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **iznosio je trinaest rekata. Od toga bi pet rekata klanjao kao vitr-namaz. Na njima ne bi sjedao, osim na kraju. Kada bi muezin završio ezan** (za sabah), **ustao bi i klanjao dva kraća rekata** (sunneta)."[434]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ebu Ejuba.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.[435]

Neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i kasnije, smatraju da vitr-namaz treba klanjati pet rekata. Ne treba, vele oni, sjedati nigdje osim na kraju.

٣٣٣. بَاب مَا جَاءَ فِي الْوِتْرِ بِثَلَاثٍ *

٤٥٨. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْحَارِثِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوتِرُ بِثَلَاثٍ، يَقْرَأُ فِيهِنَّ بِتِسْعِ سُوَرٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ. يَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ بِثَلَاثِ سُوَرٍ، آخِرُهُنَّ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.

---

434 Sve spomenute predaje upućuju na to da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije uvijek klanjao isti broj rekata vitr-namaza. Nekada je klanjao samo jedan rekat, u većini slučajeva tri, a ovaj hadis ukazuje na to da je klanjao i pet rekata-vitr-namaza, ne sjedajući, osim na kraju. Sve su ovo jasni dokazi da kod vitr-namaza nije decidno određen broj rekata, nego da se ovaj namaz može obaviti na više načina i sa različitim brojem rekata.

435 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

وَفِي الْبَاب عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ وَعَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي أَيُّوبَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ.

وَيُرْوَى أَيْضًا عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

هَكَذَا رَوَى بَعْضُهُمْ فَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنْ أُبَيٍّ.

وَذَكَرَ بَعْضُهُمْ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أُبَيٍّ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَقَدْ ذَهَبَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ إِلَى هَذَا، وَرَأَوْا أَنْ يُوتِرَ الرَّجُلُ بِثَلَاثٍ.

قَالَ سُفْيَانُ: إِنْ شِئْتَ أَوْتَرْتَ بِخَمْسٍ، وَإِنْ شِئْتَ أَوْتَرْتَ بثلاث، وَإِنْ شِئْتَ أَوْتَرْتَ بِرَكْعَةٍ.

قَالَ سُفْيَانُ: وَالَّذِي أَسْتَحِبُّ: أَنْ أُوتِرَ بِثَلَاثِ رَكَعَاتٍ.

وَهُوَ قَوْلُ ابْنِ الْمُبَارَكِ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ.

٤٥٩. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ الطَّالَقَانِيُّ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ: كَانُوا يُوتِرُونَ بِخَمْسٍ وَبِثَلَاثٍ وَبِرَكْعَةٍ، وَيَرَوْنَ كُلَّ ذَلِكَ حَسَنًا.

333. O vitr-namazu od tri rekata

458. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Ebu Bekr b. Ajjaš, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Harisa[436], a on od Alije, da je rekao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi vitr-namaz klanjao tri rekata. Na njima bi proučio devet sura iz reda El-Mufessal. Učio bi na svakom rekatu po tri sure. Posljednja od njih bi bila (Kul-huvallahu ehad)."**[437]

436 Haris b. Abdullah el-A'ver je pristalica Alije, šiija. Šabij i Ibn Medini ga drže lažljivcem.

437 U predaji ovog hadisa, koju bilježi Ahmed b. Hanbel u Musnedu, stoji da je Ahmedov šejh (učitelj) Esved b. Amr rekao: "Na prvom rekatu bi učio sure Elhakumu-tekasuru, Inna enzelnahu, i Iza zul-ziletil-erdu zilzaleha. Na dugom rekatu bi učio Vel-asri, Inna A'tajana kel kevser i Iza džae. Na trećem rekatu bi učio: Kul ja ejju hel-Kafirun, Tebbet-jeda i Kul-huvallahu ehad.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Imrana b. Husajna, Aiše, Ibn Abbasa, Ebu Ejuba, Abdur-Rahmana b. Ebza i Ubejja b. Ka'ba.

Prenosi se, također, od Abdur-Rahmana b. Ebza, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[438]

Neki su prenijeli ovako, s tim što nisu spomenuli od Ubejja.

Neki su spomenuli od Abdur-Rahmana b. Ebza od Ubejja.[439]

Ebu Isa kaže: Neki se učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugih drže ovoga. Oni smatraju da osoba treba klanjati tri rekata vitr-namaza.

Sufjan kaže: Ukoliko želiš možeš klanjati pet, možeš tri, a možeš i jedan rekat vitr-namaza.[440]

Sufjan kaže: Mustehab je klanjati tri rekata vitr-namaza.

Ovo je stav Ibn Mubareka i učenjaka iz Kufe.

459. ISPRIČAO NAM JE Seid b. Ja'kub et-Talekani; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Zejd, on je prenio od Hišama, on od Muhammeda b. Sirina koji je kazao: Klanjali su (ashabi i tabi'ini) vitr-namaz od pet rekata, od tri rekata i od jednog rekata, i sve su to smatrali dobrim.

٣٣٤. بَاب مَا جَاءَ فِي الْوِتْرِ بِرَكْعَةٍ *

٤٦٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ فَقُلْتُ: أُطِيلُ فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ؟ فَقَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ، وَكَانَ يُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ وَالْأَذَانُ فِي أُذُنِهِ.

---

438 Hadis koji Abdur-Rahman b. Ebza prenosi izravno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bilježe Nesaija, Tahavija, Ahmed i Abd b. Humejd. Učenjaci su se razišli u tome da li je Abdur-Rahman b. Ebza bio ashab, i je li on mogao hadise izravno slušati od Poslanika ili nije, ili je, pak, on hadise od Poslanika preuzimao preko Ubejja b. Ka'ba. Buharija, Ibn Hadžer, Tahavija i drugi učenjaci tvrde da je on bio ashab, te da je hadise preuzimao izravno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

439 U El-Kutubus-sitte su zabilježili svi, osim Tirmizije, od Abdur-Rahmana b. Ebza, a on od Ubejja b. Ka'ba, sljedeće: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je na vitr-namazu učio Sebbihisme rabbikel-a'la, Kul ja ejjuhel-kafirun i Kul-huvallahu ehad.

440 Bilježe Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u Sunenima od Ebu Ejuba el-Ensarije da je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vitr-namaz je obaveza svakom sljedbeniku islama. Pa ko želi da vitr-namaz klanja od pet rekata, neka klanja, ko želi da ga klanja od tri rekata, neka klanja, a ko želi da klanja samo jedan rekat vitr-namaza, neka klanja."

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَجَابِرٍ وَالْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي أَيُّوبَ وَابْنِ عَبَّاسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ: رَأَوْا أَنْ يَفْصِلَ الرَّجُلُ بَيْنَ الرَّكْعَتَيْنِ وَالثَّالِثَةِ، يُوتِرُ بِرَكْعَةٍ.

وَبِهِ يَقُولُ مَالِكٌ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ *

334. O vitr-namazu od jednog rekata

460. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Zejd, on je prenio od Enesa b. Sirina[441] koji je kazao: Upitao sam Ibn Omera rekavši: Hoću li duljiti klanjanje dva rekata sabahskih sunneta? On reče: **"Vjerovjesnik**, sallallahu alejhi ve sellem **bi noćni namaz** (nafile) **klanjao dva po dva rekata. Klanjao bi jedan rekat vitr-namaza, a dva rekata sabahskog sunneta bi klanjao nabrzinu** (na taj način ih klanja) **onaj koji začuje ikamet."**[442]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Džabira, Fadla b. Abbasa, Ebu Ejuba i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.[443]

Prema njemu postupaju neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i tabi'ina. Oni drže da osoba treba (selamom) razdvojiti dva rekata od trećeg, i klanjati jedan rekat vitr-namaza.

Tako misle: Malik, Šafija, Ahmed i Ishak.

٣٣٥. بَاب مَا جَاءَ مَا يُقْرَأُ فِي الْوِتْرِ *

٤٦١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ

---

441 Enes b. Sirin je rođeni brat poznatog učenjaka iz generacije tabi'ina Muhammeda b. Sirina.

442 Na temelju ovog hadisa su Ebu Jusuf, Muhammed i Šafija ustvrdili da je lijepo (mustehab) da se kod noćnog namaza, nafile, selam predaje nakon svaka dva rekata, a da je dozvoljeno klanjati samo jedan rekat vitr-namaza.
U ovome hadisu Ibn Omer veli da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sabahske sunnete kratko i tako nabrzinu, kao što ih klanja osoba koja začuje ikamet pa se poboji da ne zakasni na fard.

443 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

ابْن عَبَّاس قَالَ: **كَانَ رسول الله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْوِتْرِ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ فِي رَكْعَةٍ رَكْعَةٍ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَائِشَةَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أُبَيِّ بْنِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ قَرَأَ فِي الْوِتْرِ فِي الرَّكْعَةِ الثَّالِثَةِ بِالْمُعَوِّذَتَيْنِ وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.

وَالَّذِي اخْتَارَهُ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ أَنْ يَقْرَأَ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. يَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ مِنْ ذَلِكَ بِسُورَةٍ *

٤٦٢. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ الْبَصْرِيُّ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْحَرَّانِيُّ عَنْ خُصَيْفٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: سَأَلْت عَائِشَةَ، بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ يُوتِرُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ: **كَانَ يَقْرَأُ فِي الْأُولَى بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَفِي الثَّانِيَةِ بِقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَفِي الثَّالِثَةِ بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَعَبْدُ الْعَزِيزِ هَذَا هُوَ وَالِدُ ابْنِ جُرَيْجٍ صَاحِبِ عَطَاءٍ.

وَابْنُ جُرَيْجٍ اسْمُهُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ جُرَيْجٍ.

وَقَدْ رَوَى يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *

335. Šta se uči na vitr-namazu

461. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Šerik, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa da je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je na vitr-namazu učio Sebbihisme Rabbikel-a'la, Kul ja ejjuhel-Kafirun i Kul- huvallahu ehad, na svakom rekatu po jednu suru."**[444]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Aiše, Abdur-Rahmana b. Ebza, on od Ubejja b. Ka'ba, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ebu Isa kaže: Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je na vitr-namazu na trećem rekatu učio Muavezetejn i Kul-huvallahu ehad.

Ono što većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i onih poslije njih, drži odabranim, jeste da treba učiti Sebbihisme Rabbikel-a'la, Kul jaejjuhel-Kafirun i Kul huvallahu ehad, i to na svakom rekatu po jednu od tih sura.

462. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim b. Habib b. Šehid el-Basri; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Seleme el-Harrani, on je prenio od Husajfa, on od Abdul-Aziza b. Džurejdža, koji je rekao: **"Pitao sam Aišu: Šta je Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **učio na vitr-namazu, pa je kazala: Na prvom rekatu je učio Sebbihisme Rabbikel-a'ala, na drugom Kul ja ejjuhel-Kjafirun, a na trećem Kul huvallahu ehad i Muavezetejn."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.[445]

Abdul-Aziz je otac Ibn Džurejdžov[446] a učenik Ataov.

Ibn Džurejdžu je ime Abdul Melik b. Abdul-Aziz b. Džurejdž.

Ovaj hadis je prenio Jahja b. Seid el-Ensari, od Amrea, on od Aiše, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

---

444 Na osnovu ovog i njemu sličnih hadisa je Ebu Hanife ustvrdio da se vitr-namaz sastoji isključivo od tri rekata. Prema njemu se ne može klanjati ni više a ni manje od tri rekata vitr-namaza.

445 Prema mišljenju El-Mubarekforija, sporno je da li se ovaj hadis može smatrati hasenom iz dva razloga: 1) Abdul-Aziz b. Džurejdž hadise nije slušao od Aiše, i 2) u senedu ovog hadisa se nalazi ravija Husajf koji je pred kraj života posenilio, pa se ne zna sigurno je li Muhammed b. Seleme ovaj hadis od njega preuzeo prije ili poslije tog stanja.

446 Ibn Džurejdž je poznati fihski učenjak i sakupljač hadisa iz Mekke. Umro je 150. godine po Hidžri. Ibn Džurejdž kaže: Pred Ata b. Ebu Rebbahom sam učio sedamnaest godina.

٣٣٦. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقُنُوتِ فِي الْوِتْرِ *

٤٦٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ عَنْ أَبِي الْحَوْرَاءِ قَالَ: قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ: **عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ فِي الْوِتْرِ: اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ، وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الْحَوْرَاءِ السَّعْدِيِّ وَاسْمُهُ رَبِيعَةُ بْنُ شَيْبَانَ.

وَلَا نَعْرِفُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْقُنُوتِ فِي الْوِتْرِ شَيْئًا أَحْسَنَ مِنْ هَذَا.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْقُنُوتِ فِي الْوِتْرِ: فَرَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ الْقُنُوتَ فِي الْوِتْرِ فِي السَّنَةِ كُلِّهَا، وَاخْتَارَ الْقُنُوتَ قَبْلَ الرُّكُوعِ.

وَهُوَ قَوْلُ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَإِسْحَقُ وَأَهْلُ الْكُوفَةِ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَنَّهُ كَانَ لَا يَقْنُتُ إِلَّا فِي النِّصْفِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، وَكَانَ يَقْنُتُ بَعْدَ الرُّكُوعِ. وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى هَذَا. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ *

336. O kunut dovi u vitr-namazu

463. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebul-Ahves, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Burejda b. Ebu Merjema[447], a on od Ebul -Havraa koji je kazao da je Hasan b. Ali rekao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **me naučio riječi koje ja izgovaram na vitr-namazu: Allahu! Uputi me na pravi put sa onima koje si uputio. Zaštiti me sa onima koje si zaštitio. Učini me Tebi bliskim sa onima koje Si Sebi bliskim učinio. Blagoslovi me u onome što Si mi podario. Sačuvaj me zla u onome što Si odredio, jer Ti što god hoćeš možeš i niko Tvoju odredbu ne može predrugojačiti. Ne može biti ponižen onaj koga Ti štitiš. Naš Gospodaru, Ti si Blagoslovljen i Uzvišen."**

Na ovu temu je hadis prenesen i od Alije.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun[448], u ovom obliku nam je poznat samo preko Ebul-Havraa es-Sa'dija, a ime mu je Rebi'a b. Šejban.

Nije nam ništa vezano za kunut-dovu od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno od ovoga.

Učenjaci su se razišli u pogledu kunut-dove na vitr-namazu. Abdullah b. Mesud smatra da kunut-dovu na vitr-namazu treba učiti tokom cijele godine i da je treba učiti prije ruku'a.

Ovo je stav nekih učenjaka, među kojima su Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Ishak i učenjaci iz Kufe.[449]

Preneseno je od Alije b. Ebu Taliba da on nije učio kunut-dove osim u drugoj polovini ramazana. On je kunut dovu učio poslije ruku'a.

Neki učenjaci zastupaju ovakav stav. Među njima su Šafija i Ahmed.

---

447 Burejd b. Ebu Merjem es-Seluli el-Basri je pouzdan ravija. Umro je 144. godine po Hidžri.

448 Zabilježili su ga još i Ebu Davud, Nasaija i Ibn Madže u *Sunenima.*

449 Ebu Hanife smatra da se kunut-dova u vitr-namazu uči tokom cijele godine, da je treba proučiti prije ruku'a na trećem rekatu i da treba prije učenja kunut-dove izgovoriti tekbir i podići ruke.
Ovakav stav on temelji na hadisu koji bilježi Ibn Madže od Ubejja b. Ka'ba, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kunut-dovu na vitrama učio (na trećem rekatu) prije ruku'a, i na hadisu koji bilježi Buharija u Sahihu u poglavlju El-Megazi: Neki je čovjek upitao Enesa, r.a, da li se kunut-dova uči poslije ruku'a, ili nakon završetka učenja, pa je rekao-nakon završetka učenja.

٣٣٧. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَنَامُ عَنِ الْوِتْرِ أَوْ يَنْسَاهُ *

٤٦٤. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ نَامَ عَنِ الْوِتْرِ أَوْ نَسِيَهُ فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَ وَإِذَا اسْتَيْقَظَ** *

٤٦٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **مَنْ نَامَ عَنْ وِتْرِهِ فَلْيُصَلِّ إِذَا أَصْبَحَ.**

وَهَذَا أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ.

قَالَ: سَمِعْت أَبَا دَاوُدَ السِّجْزِيَّ يَعْنِي سُلَيْمَانَ بْنَ الْأَشْعَثِ يَقُولُ: سَأَلْتُ أَحْمَدَ ابْنَ حَنْبَلٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ فَقَالَ: أَخُوهُ عَبْدُ اللَّهِ لَا بَأْسَ بِهِ.

قَالَ: و سَمِعْت مُحَمَّدًا يَذْكُرُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ ضَعَّفَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، و قَالَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ثِقَةٌ.

قَالَ: وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْكُوفَةِ إِلَى هَذَا الْحَدِيثِ و قَالُوا: يُوتِرُ الرَّجُلُ إِذَا ذَكَرَ وَإِنْ كَانَ بَعْدَ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ *

337. O osobi koja prespava ili zaboravi vitr-namaz

464. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Veki'; kaže: Nas je obavijestio Abdur-Rahman b. Zejd b. Eslem[450], prenijevši od svoga oca, on od Ata'a b. Jesara, a on od Ebu Seida el-Hudrija, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko prespava vitr-namaz ili ga zaboravi, neka ga klanja kada se sjeti ili kada se probudi."**[451]

---

450 Abdu-Rahman b. Zejd b. Eslem je, po ocjeni Ahmeda b. Hanbela, Alije b. Medinija, Nesaije i drugih, slab ravija.

451 Većina islamskih učenjaka, među kojima su i Ebu Hanife, Evzaija, Šafija, Malik, Ishak i Ahmed b. Hanbel i drugi, smatraju da vitr-namaz, ukoliko se propusti iz zaborava ili se,

465. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Zejd b. Eslem, prenijevši od svoga oca da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko prespava vitr-namaz neka** (ga) **klanja nakon što se u jutro probudi."**

Ebu Isa kaže: Ovo je pouzdanije od prvog hadisa.[452]

(Tirmizija) kaže: Čuo sam Ebu Davuda es-Sidžzija tj. Sulejmana b. Eš'-asa kada veli: Pitao sam Ahameda b. Hanbela o Abdur-Rahmanu b. Zejdu b. Eslemu, pa je kazao: Njegov brat Abdullah je solidan.

A čuo sam Muhammeda kada je, spominjući da je Alija b. Abdullah okarakterisao Abdur-Rahmana b. Zejda b. Eslema kao slabog raviju, rekao: Abdullah b. Zejd b. Eslem je pouzdan ravija.

Neki su se učenjaci iz Kufe držali ovog hadisa. Oni su kazali: Osoba će klanjati vitr-namaz onda kada se sjeti, pa makar to bilo i nakon izlaska sunca.

Ovako misli Sufjan es-Sevri.

٣٣٨. بَاب مَا جَاءَ فِي مُبَادَرَةِ الصُّبْحِ بِالْوِتْرِ *

٤٦٦. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَادِرُوا الصُّبْحَ بِالْوِتْرِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٤٦٧. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ يَحْيَى

---

pak, prespi, treba naklanjati, s tim što se razilaze u pogledu vremena do koga se može naklanjavati.

Šafija, Ahmed b. Hanbel i drugi smatraju da se vitr-namaz može naklanjavati sve dotle dok se ne klanja sabah.

Ibrahim en-Nehai smatra da se vitr-namaz može naklanjavati i poslije sabaha, sve do izlaska sunca.

Ša'bi, Ata, Hasan el-Basri, Mudžahid, Hammad b. Ebu Sulejman i drugi smatraju da se vitr-namaz može naklanjavati i poslije sabaha, a i poslije izlaska sunca, sve do podne. Ovaj stav je u skladu sa navedenim hadisima.

452 Prvi hadis je prenesen od Abdur-Rahmana b. Zejda b. Eslema, koji je, kao što je već istaknuto, slab ravija, dok je drugi prenesen od njegova brata Abdullaha b. Zejda b. Eslema, koji je, po ocjeni Buharije pouzdan ravija.

بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَوْتِرُوا قَبْلَ أَنْ تُصْبِحُوا** *

٤٦٨. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ رسول الله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ فَقَدْ ذَهَبَ كُلُّ صَلَاةِ اللَّيْلِ وَالْوِتْرُ. فَأَوْتِرُوا قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: وَسُلَيْمَانُ بْنُ مُوسَى قَدْ تَفَرَّدَ بِهِ عَلَى هَذَا اللَّفْظِ.

وَرُوِي عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: لَا وِتْرَ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ. لَا يَرَوْنَ الْوِتْرَ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ *

338. O tome da vitr treba klanjati prije sabaha

466. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Jahja b. Zekerija b. Ebu Zaide; kaže: Nas je obavijestio Ubejdullah, prenijevši od Nafi'a, a on od Ibn Omera da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Klanjajte vitr prije sabahskog namaza."**[453]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

467. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Ali el-Hallal; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Jahje b. Ebu Kesira, on od Ebu Nadrea, a on od Ebu Seida el-Hudrija da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Klanjajte vitr-namaz prije zore."**[454]

468. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ibn Džurejdž, on je prenio od Sulejmana b. Musa'a, on od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "**Kada se pojavi zora, prošla je svaka vrsta noćnog namaza i vitr. Zato vitr-namaz klanjajte prije zore.**"

453 Bilježi ga i Ebu Davud u *Sunenu*.
454 Bilježe ga u El-Kutubus-sitte svi, osim Buharije i Ebu Davuda.

Ebu Isa kaže: Sulejman b. Musa ga sam prenosi sa ovim tekstom.

Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: “Nema vitra poslije sabahskog namaza.”[455]

Tako vele i mnogi učenjaci, kao što su Šafija, Ahmed i Ishak. Oni drže da se vitr ne može klanjati poslije sabaha.

٣٣٩. بَاب مَا جَاءَ لَا وِتْرَانِ فِي لَيْلَةٍ *

٤٦٨. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا مُلَازِمُ بْنُ عَمْرٍو قال حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَدْرٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا وِتْرَانِ فِي لَيْلَةٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الَّذِي يُوتِرُ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ ثُمَّ يَقُومُ مِنْ آخِرِهِ: فَرَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: نَقْضَ الْوِتْرِ، وَقَالُوا: يُضِيفُ إِلَيْهَا رَكْعَةً وَيُصَلِّي مَا بَدَا لَهُ ثُمَّ يُوتِرُ فِي آخِرِ صَلَاتِهِ، لِأَنَّهُ لَا وِتْرَانِ فِي لَيْلَةٍ. وَهُوَ الَّذِي ذَهَبَ إِلَيْهِ إِسْحَقُ.

وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ: إِذَا أَوْتَرَ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ مِنْ آخِرِهِ: فَإِنَّهُ يُصَلِّي مَا بَدَا لَهُ، وَلَا يَنْقُضُ وِتْرَهُ، وَيَدَعُ وِتْرَهُ عَلَى مَا كَانَ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ و احمد وَابْنِ الْمُبَارَكِ. وَهَذَا أَصَحُّ، لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ صَلَّى بَعْدَ الْوِتْرِ *

٤٦٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مُوسَى الْمَوَائِيِّ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أُمِّهِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي

455 Zabilježio ga je Muhammed b. Nasr u djelu *Kijamul-lejli* od Ebu Seida el-Hudrija, međutim, u njegovu senedu se nalazi Ebu Harun el-Abdi, koga Šu’be smatra slabim ravijom, dok ga El-Dževzedžani smatra lašcem.

بَعْدَ الْوِتْرِ رَكْعَتَيْنِ.

وَقَدْ رُوِيَ نَحْوُ هَذَا عَنْ أَبِي أُمَامَةَ وَعَائِشَةَ وَغَيْرِ وَاحِدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

*

339. O tome da se u jednoj noći ne mogu klanjati dva vitr-namaza

468. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Obavijestio nas je Mulazim b. Amr i kazao: Meni je ispričao Abdullah b. Bedr, prenijevši od Kajsa b. Talka b. Alije, a on od svoga oca, koji je kazao: Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada veli: **"Ne mogu se klanjati dva vitra u jednoj noći."**[456]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun[457].

Učenjaci su se razišli u pogledu onoga koji na početku noći klanja vitr-namaz, a pred kraj noći klanja nafilu[458]. Neki iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i učenjaka poslije njih smatraju da će on time anulirati vitr (koji je klanjao) na taj način što će klanjati još jedan rekat i pridodati ga vitru. Nakon toga će klanjati koliko želi rekata nafile i na kraju klanjati vitr-namaz, pošto se ne mogu klanjati dva vitra u jednoj noći. Ovo je stav Ishaka.

Neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi, smatraju da osoba ukoliko klanja vitr na početku noći i nakon toga legne da spava, pa se pri kraju noći probudi i klanja nafilu, to neće anulirati (klanjani) vitr-namaz, zato ga neće ponovo klanjati. Ovo je

---

456 Ibnul-Arebi u djelu Aridatul-Ahvezi kaže: To znači da neće ponavljati vitr-namaz onaj ko ga je jedanput klanjao, ukoliko je poslije vitr-namaza klanjao još kakvu nafilu.

457 Zabilježili su ga svi u El-Kutubus-sitte, osim Ibn Madže.

458 O tome kako će postupiti onaj koji, nakon što je klanjao vitr-namaz želi klanjati još nafile, sporno je među islamskim učenjacima. Neki, među kojima je i Sufjan es-Sevri, smatraju da će on klanjati prvo jedan rekat, koji će u nijetu pripojiti klanjanom vitr-namazu i preobraziti ga iz neparnog u parni namaz, potom će klanjati nafile koliko još želi i nakon toga klanjati vitr-namaz. Time je vitr-namaz učinio posljednjim namazom, a nije klanjao dva vitra u istoj noći, jer je prvi poništen.
Većina učenjaka smatra da osoba nakon što klanja vitr-namaz, može klanjati nafile koliko želi i ne mora poslije toga ponovo klanjati vitr-namaz, ako ga je već jednom klanjala. Po mišljenju El-Mubarekforija, ovo je ispravan stav

stav Sufjana es-Sevrija, Malika b. Enesa, Ahmeda i Ibn Mubareka. Ovo je ispravnije, jer je u više predaja preneseno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao (nafilu) poslije vitr-namaza.

469. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Mesade, prenijevši od Mejmuna b. Musaa el-Mevaija, on od Hasana, a on od svoje majke Ummu Seleme: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi** (katkada) **poslije vitr-namaza klanjao dva rekata** (nafile)."[459]

Slično ovome je preneseno i od Ebu Umame, Aiše i mnogih drugih, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٣٤٠.بَاب مَا جَاءَ فِي الْوِتْرِ عَلَى الرَّاحِلَةِ *

٤٧٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ سَعِيدِ ابْنِ يَسَارٍ قَالَ: **كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ فِي سَفَرٍ فَتَخَلَّفْتُ عَنْهُ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ؟ فَقُلْتُ أَوْتَرْتُ. فَقَالَ: أَلَيْسَ لَكَ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حسنة؟ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوتِرُ عَلَى رَاحِلَتِهِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ إِلَى هَذَا، وَرَأَوْا أَنْ يُوتِرَ الرَّجُلُ عَلَى رَاحِلَتِهِ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَا يُوتِرُ الرَّجُلُ عَلَى الرَّاحِلَةِ. وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ، نَزَلَ فَأَوْتَرَ عَلَى الْأَرْضِ. وَهُوَ قَوْلُ بَعْضِ أَهْلِ الْكُوفَةِ *

459 Osim Tirmizije zabilježili su ga i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* i Ibn Madže u *Sunenu*.

340. O klanjanju vitr-namaza na jahalici

470. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Malik b. Enes, prenijevši od Ebu Bekra b. Omera b. Abdur-Rahmana, a on od Seida b. Jesara koji je kazao: **"Bio sam sa Ibn Omerom na jednom putovanju, pa sam izostao iza njega. Gdje si bio, reče on. Klanjao sam vitr-namaz, odgovorih, a on će na to: Zar ti u Allahovu Poslaniku,** sallallahu alejhi ve sellem, **nemaš najbolji uzor? Ja sam vidio Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **gdje vitr-namaz klanja na svojoj jahalici."**[460]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ibn Abbasa.[461]

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.

Neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi postupaju po ovome (hadisu). Oni smatraju da osoba vitr-namaz može obaviti na svojoj jahalici. Ovakav stav zastupaju Šafija, Ahmed i Ishak.

Neki učenjaci vele: Osoba ne može vitr-namaz klanjati na svojoj jahalici. Ona, kada bude htjela da obavi vitr-namaz, mora sići sa svoje jahalice i klanjati ga na zemlji. Ovakav stav zastupaju neki učenjaci iz Kufe.[462]

٣٤١. بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الضُّحَى *

٤٧١. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ فُلَانِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ عَمِّهِ ثُمَامَةَ بْنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ صَلَّى الضُّحَى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً بَنَى اللَّهُ لَهُ قَصْرًا مِنْ ذَهَبٍ فِي الْجَنَّةِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ هَانِئٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَنُعَيْمِ ابْنِ هَمَّارٍ وَأَبِي ذَرٍّ وَعَائِشَةَ وَأَبِي أُمَامَةَ وَعُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السُّلَمِيِّ وَابْنِ أَبِي أَوْفَى وَأَبِي سَعِيدٍ وَزَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ وَابْنِ عَبَّاسٍ.

---

460 Ovaj hadis je dokaz da je vitr-namaz dozvoljeno obaviti na jahalici, a analogno tome i u bilo kom drugom prevoznom sredstvu, na način kako je to klanjaču najpogodnije i najlakše.

461 Zabilježen je u El-Kutubus-sitte.

462 Prema mišljenju Abdur-Rahmana el-Mubarekforija, ovo je i stav Ebu Hanife.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَس حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ *

٤٧٢. حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: **مَا أَخْبَرَنِي أَحَدٌ أَنَّهُ رَأَى رسول الله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى، إِلَّا أُمَّ هَانِئٍ، فَإِنَّهَا حَدَّثَتْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ بَيْتَهَا يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ فَاغْتَسَلَ فَسَبَّحَ ثَمَانَ رَكَعَاتٍ، مَا رَأَيْتُهُ صَلَّى صَلَاةً قَطُّ أَخَفَّ مِنْهَا، غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَكَأَنَّ أَحْمَدَ رَأَى أَصَحَّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثَ أُمِّ هَانِئٍ.

وَاخْتَلَفُوا فِي نُعَيْمٍ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: نُعَيْمُ بْنُ خَمَّار، و قَالَ بَعْضُهُمْ: ابْنُ هَمَّار، وَيُقَالُ ابْنُ هَبَّار، وَيُقَالُ ابْنُ هَمَّامٍ، وَالصَّحِيحُ ابْنُ هَمَّار.

وَأَبُو نُعَيْمٍ وَهِمَ فِيهِ فَقَالَ: ابْنُ خمار وَأَخْطَأَ فِيهِ ثُمَّ تَرَكَ فَقَالَ: نُعَيْمٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَخْبَرَنِي بِذَلِكَ عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ *

٤٧٣. حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ السِّمْنَانِيُّ أَخْبَرَنَا محمد بن الحسين أَخْبَرَنَا أَبُو مُسْهِرٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ عَيَّاش عَنْ بَحِيرِ ابْنِ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْن مَعْدَانَ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ أَوْ أَبِي ذَرٍّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَنِ اللَّهِ تبارك و تعالي أَنَّهُ قَالَ: **ابْنَ آدَمَ ارْكَعْ لِي أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ أَكْفِكَ آخِرَهُ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ *

وَقَدْ رَوَى وَكِيعٌ وَالنَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَئِمَّةِ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ نَهَّاسِ بْنِ قَهْمٍ، وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِهِ *

٤٧٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الْبَصْرِيُّ أَخْبَرَنَا زيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ نَهَّاسِ بْنِ قَهْمٍ عَنْ شَدَّادٍ أَبِي عَمَّارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ حَافَظَ عَلَى شُفْعَةِ الضُّحَى غُفِرَ لَهُ ذُنُوبُهُ، وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ.**

٤٧٥. حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَغْدَادِيُّ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ مَرْزُوقٍ عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى حَتَّى نَقُولَ لَا يَدَعُ، وَيَدَعُهَا حَتَّى نَقُولَ لَا يُصَلِّي.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ *

341. O Duha-namazu[463]

471. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb Muhammed b. Ala; kaže: Nas je obavijestio Junus b. Bukejr, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka i kazao: Ispričao mi je Musa b. Fulan b. Enes, prenijevši od svoga amidže Sumame b. Enesa b. Malika, a on od Enesa b. Malika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko bude klanjao dvanaest rekata duha-namaza, Allah će mu u Džennetu sagraditi dvorac od zlata."**[464]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ummihane, Ebu Hurejre, Nuajma b. Hemmara, Ebu Zerra, Aiše, Ebu Umame, Utbea b. Abdus-Sulemija, Ibn Ebu Evfaa, Ebu Seida, Zejda b. Erkama i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je garibun, samo nam je poznat ovim putem.[465]

472. ISPRIČAO NAM JE Ebu Musa Muhammed b. Musenna; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Dža'fer; kaže: Nas je obavijestio Šu'be, prenijevši od Amra b. Murrea, on od Abdur-Rahmana b. Ebu

463 Duha-namaz je posebna vrsta dobrovoljnog namaza koja se klanja prije podne-namaza. Bedrudin el-Ajni kaže da je njegovo pravo vrijeme od momenta kada sunce pređe četvrtinu neba pa do podne.

464 Prema mišljenju El-Mubarekforija, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikada klanjao više od dvanaest rekata duha namaza. Sa njim je u tome saglasan i Bedrudin el-Ajni.

465 Nevevi ovaj hadis svrstava među daif (slabe) hadise.

Lejle, koji je kazao: **"Niko me osim Ummihane nije obavijestio da je vidio Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kako klanja duha-namaz. Ona je ispričala da je Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **na dan oslobođenja Mekke ušao u njenu kuću, okupao se i klanjao osam rekata** (duha-namaza). **Nikada ga ranije nisam vidjela da je klanjao kraće** (rekate), **ali je ipak upotpunjavao ruku' i sedždu."**[466]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun. Ahmed smatra da je hadis Ummihane nešto najpouzdanije na ovu temu.

Razišli su se u pogledu Nuajmovog punog imena. Neki kažu da je on Nuajm b. Hammar, neki da je Ibn Hemmar, kaže se i Ibn Hebbar, i Ibn Hemmam. Ispravno je Ibn Hemmar.

Neki je (ravija) napravio previd kada je rekao za Ebu Nuajma, Ibn Hammar, i u tome je pogriješio. Potom je izostavio riječ (Ebu) i kazao da je prenio Nuajm od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. O ovome me je obavijestio Abd b. Humejd, prenijevši od Ebu Nuajma.

473. ISPRIČAO NAM JE Ebu Dža'fer es-Simnani; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Husejn; kaže: Nas je obavijestio Ebu Mushir; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Ajjaš, prenijevši od Behira b. Sa'da, on od Halida b. Ma'dana, on od Džubejra b. Nufejra, on od Ebu Derdaa i Ebu Zerra, njih dvojica od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on od Uzvišenog Allaha dž.š. da je kazao: **"Sine Ademov, klanjaj isključivo radi Mene četiri rekata na početku dana, Ja ću zadovoljiti tvoje potrebe u preostalom dijelu dana."**[467]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun.[468]

Veki', Nadr b. Šumejl i mnogi drugi hadiski učenjaci su ovaj hadis prenijeli od Nehhasa b. Kahma. I nama je poznat samo preko njega.

---

466 Ibn Ebu Šejbe bilježi od Huzejfe da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjajući duha-namaz učio dugo. To ukazuje na to da bi nekada, ovisno od situacije, duha -namaz klanjao nabrzinu, učeći kratko, a nekada bi opet oduljio sa učenjem.
Iz hadisa koji bilježi Muslim preko Ikrime b. Halida od Ummihane da se vidjeti da je ovu vrstu nafile Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvi put klanjao na dan oslobođenja Mekke. Ummihana veli: "Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Mekku, klanjao je osam rekata (dobrovoljnog namaza). Vidjevši to, ja sam rekla: Kakav je ovo namaz? Rečeno je: Ovo je duha-namaz."

467 Tirmizija i Ebu Davud smatraju da se ova četiri rekata odnose na duha-namaz. Neki vele da se odnose na sabahske sunnete i farde.

468 Munziri tvrdi da je u primjerku rukopisa Tirmizijine zbirke hadisa koji je on posjedovao, Tirmizija ovaj hadis ocijenio kao hasenun-garibun.

474. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdul-Ala el-Basri; kaže: Nas je obavijestio Zejd b. Zurej', on je prenio od Nehhasa b. Kahma, on od Šeddada Ebu Ammara, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko bude redovno klanjao dva rekata duha-namaza, bit će mu oprošteni grijesi kada bi ih imao koliko morske pjene."**[469]

475. ISPRIČAO NAM JE Zijad b. Ejub el-Bagdadi; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Rebi'a, on je prenio od Fudajla b. Merzuka, on od Atijea el-Avfija, a on od Ebu Seida el-Hudrija koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi** (jedan period) **redovno klanjao duha-namaz da bismo pomislili da ga više nikada neće propustiti, a onda bi prestao sa njegovim klanjanjem, da bismo pomislili da ga više nikada neće ni klanjati."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.[470]

٣٤٢. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عِنْدَ الزَّوَال

٤٧٦. حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ أَبِي الْوَضَّاحِ هُوَ أَبُو سَعِيدٍ الْمُؤَدِّبُ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ: **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي أَرْبَعًا بَعْدَ أَنْ تَزُولَ الشَّمْسُ، قَبْلَ الظُّهْرِ وَقَالَ: إِنَّهَا سَاعَةٌ تُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَأُحِبُّ أَنْ يَصْعَدَ لِي فِيهَا عَمَلٌ صَالِحٌ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَأَبِي أَيُّوبَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ بَعْدَ الزَّوَالِ لَا يُسَلِّمُ إِلَّا فِي آخِرِهِنَّ

---

469 Ovaj hadis je slab jer se u njegovu senedu nalazi ravija Nehhas b. Kahm, koji je po ocjeni El-Mubarekforija, slab.

470 Zabilježio ga je i Hakim u *Mustedreku.*

342. O (dobrovoljnom) namazu u podne

476. ISPRIČAO NAM JE Ebu Musa Muhammed b. Musenna; kaže: Obavijestio nas je Ebu Davud et-Tajalisi; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Muslim b. Ebul-Veddah, a on je Ebu Seid El-Mueddib, on je prenio od Abdul-Kerima el-Džezerija, on od Mudžahida, a on od Abdullaha b. Saiba: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi, nakon što se sunce makne sa zenita, a prije podnevskog namaza, klanjao četiri rekata i kazao: To je momenat kada se otvaraju nebeska vrata, pa želim da mi se u njemu uzdigne dobro djelo."**[471]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije i Ebu Ejuba.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Saiba je hasenun-garibun.[472]

Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi klanjao četiri rekata nakon zenita, i samo bi selam predao nakon njihova završetka.

٣٤٣. بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْحَاجَةِ *

٤٧٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى بْنِ يَزِيدَ الْبَغْدَادِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَكْرٍ عَنْ فَائِدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ إِلَى اللَّهِ حَاجَةٌ أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِنْ بَنِي آدَمَ، فَلْيَتَوَضَّأْ فَلْيُحْسِنِ الْوُضُوءَ ثُمَّ لِيُصَلِّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ لِيُثْنِ عَلَى اللَّهِ وَلْيُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ لِيَقُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ لَا تَدَعْ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَّجْتَهُ، وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا

471 Iraki smatra de je ovdje riječ o zasebnoj vrsti dobrovoljnog namaza od četiri rekata, osim podnevskog sunneta koji se zove salatuz-zeval, a koji se klanja nakon što se sunce makne sa zenita.

472 Zabilježio ga je i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu.*

أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَفِي إِسْنَادِهِ مَقَالٌ. فَائِدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ. وَفَائِدٌ هُوَ أَبُو الْوَرْقَاءِ *

343. O namazu za želju i potrebu

477. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Isa b. Jezid el-Bagdadi; kaže: Obavijestio nas je Abdullah b. Bekr es-Sehmi; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Munir, prenijevši od Abdullaha b. Bekra, on od Faida b. Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Ebu Evfaa, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko bude imao kakvu želju ili potrebu kod Allaha, dž.š, ili kod nekoga od ljudi, neka lijepo i temeljito uzme abdest, potom neka klanja dva rekata, zatim, neka, nakon pohvale Allahu** (učenja Et-tehijjatu) **i donošenja salavata na Vjerovjesnika,** sallallahu alejhi ve sellem, **rekne: Nema Boga osim Allaha-Blagoga i Plemenitog. Slava Allahu, Gospodaru Velikoga prijestolja, i: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Ja Te molim da mi omogućiš činjenje djela koja će mi omogućiti Tvoju milost i djela koja će mi garantovati Tvoj oprost, izobilje svakog dobra i sigurnost i spas od svakog grijeha. Ne ostavljaj mi ni jedan grijeh a da ga ne oprostiš, niti ijednu brigu a da je ne otkloniš, niti ijednu želju i potrebu koja je u okviru Tvoga zadovoljstva a da je ne ispuniš, o Najmilostiviji."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun[473], o njegovu senedu se diskutovalo. Faid b. Abdur-Rahman je smatran slabim ravijom hadisa. Faid je Ebul-Veruka'.

٣٤٤. بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الِاسْتِخَارَةِ *

٤٧٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الِاسْتِخَارَةَ

473 El-Munziri u djelu *Et-Tergibu vet-Terhibu* veli da su ovaj hadis, zabilježili Tirmizija i Ibn Madže, oba od Faida b. Abdur-Rahmana Ebul-Veruka'a koji je, prema njegovom mišljenju, ravija koga su odbacili. Ibn Adijj kaže, i pored toga što je on slab ravija, od njega su se hadisi preuzimali i zapisivali.

فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ، يَقُولُ: إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ. اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعِيشَتِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، او قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي، وَآجِلِهِ فَيَسِّرْهُ لِي، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعِيشَتِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ. قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْن مَسْعُودٍ وَأَبِي أَيُّوبَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرٍ حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الْمَوَالِي وَهُوَ شَيْخٌ مَدِينِيٌّ ثِقَةٌ رَوَى عَنْهُ سُفْيَانُ حَدِيثًا وَقَدْ رَوَى عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَئِمَّةِ.

344. O namazu istihare[474]

478. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Abdur-Rahman b. Ebu Mevali, on je prenio od Muhammeda b. Munkedira, a on od Džabira b. Abdullaha koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **nas je podučavao istihari namazu za sva pitanja i poslove kao što nas je podučavao nekoj suri iz Kur'ana. Govorio je: Kada neko od vas nešto htjedne, neka klanja dva rekata dobrovoljnog namaza, zatim neka nakon toga rekne: Allahu! Ja na bazi Tvoga znanja, od Tebe tražim najbolji izbor, i molim Te Tvojom**

474 Istihara namaz je posebna vrsta dobrovoljnog namaza (nafile) koji se klanja u situacijama kada osoba ima namjeru uraditi neki posao i želi da joj Allah, dž.š, pomogne u donošenju prave odluke. U tom slučaju će klanjati dva rekata i dovom koja je spomenuta u hadisu zamoliti Allaha, dž.š, da joj omogući odabir koji će za nju biti hajr.

moći i tražim od Tvoje dobrote, jer si Ti u stanju a ja nisam, Ti znaš a ja ne znam, Ti si onaj Koji poznaje sve tajne. Allahu! Ukoliko je prema Tvome znanju ova stvar (posao) **dobra za mene, za moju vjeru, moj život i moj krajnji ishod, ili je kazao, i sada i kasnije, olakšaj mi ga a potom mi ga blagoslovi. A ukoliko je prema Tvome znanju ova stvar** (posao) **loša za mene, moju vjeru, moj život i moj krajnji ishod (ili je kazao) i sada i kasnije, odvrati ga od mene i mene od njega odvrati i odredi mi ono što je za mene dobro, pa ma u čemu ono bilo, a potom me učini zadovoljnim njime. Veli: Ovdje će spomenuti svoju želju i potrebu."**[475]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Masuda i Ebu Ejuba.

Ebu Isa kaže: Džabirov hadis je hasenun-sahihun-garibun[476], nije nam poznat osim preko Abdur-Rahmana b. Ebu Mevalija, a on je pouzdan i jedan je od medinskih šejhova (učenjaka). Od njega je Sufjan prenio jedan hadis. Od Abdur-Rahmana su i mnogi imami prenijeli hadise.

٣٤٥. بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ التَّسْبِيحِ *

٤٧٩. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ الْعُكْلِيُّ أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ قال حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ مَوْلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاس: يَا عَمِّ أَلَا أَصِلُكَ أَلَا أَحْبُوكَ أَلَا أَنْفَعُكَ؟ قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: يَا عَمِّ صَلِّ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةٍ. فَإِذَا انْقَضَتِ الْقِرَاءَةُ فَقُلْ: اللَّهُ أَكْبَرُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً قَبْلَ أَنْ

475 Prema hadisu koji bilježi Ibn Sunni od Enesa b. Malika lijepo je istiharu namaz ponavljati do sedam puta, a nakon sedmog puta postupiti prema onome čemu nam srce teži. Enes b. Malik kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada imaš kakvu važnu stvar ili posao, traži Allahov izbor (klanjajući istiharu namaz) do sedam puta, a onda postupi prema onome čemu ti teži tvoje srce, to je za tebe hajr (dobro)". El-Mubarekfori veli da u senedu ovog hadisa ima prekida i da se on ne može koristiti kao valjan argument.
Nevevi i drugi učenjaci smatraju da je lijepo (mustehab) na prvom rekatu poslije Fatihe učiti Kul ja ejjuhel-kafirun, a na drugom Kul huvallahu ehad.

476 Zabilježio ga je i Buharija u *Sahihu.*

تَرْكَعَ، ثُمَّ ارْكَعْ فَقُلْهَا عَشْرًا، ثُمَّ ارفَعْ رَأْسَكَ فَقُلْهَا عَشْرًا، ثُمَّ اسْجُدْ فَقُلْهَا عَشْرًا، ثُمَّ ارْفَعْ رَأْسَكَ فَقُلْهَا عَشْرًا، ثُمَّ اسْجُدِ الثَّانِيَةَ فَقُلْهَا عَشْرًا، ثُمَّ ارْفَعْ رَأْسَكَ فَقُلْهَا عَشْرًا قَبْلَ أَنْ تَقُومَ، فَذالك خَمْسٌ وَسَبْعُونَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ وهِيَ ثَلَاثُ مِائَةٍ فِي أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ. فَلَوْ كَانَتْ ذُنُوبُكَ مِثْلَ رَمْلِ عَالِجٍ لَغَفَرَهَا اللَّهُ لَكَ. قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقُولَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ؟ قَالَ: فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَقُولَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ فَقُلْهَا فِي جُمْعَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَقُولَهَا فِي جُمُعَةٍ ،فَقُلْهَا فِي شَهْرٍ. فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُ لَهُ حَتَّى قَالَ فَقُلْهَا فِي سَنَةٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي رَافِعٍ

٤٨٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ قال حَدَّثَنِي إِسْحَقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ أُمَّ سُلَيْمٍ غَدَتْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: عَلِّمْنِي كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ فِي صَلَاتِي. فَقَالَ: كَبِّرِي اللَّهَ عَشْرًا، وَسَبِّحِي اللَّهَ عَشْرًا، وَاحْمَدِيهِ عَشْرًا، ثُمَّ سَلِي مَا شِئْتِ. يَقُولُ: نَعَمْ نَعَمْ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَالْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي رَافِعٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرُ حَدِيثٍ فِي صَلَاةِ التَّسْبِيحِ وَلَا يَصِحُّ مِنْهُ كَبِيرُ شَيْءٍ.

وَقَدْ رَأَى ابْنُ الْمُبَارَكِ وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ صَلَاةَ التَّسْبِيحِ وَذَكَرُوا الْفَضْلَ فِيهِ.

٤٨١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الضبي أَخْبَرَنَا أَبُو وَهْبٍ قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْمُبَارَكِ عَنِ الصَّلَاةِ الَّتِي يُسَبَّحُ فِيهَا فَقَالَ: يُكَبِّرُ ثُمَّ يَقُولُ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ

وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ، ثُمَّ يَقُولُ: خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ ثُمَّ يَتَعَوَّذُ وَيَقْرَأُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَفَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَسُورَةً، ثُمَّ يَقُولُ: عَشْرَ مَرَّاتٍ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ ثُمَّ يَرْكَعُ فَيَقُولُهَا عَشْرًا، ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ فَيَقُولُهَا عَشْرًا، ثُمَّ يَسْجُدُ فَيَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ فَيَقُولُهَا عَشْرًا، ثُمَّ يَسْجُدُ الثَّانِيَةَ فَيَقُولُهَا عَشْرًا، يُصَلِّي أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ عَلَى هَذَا .فَذَلِكَ خَمْسٌ وَسَبْعُونَ تَسْبِيحَةً فِي كُلِّ رَكْعَةٍ. يَبْدَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ بِخَمْسَ عَشْرَةَ تَسْبِيحَةً ثُمَّ يَقْرَأُ ثُمَّ يُسَبِّحُ عَشْرًا فَإِنْ صَلَّى لَيْلًا فَأَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ يُسَلِّمَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ. وَإِنْ صَلَّى نَهَارًا فَإِنْ شَاءَ سَلَّمَ وَإِنْ شَاءَ لَمْ يُسَلِّمْ.

قَالَ أَبُو وَهْبٍ: وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ هو بْنُ أَبِي رِزْمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ قَالَ: يَبْدَأُ فِي الرُّكُوعِ بِسُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، وَفِي السُّجُودِ بِسُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى ثَلَاثًا، ثُمَّ يُسَبِّحُ التَّسْبِيحَاتِ.

قَالَ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ: أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ زَمْعَةَ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ وَهُوَ ابْنُ أَبِي رِزْمَةَ قَالَ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ: إِنْ سَهَا فِيهَا ايُسَبِّحُ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ عَشْرًا عَشْرًا؟ قَالَ: لَا إِنَّمَا هِيَ ثَلَاثُ مِائَةِ تَسْبِيحَةٍ *

345. O tespih-namazu

479. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb Muhammed b. Ala; kaže: Obavijestio nas je Zejd b. Hubab el-Ukli; kaže: Nas je obavijestio Musa b. Ubejde[477] i kazao: Obavijestio me je Seid b. Ebu Seid[478], štićenik Ebu

477 Musa b. Ubejde b. Nešit er-Rebzi Ebu Abdul-Aziz el-Medeni je slab ravija. Pripadao je šestoj generaciji ravija hadisa.

478 Za Seida b. Ebu Seida je Ibn Hadžer el-Askalani u djelu *Takribu-tehzib* kazao da je nepoznat (medžhul) ravija, dok je u djelu *Tehzibu-tehzib* istakao kako ga je Ibn Hibban svrstao među pouzdane ravije.

Bekra b. Muhammeda b. Amra b. Hazma, on je prenio od Ebu Rafi'a, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Abbasu. **"Amidža, zar ne želiš da s tobom održavam rodbinsku vezu, zar ne želiš da ti dam poklon, zar ne želiš da ti nekakvu korist učinim? Kako da ne želim, Allahov Poslaniče, reče on. Poslanik će na to: Amidža! Klanjaj četiri rekata (dobrovoljnog namaza); na svakom od njih uči Fatihu i Suru. Nakon završetka učenja, a prije nego što odeš na ruku', reci: Allahu Ekber vel-Hamdulillahi ve subhanallahi, petnaest puta. Zatim idi na ruku' i na ruku'u to reci deset puta. Potom podigni glavu sa ruku'a i reci to deset puta. Onda idi na** (prvu) **sedždu i na njoj to reci deset puta. Potom podigni glavu i reci isto deset puta, zatim idi** (na drugu) **sedždu i na njoj reci isto deset puta. Zatim podigni glavu i reci isto deset puta prije negoli ustaneš. To je ukupno sedamdeset i pet** (puta) **na svakom rekatu, a tri stotine** (puta) **na sva četiri rekata. Kada bi tvoji grijesi bili kao pješčani brežuljci, Allah bi ti ih oprostio. On reče: Allahov Poslaniče! A ko je to ustanju izgovarati svaki dan? On će na to: Ukoliko ga nisi u mogućnosti izgovarati svaki dan, onda jednom sedmično. A ako nisi u stanju, ni jednom sedmično, onda jednom u mjesecu. Neprestano mu tako govoraše, sve dok ne reče: Izgovori to makar jednom u godini."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun, (jer je došao samo) preko Ebu Rafi'a.[479]

480. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed b. Musa; kaže: Obavijestio nas je Abdullah b. Mubarek; kaže: Nas je obavijestio Ikrime b. Ammar i kazao: Ispričao mi je Ishak b. Abdullah b. Ebu Talha, prenijevši od Enesa b. Malika: **"Ummu Sulejm se obratila Vjerovjesniku,** sallallahu alejhi ve sellem, **rekavši: Pouči me riječima koje ću izgovarati na namazu, pa je kazao: Deset puta veličaj Allaha, dž.š,** (izgovarajući Allahu ekber), **deset puta Ga slavi** (izgovarajući Subhanallah) **i deset puta Mu se zahvali** (izgovarajući El-Hamdulillahi), **a onda traži što želiš. On Allah) će reći: Da, da (**bit će ti uslišano)."[480]

---

479 Sujutija kaže da je Ibn Dževzi ovaj hadis uvrstio među apokrifne hadise, ocjenjujući Musaa b. Ubejdea er-Rebzija lašcem. Sujutija kaže: Iako je ovaj hadis slab, on nije slab do te mjere da bi se mogao okvalifikovati apokrifnim. Musaa b. Ubejdea, učenjaci ocjenjuju slabim ravijom, ali ga ne drže lašcem.

480 Iraki smatra da se ovaj hadis ne odnosi na tespih-namaz. Ebu Ja'la u *Musnedu* i Taberanija u djelu *Ed-Dua'* bilježe hadis u kome stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Ummi Sulejm kazao: "Ummu Sulejm, kada budeš klanjala obavezne namaze, reci: Slava Allahu, (Subhanallah) deset puta...."

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa, Abdullaha b. Amra, Fadla b. Abbasa i Ebu Rafi'a.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-garibun.

Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, više ha- disa o tespih-namazu, većina ih je nepouzdana.

Ibn Mubarek i drugi učenjaci su prenijeli (hadise) o tespih-namazu i spomenuli u njima njegovu vrijednost.

481. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Abde ed-Dabij'; kaže: Nas je obavijestio Ebu Vehb i kazao: Pitao sam Abdullaha b. Mubareka o namazu u kome se izgovara tespih, pa je kazao: **Osoba izgovori** (početni) **tekbir, a onda rekne: Neka je slava Tebi, Allahu, i neka Ti je hvala. Blagoslovljeno je Tvoje ime i uzvišen je Tvoj spomen, nema drugog boga osim Tebe. Potom će petnaest puta reći: Slava i hvala pripadaju Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći. Poslije toga će zatražiti utočište od prokletog šejtana, proučiti: U ime Allaha Milostivoga, Samilosnog, Fatihu i suru, a onda deset puta izgovoriti: Subhanallahi vel-hamdulillahi vela ilahe illellahu vallahu ekber, potom će otići na ruku', i na ruku'u to izgovoriti deset puta. Zatim će podići glavu sa ruku'a i to isto izgovoriti deset puta. Zatim će otići na** (prvu) **sedždu i izgovoriti ga deset puta. Onda će podići glavu sa sedžde i izgovoriti to deset puta, zatim će ponovo otići na** (drugu) **sedždu i to izgovoriti deset puta. Klanjat će četiri rekata na ovaj način, a to je sedamdeset i pet veličanja** (tespiha) **na svakom rekatu. Na svakom rekatu će** (tespih) **započeti sa petnaest puta. Onda će proučiti** (Kur'an) **pa tespih izgovoriti deset puta. Ukoliko klanja noću, volio bih da selam predaje poslije svaka dva rekata. A ukoliko klanja danju, ako to želi, može predati selam** (nakon drugog rekata), **a i ne mora ako ne želi.**

Ebu Vehb kaže: Obavijestio me je Abdul-Aziz, a on je sin Ebu Rizmea, on je prenio od Abdullaha koji je kazao: Na ruku'u će prvo izgovoriti Subhane Rabbijel-Azim, tri puta, a na sedždi Subhane Rabbijel-A'la tri puta, a iza njih će izgovorati (spomenute) tespihe.

Ahmed b. Abde je kazao: Nas je obavijestio Vehb b. Zum'a i kazao: Obavijestio me je Abdul-Aziz, a on je sin Ebu Rizmea, i kazao: Rekao sam Abdullahu b. Mubareku: a ukoliko osoba zaboravi, da li će riječi slave (tespih) nadoknaditi na sedždama po deset puta? Ne, reče on: Ovaj namaz se sastoji iz tri stotine tespiha (izgovaranja riječi slave).

٣٤٦. بَاب مَا جَاءَ فِي صِفَةِ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

٤٨٢. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قال حَدَّثَنِي أَبُو أُسَامَةَ عَنْ مِسْعَرٍ وَالْأَجْلَحِ وَمَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ: **قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا السَّلَامُ عَلَيْكَ قَدْ عَلِمْنَا، فَكَيْفَ الصَّلَاةُ عَلَيْكَ؟ قَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.**

قَالَ مَحْمُودٌ: قَالَ أَبُو أُسَامَةَ: وَزَادَنِي زَائِدَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: وَنَحْنُ نَقُولُ: وَعَلَيْنَا مَعَهُمْ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَأَبِي حُمَيْدٍ وَأَبِي مَسْعُودٍ وَطَلْحَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَبُرَيْدَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَارِجَةَ، وَيُقَالُ ابْنُ جَارِيَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي لَيْلَى كُنْيَتُهُ أَبُو عِيسَى. وَأَبُو لَيْلَى اسْمُهُ يَسَارٌ *

346. O opisu salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

482. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan i kazao: Ispričao mi je Ebu Usame, on je prenio od Mis'ara[481], Edžleha[482] i Malika b. Migvela, oni od Hakema b. Utejbea, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, a on od Ka'ba b. Udžrea, koji je kazao: **"Rekli smo: Allahov Poslaniče, što se tiče selama, znamo kako ćemo ti ga nazivati, a kako ćemo na tebe donositi slavat? On reče: Recite: Allahu! Blagoslovi Muhammeda i**

481 Mis'ar b. Kudam.

482 Edžleh b. Abdullah b. Hudžijje je iskren ravija koji je pripadao šiijskom mezhebu. Spada u sedmu generaciju ravija hadisa.

njegovu porodicu isto onako kao što si blagoslovio Ibrahima. Ti si uistinu Onaj koji je slavljen i hvale vrijedan. I daj beriket Muhammedu i njegovoj porodici kao što si dao beriket Ibrahimu, Ti si uistinu slavljen i hvale vrijedan."[483]

Mahmud veli da je Ebu Usame kazao: Pa mi je dodao Zaide, prenijevši od A'meša, on od Hakema, a on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle koji je rekao: Mi govorimo: I na nas sa njima.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Ebu Humejda, Ebu Mesuda, Talhe, Ebu Seida, Burejde, Zejda b. Haridže, a kaže se i Ibn Džarije i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: hadis Ka'ba b. Udžrea je hasenun-sahihun.[484]

Abdur-Rahmanu b. Ebi Lejli[485] je bio nadimak po djetetu Ebu Isa. Ebu Lejli je ime Jesar.

٣٤٧. بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *

٤٨٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ ابْنُ عَثْمَةَ قَال: حَدَّثَنِا مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ الزَّمْعِيُّ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كَيْسَانَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ شَدَّادٍ أَخْبَرَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **أَوْلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَرُوِي عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا وَكَتَبَ لَهُ بِهَا عَشْرَ حَسَنَاتٍ *

---

483 U Muslimovoj predaji ovog hadisa stoji: "Uzvišeni Allah nam je naredio da na tebe donosimo salavate, pa kako i na koji način ćemo to činiti? Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je nakon toga zašutio, da smo poželjeli da nije ni upitan, a onda je kazao: Recite! Allahu, blagoslovi Muhammeda i njegovu porodicu kao što si...."

484 Zabilježen je u *El-Kutubus-sitte.*

485 Abdur-Rahman b. Ebu Lejla el-Ensari el-Evsi je sin poznatog ashaba Ebu Lejle el-Ensarija, kome je ime Jesar. Zatekao je oko 120 ashaba.

٤٨٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا.**

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَعَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ وَعَمَّارٍ وَأَبِي طَلْحَةَ وَأَنَسٍ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَرُوِي عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَغَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ قَالُوا: صَلَاةُ الرَّبِّ الرَّحْمَةُ، وَصَلَاةُ الْمَلَائِكَةِ الِاسْتِغْفَارُ *

٤٨٤. حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ سُلَيْمَانُ بْنُ مسلمٍ الْبَلْخِيُّ الْمَصَاحِفِيُّ أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ عَنْ أَبِي قُرَّةَ الْأَسَدِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: **إِنَّ الدُّعَاءَ مَوْقُوفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ حَتَّى تُصَلِّيَ عَلَى نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** *

قَالَ ابو عِيسَى: وَالْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ يَعْقُوبَ وَهُوَ مَوْلَى الْحُرَقَةِ. وَالْعَلَاءُ هُوَ مِنَ التَّابِعِينَ سَمِعَ مِنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَغَيْرِهِ.

وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَعْقُوبَ وَالِدُ الْعَلَاءِ وَهُوَ مِنَ التَّابِعِينَ سَمِعَ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ.

وَيَعْقُوبُ هُوَ مِنْ كِبَارِ التَّابِعِينَ قَدْ أَدْرَكَ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ وَرَوَى عَنْهُ *

٤٨٥. حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ بن عبد العظيم الْعَنْبَرِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ عَنِ الْعَلَاءِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضى الله عنه: لَا يَبِعْ فِي سُوقِنَا إِلَّا مَنْ تَفَقَّهَ فِي الدِّينِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

347. O vrijednostima donošenja salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

482. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Halid b. Asme[486] i kazao: Ispričao nam je Musa b. Jakub ez-Zem'ijj[487]; kaže: Ispričao mi je Abdullah b. Kejsan da ga je obavijestio Abdullah b. Šeddad, prenijevši od Abdullaha b. Mesuda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Najveće će pravo** (na moj šefa'at), **i meni će na Sudnjem danu biti najbliži oni koji na mene budu najviše donosili salavate."**[488]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.[489]

Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Ko na mene donese jedan salavat, Allah će na njega donijeti deset, i upisat će mu se deset dobrih djela."

483. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Dža'fer, on je prenio od Ala'a b. Abdur-Rahmana, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko na mene donese jedan salavat, Allah će na njega donijeti deset."**

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdur-Rahmana b. Avfa, Amira b. Rebia, Ammara, Ebu Talhe, Enesa i Ubejja b. Ka'ba.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[490]

Preneseno je od Sufjana es-Sevrija i mnogih drugih učenjaka da su kazali: Gospodarevo donošenje salavata je (ustvari Njegova) milost, a donošenje salavata od strane meleka je (njihovo) traženje oprosta.

---

486 Muhammed b. Halid b. Asme el-Hanefi el-Basri je iskren ravija, ali je bio sklon pogreškama. Pripadao je desetoj generaciji ravija hadisa. Ibn Hadžer smatra da mu je Asme bila majka.

487 Musa b. Jakub ez-Zem'ijj Ebu Muhammed el-Medeni je različito ocijenjen od strane hadiskih učenjaka. Ibn Hadžer smatra da je on iskren kao ravija, s tim što je loše pamtio. Ibn Mein ga smatra pouzdanim ravijom. Nesaija za njega veli da kao ravija nije jak. Alija b. Medini ga smatra slabim ravijom koji je puno protivuriječio pouzdanim ravijama hadisa.

488 Darekutnija bilježi od Ammara b. Jasira da mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ammare! Allah će zadužiti posebnog meleka, koji će poslije moje smrti stajati pored moga mezara i prenositi mi salavate od mojih sljedbenika, tako da neće niko od mog ummeta izgovoriti salavat na mene, a da on neće kazati: taj i taj sin tog i tog donosi salavat na tebe. Potom će Uzvišeni Allah za svaki njegov salavat na njega donijeti deset."

489 Bilježi ga i Ibn Hibban u *Sahihu.*

490 Zabilježio ga je i Muslim u Sahihu i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima.*

484. ISPRIČAO NAM JE Ebu Davud Sulejman b. Muslim el-Belhi el-Musahifijj; kaže: nas je obavijestio Nadr b. Šumejl, on je prenio od Ebu Kurrea el-Esedija, on od Seida b. Musejjeba, a on od Omera b. Hattaba koji je kazao: Dova se zadržava između nebesa i zemlje, ništa od nje neće biti uzdignuto sve dok ne doneseš salavat na tvoga Vjero- vjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ebu Isa kaže: Ala b. Abdur-Rahman je sin Jakubov, a bio je štićenik el-Hurekaa. Ala je tabi'in. Slušao je (hadise) od Enesa b. Malika i drugih. Abdur-Rahman b. Ja'kub je otac Alaov, on je također tabi'in. Slu- šao je (hadise) od Ebu Hurejre i Ebu Seida el-Hudrija.

Jakub je stariji tabi'in koji je zatekao Omera b. Hattaba i prenio od njega.

485. ISPRIČAO NAM JE Abbas b. Abdul-Azim el-Anberi; kaže: Nas je obavijestio Abdur-Rahman b. Mehdi, on je prenio od Malika b. Enesa, on od Alaa b. Abdur-Rahmana b. Ja'kuba, on od svoga oca, a on od svoga djeda, koji je kazao da je Omer b. Hattab rekao: **"Neka u našoj čaršiji ne trguju, osim oni koji poznaju i razumiju vjeru."**

Ovaj hadis je hasenun-garibun.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ابواب الْجُمُعَةِ *

٣٤٨ . بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ *

٤٨٦ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عن النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ. فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي لُبَابَةَ وَسَلْمَانَ وَأَبِي ذَرٍّ وَسَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ وَأَوْسِ بْنِ أَوْسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى : حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

U ime Allaha Milostivoga Samilosnog.

Poglavlja o Džumi

348. Vrjednost Džume namaza

486. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Mugire b. Abdur-Rahman, on je prenio od Ebu Zinada, on od A'redža, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Najbolji dan u kome se sunce rađa je petak. U njemu je stvoren Adem, u njemu je uveden u Džennet, u njemu je izveden iz njega i neće se desiti Kijametski dan, osim u petak."**[491]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Lubabe, Selmana, Ebu Zerra, Sa'da b. Ubadea i Evsa b. Evsa.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[492]

٣٤٩. بَاب مَا جَاءَ فِي السَّاعَةِ الَّتِي تُرْجَى فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ *

٤٨٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّبَّاحِ الْهَاشِمِيُّ الْبَصْرِيُّ أَخْبَرَنَا عُبدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ الْحَنَفِيُّ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ وَرْدَانَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: **الْتَمِسُوا السَّاعَةَ الَّتِي تُرْجَى فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَى غَيْبُوبَةِ الشَّمْس.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ.

وَمُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ يُضَعَّفُ، ضَعَّفَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ. وَيُقَالُ لَهُ

491 Adem a.s. nije istjeran iz Dženneta kao što je slučaj sa Iblisom. On je s ciljem izveden, da bi se na Zemlji rađao ljudski rod, i da bi se iz okvira ljudskog roda pojavili Allahovi poslanici.

492 Bilježe ga i Muslim u *Sahihu* i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

حَمَّادُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ. وَيُقَالُ هُوَ أَبُو إِبْرَاهِيمَ الْأَنْصَارِيُّ، وَهُوَ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ.

وَرَأى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ: أَنَّ السَّاعَةَ الَّتِي تُرْجَى فِيهَا بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَى أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ أَحْمَدُ: أَكْثَرُ الْأَحَادِيثِ فِي السَّاعَةِ الَّتِي تُرْجَى فِيهَا إِجَابَةُ الدَّعْوَةِ أَنَّهَا بَعْد صَلَاةِ الْعَصْرِ، وَتُرْجَى بَعْدَ زَوَالِ الشَّمْس *

٤٨٨. حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَغْدَادِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْمُزَنِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يَسْأَلُ اللَّهَ الْعَبْدُ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهُ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيَّةُ سَاعَةٍ هِيَ؟ قَالَ: حِينَ تُقَامُ الصَّلَاةُ إِلَى الِانْصِرَافِ مِنْهَا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي مُوسَى وَأَبِي ذَرٍّ وَسَلْمَانَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ وَأَبِي لُبَابَةَ وَسَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

٤٨٩. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ. فِيهِ خُلِقَ آدَمُ. وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ. وَفِيهِ أُهْبِطَ مِنْهَا. وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يُصَلِّي فَيَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ.**

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَلَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ فَذَكَرْتُ لَهُ هَذَا الْحَدِيثَ فَقَالَ: أَنَا أَعْلَمُ بِتِلْكَ السَّاعَةِ. فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي بِهَا وَلَا تَضْنَنْ بِهَا عَلَيَّ. قَالَ: هِيَ بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَى

أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ. فَقُلْتُ كَيْفَ تَكُونُ بَعْدَ الْعَصْرِ، وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّي وَتِلْكَ السَّاعَةُ لَا يُصَلَّى فِيهَا. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ: أَلَيْسَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ جَلَسَ مَجْلِسًا يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ فَهُوَ فِي صَلَاةٍ؟ قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: فَهُوَ ذَاكَ.

وَفِي الْحَدِيثِ قِصَّةٌ طَوِيلَةٌ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَالَ: وَمَعْنَى قَوْلِهِ أَخْبِرْنِي بِهَا وَلَا تَضْنَنْ بِهَا عَلَيَّ، وَالضَّنُّ الْبُخْلُ وَالظَّنِينُ الْمُتَّهَمُ.

349. O trenutku u kome se petkom prima dova

487. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Sabbah el-Hašimi el-Basri; kaže: Obavijestio nas je Abdullah b. Abdul-Medžid el-Hanefi; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Ebu Humejd[493]; kaže: Nas je obavijestio Musa b. Verdan, on je prenio od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Tražite trenutak u kome se petkom prima dova, počev iza ikindije pa do zalaska sunca."**[494]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je u ovom obliku garibun.

Ovaj hadis je i na drugi način prenesen od Enesa a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

---

493 Muhammed b. Ebu Humejd Ibrahim el-Ensari ez-Zureki el-Medeni je po ocjeni Ibn Hadžera slab ravija. Pripadao je sedmoj generaciji.

494 Islamski su se učenjaci u sopstvenim pokušajima da dokuče i precizno odrede kada bi taj trenutak u kome se petkom prima dova, mogao biti, prilično razišli. Ibn Hadžer el-Askalani je u djelu *Fethul-Bari* spomenuo oko četrdesetak različitih mišljenja i stavova u tom pogledu. Prema njemu najbliži su istini oni koji se temelje na dva hadisa: onom koji bilježi Muslim u *Sahihu* od Ebu Musaa, a u kome stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "da bi taj trenutak mogao biti u vremenu otkako hatib sjedne na mimberu pa dok ne završi namaz" i hadisu koji bilježi Tirmizija od Abdullaha b. Selama, a u kome stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Taj trenutak bi mogao biti u vremenu od iza ikindije pa sve dok sunce ne zađe." Najvjerovatnije se mudrost, radi koje je ovaj trenutak ostao tajna, krije u tome da sljedbenici islama malo više vremena petkom posvete ibadetu, a posebno dovi.

Muhammeda b. Ebu Humejda neki učenjaci smatraju slabim ravijom zbog njegova pamćenja. Kaže se da se zvao Hammad b. Ebu Humejd. Neki kažu da je on Ebu Ibrahim el-Ensari koji je protivuriječio pouzdanim ravijama.

Neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i kasnije drže da je trenutak u kome se prima dova iza ikindije pa do zalaska sunca. Ovako misle i Ahmed i Ishak.

Ahmed kaže: Većina hadisa u kojima se govori o trenutku u kome se prima dova ukazuju da je on poslije ikindije, a može biti i poslije zevala.

488. ISPRIČAO NAM JE Zijad b. Ejub el-Bagdadi; kaže: Obavijestio nas je Ebu Amir el-Akadi; kaže: Nas je obavijestio Kesir b. Abdullah b. Amr b. Avf el-Muzeni, on je prenio od svoga oca, on od svoga djeda, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Petkom ima jedan trenutak, u kojemu neće ni jedan rob zatražiti nešto od Allaha, a da mu On to neće dati. Koji je to trenutak, Allahov Poslaniče? rekoše prisutni. On reče: On je u vremenu od kada se prouči ikamet** (za džumanske farde) **pa sve dok se oni ne završe."**

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Musaa, Ebu Zerra, Selmana, Abdullaha b. Selama, Ebu Lubabe i Sa'da b. Ubadea.

Ebu Isa kaže: Hadis Amra b. Avfa je hasenun-garibun.

489. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik b. Enes, on je prenio od Jezida b. Abdullaha b. Hadia, on od Muhammeda b. Ibrahima, on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Najbolji dan u kome se sunce rađa je petak. U njemu je stvoren Adem, u njemu je uveden u Džennet, u njemu je izveden iz njega, i u njemu se nalazi jedan trenutak, neće nijedan rob musliman klanjajući u njemu nešto zatražiti od Allaha, a da mu to On neće dati. Ebu Hurejre kaže: Jednom prilikom sam sreo Abdullaha b. Selama i spomenuo mu ovaj hadis, a on reče: Ja najbolje znam kada je taj trenutak. Rekoh: Obavijesti me o njemu i nemoj u tome biti škrt prema meni. On reče: On je u vremenu od iza ikindije pa dok sunce ne zađe. Rekoh: Kako će biti poslije ikindije, kada je Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **rekao: Neće nijedan rob musliman klanjajući u njemu nešto zatražiti, a to je**

vrijeme u kome se (ništa) ne klanja. Abdullah b. Selam će na to: Nije li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, **rekao: Ko sjedne na nekom mjestu s ciljem da čeka namaz, smatra se da je u namazu sve dotle dok čeka na njeg. Da, odgovorih, a on reče: To ti je to."**

U nekim hadisima je izneseno o tome poduže kazivanje.[495]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je sahihun.

Tirmizija kaže: Riječ *Ed-danin u riječima:* "Obavijesti me o njemu i nemoj u tome prema meni biti škrt", znači škrtost, dok riječ *Ez-zanin,* znači optuženi.

٣٥٠. بَاب مَا جَاءَ فِي الِاغْتِسَال يَوْمَ الْجُمُعَةِ *

٤٩٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: **مَنْ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَعُمَرَ وَجَابِرٍ وَالْبَرَاءِ وَعَائِشَةَ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَرُوِيَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا الْحَدِيثُ أَيْضًا.

٤٩١. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عن عبد الله بن عمر عن النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **مِثْلَهُ.**

و قَالَ مُحَمَّدٌ: وَحَدِيثُ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ وَحَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ، كِلَا الْحَدِيثَيْنِ صَحِيحٌ.

و قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِ الزُّهْرِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي آلُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ بْنِ عُمَرَ: بَيْنَمَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ

495 Ovaj hadis sa cjelovitim kazivanjem bilježe Malik u *Muvetta'u* i Ebu Davud u *Sunenu.*

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: أَيَّةُ سَاعَةٍ هَذِهِ؟ فَقَالَ: مَا هُوَ إِلَّا أَنْ سَمِعْتُ النِّدَاءَ، وَمَا زِدْتُ عَلَى أَنْ تَوَضَّأْتُ. قَالَ: وَالْوُضُوءُ أَيْضًا، وَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِالْغُسْلِ.

٤٩٢. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

٤٩٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ عن اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

وَرَوَى مَالِكٌ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ قَالَ: بَيْنَمَا عُمَرُ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

قَالَ ابو عِيسَى: سَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْ هَذَا، فَقَالَ: الصَّحِيحُ حَدِيثُ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَقَدْ رُوِيَ عَنْ مَالِكٍ أَيْضًا عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ نَحْوُ هَذَا الْحَدِيثِ ☼

350. O kupanju petkom

490. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Zuhrija, on od Salima, a on od svoga oca, da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada veli: **"Ko dolazi na džumu, neka se okupa."**[496]

496 U Muslimovoj predaji ovog hadisa stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Kada neko od vas hoće na džumu, neka se okupa.

Buharija i Muslim u *Sahihima* bilježe od Ebu Seida da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svaki je musliman dužan da se petkom okupa, opere zube i ukoliko je u prilici namiriše."

Nesaija u *Sunenu* bilježi od Džabira da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svaki se musliman dužan okupati (bar) jednom sedmično i to petkom."

Neki su islamski učenjaci, na temelju spomenutih i drugih hadisa, ustvrdili da je kupanje petkom obavezno, vadžib svakom muslimanu i muslimanki, bez obzira da li prusustvovali džumi namazu ili ne. Neki stoje na stanovištu da je kupanje petkom

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Seida, Omera, Džabira, Beraa, Aiše i Ebu Derdaa.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.

Ovaj hadis je također prenesen od Zuhrija, on od Abdullaha b. Omera, on od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

491. PRIČAO NAM JE o tome Kutejbe i kazao: Nas je obavijestio Lejs b. Sa'd, prenijevši od Ibn Šihaba, on od Abdullaha b. Abdullaha b. Omera, on od Abdullaha b. Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično prethodnom hadisu.

Muhammed kaže: Oba hadisa i Zuhrijev od Salima, od njegova oca i hadis Abdullaha b. Abdullaha, od njegova oca, pouzdani (sahih) su.

Neki je od Zuhrijevih učenika, prenoseći od Zuhrija, kazao: Pričala mi je rodbina Abdullaha b. Omera, prenijevši od Ibn Omera: Jednom prilikom je, dok je Omer b. Hattab petkom držao hutbu, ušao neki od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba[497]. Omer mu reče: Vidiš li ti koja su doba? On će na to: Samo sam se, nakon što sam čuo ezan[498], zadržao toliko koliko sam abdest uzeo. Na to će Omer ponovo: "I (samo) abdest, a poznato ti je, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio kupanje."

492. ISPRIČAO NAM JE o tome Muhammed b. Eban i kazao: Nas je obavijestio Abdur-Rezzak, prenijevši od Ma'mera a on od Zuhrija.

493. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdur-Rahman; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Salih, on je prenio od Lejsa, on od Junusa, a on od Zuhrija, ovaj (isti) hadis.

Ovaj hadis je prenio i Malik od Zuhrija, a on od Salima koji je kazao: "dok je Omer držao hutbu petkom", a potom je spomenuo (prethodni) hadis.

Ebu Isa kaže: Pitao sam Muhammeda (Buhariju) o ovome hadisu, pa je kazao: Hadis koji Zuhri prenosi od Salima, a on od svoga oca, pouzdan je.

---

obavezno samo za one muslimane i muslimanke koji namjeravaju klanjati džumu namaz. Svoj stav oni temelje na hadisu koji bilježe Ibn Hibban i Ibn Huzejme u *Sahihima* od Osmana b. Vakida, a on od Nafi'a u kome stoji: "Koji ljudi i žene namjeravaju klanjati džumu namaz, neka se okupaju, a oni koji ne namjeravaju, ne moraju."

497 El-Mubarekfori ističe da je u više rivajeta potvrđeno da je to bio Osman b. Affan.

498 El-Mubarekfori tvrdi da je ovdje riječ o drugom ezanu koji se uči nakon klanjanja sunneta, a prije hutbe.

Muhammed veli: Slično ovom hadisu je prenio i Malik od Zuhrija, od Salima, a on od svoga oca.

٣٥١. بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ *

٤٩٤. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ وَأَبُو جَنَابٍ يَحْيَى بْنُ أَبِي حَيَّةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَن اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَغَسَّلَ وَبَكَّرَ وَابْتَكَرَ وَدَنَا وَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا أَجْرُ سَنَةٍ، صِيَامُهَا و قيامها.** قَالَ مَحْمُودٌ و في هذا الحديث: قَالَ وَكِيعٌ: اغْتَسَلَ هُوَ وَغَسَّلَ امْرَأَتَهُ.

وَيُرْوَى عَنْ بْنِ الْمُبَارَكِ أَنَّهُ قَالَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: مَنْ غَسَّلَ وَاغْتَسَلَ، يَعْنِي غَسَلَ رَأْسَهُ وَاغْتَسَلَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي بَكْرٍ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ وَسَلْمَانَ وَأَبِي ذَرٍّ وَأَبِي سَعِيدٍ وَابْنِ عُمَرَ وَأَبِي أَيُّوبَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَأَبُو الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيُّ اسْمُهُ شَرَاحِيلُ بْنُ آدَةَ *

351. O vrijednostima kupanja petkom

494. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Veki', on je prenio od Sufjana i Ebu Dženaba Jahje b. Ebu Hajjea[499], on od Abdullaha b. Isaa, on od Jahje b. Harisa, on od Ebul-Eš'asa es-San'anija, a on od Evsa b. Evsa koji je kazao: Rekao mi je Allahov

499 Za Ebu Dženaba Jahju b. Hajjea, Ibn Hadžer u *Takribut-tehzibu* veli da su ga neki smatrali slabim ravijom zbog njegove sklonosti obmanjivanju. On je hadise prenio od Abdullaha b. Isaa i mnogih drugih, dok su od njega hadise preuzeli Veki', Sufjan i drugi.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: **"Ko petkom opere glavu i ostali dio tijela, a potom porani** (u džamiju) **u prvom sahatu, približi se imamu, te šuteći odsluša hutbu, na svaki će korak koji je kročio imati nagradu kao da je godinu dana** (dobrovoljno) **postio i klanjao."**[500]

Govoreći o ovom hadisu Mahmud[501] je kazao da je Veki' rekao: da se on i njegova žena okupaju (od džunupluka).

Prenosi se od Ibn Mubareka da je govoreći o ovom hadisu rekao: Ko "opere i okupa se" znači: (dobro) opere glavu i okupa se.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Bekra, Imrana b. Husajna, Selmana, Ebu Zerra, Ebu Seida, Ibn Omera i Ebu Ejuba.

Ebu Isa kaže: Hadis Evsa b. Evsa je hasenun[502], a Ebul-Eš'asu es-San'aniju je ime Šurahbil b. Ade.

٣٥٢. بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ *

٤٩٥. حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُفْيَانَ الْجَحْدَرِيُّ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَبِهَا وَنِعْمَتْ. وَمَنِ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَنَسٍ وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ سَمُرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

---

500 Taberanija u *Mu'džemul-kebiru* i *Mu'džemul-vesitu* bilježi od Ebu Bekra i Imrana b. Husajna, koji vele da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ko se petkom okupa, bit će mu oprošteni njegovi grijesi i pogreške. A ukoliko bude putovao (do džamije), na svaki će mu korak biti upisano po dvadeset sevapa. Kada završi namaz bit će nagrađen kao da je dvije stotine godina dobra djela činio." (El-Mubarekfori veli da se u senedu ovoga hadisa nalazi ravija Dahak b. Hamza koga su Ibn Mein i Nesaija ocijenili slabim. Ibn Hibban ga svrstava među pouzdane ravije hadisa.

501 To je Mahmud b. Gajlan, Tirmizijin učitelj.

502 Munziri u djelu *Et-Tergibu vet-Terhibu* nakon što je naveo ovaj hadis veli: Zabilježili su ga Ahmed, Ebu Davud, Tirmizija, i veli da je dobar. Nesaija, Ibn Madže Ibn Hibban, Ibn Huzejme i Hakim ga smatraju pouzdanim.

وَقَدْ رَوَى بَعْضُ أَصْحَابِ قَتَادَةَ هذا الحديث عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ. وَرَوَاهُ بَعْضُهُمْ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلا. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: اخْتَارُوا الْغُسْلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَرَأَوْا أَنْ يُجْزِئَ الْوُضُوءُ مِنَ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَمِمَّا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ أَمْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنَّهُ عَلَى الِاخْتِيَارِ، لَا عَلَى الْوُجُوبِ، حَدِيثُ عُمَرَ حَيْثُ قَالَ لِعُثْمَانَ: وَالْوُضُوءُ أَيْضًا. وَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِالْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. فَلَوْ عَلِمَا أَنَّ أَمْرَهُ عَلَى الْوُجُوبِ، لَا عَلَى الِاخْتِيَارِ، لَمْ يَتْرُكْ عُمَرُ عُثْمَانَ حَتَّى يَرُدَّهُ وَيَقُولَ لَهُ: ارْجِعْ فَاغْتَسِلْ. وَلَمَا خَفِيَ عَلَى عُثْمَانَ ذَلِكَ مَعَ عِلْمِهِ، وَلَكِنْ دَلَّ فِي هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ الْغُسْلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيهِ فَضْلٌ مِنْ غَيْرِ وُجُوبٍ يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ كذَلِكَ *

٤٩٦. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَدَنَا وَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ. وَمَنْ مَسَّ الْحَصَى فَقَدْ لَغَا.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

352. O abdestu petkom

495. ISPRIČAO NAM JE Ebu Musa Muhammed b. Musenna; kaže: Obavijestio nas je Seid b. Sufjan el-Džahderi; kaže: Nas je obavijestio Šu'be, prenijevši od Katade, on od Hasana, a on od Semurea b. Džunduba, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

sellem, rekao: **"Ko petkom uzme abdest, to je dovoljno, a ukoliko se neko okupa, pa kupanje je vrednije."**[503]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Hurejre, Enesa i Aiše.

Ebu Isa kaže: Semureov hadis je hasenun.

Neki su Katadini učenici ovaj hadis prenijeli od Katade, on od Hasana, a on od Semurea. Neki su ga opet prenijeli od Katade, on od Hasana, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kao mursel.

U skladu sa ovim (hadisom) je postupak učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i onih poslije njih. Oni drže da je kupanje petkom vrednije, a ukoliko se i samo uzme abdest, dovoljno je.

Šafija veli da Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba o kupanju petkom ima smisao izbora, a ne obaveze. Na to ukazuju Omerove riječi upućene Osmanu: "Zar samo abdest, a poznato ti je da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio kupanje petkom." Da je njegova naredba bila u smislu obaveze, a ne u smislu izbora, Omer ne bi ostavio Osmana, nego bi ga vratio da se okupa, rekavši mu: "Vrati se i okupaj se." Međutim, pošto je on upozorio Osmana i pored njegova saznanja o tome, ovaj hadis ukazuje na efdalijet kupanja petkom, a ne na njegovu nužnost.

596. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Ebu Muavija, on je prenio od A'meša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko lijepo i temeljito uzme abdest, potom ode na džumu, približi se** (imamu) **i sasluša** (hutbu) **šuteći, bit će mu oprošteni** (mali grijesi) **koje je počinio između te i prethodne džume i tri dana više. Ko** (za vrijeme hutbe) **dotiče kamenčiće, čini ružno djelo."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[504]

---

503 Na temelju ovoga hadisa je većina islamskih pravnika stala na stanovište da je uzimanje abdesta petkom dovoljno. Prema njihovu mišljenju kupanje petkom lijepo je (mustehab), a nije obavezno. Neki, pak, drže da je kupanje petkom obavezno i da je ono uslov za valjanost džume. Ovo mišljenje nema valjanog utemeljenja. To naročito potvrđuje slučaj Omera sa Osmanom. Da je kupanje obavezno, Osman ga zasigurno ne bi propustio i ne bi se ograničio samo na abdest. To s jedne strane, a s druge da je ono obavezno, Omer bi ga zasigurno vratio da se okupa i ne bi mu dozvolio da prisustvuje džumi namazu.

El-Mubarekfori smatra da je najispravniji stav onih koji drže da je kupanje petkom pritvrđeni sunnet.

504 Bilježe ga još i Muslim u *Sahihu* i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

٣٥٣. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّبْكِيرِ إِلَى الْجُمُعَةِ *

٤٩٧. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنٌ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَن اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً ،وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً. فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَسَمُرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

353. O ranom odlasku na džumu namaz

497. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n; kaže: Nas je obavijestio Malik, on je prenio od Sumejja, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Ko se petkom okupa, kao što se kupa radi džunupluka, potom ode u** (džamiju u prvom sahatu)[505], **kao da je žrtvovao devu. Ko ode u drugom sahatu[506], kao da je žrtvovao kravu. Ko ode u trećem sahatu kao da je žrtvovao rogata ovna. Ko ode u četvrtom sahatu kao da je žrtvovao kokoš. Ko ode u petom**

505 U Malikovoj predaji ovog hadisa stoji: "u prvom sahatu".

506 Prema mišljenju Malika sahati ovdje imaju značenje kraćih vremenskih perioda koji počinju od momenta kada sunce prođe zenit i traju do početka klanjanja džume namaza. Prema mišljenju većine islamskih učenjaka, "sahati" se ovdje odnose na vremenska razdoblja koja počinju od jutra i traju do početka hutbe. Koliko je vremenski iznosio jedan sahat u njihovo vrijeme, nije nigdje naglašeno, ali se na temelju samih hadisa da zaključiti da je on otprilike iznosio koliko i naš uobičajeni sahat, od šezdeset minuta. U ovom je hadisu spomenuto pet sahata (razdoblja), dok je u hadisu koji bilježi Nesaija u *Sunenu* spomenuto šest sahata ili razdoblja. U njemu stoji i ovo: "Ko ode u četvrtom sahatu, kao da je žrtvovao gusku. Ko ode u petom, kao da je žrtvovao kokoš. A ko ode u šestom, kao da je žrtvovao jaje." To odgovara vremenskom razmaku od jutra pa do zevala, zimi i ljeti.

sahatu kao da je žrtvovao jaje. A kada se imam ispne (na mimber) **meleki prisustvuju slušanju hutbe".**[507]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Abdullaha b. Amra i Semurea.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[508]

٣٥٤. بَاب مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْجُمُعَةِ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ *

٤٩٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ عَبِيدَةَ بْنِ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي الْجَعْدِ يَعْنِي الضَّمْرِيَّ ،وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ فِيمَا زَعَمَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَسَمُرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي الْجَعْدِ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

قَالَ: وَسَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنِ اسْمِ أَبِي الْجَعْدِ الضَّمْرِيِّ، فَلَمْ يَعْرِفِ اسْمَهُ. وَقَالَ: لَا أَعْرِفُ لَهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَلَا نَعْرِفُ هَذَا الْحَدِيثَ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو *

354. O propuštanju džume namaza bez opravdana razloga

498. ISPRIČAO NAM JE Ali b. Hašrem[509]; kaže: Nas je obavijestio Isa b. Junus, on je prenio od Muhammeda b. Amra, on od Ubejdea b.

---

507 Ibn Huzejme u *Sahihu* bilježi od Abdullaha b. Amra da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Petkom se na sve džamijske kapije pošalju meleki koji registruju sve one koji dolaze na džumu, sve dotle dok imam ne počne sa učenjem hutbe. A kada imam počne sa učenjem hutbe, oni ostavljaju pera i zaklapaju teftere. Tom prilikom rekne melek drugim melekima: Šta li je toga i toga spriječilo da dođe na džumu? Potom oni reknu: Allahu naš! Ukoliko je zalutao i s pravog puta skrenuo, Ti ga uputi. Ukoliko je bolestan, Ti mu podari zdravlje. A ukoliko je u nevolji, Ti mu pomozi."

508 Zabilježili su ga još i Malik u *Muvettau,* Buharija i Muslim u *Sahihima,* i Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima.*

509 Alija b. Hašrem je pouzdan ravija hadisa. Pripadao je desetoj generaciji.

Sufjana, on od Ebu Dža'da, tj. Ed-Damrija[510], koji je prema mišljenju Muhammeda b. Amra[511] ashab, koji veli da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko neopravdano izostavi tri džume, Allah će mu zapečatiti srce njegovo."**[512]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ibn Omera, Ibn Abbasa i Semurea.

Ebu Isa kaže: Ebu Dža'dov hadis je hasenun.[513]

Tirmizija veli: Pitao sam Muhammeda (Buhariju) za ime Ebu Dža'da ed-Damrija, pa ga nije znao On je rekao: Nije mi poznato da on od Vjerovjesnika. sallallahu alejhi ve sellem, prenosi išta drugo, osim ovoga hadisa.

Ebu Isa kaže: Ovaj mi je hadis poznat samo preko Muhammeda b. Amra.

٣٥٥. بَاب مَا جَاءَ مِنْ كَمْ يؤْتَى إِلى الْجُمُعَةَ *

٤٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ مَدُّوَيْهِ قَالَا: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ ثُوَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ قُبَاءَ عَنْ أَبِيهِ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: **أَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَشْهَدَ الْجُمُعَةَ مِنْ قُبَاءَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَلَا يَصِحُّ فِي هَذَا الْبَابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْءٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: الْجُمُعَةُ عَلَى مَنْ

---

510 Ebu Dža'du ed-Damriju je, kako navodi Ibn Hibban u djelu *Es-Siqat,* ime Edre'. Prema mišljenju Muhammeda b. Amra on je bio ashab. Ibn Hadžer spominje da je poginuo u bici oko deve.

511 Muhammed b. Amr b. Alkama b. Vekkas el-Lejsi el-Medeni je iskren ravija koji je bio sklon previdima. Pripadao je šestoj generaciji ravija hadisa.

512 Bilježi Ebu Ja'la u *Musnedu* od Ibn Abbasa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ko izostavi uzastopno tri džume, on je vjeru islam bacio za leđa." (Ibn Hadžer veli da su sve ravije u senedu ovoga hadisa pouzdane).

513 Ibn Hadžer el-Askalani tvrdi da je Ibn Seken ovaj hadis u ovakvoj formi ocijenio pouzdanim.

آوَاهُ اللَّيْلُ إِلَى أَهْلِهِ.

وَهَذَا حَدِيثٌ إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ، إِنَّمَا يُرْوَى مِنْ حَدِيثِ مُعَارِكِ بْنِ عَبَّادٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ. وَضَعَّفَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيَّ فِي الْحَدِيثِ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ عَلَى مَنْ تَجِبُ عليه الْجُمُعَةُ، قَالَ بَعْضُهُمْ: تَجِبُ الْجُمُعَةُ عَلَى مَنْ آوَاهُ اللَّيْلُ إِلَى مَنْزِلِهِ. و قَالَ بَعْضُهُمْ: لَا تَجِبُ الْجُمُعَةُ إِلَّا عَلَى مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

سَمِعْت أَحْمَدَ بْنَ الْحَسَنِ يَقُول: كُنَّا عِنْدَ أَحْمَدَ بْن حَنْبَل فَذَكَرُوا عَلَى مَنْ تَجِبُ الْجُمُعَةُ، فَلَمْ يَذْكُرْ أَحْمَدُ فِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا. قَالَ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ: فَقُلْتُ لِأَحْمَدَ بْن حَنْبَل: فِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ أَحْمَدُ بْن حَنْبَل: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قُلْتُ: نعم.

٥٠٠. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ أَخْبَرَنَا مُعَارِكُ بْنُ عَبَّادٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْن سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْجُمُعَةُ عَلَى مَنْ آوَاهُ اللَّيْلُ إِلَى أَهْلِهِ. فَغَضِبَ عَلَيَّ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَل وَقَالَ: اسْتَغْفِرْ رَبَّكَ اسْتَغْفِرْ رَبَّكَ. وإِنَّمَا فَعَلَ به أَحْمَدُ ابْنُ حَنْبَلٍ هَذَا، لِأَنَّهُ لَمْ يَعُدَّ هَذَا الْحَدِيثَ شَيْئًا وَضَعَّفَهُ لِحَالِ إِسْنَادِهِ

355. Iz koje će se udaljenosti dolaziti na džumu

499. ISPRIČALI SU NAM Abd b. Humejd i Muhammed b. Meddevije[514]; kažu: Nama je ispričao Fadl b. Dukejn; kaže: Nas je

514 Muhammed b. Ahmed b. Husejn b. Meddevije el-Kureši je iskren ravija. Pripadao je jedanaestoj generaciji ravija.

obavijestio Israil, on je prenio od Suvejra[515], on od nekog čovjeka iz Kubaa, a on od svoga oca, koji je bio Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, ashab, koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **nam je naredio da iz Kubaa[516] dolazimo na džumu."**

Ebu Isa kaže: Ovaj nam je hadis poznat samo u ovom obliku. Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na ovu temu nije došlo ništa pouzdano.

Preneseno je od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Džumu je dužan klanjati (svako) ko se nakon (klanjanja džume) do noći može vratiti svojoj kući."[517]

Sened ovog hadisa je slab jer se prenosi od Muarika b. Abbada, on od Abdullaha b. Seida el-Makburija. Jahja b. Seid el-Kattan smatra da je Abdullah b. Seid el-Makburij slab ravija hadisa.

Učenjaci su se razišli u tome ko je dužan klanjati džumu. Neki vele: Dužan ju je klanjati svaki onaj ko se nakon klanjanja do noći može vratiti svojoj kući. Neki kažu: Samo su je dužni klanjati oni koji čuju ezan. Ovo je stav i Šafije, Ahmeda i Ishaka.

(Tirmizija) kaže: Čuo sam Ahmeda b. Hasana[518] kada veli: Bili smo kod Ahmeda b. Hanbela pa su spomenuli džumu namaz, ko ju je dužan klanjati. Ahmed o tome od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nije ništa spomenuo. Ahmed b. Hasan veli: Rekao sam Ahmedu b. Hanbelu: O tome je preneseno od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Ahmed b. Hanbel će na to: Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem? Da, rekao sam.

500. ISPRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Nusajr; kaže: Nas je obavijestio Muarik b. Abbad, on je prenio od Abdullaha b. Seida

---

515 Suvejr b. Ebu Fahite Seid b. Aleka el-Kufi Ebu Džehm je slab ravija. Zehebi u djelu *Mizanul-I'tidal* veli da je za njega Darekutnija rekao da je metruk, tj. osumnjičen za laž. Pripadao je četvrtoj generaciji ravija hadisa.

516 Kuba je predgrađe Medine, udaljeno od nje oko dvije do tri milje.

517 Abdullah b. Omer, Ebu Hurejre, Enes b. Malik, Hasan el-Basri, Ata, Nafi' Ikrime, Hakim i Evzaija, na temelju ovog i sličnih hadisa smatraju da je džumu namaz dužan klanjati svako ko od džamije u kojoj se klanja džuma stanuje toliko daleko da se nakon klanjanja džume do noći može vratiti svojoj kući.

Šafija, Ahmed b. Hanbel, Ishak i drugi smatraju da su džumu namaz dužni klanjati samo oni koji petkom čuju ezan.

518 Ahmed b. Hasan b. Džunejdib Ebu Hasan et-Tirmizi je ustvari jedan od učenika Ahmeda b. Hanbela. Slovio je kao vrstan poznavalac hadisa. Od njega su hadise, između ostalih, preuzeli i Buharija, Tirmizija i Ibn Huzejme. Umro je 260. godine po Hidžri.

el-Makburija, on od svoga oca, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Džumu je dužan klanjati svako ko se** (nakon njenog klanjanja) **do noći može vratiti svojoj kući."** Čuvši to Ahmed b. Hanbel se na mene naljuti i reče: Zatraži oprost od tvoga Gospodara, zatraži oprost od tvoga Gospodara. Sa njim je Ahmed b. Hanbel ovako postupio zato što on ovaj hadis nije ni u šta ubrajao, nego ga je držao slabim zbog stanja njegova seneda.[519]

٣٥٦. بَاب مَا جَاءَ فِي وَقْتِ الْجُمُعَةِ *

٥٠١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ أَخْبَرَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ.**

٥٠٢.حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ أَخْبَرَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ أَنَسٍ **نَحْوَهُ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ وَجَابِرٍ وَالزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ.

قَالَ ابو عِيسَى : حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهُوَ الَّذِي أَجْمَعَ عَلَيْهِ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ وَقْتَ الْجُمُعَةِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ كَوَقْتِ الظُّهْرِ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

وَرَأَى بَعْضُهُمْ أَنَّ صَلَاةَ الْجُمُعَةِ إِذَا صُلِّيَتْ قَبْلَ الزَّوَالِ أَنَّهَا تَجُوزُ أَيْضًا.

و قَالَ أَحْمَدُ: وَمَنْ صَلَّاهَا قَبْلَ الزَّوَالِ فَإِنَّهُ لَمْ يَرَ عَلَيْهِ إِعَادَةً *

519 Ovaj hadis je slab jer se u njegovu senedu nalaze trojica slabih ravija, to su: Hadždžadž b. Nusajr, Muarik b. Abbad i Abdullah b. Seid el-Makburij. Ahmed b. Hanbel je od Ahmeda b. Hasana zahtijevao da zatraži oprost od svoga Gospodara zbog toga što je prenio ovako slab hadis.

356. O džumanskom vremenu

501. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Surejdž b. Numan[520]; kaže: Nas je obavijestio Fulejh b. Sulejman, prenijevši od Osmana b. Abdur-Rahmana et-Tejmija, a on od Enesa b. Malika: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi klanjao džumu kada bi sunce prešlo zenit."**[521]

502. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Obavijestio nas je Ebu Davud et-Tajalisi; kaže: Nas je obavijestio Fulejh b. Sulejman, on je prenio od Osmana b. Abdur-Rahmana et-Tejmija, a on od Enesa slično prethodnom (hadisu).

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Selemea b. Ekvea[522], Džabira[523] i Zubejra b. Avvama[524].

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-sahihun.[525] U skladu sa njim je i stav većine učenjaka. Oni smatraju da je vrijeme džume kada sunce prođeý zenit, isto kao i kod podnevskog namaza. Ovo je stav i Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Neki, pak, drže da bi džuma također vrijedila ukoliko bi se klanjala i prije negoli sunce dođe u zenit.

Ahmed drži da je ne bi morao obnoviti ni onaj ko bi je klanjao prije negoli sunce dođe u zenit.

---

520 Surejdž b. Numan el-Dževheri Ebu Hasan el-Bagdadi je pouzdan ravija. Bio je malo sklon previdu. Porijeklom je iz Horasana. Pripadao je desetoj generaciji ravija hadisa.

521 Nevevi kaže: Malik, Ebu Hanife, Šafija i većina ostalih učenjaka iz generacije ashaba i drugih smatraju da nije dozvoljeno klanjati džumu, osim nakon što sunce pređe zenit. Niko osim Ahmeda b. Hanbela i Ishaka ne smatra da se džuma može klanjati prije. Njih dvojica drže da se džuma može klanjati i prije negoli sunce pređe zenit i pri tome se pozivaju na neke predaje od ashaba. Međutim, ni jedna od njih nije pouzdana. Samo su pouzdane one na koje se poziva većina.

522 Seleme b. Ekve' kaže: "Mi bismo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali džumu, potom bismo se razišli, a pokraj zida još ne bi bilo hlada gdje bismo se mogli skloniti." (Buharija i Muslim)

523 Džabir b. Abdullah kaže: "Mi bismo se okupili kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (radi klanjanja džume) nakon što sunce pređe zenit, a vraćali bismo se slijedeći hlad." (Muslim i Nesaija)

524 Zubejr b. Avvam veli: "Klanjali bismo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, potom bismo se vratili i odmorili naše deve." Hasan tj. Ibn Ajjaš veli:. "Rekao sam Dža'feru: U koje bi to vrijeme bilo? Nakon što sunce prođe zenit, reče on."

525 Bilježe ga i Buharija u *Sahihu* i Ebu Davud u *Sunenu.*

٣٥٧. بَاب مَا جَاءَ فِي الْخُطْبَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ *

٥٠٣. حَدَّثَنَا أَبُو حَفْص عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ الْفَلَّاسُ أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ وَيَحْيَى ابْنُ كَثِيرٍ أَبُو غَسَّانَ الْعَنْبَرِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْعَلَاءِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِذْعٍ، فَلَمَّا اتَّخَذَ الْمِنْبَرَ، حَنَّ الْجِذْعُ حَتَّى أَتَاهُ فَالْتَزَمَهُ فَسَكَنَ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ وَجَابِرٍ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأُمِّ سَلَمَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ.

وَمُعَاذُ بْنُ الْعَلَاءِ هُوَ بَصْرِيٌّ وَهُوَ أَخُو أَبِي عَمْرِو بْنِ الْعَلَاءِ *

357. O učenju hutbe na minberu

503. ISPRIČAO NAM JE Ebu Hafs Amr b. Ali el-Fellas; kaže: Nas su obavijestili Osman b. Omer i Jahja b. Kesir Ebu Gassan el-Anberi; kažu: Ispričao nam je Muaz b. Ala, prenijevši od Nafia', a on od Ibn Omera: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je** (u početku) **hutbu učio na panju palmina drveta. Kada je sagradio minber panj je zacvilio. Cvilio je sve dotle dok mu** (Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem), **nije prišao i zagrlio ga. Tada je ušutio."**[526]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Enesa, Džabira, Sehla b. Sa'da, Ubejja b. Ka'ba, Ibn Abbasa i Ummu Seleme.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-garibun-sahihun.

Muaz b. Ala je iz Basre. On je brat Ebu Amra b. Alaa.

٣٥٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الْجُلُوس بَيْنَ الْخُطْبَتَيْنِ *

٥٠٤. حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ الْبَصْرِيُّ أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ

526 Buharija je u *Sahihu* zabilježio cijelu priču o tome kako je palmin panj, na kome je do tada držao hutbu, zacvilio kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sagradio minber. O ovome događaju su hadise zabilježili još Ibn Madže u Sunenu i Taberanija u *Mu'džemul-Kebiru.*

اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ يَجْلِسُ ثُمَّ يَقُومُ فَيَخْطُبُ. قَالَ: مِثْلَ مَا يفعَلُونَ الْيَوْمَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَجَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَجَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهُوَ الَّذِي رَآهُ أَهْلُ الْعِلْمِ أَنْ يَفْصِلَ بَيْنَ الْخُطْبَتَيْنِ بِجُلُوسٍ *

358. O sjedenju između dvije hutbe

504. ISPRIČAO NAM JE Humejd b. Mes'ade el-Basri[527]; kaže: Obavijestio nas je Halid b. Haris; kaže: Nas je obavijestio Ubejdullah b. Omer, prenijevši od Nafi'a, a on od Ibn Omera: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je petkom držao hutbu, zatim bi sjeo, a potom bi ponovo ustao i nastavio da govori.** Tirmizija **veli: Slično kako to i danas čine."**[528]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa, Džabira b. Abdullaha i Džabira b. Semurea.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun[529]. To je stav koga se drže učenjaci. Oni smatraju da sjedenjem treba razdvojiti dvije hutbe.

٣٥٩. بَاب مَا جَاءَ فِي قَصرِ الْخُطْبَةِ *

٥٠٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَهَنَّادٌ قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَص عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: كُنْتُ أُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَتْ صَلَاتُهُ

---

527 Humejd b. Mes'ade el-Basri je iskren ravija. Pripadao je desetoj generaciji ravija hadisa.

528 Ovaj hadis upućuje na to da treba sjesti između dvije hutbe. Da li je to obavezno (vadžib) ili je lijepo (mustehab), sporno je među islamskim učenjacima. Šafija smatra da je sjedenje između dvije hutbe vadžib. Svoj stav on temelji na činjenici da je to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, redovno praktikovao, a kazao je: "Klanjajte onako kako vidite mene da klanjam."
Ebu Hanife, Malik i drugi iz raznih pokrajina drže da je sjedenje između dvije hutbe sunnet. Svoje mišljenje oni temelje na spomenutom, i drugim hadisima.

529 Zabilježio ga je i Ebu Davud u Sunenu, preko En-Nimerija, od Nafi'a, od Abdullaha b. Omera.

قَصْدًا وَخُطْبَتُهُ قَصْدًا.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ وَابْنِ أبِي أوْفَى.

قَالَ ابو عِيسَ: حَدِيثُ جَابِرِ ابْنِ سَمُرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

359. O kratkoći hutbe

505. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Hennad; kažu: Nas je obavijestio Ebul-Ahves[530], on je prenio od Simaka b. Harba, a on od Džabira b. Semurea koji je kazao: **"Klanjao sam sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **pa su mu i namaz i hutba bili osrednje** (dužine)."[531]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ammara b. Jasira i Ibn Ebu Evfaa.

Ebu Isa veli: Hadis Džabira b. Semurea je hasenun-sahihun.[532]

٣٦٠. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ *

٥٠٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ صَفْوَانَ ابْنِ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ أبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ عَلَى الْمِنْبَرِ (وَنَادَوْا يَا مَالِكُ) .

وَفِي الْبَاب عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ وَجَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ، وَهُوَ

---

530 Ebul-Ahves Selam b. Sulejm el-Kufi je, po mišljenju Jahje b. Meina, veoma pouzdan i siguran ravija.

531 Bilježi Muslim u *Sahihu* od Ammara b. Jasira da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Čovjekov duži namaz a kraća hutba su znaci njegova ispravnog razumijevanja. Zato duže klanjajte namaz, a kraće držite hutbu."
Nevevi u komentaru Muslimova Sahiha tvrdi da ne postoji nikakva protivurječnost između ovoga, i hadisa Džbira b. Semurea. Ammarov hadis ima za cilj samo da ukaže na to da namaz treba biti duži od hutbe, a ne da on treba biti i dug. Džabirov hadis ukazuje na to da i jedno i drugo trebaju biti umjereni.

532 Zabilježili su ga još i Muslim u *Sahihu*, te Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*.

حَدِيثُ ابْنِ عُيَيْنَةَ.

وَقَدِ اخْتَارَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يَقْرَأَ الْإِمَامُ فِي الْخُطْبَةِ آيًا مِنَ الْقُرْآنِ.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَإِذَا خَطَبَ الْإِمَامُ فَلَمْ يَقْرَأْ فِي خُطْبَتِهِ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ، أَعَادَ الْخُطْبَةَ *

360. O učenju na minberu

506. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Amra b. Dinara, on od Ataa, on od Safvana b. Ja'la b. Umejjea, a on od svoga oca koji je kazao: **"Čuo sam Vjerovjesnika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kada na minberu uči "Oni će dozivati: O Malik!.."**[533]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre i Džabira b. Semurea.

Ebu Isa kaže: Hadis Ja'laa b. Umejjea je hasenun-garibun-sahihun[534]. To je, ustvari, hadis koji prenosi Ibn Ujejne.

Učenjaci su odabrali stav: da imam na minberu treba učiti ajete iz Kur'ana.

Šafija veli: Ako bi imam održao hutbu i u njoj ne bi proučio ništa iz Kur'ana, morao bi je ponoviti.

٣٦١. بَاب مَا جَاءَ فِي اسْتِقْبَالِ الْإِمَامِ إِذَا خَطَبَ *

٥٠٧. حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ الْكُوفِيُّ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

---

533 "Oni će dozivati: O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo! - a On će reći: Vi ćete tu vječno ostati." (Sura Ez-Zuhruf, 77. Ajet).
Na temelju ovoga hadisa su učenjaci stali na stajalište da je dozvoljeno tokom govora na hutbi citirati nešto iz Kur'ana. Šafija smatra da je to obavezno vadžib, dok većina to ne drži obaveznim. Također se učenjaci razilaze u tome: u kojoj se hutbi može citirati Kur'an? Da li samo u prvoj, ili samo u drugoj ili ga, pak, treba citirati u jednoj od njih, neovisno u kojoj, ili se Kur'an po potrebi može citirati u obje hutbe. Ispravan stav je: da se Kur'an može citirati samo u prvoj ili pak samo u drugoj hutbi, a ovisno od potrebe može istovremeno i u obje.

534 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima* te Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima.*

اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى الْمِنْبَرِ اسْتَقْبَلْنَاهُ بِوُجُوهِنَا.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

وَحَدِيثُ مَنْصُورٍ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ عَطِيَّةَ.

وَمُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ عَطِيَّةَ ضَعِيفٌ ذَاهِبُ الْحَدِيثِ عِنْدَ أَصْحَابِنَا.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ: يَسْتَحِبُّونَ اسْتِقْبَالَ الْإِمَامِ إِذَا خَطَبَ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَلَا يَصِحُّ فِي هَذَا الْبَابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْءٌ.

361. O okretanju prema imamu dok on drži hutbu

507. ISPRIČAO NAM JE Abbad **b.** Jakub el-Kufi; kaže: Nas je obavijestio Muhammaed b. Fadl b. Atijje, on je prenio od Mensura, on od Ibrahima, on od Alkame, a on od Abdullaha b. Mesuda koji je kazao: **"Kada bi se Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **ispeo na minber, mi bismo se našim licima okrenuli prema njemu."**[535]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ibn Omera.

Mensurov hadis nam nije poznat osim preko Muhammeda b, Fadla b. Atijje.

Muhammed b. Fadl b. Atijje je slab ravija. Hadiski učenjaci smatraju da on nije dobro pamtio hadise.

---

535 Bilježi Ibn Madže u *Sunenu* od Adija b. Sabita, on od svoga oca, a on od svoga djeda koji je kazao: "Kada bi se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, popeo na minber, prema njemu bi se licima okrenuli njegovi ashabi."
Bilježe Taberanija u *Mu'džemul-Vesitu* i Bejhekija u *Sunenu* od Ibn Omera, koji je kazao: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, petkom prišao minberu, nazvao bi selam onima oko sebe, a kada bi se popeo na minber, okrenuo bi se licem prema ljudima."
Iz ovih se hadisa, veli El-Mubarekfori, da zaključiti da je sunnet imamu da se prilikom držanja hutbe licem okrene prema ljudima, kao što je sunnet i ljudima da se za vrijeme hutbe licem okrenu prema imamu. Oni neće, veli Ebu Tajjib praviti halku oko minbera, nego će se onako kako sjede u safovima, svojim licima okrenuti prema hatibu.

Prema ovome su postupali učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i ostali. Oni drže da je mustehab okrenuti se prema imamu dok drži hutbu. Ovo je stav Sufjana es-Sevrija, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Ebu Isa kaže: Na ovu temu nije ništa pouzdano došlo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٣٦٢. بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ إِذَا جَاءَ الرَّجُلُ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ *

٥٠٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَصَلَّيْتَ؟ قَالَ لَا. قَالَ: قُمْ فَارْكَعْ.**

قَالَ ابو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٥٠٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ: **أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَمَرْوَانُ يَخْطُبُ. فَقَامَ يُصَلِّي، فَجَاءَ الْحَرَسُ لِيُجْلِسُوهُ فَأَبَى حَتَّى صَلَّى. فَلَمَّا انْصَرَفَ أَتَيْنَاهُ، فَقُلْنَا: رَحِمَكَ اللَّهُ إِنْ كَادُوا لَيَقَعُوا بِكَ. فَقَالَ: مَا كُنْتُ لِأَتْرُكَهُمَا بَعْدَ شَيْءٍ رَأَيْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ ذَكَرَ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي هَيْئَةٍ بَذَّةٍ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَمَرَهُ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ.**

قَالَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ: كَانَ ابْنُ عُيَيْنَةَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ إِذَا جَاءَ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ وَكَانَ يَأْمُرُ بِهِ، وَكَانَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ يَرَاهُ.

قَالَ ابو عِيسَى : و سَمِعْت ابْنَ أبي عُمَرَ يَقُولُ: قَالَ ا بْنُ عُيَيْنَةَ : كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ ثِقَةً مَأْمُونًا فِي الْحَدِيثِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ وَأبي هُرَيْرَةَ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ .

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أبي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأحْمَدُ وَإسْحَقَ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ: إذَا دَخَلَ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَإِنَّهُ يَجْلِسُ وَلَا يُصَلِّي. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَأهْلِ الْكُوفَةِ. وَالْقَوْلُ الْأَوَّلُ أصَحُّ.

٥١٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أخْبَرَنَا الْعَلَاءُ بْنُ خَالِدٍ الْقُرَشِيُّ قَالَ: رَأيْتُ الْحَسَنَ الْبَصْرِيَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ.

إنَّمَا فَعَلَ الْحَسَنُ اتِّبَاعًا لِلْحَدِيثِ. وَهُوَ رَوَى عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا الْحَدِيثَ.

362. O dva rekata kada osoba dođe a imam drži hutbu

508. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Zejd, on je prenio od Amra b. Dinara, a on od Džabira b. Abdullaha, koji je kazao: **"Jednog dana dok je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **držao hutbu, dođe neki čovjek**[536] (i sjede). **Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: Jesi li klanjao** (dva rekata)? **Nisam, odgovori. Na to će on: Ustani i klanjaj."**[537]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[538]

509. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu Omer; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Muhammeda b. Adžlana,

536 Bio je to ashab Sulejk el-Gatafani.

537 U Buharijevu i Muslimovu *Sahihu* je zabilježen sljedeći hadis: "Kada neko od vas petkom dođe u džamiju dok je imam na minberu, neka klanja dva rekata."

538 Zabilježen je u *El-Kutubus-sitte.*

on od Ijada b. Abdullaha b. Ebu Serha: **"da je Ebu Seid el-Hudri jednog petka ušao** (u džamiju) **dok je Mervan**[539] **držao hutbu i stao da klanja. Priđoše mu stražari i rekoše da sjedne. On odbi da sjedne dok ne klanja** (dva rekata). **Pošto je završio, prišli smo mu i rekli: Allah ti se smilovao, mogli su te istući, a on će na to: Nisam želio da ih propustim nakon što sam nešto vidio od Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem. **Potom je spomenuo: da je neki čovjek prilično skromno obučen jednog petka došao** (u džamiju) **dok je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **držao hutbu, on mu naredi da klanja dva rekata dok je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **držao hutbu."**

Ibn Ebu Omer[540] veli: Ibn Ujejne bi klanjao dva rekata kada bi došao a imam drži hutbu i naređivao bi to i drugima. Ebu Abdur-Rahman el-Mukri[541] ga je vidio (da tako postupa).

Ebu Isa kaže: Čuo sam Ibn Ebu Omera kada veli da je Ibn Ujejne rekao: Muhammed b. Adžlan je pouzdan i siguran ravija hadisa.

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Džabira, Ebu Hurejre i Sehla b. Sa'da.

Ebu Isa kaže: Hadis Ebu Seida el-Hudrija je hasenun-sahihun.[542]

Prema ovome postupaju učenjaci, a to je i stav i Šafije, Ahmeda i Ishaka.[543]

---

539 Mervan b. Hakim b. Ebul-As Ebu Abdul-Melik el-Amiri je umejevićki halifa. Preuzeo je hilafet pred kraj 64. godine po Hidžri i ostao na tom položaju do smrti. Umro je u Damasku 65. godine po Hidžri. Rođen je 2. godine po Hidžri, dakle u Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, vrijeme, ali Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije vidio.

540 To je Muhammed b. Ebu Omer, jedan od Tirmizijinih učitelja.

541 On je Buharijev učitelj.

542 Zabilježili su ga u El-Kutubus-Sitte svi, osim Ebu Davuda.

543 Šafija, Ahmed b. Hanbel i Ishak smatraju da je je mustehab onome ko dođe u džamiju dok imam drži hutbu klanjati dva rekata tehijjetul-mesdžida. Prema njihovu mišljenju mekruh bi mu bilo sjesti prije negoli klanja dva rekata.
Ebu Hanife, Malik, Lejs, Es-Sevri i većina ostalih učenjaka smatraju da ih ne treba klanjati, nego da treba sjesti i pristupiti slušanju hutbe. Oni se pri ovakvom stavu pozivaju na hadise u kojima se naređuje šutnja kada se uči hutba. Gore spomenute hadise u kojima je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio dotičnom čovjeku, dok je bio još na minberu, da ustane i klanja dva rekata, oni objašnjavaju tako što kažu da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, njemu naredio da ustane klanjati dva rekata zato što je taj čovjek bio siromah i izuzetno loše obučen, kako bi ga ljudi takvog vidjeli da bi mu mogli pomoći i nešto mu dodijeliti.
Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da ovakvo objašnjenje nema utemeljenja, pogotovo kada se imaju u vidu hadisi u kojima Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

Neki vele: Kada neko dođe (u džamiju) dok imam drži hutbu, neka sjedne i neka (ništa) ne klanja. Ovo je stav Sufjana es-Sevrija i učenjaka iz Kufe, međutim, prvo mišljenje je ispravnije.

510. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Obavijestio nas je Ala b. Halid el-Kureši i kazao: Vidio sam Hasana el-Basrija kada je petkom ušao u džamiju dok je imam držao hutbu, pa je klanjao dva rekata a potom sjeo.

Hasan je to učinio primjenjujući hadis. On ovaj hadis prenosi od Džabira a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٣٦٣. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْكَلَامِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ *

٥١١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بن سعد عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **مَنْ قَالَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ أَنْصِتْ فَقَدْ لَغَا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: كَرِهُوا لِلرَّجُلِ أَنْ يَتَكَلَّمَ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ وَقَالُوا: إِنْ تَكَلَّمَ غَيْرُهُ فَلَا يُنْكِرْ عَلَيْهِ إِلَّا بِالْإِشَارَةِ.

وَاخْتَلَفُوا فِي رَدِّ السَّلَامِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، فَرَخَّصَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي رَدِّ السَّلَامِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ. وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ. وَكَرِهَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ وَغَيْرِهِمْ ذَلِكَ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ *

---

sellem, kaže: 'Kada neko od vas petkom dođe u džamiju dok imam drži hutbu, neka klanja dva rekata." On se slaže sa Tirmizijom da je prvo mišljenje ipak ispravnije i argumentovanije.

363. O pokuđenosti razgovora u vrijeme dok imam drži hutbu

511. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs b. Sa'd, on je prenio od Ukajla, on od Zuhrija, on od Seida b. Musejjeba, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Ko rekne** (nekome u vrijeme) **dok imam petkom drži hutbu, šuti, pogriješio je."**[544]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Ebu Evfaa i Džabira b. Abdullaha.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun[545]. Prema njemu postupaju učenjaci. Oni drže da je osobi mekruh da govori dok imam drži hutbu. Oni vele: Ukoliko bi neko drugi nešto progovorio, može se opomenuti samo išaretom.

Oni se razilaze u tome da li se može uzvratiti na selam i onom koji kihne reći - Allah ti se smilovao. Neki drže da se može uzvratiti na selam i reći onome koji kihne: Allah ti se smilovao, dok imam drži hutbu. Ovo je stav Ahmeda i Ishaka. Neki to, pak, učenjaci iz generacije tabi'ina i ostali, drže mekruhom. Ovo je mišljenje Šafije.

٣٦٤. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّخَطِّي يَوْمَ الْجُمُعَةِ *

٥١٢. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ أَخْبَرَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ زَبَّانَ بْن فَائِدٍ عَنْ سَهْل بْن مُعَاذِ بْن أَنَس الْجُهَنِيِّ عَنْ أبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ تَخَطَّى رِقَابَ النَّاس يَوْمَ الْجُمُعَةِ اتَّخَذَ جِسْرًا إِلَى جَهَنَّمَ.

---

544 On je takvim činom, prema mišljenju nekih učenjaka, pogriješio tako da je izgubio vrijednost džume. Neki, pak, smatraju da je takvim postupkom, sasvim upropastio svoju džumu, i bit će mu upisano samo podne. Ahmed b. Hanbel je u Musnedu zabilježio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ko nekome (za vrijeme hutbe) rekne šuti, progovorio je, a ko progovori taj nema džume." Bilježe Ebu Davud u Sunenu, Ahmed u Musnedu i Bezzar u Musnedu od Ibn Abbasa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ko progovori petkom dok imam drži hutbu, on je kao magarac koji nosi tovare, a onaj ko mu rekne da šuti, nema džume."

545 Zabilježili su ga u *El-Kutubus-Sitte* svi, osim Ibn Madže.

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِر.

قَال ابو عِيسَى : حَدِيثُ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسِ الْجُهَنِيِّ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ رِشْدِينَ بْنِ سَعْدٍ. وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ : كَرِهُوا أَنْ يَتَخَطَّى الرَّجُلُ رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَشَدَّدُوا فِي ذَلِكَ.

وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي رِشْدِينَ بْنِ سَعْدٍ وَضَعَّفَهُ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ

364. O pokuđenosti koračanja (preko ljudi) petkom

512. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Nas je obavijestio Rišdin b. Sa'd, on je prenio od Zebbana b. Faida[546], on od Sehla b. Muaza b. Enesa el-Džuhenija, a on od svoga oca, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko petkom bude koračao preko ljudi, on je time sebi sagradio most za Džehennem."**[547]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Džabira.

Ebu Isa veli: Hadis Sehla b. Muaza b. Enesa el-Džuhenija je garib, nije nam poznat osim preko Rišdina b. Sa'da.[548] Prema njemu postupaju učenjaci. Oni smatraju da je mekruh da osoba petkom korača preko ljudi, i bili su strogi u tome.[549]

---

546 Zebban b. Faid Ebu Džuvejn el-Masri je slab ravija hadisa.

547 Ovaj se hadis odnosi na one osobe koje petkom malo kasnije dođu u džamiju a hoće da klanjaju u prvim safovima pa koračaju preko ljudi da bi tamo stigle. Islamsko je pravilo da onaj ko prvi dođe u džamiju sjeda u pravi saf ispred mihraba. Onaj ko dođe drugi, sjest će na njegovu desnu stranu. Onaj ko dođe treći, sjest će na njegovu lijevu stranu i sve tako dok se ne popuni prvi saf. Na isti način će se popunjavati i ostali safovi. Nije dopušteno da ljudi koji prvi dođu u džamiju sjedaju u zadnje safove ostavljajući prazna mjesta u safovima ispred sebe, niti je dozvoljeno onome ko dođe kasnije da preko ljudi ide u prve safove. Ko tako bude postupao, sagradio je sebi most za Džehennem, kako su neki razumjeli ovaj hadis, ili će od njega biti napravljen most za Džehennem, kako smatraju neki, a što potvrđuje i sljedeći hadis. "Ko prekorači preko svoga brata, Allah, dž.š, će ga na Sudnjem danu učiniti mostom na vratima Džehennema." *(Musnedul-Firdevs).*

548 Rišdin b. Sa'd je prema ocjeni Ibn Hadžera el-Askalanija slab ravija hadisa.

549 Ahmed b. Hanbel smatra da je koračanje preko ljudi petkom mekruh. Prema mišljenju Šafije, kako to tvrdi Ebu Hamid, je to haram. Nevevija ovo drugo mišljenje smatra odabranim zbog mnoštva vjerodostojnih hadisa na kojima je ono utemeljeno. U prilog tome govore i riječi Ka'ba el-Ahbarija koje je od njega prenio El-Iraki: "Da propustim

Neki su se učenjaci nepovoljno izjasnili o Rišdinu b. Sa'du. Smatrali su ga slabim ravijom zbog njegova pamćenja.

٣٦٥. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الِاحْتِبَاءِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ *

٥١٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ وَعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ قال حَدَّثَنِي أَبُو مَرْحُومٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ عَنْ أَبِيهِ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْحِبْوَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ.**

قَالَ ابو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَأَبُو مَرْحُومٍ اسْمُهُ عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مَيْمُونٍ.
وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ الْحِبْوَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ.
وَرَخَّصَ فِي ذَلِكَ بَعْضُهُمْ، مِنْهُمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَغَيْرُهُ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: لَا يَرَيَانِ بِالْحِبْوَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ بَأْسًا *

365. O pokuđenosti umotavanja u odjeću[550] dok imam drži hutbu

513. ISPRIČALI SU NAM Muhammed b. Humejd er-Razi i Abbas b. Muhammed ed-Devri; kaže: Nas je obavijestio Ebu Abdur-Rahman el-Mukri, on je prenio od Seida b. Ebu Ejuba koji je kazao: Ispričao mi je Ebu Merhum, prenijevši od Sehla b. Muaza, on od svoga oca: **"da je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **zabranio umotavanje u odjeću petkom dok imam drži hutbu."**

---

džumu draže mi je nego da koračam preko ljudi." Seid b. Musejjeb veli: "Više bih volio klanjati džumu u kamenjaru, nego da koračam preko ljudi."
Iraki smatra da imamu nije ni haram a ni mekruh da to uradi da bi došao do minbera, odnosno do mihraba, ukoliko na drugačiji način do njih ne može doći. Također, to nije ni haram, a ni mekruh osobi koja želi da popuni prazninu u safu.

550 Umotavanje u odjeću podrazumijeva da osoba sjedne skupivši noge i priljubivši ih uz stomak, a onda umota i leđa i noge u kakvu odjeću ili ogrtač tako da dobije neku vrstu naslona. Ili, pak, da podavije noge, a onda jedan kraj turbana stavi pod noge kako bi dobila jedanu vrstu naslona.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun[551]. Ebu Merhumu je ime Abdur-Rahim b. Mejmun.

Neku učenjeci ogrtanje petkom, dok imam drži hutbu, smatraju mekruhom.

Neki to dozvoljavaju. Među njima su Abdullah b. Omer i drugi. Takav stav zastupaju i Ahmed i Ishak. Oni u ovakvom ogrtanju ne vide ništa loše.

٣٦٦. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ رَفْعِ الْأَيْدِي عَلَى الْمِنْبَرِ *

٥١٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا حُصَيْنٌ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَارَةَ بْنَ رُوَيْبَةَ، وَبِشْرُ بْنُ مَرْوَانَ يَخْطُبُ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ فِي الدُّعَاءِ فَقَالَ عُمَارَةُ: قَبَّحَ اللَّهُ هَاتَيْنِ الْيُدَيَّتَيْنِ الْقُصَيِّرَتَيْنِ، لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَزِيدُ عَلَى أَنْ يَقُولَ هَكَذَا، وَأَشَارَ هُشَيْمٌ بِالسَّبَّابَةِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

366. O pokuđenosti dizanja ruku na minberu

514. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Hušejm[552]; kaže: Nas je obavijestio Husajn[553] i kazao: Čuo sam Umarea b. Ruvejbea[554] (koji je ugledavši) Bišra b. Mervana, kako držeći hutbu kod učenja dove diže ruke, kazao: Allah ti unakazio te kratke ručice! "**Vidio sam Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **gdje ne čini ništa više od izgovora. Hušejm je kažiprstom pokazao** (na usta)."[555]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[556]

---

551 Zabilježili su ga i Ahmed u *Musnedu* i Ebu Davud u *Sunenu*.

552 Hušejm b. Bešir el-Vasiti je pouzdan i siguran ravija, ali je bio sklon tedlisu i prenosio je puno mursel hadise.

553 Husajn b. Abdur-Rahman es-Sulemi Ebu Huzejl el-Kufi je pouzdan ravija. Pred kraj života je posenilio.

554 Umare b. Ruvejbe Ebu Zuhejr es-Sekafi je ashab koji se kasnije nastanio u Kufi.

555 Ovaj hadis nam ukazuje na to da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom učenja dove na minberu tokom hutbe nije podizao ruke. Učio je dove bez dizanja ruku.

556 Zabilježili su ga još i Ahmed u *Musnedu*, Muslim u *Sahihu* i Nesaija u *Sunenu*.

٣٦٧. بَاب مَا جَاءَ فِي أَذَانِ الْجُمُعَةِ *

٥١٥. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ خَالِدٍ الْخَيَّاطُ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: كَانَ الْأَذَانُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ وَإِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ زَادَ النِّدَاءَ الثَّالِثَ عَلَى الزَّوْرَاءِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

367. O ezanu za džumu

515. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Halid el-Hajjat, on je prenio od Ibn Ebu Zi'ba, on od Zuhrija, a on od Saiba b. Jezida[557], koji je kazao: **"U vrijeme Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **Ebu Bekra i Omera, ezan se učio onda kada se imam popne na minber i kod uspostavljanja namaza. Kada je** (na vlast) **došao Osman, on je uveo i treći ezan koji je učen na Ez-Zevrau."**[558]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

---

557 Saib b. Jezid b. Seid b. Simame el-Kindi je mlađi ashab. Imao je sedam godina kada je sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, bio na oprosnom hadžu. Omer ga je postavio za upravitelja medinske pijace. Umro je u Medini 91. godine po Hidžri. On je posljednji ashab koji je živio u Medini.

558 U vrijeme Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Bekra i Omera petkom se za džumu namaz učio samo jedan ezan, i to u džamiji, nakon što se imam ispne na minber, i ikamet, prije klanjanja džumanskih farda. Kada je Osman postao halifa, on je uveo još jedan ezan, koji je učen izvan džamije u Ez-Zevrau, a prije, ranije ustanovljenog, ezana. Buharija smatra da je Ez-Zevra mjesto u medinskoj čaršiji nedaleko od Poslanikove džamije. Ibn Bettal smatra da je Ez-Zevra jedan oveći kamen koji se nalazio na ulazu u Poslanikovu džamiju. Ibn Madže bilježi predaju u kojoj stoji sljedeće: Osman je uveo i treći ezan koji je učen na jednoj kući (u Medini) koja se zvala Ez-Zevra. Osman je, ustvari, uveo drugi ezan, koji je učen kao prvi, i to izvan džamije. U ovoj predaji je spomenut kao treći, zato što je neki od ravija hadisa i ikamet, zbog njegove sličnosti, nazvao ezanom.

٣٦٨. بَاب مَا جَاءَ فِي الْكَلَامِ بَعْدَ نُزُولِ الْإِمَامِ مِنَ الْمِنْبَرِ *

٥١٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّار أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ أَخْبَرَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَس بْنِ مَالِكٍ قَالَ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَلَّمُ بِالْحَاجَةِ إِذَا نَزَلَ مِن مِن الْمِنْبَرِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ. سَمِعْت مُحَمَّدًا يَقُولُ: وَهِمَ جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ، وَالصَّحِيحُ مَا رُوِيَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَس قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَخَذَ رَجُلٌ بِيَدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا زَالَ يُكَلِّمُهُ حَتَّى نَعَسَ بَعْضُ الْقَوْمِ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَالْحَدِيثُ هُوَ هَذَا.

وَجَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ رُبَّمَا يَهِمُ فِي الشَّيْءِ وَهُوَ صَدُوقٌ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَهِمَ جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ فِي حَدِيثِ ثَابِتٍ عَنْ أَنَس عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَيُرْوَى عَنْ حَمَّادِ بْن زَيْدٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ فَحَدَّثَ حَجَّاجٌ الصَّوَّافُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي. فَوَهِمَ جَرِيرٌ فَظَنَّ أَنَّ ثَابِتًا حَدَّثَهُمْ عَنْ أَنَس عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *

٥١٧. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَس قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ رسول الله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَا تُقَامُ الصَّلَاةُ يُكَلِّمُهُ الرَّجُلُ يَقُومُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ، فَمَا يَزَالُ يُكَلِّمُهُ. فَلَقَدْ رَأَيْتُ بَعْضَهم يَنْعَسُ مِنْ طُول

قِيَامِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ ۞

368. O razgovoru nakon imamova silaska sa minbera

516. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Ebu Davud et-Tajalisi; kaže: Nas je obavijestio Džerir b. Hazim, on je prenio od Sabita, a on od Enesa b. Malika, koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi, nakon silaska s minbera,** (sa ljudima) **razgovarao o** (njihovim svakodnevnim) **potrebama."**[559]

Ebu Isa veli: Ovaj mi je hadis poznat samo preko Džerira b. Hazima.

Čuo sam Muhammeda (Buhariju) kada veli: Džerir b. Hazim je napravio previd u ovom hadisu. Pouzdano je ono što je preneseno od Sabita, a on od Enesa b. Malika, da je kazao: "Bio je već proučen ikamet za namaz, kada je neki čovjek uzeo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za ruku i počeo razgovarati s njim. Razgovarao je sa njim toliko dugo da su neki ljudi počeli drijemati."[560]

Muhammed kaže: Ovo je taj hadis..

Džerir b. Hazim (ponekad) možda i napravi previd, ali je iskren.

Muhammed (Buharija) kaže: Džerir b. Hazim je napravio previd i u hadisu Sabita, koji je prenio od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Kada se prouči ikamet, vi ne ustajte sve dotle dok mene ne ugledate."

Muhammed je kazao (i ovo): Prenosi se od Hammada b. Zejda da je kazao: Bili smo kod Sabita el-Bunanija pa je Hadždžadž es-Savvaf ispričao, prenijevši od Jahje b. Ebu Kesira, on od Abdullaha b. Ebu Katade, on od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "Kada se prouči ikamet, vi ne ustajte sve dotle dok mene ne ugledate", pa je Džerir napravio previd, misleći da im je to ispričao Sabit, prenijevši od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

---

559 Abdur-Rahman el-Mubarekfori ističe da je u djelu *El-Munteka* ovaj hadis zabilježen u sljedećoj formi: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi znao petkom sići sa minbera a neko bi mu prišao i upitao ga za neku svoju potrebu i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi sa njim o tome razgovarao."

560 Previd Džerirov se ogleda u tome što je u hadisu dodao riječi: "kada bi sišao sa minbera" a ovo se, veli El-Mubarekfori, najvjerovatnije zbilo na jaciji, a ne na džumi.

517. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Ali el-Hallal; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, prenijevši od Sabita, a on od Enesa, koji je kazao: **"Vidio sam Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kako razgovara sa nekim čovjekom nakon što je proučen ikamet za namaz. Stajao između njega i Kible. Neprestano je sa njim razgovarao, da sam neke vidio kako drijemaju zbog Vjerovjesnikova,** sallallahu alejhi ve sellem, **dugog stajanja."**[561]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

٣٦٩. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْجُمُعَةِ *

٥١٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَعِيلَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ابْنِ أَبِي رَافِعٍ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **اسْتَخْلَفَ مَرْوَانُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَلَى الْمَدِينَةِ وَخَرَجَ إِلَى مَكَّةَ فَصَلَّى بِنَا أَبُو هُرَيْرَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَرَأَ سُورَةَ الْجُمُعَةِ، وَفِي السَّجْدَةِ الثَّانِيَةِ إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ. قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ: فَأَدْرَكْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ فَقُلْتُ: تَقْرَأُ بِسُورَتَيْنِ كَانَ عَلِيٌّ يَقْرَؤُهِمَا بِالْكُوفَةِ؟ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهِمَا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَالنُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ وَأَبِي عِتَبَةَ الْخَوْلَانِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَرُوِي عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْجُمُعَةِ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ *

---

561 Neki su ove hadise, ipak, uzeli kao dokaz, da je dozvoljen razgovor nakon što imam petkom siđe sa minbera, nakon proučene hutbe, a prije klanjanja džumanskog farda. Ebu Bekr Ibnul-Arebi veli: "Ja ipak mislim da je bolje u tom vremenu ne razgovarati, jer bi to vrijeme moglo biti ono u kome se petkom prima dova, pa je zato bolje ništa ne razgovarati."

369. O učenju na džuma-namazu

518. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Hatim b. Ismail[562], on je prenio od Džafera b. Muhammeda[563], on od svoga oca, a on od Ubejdullaha b. Ebu Rafi'a, štićenika Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je kazao: **"Mervan je za svoga zastupnika da upravlja Medinom imenovao Ebu Hurejru, a on je otišao u Mekku. Ebu Hurejre nam je u petak klanjao** (džumu) **i na** (prvom rekatu) **učio suru El-Džum'a a na drugom "Kad ti licemjeri dolaze".**[564] **Sustigao sam Ebu Hurejru, veli Ubejdullah, i rekao: Učiš iste dvije sure koje je i Alija učio u Kufi, a Ebu Hurejre će na to: Čuo sam Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **gdje ih** (na džumi) **uči."**

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa, Nu'mana b. Bešira i Ebu Utbea el-Havlanija.

Ebu Isa veli; Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[565]

A preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je na džumi namazu učio i "Hvali ime Gospodara svoga Svevišnjeg"[566] i "Da li je doprla do tebe vijest o teškoj nevolji."[567]

٣٧٠. بَاب مَا جَاءَ فِي مَا يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ *

٥١٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ عَنْ مُخَوَّلِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ تَنْزِيلُ، هاسجدة، وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ.

---

562 Hatim b. Ismail el-Medeni Ebu Ismail el-Harisi je porijekolom iz Kufe. Slovi kao iskren ravija. Pripadao je osmoj generaciji ravija hadisa.

563 Džafer b. Muhammed b. Ali b. Husejn b. Ali b. Ebu Talib el-Hašimi je poznati fakih. Iskren je ravija hadisa. Poznat je kao Džafer es-Sadik.

564 Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obično je na džuma-namazu učio, na prvom rekatu suru *El-Džum'a,* a na drugom suru *El-Munafikun.* Ili, na prvom rekatu suru *El-Ala,* a na drugom suru *El-Gašije.*

565 Zabilježili su ga u *El-Kutubus-Sitte* svi, osim Buharije.

566 Sura *El-Ala.*

567 Sura *El-Gašija.*

وَفِي الْبَاب عَنْ سَعْدٍ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى : حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَى سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ مُخَوَّلٍ *

370. O tome šta se petkom uči na sabahskom namazu

519. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Šerik, on je prenio od Muhavvela b. Rašida[568], on od Muslima el-Batina[569], on od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi petkom na sabahskom namazu učio suru Tenzil "Es-Sedžde" i "Zar je to davno bilo kad čovjek".**[570]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Sa'da, Ibn Mesuda i Ebu Hurejre.

Ebu Isa veli: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun.[571] Sufjan es-Sevri i drugi su prenijeli od Muhavvela.

٣٧١. بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ قَبْلَ الْجُمُعَةِ وَبَعْدَهَا *

٥٢٠. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ.**

---

568 Muhavvel b. Rašid je pouzdan ravija, koga neki drže šiijom.

569 Muslim b. Imran, a kaže se i Ibn Ebu Imran el-Batin je pouzdan ravija. Od njega su hadisi preuzeti u *El-Kutubus-Sitte.*

570 Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je najčešće, petkom, na sabahu učio: na prvom rekatu suru Es-Sedžde, a na dugom suru El-Insan. U hadisu koji je zabilježio Taberanija od Ibn Mesuda stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stalno petkom na sabahu učio ove dvije sure. To, veli Ibn Hadžer el-Askalani, ukazuje na to: da je petkom na sabahu lijepo (mustehab) učiti ove dvije sure.

571 Zabilježili su ga, također i Ahmed u Musnedu, Muslim u Sahihu, te Ebu Davud i Nesaija u Sunenima.

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِر.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَيْضًا. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ *

٥٢١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: **أَنَّهُ كَانَ إِذَا صَلَّى الْجُمُعَةَ انْصَرَفَ فَصَلَّى سَجْدَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ ذَلِكَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٥٢٢. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مُصَلِّيًا بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا.**

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ قَالَ: كُنَّا نَعُدُّ سُهَيْلَ بْنَ أَبِي صَالِحٍ ثَبْتًا فِي الْحَدِيثِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَرُوِي عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعًا وَبَعْدَهَا أَرْبَعًا.

وَ رُوِيَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَنَّهُ أَمَرَ أَنْ يُصَلَّى بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَرْبَعًا.

وَذَهَبَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ إِلَى قَوْلِ ابْنِ مَسْعُودٍ.

و قَالَ إِسْحَقُ: إِنْ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ صَلَّى أَرْبَعًا، وَإِنْ صَلَّى فِي بَيْتِهِ

صَلَّى رَكْعَتَيْنِ. وَاحْتَجَّ بِأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ، وَلحَدِيث النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مُصَلِّيًا بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا.

قَالَ ابو عِيسَى: وَابْنُ عُمَرَ هُوَ الَّذِي رَوَى عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ، وَابْنُ عُمَرَ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ، وَصَلَّى بَعْدَ الرَّكْعَتَيْنِ أَرْبَعًا.

حَدَّثَنَا بِذَلِكَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ صَلَّى بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ أَرْبَعًا.

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ قَالَ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَنَصَّ لِلْحَدِيثِ مِنَ الزُّهْرِيِّ، وَمَا رَأَيْتُ أَحَدًا الدَّرَاهِمُ أَهْوَنُ عندة مِنْهُ، إِنْ كَانَتِ الدَّرَاهِمُ عِنْدَهُ بِمَنْزِلَةِ الْبَعْرِ.

قَالَ ابو عِيسَى: سَمِعْت ابْنَ أَبِي عُمَرَ قَال: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ يَقُولُ: كَانَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ أَسَنَّ مِنَ الزُّهْرِيِّ *

371. O namazu prije i poslije džume

520. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Amra b. Dinara, on od Zuhrija, on od Salima, on od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: **"da je poslije džume klanjao dva rekata".**

Na ovu temu je hadis prenesen i od Džabira.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.[572]

Također je prenesen i od Nafi'a, on od Ibn Omera. Prema njemu postupaju neki učenjaci. To je stav i Šafije i Ahmeda.

572 Zabilježen je u *El-Kutubus-Sitte.*

521. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, on je prenio od Nafi'a, a on od Ibn Omera "**da je on, nakon što bi klanjao džumu, odlazio kući i klanjao dva rekata. Kazao je: Tako je činio Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem".

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun.

522. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer i kazao: Nama je ispričao Sufjan b. Suhejl b. Ebu Salih, on je prenio od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ko od vas bude** (htio nešto) **klanjati poslije džume, neka klanja četiri** (rekata)."[573]

Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[574]

Ispričao nam je Hasan b. Ali; kaže: Nas je obavijestio Alija b. El-Medini, on je prenio od Sufjana b. Ujejnea, koji je kazao: Mi smo Suhejla b. Ebu Saliha ubrajali među one koji su sigurni u hadisu.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun, prema njemu postupaju neki učenjaci.

Preneseno je od Abdullaha b. Mesuda da je on klanjao prije džume četiri rekata i poslije džume četiri.[575]

---

573 O tome, koliko sunneta treba klanjati nakon džumanskog farda, islamski učenjaci imaju različita mišljenja. Omer b. Hattab, Imran b. Husajn i En-Nehai smatraju da treba klanjati samo dva rekata, pozivajući se pri tome na spomenuti hadis od Ibn Omera.
Ibn Mesud, Alkama, Ishak i Ebu Hanife smatraju da treba klanjati četiri rekata, pozivajući se na spomenuti hadis od Ebu Hurejre.
Alija b. Ebu Talib, Ibn Omer, Ebu Musa, Ata, Es-Sevri i Ebu Jusuf, smatraju da treba klanjati prvo dva rekata, a poslije toga još četiri, ukupno šest rekata, s tim što Ebu Jusuf drži da je mustehab klanjati prvo četiri, pa onda dva. Svoj stav oni temelje na predaji koju prenosi Ebu Ishak od Ataa, koji je kazao: "Jednom prilikom sam klanjao džumu sa Ibn Omerom, pa je nakon farda klanjao dva rekata, potom još četiri i otišao."

574 Bilježe ga još i Muslim u *Sahihu* i Ebu Davud u *Sunenu.*

575 Bilježe Abdur-Rezzak i Taberanija od Ibn Mesuda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prije džume klanjao četiri rekata, ali se u senedu ove predaje nalazi prekid i slabost, te je ona iz tih razloga slaba (daif).
Bilježi Ibn Madže u *Sunenu* od Ibn Abbasa da je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je prije i poslije džume klanjao po dva rekata sunneta."
Ibn Tejmije kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, petkom, nakon proučenog ezana, a prije farda, nije ništa klanjao. U njegovo vrijeme nije učen ezan za džumu sve dok se on ne bi popeo na minber radi hutbe. Tada bi Bilal proučio ezan, potom bi on održao hutbu, tako da nije, ni on, niti bilo ko od ashaba, prije farda ništa klanjao. Niti je od njega neko prenio da je prije džume nešto klanjao u kući. On nije ni preporučio da se prije džume klanja određeni broj rekata, sunneta. Sve što je u tom smislu od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno jeste da je on podsticao one

Preneseno je od Alije b. Ebu Taliba da je on naredio da se poslije džume klanjaju prvo dva, a potom još četiri rekata.

Sufjan es-Sevri i Ibn Mubarek se drže Ibn Mesudova stava.

Ishak kaže: Ukoliko osoba (sunnete) petkom klanja u džamiji, klanjat će četiri rekata, a ukoliko ih klanja u kući, klanjat će dva. Kao dokaz (ovome) on iznosi: Da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslije džume u kući klanjao dva rekata, i Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis "Ko od vas bude (htio nešto) klanjati poslije džume, neka klanja četiri (rekata)."

Ebu Isa veli: Ibn Omer je taj koji od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi da je on u kući klanjao dva rekata. A Ibn Omer je i taj koji je nakon Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, poslije džume u džamiji klanjao dva rekata, a nakon ta dva rekata klanjao još četiri.

O tome nam je pričao Ibn Ebu Omer; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, on je prenio od Ibn Džurejdža, a on od Ataa koji je kazao: Vidio sam Ibn Omera kada je nakon džume klanjao dva rekata, zatim je poslije toga klanjao još četiri rekata.

Ispričao nam je Seid b. Abdur-Rahman el-Mahzumi; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, a on je prenio od Amra b. Dinara koji je kazao: Nisam vidio da je iko bolje citirao hadise od Zuhrija, niti sam ikoga vidio da su mu dirhemi beznačajni kao njemu. Dirhemi su kod njega imali vrijednost balege.

Ebu Isa kaže: Čuo sam Ebu Omera kada kaže: Čuo sam Sufjana b. Ujejnu kada veli: Amr b. Dinar je bio stariji od Zuhrija.

---

koji ranije dođu u džamiju da ne sjede, nego da klanjaju dobrovoljnog namaza koliko mogu. Tako se prenosi da su neki ashabi petkom, znali klanjati po osam, neki deset, a neki i po dvanaest rekata, dobrovoljnog namaza, prije ezana. Neki su klanjali i manje od toga. Na temelju svega spomenutog, većina uleme se slaže da prije džume ne treba klanjati nikakvih sunneta, jer od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ništa pouzdano u tom pogledu nije preneseno, ništa, ni od njegovih riječi, niti od njegove prakse."

٣٧٢. بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِ رَكْعَةً *

٥٢٣. حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الصَّلَاةِ رَكْعَةً فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ. قَالُوا: مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْجُمُعَةِ صَلَّى إِلَيْهَا أُخْرَى، وَمَنْ أَدْرَكَهُمْ جُلُوسًا صَلَّى أَرْبَعًا.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ *

372. O onome koji stigne na jedan rekat džume

523. ISPRIČALI SU NAM Nasr b. Ali, Seid b. Abdur-Rahman i mnogi drugi i kazali: Ispričao nam je Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Zuhrija, on od Ebu Selemea, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Ko stigne na jedan rekat namaza, stigao je na namaz."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[576] Prema ovome je postupala većina uleme iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i ostalih. Oni kažu: Ko stigne na jedan rekat džume, doklanjaće još jedan, a ko ih (imama i muktedije) zatekne na sjedenju, klanjaće četiri rekata.

Ovo je stav Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka, Šafije, Ahmeda i Ishaka.[577]

---

576 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

577 Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da se uzima da je stigao na džumu onaj koji stigne sa imamom klanjati makar jedan rekat farda. Onome, pak, koji sa imamom ne klanja ni jedan rekat farda, nego ga zatekne na sjedenju, džuma je prošla i on će klanjati četiri rekata podnevskog farda.

٣٧٣. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقَائِلَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ *

٥٢٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: **مَا كُنَّا نَتَغَدَّى فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ** صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **وَلَا نَقِيلُ إِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

373. O podnevnom odmoru petkom

524. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas su obavijestili Abdul-Aziz b. Ebu Hazim i Abdullah b. Džafer, oni su prenijeli od Ebu Hazima, a on od Sehla b. Sa'da koji je kazao: **"Mi smo u vrijeme Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **ručali i odmarali se, samo poslije džume."**[578]

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Enesa b. Malika.[579]

Ebu Isa kaže: Sehl b. Sa'dov hadis je hasenun-sahihun.[580]

Ebu Hanife, pak, drži da je stigao klanjati džumu svako, ko je stigao sa imamom klanjati bilo šta od džume, pa makar imama zatekao i na sjedenju. Prema negovu mišljenju taj će, nakon što imam preda selam, samo ustati i klanjati broj rekata koji mu je prošao. Ako mu je prošao jedan, klanjat će jedan rekat, a ukoliko su mu prošla oba rekata, klanjat će ih oba, i neće nakon toga klanjati podne. Prvi svoje mišljenje temelje na spomenutom hadisu i hadisu koji bilježi Ed-Darekutni sa senedom od Ebu Hurejre: "Ko petkom stigne na ruku' posljednjeg rekata, neka kasnije doklanja još jedan, a ko ne stigene na ruku' posljednjeg rekata, neka klanja četiri rekata podne." Drugi svoj stav temelje na hadisu koji ima općenito značenje, koji je zabilježen u El-Kutubus-Sitte, a koji glasi: "Ono što zateknete od namaza, vi klanjajte, a ono što vas prođe, vi doklanjajte."
Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da je stav o ovom pitanju koji zastupa Ebu Hanife ispravan.

578 Prema mišljenju Abdu-Rahmna el-Mubarekforija ashabi u Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, vrijeme nisu ručali i odmarali se prije džume namaza zato što su petkom veoma rano odlazili u džamiju i nisu se vraćali dok ne klanjaju džumu.

579 Bilježe Ahmed u Musnedu i Buharija u *Sahihu* od Enesa b. Malika da je kazao: "Mi bismo u Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, vrijeme sa njim klanjali džumu, potom bismo se vratili kući i odmarali."

580 Zabilježen je u El-Kutubus-Sitte.

٣٧٤. بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ ينعس يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنَّهُ يَتَحَوَّلُ مِنْ مَجْلِسِهِ *

٥٢٥. حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ وَأَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلْيَتَحَوَّلْ مِنْ مَجْلِسِهِ ذَلِكَ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

374. Kome se petkom zadrijema, neka se premjesti na drugo mjesto

525. ISPRIČAO NAM JE Ebu Seid el-Ešedždž; kaže: Nas su obavijestili Abde b. Sulejman i Ebu Halid el-Ahmer, oni su prenijeli od Muhammeda b. Ishaka, on od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: **"Ukoliko se nekome od vas petkom zadrijema, neka se sa toga, premjesti na drugo mjesto."**[581]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hesenun-sahihun.[582]

٣٧٥. بَاب مَا جَاءَ فِي السَّفَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ *

٥٢٥. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْحَجَّاجِ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: **بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ رَوَاحَةَ فِي سَرِيَّةٍ فَوَافَقَ ذَلِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. فَغَدَا أَصْحَابُهُ فَقَالَ: أَتَخَلَّفُ فَأُصَلِّي مَعَ رَسُول**

---

581 U predaji ovoga hadisa koju bilježi Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* stoji: "Ukoliko se nekome od vas zadrijema petkom u džamiji, neka se premjesti sa toga mjesta".
Svrha premještanja sa mjesta na mjesto jeste u tome, što će se mijenjanjem mjesta razbiti drijemež.

582 Bilježe ga i Ahmed u *Musnedu* i Ebu Davud u *Sunenu.*

اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ. فَلَمَّا صَلَّى مَعَ النبي صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَآهُ فَقَالَ له: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَغْدُوَ مَعَ أَصْحَابِكَ؟ فقَالَ: أَرَدْتُ أَنْ أُصَلِّيَ مَعَكَ ثُمَّ أَلْحَقَهُمْ. قَالَ: لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ مَا أَدْرَكْتَ فَضْلَ غَدْوَتِهِمْ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: قَالَ شُعْبَةُ: لَمْ يَسْمَعِ الْحَكَمُ مِنْ مِقْسَمٍ إِلَّا خَمْسَةَ أَحَادِيث وَعَدَّهَا شُعْبَةُ، وَلَيْسَ هَذَا الْحَدِيثُ فِيمَا عَدَّها شُعْبَةُ. فَكَأَنَّ هَذَا الْحَدِيثَ لَمْ يَسْمَعْهُ الْحَكَمُ مِنْ مِقْسَمٍ.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي السَّفَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَلَمْ يَرَ بَعْضُهُمْ بَأْسًا بِأَنْ يَخْرُجَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي السَّفَرِ مَا لَمْ تَحْضُرِ الصَّلَاةُ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا أَصْبَحَ فَلَا يَخْرُجْ حَتَّى يُصَلِّيَ الْجُمُعَةَ *

375. O putovanju petkom

525. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Ebu Muavija, prenijevši od Hadždžadža[583], on od Hakema[584], on od Miksema[585], a on od Ibn Abbasa, koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **je poslao Abdullaha b. Revahu[586] na čelu jednog odreda To se desilo u petak. Njegovi saputnici su rano ujutro krenuli na put, a Abdulllah b. Revaha reče: Ja ću malo izostati da sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **klanjam džumu, a potom ću im se pridružiti. Pošto je klanjao sa Vjerovjesnikom,** sallallahu

583 Hadždžadž b. Erta'ta el-Kufi je kadija i istaknuti fikhski učenjak. Kao ravija je bio iskren, ali je bio sklon tedlisu i previdima. Pripadao je sedmoj generaciji ravija hadisa.

584 Hakim b. Utejbe Ebu Muhammed el-Kindi el-Kufi je pouzdan i siguran ravija, osim što je ponekad bio sklon tedlisu.

585 Miksem b. Budžre Ebu Kasim je bio štićenik Abdullaha Harisa, neki vele Ibn Abbasa. Iskreni je ravija. Buharija od njega prenosi samo jedan hadis.

586 Abdullah b. Revaha el-Ensari el-Hazredži je poznati ashab i vojskovođa. Učestvovao je u mnogim bitkama: na Bedru, Uhudu, Hendeku. Poginuo je u bitci na Muti kao glavnokomandujući islamske vojske, 8. godine po Hidžri.

alejhi ve sellem, **on ga ugleda i reče mu: Šta je tebe spriječilo da jutros otputuješ sa tvojim saputnicima? Želio sam da s tobom klanjam, a poslije toga da im se pridružim, reče on. A Vjerovjesnik će na to: Kada bi podijelio sve što je na zemlji, ne možeš dostići vrijednost njihovog ranog odlaska."**[587]

Ebu Isa kaže: Ovaj nam je hadis poznat samo u ovoj formi.

Alija b. Medini veli: Jahja b. Seid je kazao da je Šu'be rekao: Hakem je od Miksema čuo samo pet hadisa. Potom ih je Šu'be nabrojao, i ovog hadisa nije bilo među nabrojanim. Kao da Hakem ovaj hadis nije čuo od Miksema.

Učenjaci su se razišli u pogledu putovanja petkom. Neki u tome da neko petkom krene na put ne vide ništa loše, ukoliko je krenuo prije nastupa namaza.[588]

Neki, opet, vele: Ukoliko osvane (petkom kod kuće) ne treba kretati na put dok ne klanja džumu namaz.[589]

٣٧٦. بَاب مَا جَاءَ فِي السِّوَاكِ وَالطِّيبِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ *

٥٢٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْكُوفِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو يَحْيَى إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: حَقًّا عَلَى الْمُسْلِمِينَ أَنْ يَغْتَسِلُوا يَوْمَ

---

587 Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je spomenuti odred poslao u borbu. Abdullah b. Revaha je smatrao da je efdalnije da klanja džumu, a potom da im se pridruži. Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada ga je ugledao, rekao je da mu je bilo efdalnije da je sa njima otišao nego što je ostao klanjati džumu. Jer su oni otišli u borbu, a pohitati u borbu je efdalnije od bilo kog drugog djela.

588 Bilježi Šafija od Omera da je on vidio nekog čovjeka koji se spremao za putovanje. Čuvši ga gdje kaže: Da nije petak, ja bih krenuo, Omer reče: Idi ti, petak nije zapreka za putovanje."
Seid b. Mensur je prenio od Saliha b. Kejsana da bi Ubejde b. Džerrah putovao petkom i ne bi čekao da klanja džumu.

589 El-Mubarekfori veli: Nije dozvoljeno petkom putovati nakon što sunce prođe zenit, osim ako se ima gdje na putu džuma obaviti. Što se tiče putovanja petkom u vremenu prije nego sunce prođe zenit, Ebu Hanife i Malik smatraju da je ono dozvoljeno. Šafija ima dva stava u tom pogledu.: ispravni mu je: da to nije dozvoljeno. Također i Ahmed smatra da nije dozvoljeno putovanje petkom ni prije zevala, osim u slučaju kada se radi o putovanju u borbu.

الْجُمُعَةِ، وَلْيَمَسَّ أَحَدُهُمْ مِنْ طِيبِ أَهْلِهِ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَالْمَاءُ لَهُ طِيبٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَشَيْخٍ مِنَ الْأَنْصَار.

٥٢٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ نَحْوَ معناه.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ الْبَرَاءِ حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَرِوَايَةُ هُشَيْمٍ أَحْسَنُ مِنْ رِوَايَةِ إِسْمَعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، وَإِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ *

376. O upotrebi misvaka i mirisa petkom

526. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hasan el-Kufi[590]; kaže: Nas je obavijestio Ebu Jahja Ismail b. Ibrahim et-Tejmi, on je prenio od Jezida b. Ebu Zijada, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, a on od Berraa b. Aziba, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Muslimanima je dužnost da se petkom okupaju. Neka se svako od vas namiriše mirisom koji koristi njegova porodica. Ukoliko ne bude imao mirisa, voda mu je miris."**[591]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Seida i nekog ensarijskog šejha.

527. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Hušejm, prenijevši od Jezida b. Ebu Zijada slično značenju prethodnog (hadisa).

Ebu Isa kaže: Beraov hadis je hasenun, a Hušejmova predaja je bolja od predaje Ismaila b. Ibrahima et-Tejmija, jer je Ismail b. Ibrahim et-Tejmi smatran slabim ravijom hadisa.

---

590 U ovoj generaciji ravija postoje trojica ravija sa ovim imenom; Ali b. Hasan b. Sulejman el-Kufi Ebu Hasan, poznat kao Ebu Ša'sa, Ali b. Hasan el-Kufi koji, je hadise prenosio od Abdur-Rahima b. Sulejmana i Muafa b. Imrana, a od njega Nesaija, i Alija b. Hasan el-Kufi, koji je hadise prenosio od Ismaila b. Ibrahima et-Tejmija, a od njega Tirmizija.

591 Tibi veli: Musliman je dužan da se okupa i namiriše kako bi od sebe odstranio nečistoću i ružan zadah. Pa ukoliko ne bude imao mirisa, dovoljna mu je i voda da ih odstrani.

أَبْوَاب الْعِيدَيْنِ *

٣٧٧. بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَشْيِ يَوْمَ الْعِيدِ *

٥٢٨. حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْحَارِثِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: مِنَ السُّنَّةِ أَنْ تَخْرُجَ إِلَى الْعِيدِ مَاشِيًا، وَأَنْ تَأْكُلَ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ. يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يَخْرُجَ الرَّجُلُ إِلَى الْعِيدِ مَاشِيًا، و أَنْ لَا يَرْكَبَ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ *

Poglavlja o bajramima

377. O pješačenju na bajram

528. ISPRIČAO NAM JE Ismail b. Musa; kaže: Nas je obavijestio Šerik[592], prenijevši od Ebu Ishaka, on od Harisa, a on od Alije koji je kazao: **"Sunnet je da na bajram ideš pješke i da nešto pojedeš prije negoli** (iz kuće) **izađeš.**[593]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun.

Prema ovome postupa većina učenjaka, oni drže da je lijepo da osoba na bajrame ide pješke i da ne ide (na jahalici ili u prevoznom sredstvu), osim u nuždi.

٣٧٨. بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ *

٥٢٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ

---

592 Šerik b. Abdullah el-Kufi en-Nehai je iskren ravija, ali je mnogo griješio prilikom prenošenja. Od momenta kada je postao kadija Kufe pamćenje mu se poremetilo.

593 Većina islamskih učenjaka smatra da je mustehab na bajrame ići pješke, i da je mustehab prije ramazanskog bajrama nešto pojesti, dok je kod kurban-bajrama, dok se on ne klanja mustehab postiti.

عُمَرَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ يُصَلُّونَ فِي الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ ثُمَّ يَخْطُبُونَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ وَابْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ: أَنَّ صَلَاةَ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ.

وَيُقَالُ إِنَّ أَوَّلَ مَنْ خَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ مَرْوَانُ بْنُ الْحَكَمِ ‌.

378. O bajram-namazima prije hutbe

529. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna; kaže: Nas je obavijestio Ebu Usama, on je prenio od Ubejdullaha[594], on od Nafi'a, a on od Ibn Omera, koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **Ebu Bekr i Omer su bajram-namaze klanjali prije hutbe, a potom bi hutbu održali."**[595]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun[596]. Prema ovome su postupali učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i ostali. Oni drže da bajram-namaze treba klanjati prije hutbe.

A rečeno je da je Mervan b. Hakem prvi, koji je držo hutbu prije namaza.[597]

---

594 Ubejdullah b. Omer b. Hafs el-Umeri el-Medeni je pouzdan i siguran ravija hadisa.

595 Bilježe Buharija i Muslim u *Sahihima,* te Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima* od Ibn Abbasa da je kazao: "Prisustvovao sam bajramu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Bekrom, Omerom i Osmanom, i svi su oni bajram-namaz klanjali prije hutbe."

596 U El-Kutubus-Sitte ga bilježe svi, osim Ebu Davuda.

597 Bilježi Muslim u Sahihu od Ebu Seida da je kazao: "Prvi koji je počeo sa držanjem hutbe prije bajramskog namaza bio je Mervan b. Hakim, pa je ustao neki muhaddis i opomenuo ga."
Neki kažu da je prvi uveo držanje hutbe prije bajram-namaza Osman b. Affan, treći halifa. Ibn Munzir prenosi, sa pouzdanim senedom od Hasana el-Basrija, koji je kazao: "Osman je držao hutbu na način kako je bilo uobičajeno (poslije bajram-namaza) pa je primijetivši da neki ljudi ne stignu na namaz, uveo hutbu prije namaza."

٣٧٩. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ صَلَاةَ الْعِيدَيْنِ بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ *

٥٣٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِيدَيْنِ غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَا مَرَّتَيْنِ بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ.

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَابْنِ عَبَّاسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ: أَنَّهُ لَا يُؤَذَّنُ لِصَلَاةِ الْعِيدَيْنِ وَلَا لِشَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ *

379. O tome da se bajram-namazi klanjaju bez ezana i ikameta

530. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebul-Ahves, prenijevši od Semaka b. Harba, a on Džabira b. Semurea koji je kazao: **"Sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **sam, više puta, bajrame klanjao bez ezana i bez ikameta."**[598]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira b. Abdullaha i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Hadis Džabira b. Semurea je hasenun-sahihun.[599]

Prema njemu su postupali učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i ostalih. Oni smatraju da se za namaze dvaju bajrama ne treba učiti ezan, niti ezan treba učiti za bilo koju drugu vrstu dobrovoljnog namaza.[600]

Neki drže da je Muavija prvi uveo učenje hutbe prije namaza. Šafija je od Abdullaha b. Jezida zabilježio hadis sličan Ibn Abbasovom, s tim što je on dodao: "Potom je Muavija uveo hutbu prije klanjanja bajram-namaza."

598 Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli: Ovaj hadis je jasan dokaz da za bajram namaze nije potreban ni ezan, a ni ikamet.

599 Zabilježili su ga još i Ahmed u *Musnedu,* Muslim u Sahihu i Ebu Davud u *Sunenu.*

600 Iraki veli: Ovakav stav zastupaju svi učenjaci. A Ibn Kudame veli: Nije mi poznato da je neko zauzeo drugačiji stav, osim što se prenosi od Ibn Zubejra da je on za bajram-namaze učio i ezan i ikamet.

٣٨٠. بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ فِي الْعِيدَيْنِ *

٥٣١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَبِيبِ بْنِ سَالِمٍ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْعِيدَيْنِ وَفِي الْجُمُعَةِ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ. وَرُبَّمَا اجْتَمَعَا فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ فَيَقْرَأُ بِهِمَا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي وَاقِدٍ وَسَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ وَابْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهَكَذَا رَوَى سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَمِسْعَرٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ نَحْوَ حَدِيثِ أَبِي عَوَانَةَ. وَأَمَّا ابْنُ عُيَيْنَةَ فَيُخْتَلَفُ عَلَيْهِ فِي الرِّوَايَةِ، يُرْوَى عَنْهُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَبِيبِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ وَلَا يُعْرَفُ لِحَبِيبِ بْنِ سَالِمٍ رِوَايَةٌ عَنْ أَبِيهِ. وَحَبِيبُ بْنُ سَالِمٍ هُوَ مَوْلَى النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ. وَرَوَى عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ أَحَادِيثَ، وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ ابْنِ الْمُنْتَشِرِ نَحْوُ رِوَايَةِ هَؤُلَاءِ. وَرُوِي عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ بِقَافٍ، وَاقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ *

٥٣٢. حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ سَعِيدٍ الْمَازِنِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ أَبَا وَاقِدٍ اللَّيْثِيَّ: **مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهِ فِي الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى؟ قَالَ: كَانَ يَقْرَأُ بِق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ، وَاقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ.**

Ibn Ebu Šejbe bilježi u *Musannefu* sa pouzdanim senedom od Seida b. Musejjeba koji je kazao: "Prvi je Muavija uveo učenja ezana na bajram-namazima."

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٥٣٣. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا إِبْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ سَعِيدٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ.

قَالَ ابو عِيسَى : وَأَبُو وَاقِدٍ اللَّيْثِيُّ اسْمُهُ الْحَارِثُ بْنُ عَوْفٍ

380. O učenju na dva bajrama

531. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebu Avane[601], on je prenio od Ibrahima b. Muhammeda b. Munteširа, on od svoga oca, on od Habiba b. Salima, a on od Nu'mana b. Beširа, koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **je na bajramima i džumi učio Sebbih-isme rabbikel-a'la i Hel etake hadisul-gašije. Nekada bi se** (bajram i džuma) **zadesili u jednom danu i on bi ih na njima učio."**

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Vakida, Semurea b. Džunduba i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Nu'man b. Beširov hadis je hasenun-sahihun.[602] Tako prenose Sufjan es-Sevri i Mis'ar od Ibrahima b. Muhammeda b. Munteširа slično Ebu Avaninu hadisu. Što se tiče Ibn Ujejne, predaje se od njega razlikuju. Preneseno je od njega, on od Ibrahima b. Muhammeda b. Munteširа, on od svoga oca, on od Habiba b. Salima, on od svoga oca, a on od Nu'mana b. Beširа. Ne zna se da je Habib b. Salim prenosio hadise od svoga oca. Habib b. Salim je bio štićenik Nu'mana b. Beširа, te je on od Nu'mana b. Beširа prenio mnogo hadisa. A preneseno je od Ibn Ujejne, on od Ibrahima b. Muhammeda b. Munteširа slično predaji ovih. A preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je na bajram-namazima učio i Kaf i Ikterebetis-sa'atu. Ovako veli Šafija.

532. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Obavijestio nas je Ma'n b. Isa; kaže: Nas je obavijestio Malik, prenijevši od Damrea b. Seida el-Mazinija, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbea da je Omer b. Hattab upitao Ebu Vakida el-Lejsija šta je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio na ramazanskom i kurban bajramu, pa je

---

601 Ebu Avane Veddah b. Abdullah el-Ješkeri el-Vasiti je pouzdan i siguran ravija. Slovi kao učenjak u hadisu.

602 Zabilježio ga je i Muslim u *Sahihu.*

kazao: **"Učio je: Kaf vel-Kur'anil-medžid i Vakterebetis-sa'atu venšekkal-kameru."**[603]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

533. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Obavijestio nas je Ibn Ujejne, prenijevši od Damrea b. Seida sa ovim senedom slično prethodnom (hadisu).

Ebu Isa veli: Ebu Vakidu el-Lejsiju je ime Haris b. Avf.

٣٨١. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّكْبِيرِ فِي الْعِيدَيْنِ *

٥٣٤. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ عَمْرٍو أَبُو عَمْرٍو الْحَذَّاءُ الْمَدِينِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبَّرَ فِي الْعِيدَيْنِ فِي الْأُولَى سَبْعًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ، وَفِي الْآخِرَةِ خَمْسًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ جَدِّ كَثِيرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَهُوَ أَحْسَنُ شَيْءٍ رُوِيَ فِي هَذَا الْبَابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَاسْمُهُ عَمْرُو بْنُ عَوْفٍ الْمُزَنِيُّ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ.

وَهَكَذَا رُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ نَحْوَ هَذِهِ الصَّلَاةِ. وَهُوَ قَوْلُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ وَبِهِ يَقُولُ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَرُوِي عَنْ إِبْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ قَالَ فِي التَّكْبِيرِ فِي الْعِيدَيْنِ: تِسْعَ تَكْبِيرَاتٍ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى و خَمْس تَكْبِيرَاتٍ قَبْلَ الْقِرَاءَةِ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ. يَبْدَأُ بِالْقِرَاءَةِ ثُمَّ يُكَبِّرُ أَرْبَعًا مَعَ تَكْبِيرَةِ الرُّكُوعِ.

603 Nevevi veli: "Katkada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na bajramima učio Kaf i Vakterebetis-sa'atu, a katkada Sebbih-isme i Gašije."

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوُ هَذَا. وَهُوَ قَوْلُ أَهْلِ الْكُوفَةِ. وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ *

381. O tekbirima u dva bajrama

534. ISPRIČALI SU NAM Muslim b. Amr i Ebu Amr el-Haza el-Medini; kažu: Nas je obavijestio Abdullah b. Nafi', on je prenio od Kesira b. Abdullaha[604], on od svoga oca[605], a on od svoga djeda,[606] da je: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **u dva bajrama izgovarao sedam tekbira prije učenja na prvom, i pet tekbira prije učenja na drugom rekatu."**[607]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Ibn Omera i Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa kaže: Hadis Kesirova djeda je hasenun.[608] On je nešto najbolje, što je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno na ovu temu. A njegovo ime je Amr b. Avf el-Muzeni. Prema ovome su

---

604 Kesir b. Abdullah b. Amr. b. Avf el-Muzeni el-Medeni je po mišljenju Ibn Hadžera slab ravija. Neki mu pripisuju i laž.

605 Otac mu se zvao Abdullah b. Amr b. Avf, koji je po ocjeni Ibn Hadžera prihvatljiv ravija. Ibn Hibban ga smatra pouzdanim.

606 Djed mu se zvao Amr b. Avf el-Muzeni Ebu Abdullah, znameniti ashab.

607 Na temelju ovoga, i drugih hadisa sa istim ili sličnim značenjem, Ahmed b. Hanbel, Malik i Šafija su stali na stanovište da je sunnet kod bajramskuh namaza izgovoriti dvanaest tekbira, i to; na prvom rekatu prije učenja sedam tekbira, ne računajući početni, i pet na drugom rekatu, također prije učenja, ne računajući tekbir koji se izgovara prilikom odlaska sa kijama na ruku'.
Sufjan es-Sevri i Ebu Hanife smatraju da je sunnet na bajram namazima izgovoriti ukupno osam tekbira i to: Četiri tekbira na prvom rekatu prije učenja, računajući i početni, i četiri tekbira na drugom rekatu nakon završetka učenja, i to računajući i onaj koji se izgovara prilikom odlaska na ruku'. Oni svoje mišljenje temelje na nekim eserima, a evo jednog od njih. Taberanija je u Mu'džemul-Kebiru zabilježio od Kirdevsa da je kazao: Poslije jacije je Velid poslao nekoga čovjeka Abdullahu b. Mesudu, Huzejfi, Ebu Musau el-Eš'ariju i Ebu Mesudu da ih pita kako se klanja bajram. Pa su rekli: Upitaj Ebu Abdur-Rahmana. On je otišao i upitao ga, a on reče: Kad se stane na namaz, izgovorit će se četiri tekbira a onda će se proučiti Fatiha i sura. Na drugom rekatu će se izgovoriti četiri tekbira nakon što se prouči Fatiha i sura."

608 Mnogi se ne slažu sa Tirmizijinom ocjenom ovog hadisa. Oni smatraju da je ovaj hadis slab, jer se u njegovu senedu nalazi ravija Kesir b. Abdullah b. Amr b. Avf koji je slab. Međutim, Nevevi ističe da je Tirmizija ovaj hadis ocijenio dobrim zato što je on došao u više predaja koje ga, iako su slabe, uzdižu na stepen hasena ligajrihi.

postupali neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi.

Tako je preneseno od Ebu Hurejre da je on u Medini klanjao slično ovome namazu. Ovakav je stav i stanovnika Medine, a tako vele i Malik b. Enes, Šafija, Ahmed i Ishak.

Preneseno je od Ibn Mesuda da je o tekbirima na dva bajrama rekao: Devet tekbira na prvom rekatu i pet prije učenja na drugom, počet će sa učenjem potom će izgovoriti četiri tekbira uz onaj od ruku'a.

Slično ovome je preneseno od mnogih Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba. Ovo je stav i učenjaka iz Kufe, a ovako misli i Sufjan es-Sevri.

٣٨٢. بَاب مَا جَاءَ لَا صَلَاةَ قَبْلَ الْعِيدِ وَلَا بَعْدَهَا *

٥٣٥. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عَبَّاس: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمَ الْفِطْرِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا.**

وَفِي الْبَاب عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَأَبِي سَعِيدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَقَدْ رَأَى طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، الصَّلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ وَقَبْلَهَا، مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ. وَالْقَوْلُ الْأَوَّلُ أَصَحُّ *

٥٣٦. حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ أَبُو عَمَّار أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ أَبَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ وَهُوَ ابْنُ عُمَرَ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ:

أَنَّهُ خَرَجَ فِي يَوْمِ عِيدٍ فَلَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا. وَذَكَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَهُ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

382. Nema (nikakvog) namaza, ni prije, a ni poslije bajrama

535. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan ; kaže: Obavijestio nas je Ebu Davud et-Tajalisi; kaže: Nama je saopćio Šu'be, prenijevši od Adija b. Sabita, koji je kazao: Čuo sam Seida b. Džubejra kada priča od Ibn Abbasa **"da bi Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **na dan ramazanskog bajrama izišao i klanjao dva rekata** (bajramskog namaza). **On, ni prije, a ni poslije njih, ne bi ništa drugo klanjao."**[609]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Amra i Ebu Seida.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun[610]. Prema njemu postupaju neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi. U skladu sa njim je stav i Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Neki, pak, učenjaci iz generacije ashaba i ostali smatraju da se i prije i poslije bajrama mogu klanjati i drugi namazi, međutim, prvo mišljenje je ispravnije.

536. ISPRIČAO NAM JE Husejn b. Hurejs Ebu Ammar; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Ebana b. Abdullaha el-Bedželija, on od Ebu Bekra b. Hafsa, a on je sin Omera b. Sa'da b. Ebu Vekkasa, on od Ibn Omera **"da bi on izišao na dan bajrama, a ni prije, ni poslije bajramskog namaza ne bi ništa klanjao, ističući da je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **tako radio.**

---

609 Ibn Hemmam smatra da se negacija u navedenon hadisu odnosi na klanjanje u džamiji ili na musali, a ne odnosi se na druga mjesta. Dakle, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji i na musali nije ni prije a ni poslije bajrama klanjao nikakve nafile. Iz nekih se predaja da vidjeti da ih je u kući klanjao. Ibn Madže bilježi od Ebu Seida el-Hudrija sljedeće: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije prije Bajrama ništa klanjao, a kada bi se vratio svojoj kući, klanjao bi dva rekata (nafile). Ibn Hadžer smatra da je sened ove predaje dobar, dok Hakim ovu predaju smatra pouzdanom.

610 Zabilježen je u El-Kutubus-Sitte.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

٣٨٣. بَاب مَا جَاءَ فِي خُرُوجِ النِّسَاءِ فِي الْعِيدَيْنِ *

٥٣٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا مَنْصُورٌ وَهُوَ ابْنُ زَاذَانَ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ : **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُخْرِجُ الْأَبْكَارَ وَالْعَوَاتِقَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضَ فِي الْعِيدَيْنِ. فَأَمَّا الْحُيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الْمُصَلَّى وَيَشْهَدْنَ دَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ. قَالَتْ إِحْدَاهُنَّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ؟ قَالَ: فَلْتُعِرْهَا أُخْتُهَا مِنْ جَلَابِيبِهَا.**

٥٣٨. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ **بِنَحْوِهِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَجَابِرٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ أُمِّ عَطِيَّةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى هَذَا الْحَدِيثِ، وَرَخَّصَ لِلنِّسَاءِ فِي الْخُرُوجِ إِلَى الْعِيدَيْنِ، وَكَرِهَهُ بَعْضُهُمْ.

وَرُوِي عَنْ ابْنِ الْمُبَارَكِ أَنَّهُ قَالَ: أَكْرَهُ الْيَوْمَ الْخُرُوجَ لِلنِّسَاءِ فِي الْعِيدَيْنِ، فَإِنْ أَبَتِ الْمَرْأَةُ إِلَّا أَنْ تَخْرُجَ فَلْيَأْذَنْ لَهَا زَوْجُهَا أَنْ تَخْرُجَ فِي أَطْمَارِهَا وَلَا تَتَزَيَّنْ. فَإِنْ أَبَتْ أَنْ تَخْرُجَ كَذَلِكَ فَلِلزَّوْجِ أَنْ يَمْنَعَهَا عَنِ الْخُرُوجِ.

وَيُرْوَى عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَوْ رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَحْدَثَ النِّسَاءُ لَمَنَعَهُنَّ الْمَسْجِدَ كَمَا مُنِعَتْ نِسَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ.

وَيُرْوَى عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ أَنَّهُ كَرِهَ الْيَوْمَ الْخُرُوجَ لِلنِّسَاءِ إِلَى الْعِيدِ *

383. O izlasku žena na bajram-namaze

537. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Hušejm; kaže: Nas je obavijestio Mensur, a on je sin Zazana, on je prenio od Ibn Sirina, a on od Ummu Atijje: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je na bajram izvodio djevojke, djevojčice, čak i one djevojke koje nikako ne izlaze iz kuća i žene koje su pod menzesom. Žene pod menzesom ne bi ulazile na musalu, a prisustvovale su dovi muslimana. Jedna od njih je rekla: Allahov Poslaniče! Ukoliko neka od nas ne bude imala ogrtača? On će na to: Neka joj pozajmi njena sestra od svojih ogrtača."**[611]

538. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nas je obavijestio Hušejm, on je prenio od Hišama b. Hasaana, on od Hafse, kćerke Sirinove, a ona od Ummu Atijje, slično prethodnom (hadisu).

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa i Džabira.

Ebu Isa kaže: Ummu Atijjin hadis je hasenun-sahihun.[612]

Neki učenjaci, držeći se ovog hadisa, dozvoljavaju ženama da na bajrame odlaze (u džamiju ili na musalu), dok to neki drže pokuđenim.

Preneseno je od Ibn Mubareka da je kazao: Ja prezirem da žene u današnje vrijeme, bajramima odlaze (u džamiju). Ukoliko žena i pored ovoga insistira da ide, neka joj njen muž dozvoli da ide, ali u staroj odjeći, pa ukoliko to ona odbije, muž ima pravo da joj zabrani odlazak.

Preneseno je od Aiše da je kazala: Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio kakve su novotarije žene uvele,

---

611 Ovaj hadis je jasan dokaz da je ženama, bez obzira na njihovu starosnu dob, dozvoljeno da na bajram odu na musalu ili u džamiju. Ebu Hamid i Džurdžani smatraju da im je to lijepo, mustehab.
Ebu Hanife i Ibn Hemmam smatraju da je starijim ženama to dozvoljeno, dok je mlađim, i djevojkama, odlazak u džamiju na bajram mekruh, kako mlađe žene i djevojke, ne bi bile uzrokom kakvih nemilih scena i iskušenja.
Ahmed b. Hanbel smatra da je dozvoljeno svima, bez obzira na starosnu dob, ali da im to nije mustehab.
Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Malik i Ebu Jusuf smatraju da je svim ženama, bez obzira na dob, mekruh na bajram ići u džamiju ili na musalu, što je u suprotnosti sa mnogim pouzdanim hadisima.
Kadija Ijad je prenio od Ebu Bekra, Alije i Ibn Omera da su oni smatrali da žene imaju pravo, ukoliko to žele, da na bajram idu u džamiju.

612 Zabilježen je u El-Kutubus-Sitte.

zabranio bi im da idu u džamiju, kao što je zabranjeno i ženama Izraelćana.[613]

Prenosi se od Sufjana es-Sevrija da je on prezirao da žene u njegovo vrijeme odlaze na bajram.

٣٨٤. بَاب مَا جَاءَ فِي خُرُوجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْعِيدِ فِي طَرِيقٍ وَرُجُوعِهِ مِنْ طَرِيقٍ آخَرَ *

٥٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ وَاصِلِ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى الْكُوفِيُّ وَأَبُو زُرْعَةَ قَالَا: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ الصَّلْتِ عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ فِي طَرِيقٍ، رَجَعَ فِي غَيْرِهِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَأَبِي رَافِعٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَرَوَى أَبُو تُمَيْلَةَ وَيُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ.

وَقَدِ اسْتَحَبَّ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ لِلْإِمَامِ إِذَا خَرَجَ فِي طَرِيقٍ أَنْ يَرْجِعَ فِي غَيْرِهِ، اتِّبَاعًا لِهَذَا الْحَدِيثِ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ. وَحَدِيثُ جَابِرٍ كَأَنَّهُ أَصَحُّ *

384. O Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, izlasku na bajram jednim i povratku drugim putem

539. ISPRIČALI SU NAM Abdul-A'la b. Vasil b. Abdul-A'la el-Kufi i Ebu Zur'a i kazali: Nas je obavijestio Muhammed b. Salt, on je prenio od Fulejha b. Sulejmana, on od Seida b. Harisa, a on od Ebu

613 Bilježe ga Buharija i Muslim u *Sahihima*. Neki su na temelju ovih Aišinih riječi, stali na stanovište da je ženama općenito, i na bajram, a i izvan bajrama, zabranjeno da idu u džamiju.

Hurejre, koji je kazao: **"Ukoliko bi Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **na bajram otišao jednim, vraćao bi se drugim putem."**

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Omera i Ebu Rafi'a.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-garibun.[614]

Ovaj hadis su Ebu Tumejle i Junus b. Muhammed prenijeli od Fulejha b. Sulejmana, on od Seida b. Harisa, a on od Džabira b. Abdullaha.

Neki učenjaci drže da je imamu mustehab, ukoliko ode jednim, da se vrati drugim putem, postupajući prema ovom hadisu. Ovo je stav Šafije.[615]

Džabirov hadis izgleda pouzdaniji.

٣٨٥. بَاب مَا جَاءَ فِي الْأَكْلِ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ الْخُرُوجِ *

٥٤٠. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَزَّارُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ عَنْ ثَوَابِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ، وَلَا يَطْعَمُ يَوْمَ الْأَضْحَى حَتَّى يُصَلِّيَ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَأَنَسٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ بُرَيْدَةَ بْنِ حُصَيْبٍ الْأَسْلَمِيِّ حَدِيثٌ غَرِيبٌ. و قَالَ مُحَمَّدٌ: لَا أَعْرِفُ لِثَوَابِ بْنِ عُتْبَةَ غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ.

---

614 Zabilježili su ga i Ahmed u *Musnedu*, Darimija u *Sunenu*, Ibn Hibban u *Sahihu* i Hakim u *Mustedreku*.

615 Ebu Hanife i većina učenjaka smatra da je mustehab i imamu i džematlijama da na bajram idu jednim, a vraćaju se drugim putem.
U čemu se krije mudrost Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, odlaska jednim, a vraćanja drugim putem, sporno je među samim učenjacima. Kadija Abdul-Vehhab el-Maliki o tome navodi oko dvadest različitih mišljenja, od kojih ćemo ovdje spomenuti samo neka:
- činio je to da bi mu oba puta svjedočili na Sudnjem danu,
- da bi mu svjedočili ljudi i džini koji su stanovali pored tih puteva,
- da bi usput posjetio žive i umrle rođake i prijatelje,
- da bi stanovnicima koji su živjeli pored tih puteva čestitao bajram i zatražio im od Allaha, dž.š, beriket, i sl.

وَقَدِ اسْتَحَبَّ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ لَا يَخْرُجَ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ شَيْئًا.

وَيُسْتَحَبُّ لَهُ أَنْ يُفْطِرَ عَلَى تَمْرٍ، وَلَا يَطْعَمَ يَوْمَ الْأَضْحَى حَتَّى يَرْجِعَ *

٥٤١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُفْطِرُ عَلَى تَمَرَاتٍ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى الْمُصَلَّى.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ *

385. O jelu prije izlaska na ramazanski bajram

540. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Sabbah el-Bezzar; kaže: Nas je obavijestio Abdus-Samed b. Abdul-Varis, on je prenio od Sevaba b. Utbea[616], on od Abdullaha b. Burejde, a on od svoga oca koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **ne bi izišao na dan ramazanskog bajrama dok nešto ne bi pojeo, niti bi išta, na dan kurbanskog bajrama jeo dok ga ne bi klanjao."**[617]

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Alije i Enesa.

Ebu Isa kaže: Hadis Burejde b. Husajba el-Eslemija je garibun.[618] Muhammed (Buharija) kaže: Nije mi poznato da je Sevab b. Utbe prenio neki drugi hadis osim ovoga.

Neki učenjaci smatraju da je mustehab ne izlaziti na dan ramazanskog bajrama dok se nešto ne pojede, kao što je mustehab da to budu datule. A na dan kurban-bajrama je mustehab ništa ne jesti dok se ne vrati.

541. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Hušejm, prenijevši od Muhammeda b. Ishaka, on od Hafsa b. Ubejdullaha b. Enesa, a on od Enesa b. Malika: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve

616 Sevab b. Utbe je makbul ravija. Pripadao je šestoj generaciji ravija. Od njega u El-Kutubus-Sitte osim ovog nije zabilježen ni jedan hadis.

617 Buharija bilježi od Enesa da je kazao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi otišao na ramazanski bajram dok ne bi pojeo nekoliko hurmi."

618 Zabilježili su ga i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* i Ibn Hibban u *Sahihu*. Ševkanija u djelu *Nejlul-Evtar* veli: Također su ga zabilježili i Ibn Hibban, Ed-Darekutni, Hakem i Bejheki. Ed-Darekutni ga ocjenjuje sahihom.

sellem **bi na dan ramazanskog bajrama ujutro, prije negoli iziđe na musalu, pojeo nekoliko hurmi."**[619]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun-garibun.[620]

أَبْوَاب السَّفَر *

٣٨٦. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّقْصِيرِ فِي السَّفَرِ *

٥٤٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ الْوَرَّاقُ الْبَغْدَادِيُّ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: **سَافَرْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ، فَكَانُوا يُصَلُّونَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ، لَا يُصَلُّونَ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا. و قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: لَوْ كُنْتُ مُصَلِّيًا قَبْلَهَا أَوْ بَعْدَهَا لَأَتْمَمْتُهَا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عُمَرَ وَعَلِيٍّ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَنَسٍ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ وَعَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ ،لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمٍ مِثْلَ هَذَا.

و قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ: وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ آلِ سُرَاقَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَطَوَّعُ فِي السَّفَرِ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَبَعْدَهَا. وَقَدْ صَحَّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقْصُرُ فِي السَّفَرِ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ، صَدْرًا مِنْ خِلَافَتِهِ.

---

619 U predaji koju su zabilježili Ibn Hibban i Hakim stoji: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi izišao na ramazanski bajram dok ne bi pojeo nekoliko hurmi: tri, pet, sedam ili manje ili više od toga."

620 Zabilježio ga je Buharija u *Sahihu* preko Hušejma, od Ubejdullaha b. Ebu Bekra b. Enesa, a on od Enesa b. Malika.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تُتِمُّ الصَّلَاةَ فِي السَّفَرِ.

وَالْعَمَلُ عَلَى مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابِهِ.

وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ إِلَّا أَنَّ الشَّافِعِيَّ يَقُولُ: التَّقْصِيرُ رُخْصَةٌ لَهُ فِي السَّفَرِ، فَإِنْ أَتَمَّ الصَّلَاةَ أَجْزَأَ عَنْهُ *

٥٤٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ قَالَ: سُئِلَ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ عَنْ صَلَاةِ الْمُسَافِرِ فَقَالَ: **حَجَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ. وَحَجَجْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ. وَمَعَ عُمَرَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ. وَمَعَ عُثْمَانَ، سِتَّ سِنِينَ مِنْ خِلَافَتِهِ أَوْ ثَمَان سنين فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حسن صَحِيحٌ *

٥٤٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ وَإِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ انهما سَمِعَا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ: **صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا، وَبِذِي الْحُلَيْفَةِ الْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ.**

هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ *

٥٤٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ زَاذَانَ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ لَا يَخَافُ إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ *

Poglavlja o putovanju

386. Skraćivanje (namaza) na putovanju

542. ISPRIČAO NAM JE Abdul-Vehhab b. Abdul-Hakem el-Verrak el-Bagdadi[621]; kaže: Nas je obavijestio Jahja b. Sulejm, prenijevši od Ubejdullaha[622], on od Nafi'a, a on od Ibn Omera, koji je kazao: **"Putovao sam sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **Ebu Bekrom, Omerom i Osmanom pa su podne i ikindiju klanjali po dva rekata** (farda). **Oni ni prije (njih) a ni poslije njih nisu ništa drugo klanjali."**[623]

Abdullah je kazao: Kada bih ja birao između toga da li da klanjam farde u cijelosti ili, pak, da klanjam sunnete, prije ili poslije njih, više bih volio klanjati pune farde.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Omera, Alije, Ibn Abbasa, Enesa, Imrana b. Husajna i Aiše.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-garibun, i nije nam poznat osim preko Jahje b. Sulejma slično ovome.

Muhammed b. Ismail veli: Ovaj hadis je prenesen i od Ubejdullaha b. Omera, on od nekog čovjeka, od Surakina roda, a on od Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Preneseno je od Atijje el-Avfija, a on od Ibn Omera da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tokom putovanja (sunnete) klanjao i prije i poslije (farda). A preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pouzdanim putem, da je on tokom putovanja skraćivao (namaze). Isto su radili i Ebu Bekr, Omer te Osman u početku svoga hilafeta.

Prema ovome je postupala većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugih.

A preneseno je od Aiše da je ona tokom putovanja klanjala potpuni (namaz).

Međutim, treba se ravnati prema onome što je preneseno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih ashaba.

621 Abdul-Vehhab b. Abdul-Hakim el-Verrak el-Bagdadi je učenik Ahmeda b. Hanbela. On je hadise prenosio od Jahje b. Seida el-Emevija i Muaza b. Muaza, dok su od njega hadise preuzeli Ebu Davud et-Tajalisi, Tirmizija i Nesaija. Nesaija i Ed-Darekutni ga smatraju pouzdanim ravijom. Umro je 251. godine po Hidžri.

622 Ubejdullah je sin Omera el-Umerija. Pouzdan je i siguran ravija hadisa.

623 U Buharijevoj i Muslimovoj predaji ovog hadisa stoji da je Ibn Omer kazao: "Putovao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem. On tokom putovanja nije klanjao više od dva rekata. Također i Ebu Bekr, Omer i Osman."

To je stav Šafije, Ahmeda i Ishaka, s tim što Šafija veli da je skraćivanje (namaza) tokom putovanja olakšica, pa ako bi ga neko klanjao i potpunog, on bi vrijedio.

543. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Hušejm; kaže: Nas je obavijestio Ali b. Zejd b. Džud'an, on je prenio od Ebu Nadrea koji je kazao: Upitan je Imran b. Husajn o namazu putnika (musafira) pa je kazao: **"Putovao sam na hadž sa Allahovim Poslanikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **pa je** (farde) **klanjao po dva rekata. A putovao sam na hadž i sa Ebu Bekrom i on je** (farde) **klanjao po dva rekata, i sa Omerom, pa je i on** (farde) **klanjao po dva rekata i sa Osmanom do šeste ili osme godine njegova hilafeta, i on je** (farde) **klanjao po dva rekata."**[624]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[625]

544. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Muhammeda b. el-Munkedira i Ibrahima b. Mejsere, da su njih dvojica čuli Enesa b. Malika kada je kazao: **"Mi smo sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **podnevski** (fard) **u Medini klanjali četiri, a ikindijski kod Zul-Hulejfe dva rekata."**[626]

Ovaj hadis je sahihun.

545. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Hušejm, on je prenio od Mensura b. Zazana, on od Ibn Sirina, a on od Ibn Abbasa: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je iz Medine išao prema Mekki, nije se bojao nikoga osim Gospodara svjetova, pa je** (fard-namaze) **klanjao po dva rekata."**[627]

---

624 Nevevi kaže: Osman je, nakon što je postao halifa, šest godina tokom svojih putovanja klanjao skraćene namaze. Nakon toga je na Mini klanjao potpuni namaz. El-Mubarekfori ističe da su mnogi učenjaci ustvrdili da je to Osman uradio samo jedanput na Mini.

625 U senedu ovog hadisa se nalazi ravija Alija b. Zejd b. Džed'an koji je, po ocjeni Ibn Hadžera, slab ravija, dok ga Tirmizija smatra dobrim ravijom hadisa. Osim toga, ovaj hadis je došao u više predaja koje mu daju jačinu.

626 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

627 Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je na putovanjima stalno skraćivao četverorekatne namaze. Ibn Kajjim veli da nije potvrđeno da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tokom putovanja ikada klanjao puni namaz. Zbog toga neki učenjaci, kao što su od ashaba Omer i Alija, Ibn Omer, Ibn Abbas, od tabi'ina Omer b. Abdul-Aziz, Katade i Hasan el-Basri, i od učenjaka Ebu Hanife, smatraju da je skraćivanje _četvero-rekatnih farda na dva rekata, obavezno, vadžib.
Malik smatra da je skraćivanje namaza na putu pritvrđeni sunnet, dok Ahmed i Šafija smatraju da je tokom putovanja dozvoljeno klanjati i skraćeni i puni namaz, ali ga je efdalnije skratiti.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je sahihun.[628]

٣٨٧. بَاب مَا جَاءَ فِي كَمْ تُقْصَرُ الصَّلَاةُ *

٥٤٦. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي إِسْحَقَ الْحَضْرَمِيُّ أَخْبَرَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ: **خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ. قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسٍ: كَمْ أَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ؟ قَالَ عَشْرًا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَجَابِرٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ أَقَامَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ تِسْعَ عَشْرَةَ، يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَنَحْنُ إِذَا أَقَمْنَا مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ تِسْعَ عَشْرَةَ، صَلَّيْنَا رَكْعَتَيْنِ. وَإِنْ زِدْنَا عَلَى ذَلِكَ أَتْمَمْنَا الصَّلَاةَ.

وَرُوِي عَنْ عَلِيٍّ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أَقَامَ عَشْرَةَ أَيَّامٍ أَتَمَّ الصَّلَاةَ.

وَرُوِي عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أَقَامَ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا أَتَمَّ الصَّلَاةَ. وَقَدْ رُوِيَ عَنْهُ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ.

وَرُوِي عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ أَنَّهُ قَالَ: إِذَا أَقَامَ أَرْبَعًا صَلَّى أَرْبَعًا.

وَرَوَى عَنْهُ ذَلِكَ قَتَادَةُ وَعَطَاءٌ الْخُرَاسَانِيُّ. وَرَوَى عَنْهُ دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ خِلَافَ هَذَا. وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ بَعْدُ فِي ذَلِكَ.

فَأَمَّا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَأَهْلُ الْكُوفَةِ فَذَهَبُوا إِلَى تَوْقِيتِ خَمْسَ عَشْرَةَ، وَقَالُوا: إِذَا

628 Ibn Hadžer el-Askalani u djelu *Fethul-Bari* ističe da je Nesaija ovaj hadis ocijenio sahihom.

فَأَمَّا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَأَهْلُ الْكُوفَةِ فَذَهَبُوا إلَى تَوْقِيتِ خَمْسَ عَشْرَةَ، وَقَالُوا: إذَا أجْمَعَ عَلَى إقَامَةِ خَمْسَ عَشْرَةَ أتَمَّ الصَّلَاةَ.

و قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: إذَا أجْمَعَ عَلَى إقَامَةِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ أتَمَّ الصَّلَاةَ.

و قَالَ مَالِكٌ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ: إذَا أجْمَعَ عَلَى إقَامَةِ أرْبَعَةٍ أتَمَّ الصَّلَاةَ.

وَأَمَّا إسْحَقُ فَرَأى أقْوَى الْمَذَاهِبِ فِيهِ حَدِيثَ ابْنِ عَبَّاس: قَالَ: لِأنَّهُ رَوَى عَن النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ تَأَوَّلَهُ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذَا أجْمَعَ عَلَى إقَامَةِ تِسْعَ عَشْرَةَ أتَمَّ الصَّلَاةَ.

ثُمَّ أجْمَعَ أهْلُ الْعِلْمِ عَلَى أنَّ الْمُسَافِرَ يَقْصُرُ مَا لَمْ يُجْمِعْ إقَامَةً، وَإنْ أتَى عَلَيْهِ سِنُونَ *

٥٤٧. حَدَّثَنَا هَنَّادُ أخْبَرَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَن ابْنِ عَبَّاسٍ **ـكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ. قَالَ ابْنُ عَبَّاس: فَنَحْنُ نُصَلِّي فِيمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ تِسْعَ عَشْرَةَ، ـكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ. فَإذَا أقَمْنَا أكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ صَلَّيْنَا أرْبَعًا.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ *

387. Koliko se vremena skraćuje namaz

546. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Obavijestio nas je Hušejm; kaže: Nas je obavijestio Jahja b. Ebu Ishak el-Hadremi i kazao: Nas je obavijestio Enes b. Malik, koji je kazao: **"Krenuli smo sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **iz Medine prema Mekki, pa je** (četverorekatne namaze) **klanjao po dva rekata. Kaže** (Jahja): **Rekao sam Enesu: Koliko je vremena Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **boravio u Mekki? Deset dana, odgovori on."**[629]

629 Koliko će dana putnik musafir skraćivati namaze ukoliko u jednom mjestu naumi boraviti duže vremena, sporno je među islamskim učenjacima.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa i Džabira.

Ebu Isa kaže: Enesov je hadis hasenun-sahihun.[630]

Preneseno je od Ibn Abbasa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je on na nekim svojim putovanjiama boravio devetnaest dana i klanjao je po dva rekata. Ibn Abbas je kazao: Mi, ako bismo boravili devetnaest dana, skraćivali bismo namaze. Međutim, ukoliko bismo ostali više od toga, klanjali bismo puni namaz.

Preneseno je od Alije da je kazao: Ko bude boravio deset dana, klanjat će puni namaz.

Preneseno je od Ibn Omera da je rekao: Ko bude boravio petnaest dana, klanjat će puni namaz. A preneseno je od njega i dvanaest dana.

Preneseno je od Seida b. Musejjeba da je rekao: Ukoliko bude boravio četiri dana, klanjat će četiri rekata.

Od njega su to prenijeli Katade i Ata el-Horasani. Prenosi od njega i Davud b. Ebu Hind suprotno ovome. Učenjaci su se poslije razišli u tome.

Sufjan es-Sevri i učenjaci iz Kufe su odredili (do) petnaest dana i kazali: Ko naumi ostati petnaest dana, klanjat će puni namaz.

Evzaija kaže: Ko naumi ostati dvanaest dana, kalanjat će puni namaz.

Malik, Šafija i Ahmed vele: Ukoliko naumi ostati četiri dana, klanjat će puni namaz.

Što se tiče Ishaka, on smatra da je najispravniji onaj mezheb koji se poziva na hadis Ibn Abbasa. On kaže: On je prenio od Vjerovjesnika,

---

Šafija, Ahmed i Malik smatraju da će putnik, musafir, ukoliko u jednom mjestu namjerava ostati tri dana, skraćivati namaze. Međutim, ukoliko namjerava ostati više od tri dana, ne računajući dan dolaska, klanjat će puni namaz.

Ebu Hanife smatra da će putnik skraćivati namaze ukoliko u jednom mjestu namjerava ostati manje od petnaest dana. Ukoliko, pak, namjerava ostati, petnaest i više dana, klanjat će pune namaze.

Alija b. Ebu Talib smatra da će putnik skraćivati namaze ukoliko u nekom mjestu namjerava ostati manje od deset dana. Ukoliko, pak, namjerava ostati više, klanjat će potpuni namaz.

Ibn Abbas i Ishak b. Rahivejh smatraju da će putnik skraćivati namaze ukoliko u nekom mjestu namjerava ostati manje od devetnaest dana, a klanjat će potpune namaze ukoliko namjerava ostati više od toga.

Svi se slažu da putnik može neograničeno skraćivati namaze ukoliko ne namjerava ostati duže od tri, deset, petnaest ili devetnaest dana, ali zbog prirode posla bude primoran da produžava rok boravka.

630 Bilježe ga još i Buharija i Muslim u *Sahihima* i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

sallallahu alejhi ve sellem, a nakon Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, (smrti) i postupao prema njemu: "Ukoliko naumi ostati devetnaest dana, klanjat će puni namaz."

Potom su se učenjaci složili da će putnik skraćivati namaz stalno ukoliko, nijetom, nije precizirao vrijeme svoga boravaka, pa makar ostao i godine.

547. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Ebu Muavija, prenijevši od Asima Ahvela, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa, koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je** (jedne prilike) **ostao na putu devetnaest dana i klanjao je po dva rekata."** Ibn Abbas veli: Mi do devetnaest dana klanjamo po dva rekata, a ukoliko ostanemo duže od toga, mi tada klanjamo po četiri rekata.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun-sahihun.[631]

٣٨٨. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّطَوُّعِ فِي السَّفَرِ *

٥٤٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِي بُسْرَةَ الْغِفَارِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: **صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ سفرا فَمَا رَأَيْتُهُ تَرَكَ الرَّكْعَتَيْنِ إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ الظُّهْرِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ الْبَرَاءِ حَدِيثٌ غَرِيبٌ. قَالَ وَسَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْهُ فَلَمْ يَعْرِفْهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ وَلَمْ يَعْرِفِ اسْمَ أَبِي بُسْرَةَ الْغِفَارِيِّ، وَرَآهُ حَسَنًا.

وَرُوِي عَن ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَتَطَوَّعُ فِي السَّفَرِ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَلَا بَعْدَهَا. وَرُوِيَ عَنْهُ عَن النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَتَطَوَّعُ فِي السَّفَرِ. ثُمَّ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَرَأَى بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَطَوَّعَ الرَّجُلُ فِي السَّفَرِ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

---

631 Bilježi ga još i Buharija u *Sahihu,* Ahmed u Musnedu i Ibn Madže u *Sunenu.*

وَلَمْ تَرَ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يُصَلَّى قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا. وَمَعْنَى مَنْ لَمْ يَتَطَوَّعْ فِي السَّفَرِ قَبُولُ الرُّخْصَةِ، وَمَنْ تَطَوَّعَ فَلَهُ فِي ذَلِكَ فَضْلٌ كَثِيرٌ. وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَخْتَارُونَ التَّطَوُّعَ فِي السَّفَرِ *

٥٤٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ عَنِ الْحَجَّاجِ عَنْ عَطِيَّةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: **صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ فِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ ،وَقَدْ رَوَاهُ ابْنُ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَطِيَّةَ وَنَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ *

٥٥٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْمُحَارِبِيُّ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَطِيَّةَ وَنَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: **صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ. فَصَلَّيْتُ مَعَهُ فِي الْحَضَرِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ، وَصَلَّيْتُ مَعَهُ فِي السَّفَرِ الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ. وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ. وَلَمْ يُصَلِّ بَعْدَهَا شَيْئًا. وَالْمَغْرِبَ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ سَوَاءً ،ثَلَاثَ رَكَعَاتٍ، لَا تَنْقُصُ فِي الْحَضَرِ وَلَا فِي السَّفَرِ. هِيَ وِتْرُ النَّهَارِ، وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. سَمِعْت مُحَمَّدًا يَقُولُ: مَا رَوَى ابْنُ أَبِي لَيْلَى حَدِيثًا أَعْجَبَ إِلَيَّ مِنْ هَذَا *

388. O dobrovoljnom namazu tokom putovanja

548. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs b. Sa'd, on je prenio od Safvana b. Sulejma, on od Ebu Busrea el-Gifarija[632], a on od Beraa b. Aziba, da je kazao: **"Bio sam u društvu Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **na osamnaest putovanja, nisam ga vidio da je ijednom propustio** (da klanja) **dva rekata** (sunneta) **nakon što sunce pređe zenit, prije podnevskog farda."**[633]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ibn Omera, r.a.

Ebu Isa kaže: Beraov hadis je garib.[634] On kaže: Za njega sam pitao Muhammeda (Buhariju) pa ga nije poznavao, osim preko Lejsa b. Sa'da, a nije znao ni imena Ebu Busrea el-Gifarija. On ga je ipak smatrao hasenom. Preneseno je od Ibn Omera: "da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tokom putovanja nije klanjao nikakve nafile ni prije ni poslije (fard) namaza".[635] A preneseno je od od njega i da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tokom putovanja klanjao nafilu. A onda su se učenjaci nakon Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, razišli u tome. Neki Vjerovjesnikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi smatraju da osoba tokom putovanja može klanjati dobrovoljni namaz. To je stav i Ahmeda i Ishaka. Neki, pak, učenjaci drže da osoba tokom putovanja ne treba klanjati nikakav dobrovoljni namaz ni prije ni poslije (fard) namaza.[636] To znači da onaj ko ne klanja dobrovoljne

---

632 Ebu Busre el-Gifari je tabi'in, čije je ime nepoznato. Pripadao je četvrtoj generaciji ravija. Ibn Hibban ga smatra pouzdanim ravijom hadisa. Od njega je samo Safvan b. Sulejm prenosio hadise. U El-Kutubus-Sitte je od njega zabilježen samo ovaj hadis. I to ga bilježe Tirmizija i Ibn Madže. Mnogi ga miješaju sa Ebu Basreom el-Gifarijem, ashabom koji se zove Humejl.

633 Ovaj hadis uzimaju kao dokaz oni učenjaci koji smatraju da se sunneti mogu klanjati tokom putovanja.

634 Zabilježio ga je i Ebu Davud u *Sunenu,* i nije izrekao nikakva suda o njemu.

635 Ovaj su hadis zabilježili Buharija i Muslim od Hafsa b. Asima, koji je kazao: "Putovao sam sa Ibn Omerom za Mekku. On nam je tokom putovanja klanjao podne dva rekata. Stigavši do njegova odmorišta vidio je neke ljude kako klanjaju. Upitao je : Šta rade ovi? Veličaju Allaha, rekoh, a on će na to: Ja, ukoliko bih htio (još) veličati Allaha, ja bih onda klanjao potpuni namaz. Putovao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, on tokom putovanja nije klanjao više od dva rekata. Također su tako radili i Ebu Bekr, Omer i Osman."

636 El-Mubarekfori smatra da se ovdje pod pojmom *dobrovoljni* namaz misli na namaske sunnete. Nevevi smatra da se učenjaci slažu u tome da se općenito nafila može klanjati

namaze tokom putovanja prihvata olakšicu, dok onaj ko ih klanja ima za to veliku korist. Ovo je stav većine učenjaka. Oni drže ispravnijim da se dobrovoljni namaz tokom putovanja klanja.

549. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Hafs b. Gijas, on je prenio od Hadždžadža, on od Atijje, a on od Ibn Omera, koji je kazao: **"Tokom putovanja sam sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **podne klanjao po dva rekata, a poslije njega (još) dva rekata** (sunneta)."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun, prenio ga je i Ibn Ebu Lejla od Atijje i Nafi'a, a oni od Ibn Omera.

550. ISPRIČAO NAM JE Muhammeed b. Ubejd el-Muharibi; kaže: Nas je obavijestio Ali b. Hašim, on je prenio od Ibn Ebu Lejle, on od Atijje i Nafi'a, a oni od Ibn Omera koji je kazao: **"Sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem **sam klanjao i kod kuće a i tokom putovanja. Sa njim sam kod kuće, klanjao četiri rekata podnvskih farda, a poslije njih dva rekata** (sunneta). **Tokom putovanja sam sa njim podne klanjao po dva rekata a poslije njih dva rekata** (sunneta), **i ikindiju dva rekata a poslije njih on nije klanjao ništa. Akšam kod kuće i tokom putovanja isto, po tri rekata, nije se umanjivao, ni kod kuće, a ni tokom putovanja, jer je on dnevni vitr. Poslije njega sam klanjao dva rekata** (sunneta)."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun. On veli: Čuo sam Muhammeda kada kaže: Ibn Ebu Lejla nije prenio hadis koji mi se više sviđa od ovoga.

٣٨٩. بَاب مَا جَاءَ فِي الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ *

٥٥١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ إِذَا

---

tokom putovanja, a razilaze se u pogledu namaskih sunneta. Ibn Omer i drugi su ih tokom putovanja propuštali. Šafija i većina učenjaka drže da ih je mustehab klanjati. Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli: Po meni je najispravniji stav da je to prepušteno volji putnika. Ukoliko želi može ih klanjati, a ukoliko ne želi nije ni obavezan.

ارْتَحَلَ قَبْلَ زَيْغِ الشَّمْسِ أَخَّرَ الظُّهْرَ إِلَى أَنْ يَجْمَعَهَا إِلَى الْعَصْرِ فَيُصَلِّيَهُمَا جَمِيعًا، وَإِذَا ارْتَحَلَ بَعْدَ زَيْغِ الشَّمْسِ عَجَّلَ الْعَصْرَ إِلَى الظُّهْرِ وَصَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا، ثُمَّ سَارَ. وَكَانَ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ الْمَغْرِبِ أَخَّرَ الْمَغْرِبَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْعِشَاءِ، وَإِذَا ارْتَحَلَ بَعْدَ الْمَغْرِبِ عَجَّلَ الْعِشَاءَ فَصَلَّاهَا مَعَ الْمَغْرِبِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَابْنِ عُمَرَ وَأَنَسٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ وَجَابِرٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَرَوَى عَلِيُّ ابْنُ الْمَدِينِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ عَنْ قُتَيْبَةَ هَذَا الْحَدِيثَ. وَحَدِيثُ مُعَاذٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، تَفَرَّدَ بِهِ قُتَيْبَةُ. لَا نَعْرِفُ أَحَدًا رَوَاهُ عَنِ اللَّيْثِ غَيْرَهُ. وَحَدِيثُ اللَّيْثِ عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ الطُّفَيْلِ عَنْ مُعَاذٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ. وَالْمَعْرُوفُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ حَدِيثُ مُعَاذٍ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنْ مُعَاذٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ. رَوَاهُ قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَمَالِكٌ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ الْمَكِّيِّ. وَبِهَذَا الْحَدِيثِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ، وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ يَقُولَانِ: لَا بَأْسَ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ فِي السَّفَرِ فِي وَقْتِ إِحْدَاهُمَا ٭

٥٥٢. حَدَّثَنَا هَنَّادُ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّهُ اسْتُغِيثَ عَلَى بَعْضِ أَهْلِهِ فَجَدَّ بِهِ السَّيْرُ فَأَخَّرَ الْمَغْرِبَ حَتَّى غَابَ الشَّفَقُ ثُمَّ نَزَلَ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا ثُمَّ أَخْبَرَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ إِذَا جَدَّ بِهِ السَّيْرُ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

389. O sastavljanju dva namaza tokom putovanja

551. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: nas je obavijestio Lejs b. Sa'd, on je prenio od Jezida b. Ebu Habiba, on od Ebu Tufejla[637], a on od Muaza b. Džebela: "**Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je praktikovao prilikom pohoda na Tebuk**[638] **da, ukoliko bi krenuo na put** (iz mjesta boravka), **prije nego li sunce pređe zenit, odloži podne do ikindije pa ga klanjao skupa sa ikindijom. A ukoliko bi krenuo na put nakon što je sunce mašilo zenit, pohita sa ikindijom i klanja je skupa sa podnevskim namazom. Nakon toga bi krenuo na put. Također, ukoliko bi krenuo na put prije zalaska sunca, odloži akšam do jacije i klanja ga skupa sa jacijom. A ukoliko bi krenuo na put, nakon zalaska sunca, požuri sa jacijom, i klanja je skupa sa akšamom."**[639]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Ibn Omera, Enesa, Abdullaha b. Amra, Aiše, Ibn Abbasa, Usame b. Zejda i Džabira.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je prenio Alija b. el-Medini od Ahmeda b. Hanbela, a on od Kutejbe. Muazov hadis je hasenun-garibun, sam ga je Kutejbe prenio, i nije nam poznato da ga je još neko osim njega prenio od Lejsa. Lejsov hadis od Jezida b. Ebu Habiba, on od Tufejla, a on od Muaza je garibun. Učenjacima je poznat Muazov hadis koji je Ebu Zubejr prenio od Ebu Tufejla, a on od Muaza: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem je tokom pohoda na Tebuk, sastavljao podne sa ikindijom a akšam sa jacijom." Prenijeli su ga i Kurre b. Halid, Sufjan es-Sevri, Malik i mnogi drugi od Ebu Zubejra el-Mekkijja. A u skladu sa

---

637 Ebu Tufejl Amir (a rečeno je i) Amr b. Vasile b. Abdullah el-Lejsi. Rođen je na dan bitke na Uhudu. Vidio je Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te se smatra ashabom. Prenosio je hadise i od Ebu Bekra, Omera i drugih ashaba poslije njih. On je posljednji ashab, umro je 110. godine po Hidžri.

638 Tebuk je mjesto, danas grad, blizu saudijsko-jordanske granice. Udaljen je od Medine oko 600 km.

639 Putnik, musafir, na putu ima još jednu olakšicu, a to je, da dok je na putu, može sastavljati, podnevski sa ikindijskim, i akšamski sa jacijskim namazom. On to može činiti na dva načina: 1) da ikindiju klanja skupa sa podnevom u podnevskom vremenu, a jaciju skupa sa akšamom u akšamskom vremenu (džemu't-takdim), ili 2) da odloži podne i klanja ga skupa sa ikindijom u ikindijskom vremenu, i da odloži akšam i skupa ga sa jacijom klanja u jacijskom vremenu (džemu't-te'hir).

ovim hadisom, Šafija, Ahmed i Ishak vele: Nema smetnje da se tokom putovanja sastave dva namaza u vremenu jednog od njih.[640]

552. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Abde, on je prenio od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera; **da je pozvan u pomoć nekoj njegovoj supruzi**[641]**. Požurio je, odloživši akšam do nestanka crvenila na nebu, a onda je sišao i sastavio** (akšam i jaciju). **Nakon toga je** (prisutne) **obavijestio da je Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve **sellem, tako činio, ukoliko bi bio primoran da negdje nabrzinu otputuje.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[642]

٣٩٠. بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الِاسْتِسْقَاءِ *

٥٥٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ بِالنَّاسِ يَسْتَسْقِي فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَتَيْنِ جَهَرَ بِالْقِرَاءَةِ فِيهَا وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَاسْتَسْقَى وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَنَسٍ وَآبِي اللَّحْمِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَعَلَى هَذَا الْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و اسم عَمُّ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ هُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيُّ *

٥٥٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ

---

640 Ebu Hanife smatra da se namazi mogu sastavljati samo na Arefatu, i to podne sa ikindijom i na Muzdelifi, akšam sa jacijijom. Na drugim putovanjima se prema njegovu mišljenju se namazi ne mogu sastavljati.

641 Abdullah b. Omer je bio izvan Medine kada mu je došao neki čovjek i obavijestio ga da njegova supruga Safija bint Ebu Ubejd umire. On je odmah otputovao odloživši akšam, koji onda nije klanjao sve do jacijskog vremena, a onda ga sastavio sa jacijom.

642 Zabilježili su ga i Buharija, Ebu Davud i Nesaija.

يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عُمَيْرٍ مَوْلَى آبِي اللَّحْمِ عَنْ آبي اللَّحْمِ: **أَنَّهُ رَأى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ أَحْجَارِ الزَّيْتِ يَسْتَسْقِي وَهُوَ مُقْنِعٌ بكَفَّيْهِ يَدْعُو.**

قَالَ ابو عِيسَى: كَذَا قَالَ قُتَيْبَةُ فِي هَذَا الحديث، عَنْ آبي اللَّحْمِ، وَلَا نَعْرِفُ لَهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ الْوَاحِدَ.

وَعُمَيْرٌ مَوْلَى آبِي اللَّحْمِ قَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَادِيثَ، وَلَهُ صُحْبَةٌ *

٥٥٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَعِيلَ عَنْ هِشَامِ بْنِ إِسْحَقَ وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كِنَانَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَرْسَلَنِي الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ، وَهُوَ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ، إِلَى ابْنِ عَبَّاس أَسْأَلُهُ عَنِ اسْتِسْقَاءِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَيْتُهُ فَقَالَ: **إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ مُتَبَذِّلًا مُتَوَاضِعًا مُتَضَرِّعًا حَتَّى أَتَى الْمُصَلَّى فَلَمْ يَخْطُبْ خُطْبَتَكُمْ هَذِهِ، وَلَكِنْ لَمْ يَزَلْ فِي الدُّعَاءِ وَالتَّضَرُّعِ وَالتَّكْبِيرِ، وَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ كَمَا كَانَ يُصَلِّي فِي الْعِيدِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٥٥٦. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ هِشَامِ بْنِ إِسْحَقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كِنَانَةَ عَنْ أَبِيهِ، **فَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَزَادَ فِيهِ: مُتَخَشِّعًا.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ قَالَ: يُصَلِّي صَلَاةَ الِاسْتِسْقَاءِ نَحْوَ صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ، يُكَبِّرُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى سَبْعًا، وَفِي الثَّانِيَةِ خَمْسًا. وَاحْتَجَّ بِحَدِيثِ ابْنِ عَبَّاس.

قَالَ ابو عِيسَى: وَرُوِي عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَس أَنَّهُ قَالَ: لَا يُكَبِّرُ فِي صَلَاةِ الِاسْتِسْقَاءِ كَمَا يُكَبِّرُ فِي صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ.

390. O namazu prilikom kišne dove

553. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Zuhrija, on od Abbada b. Temima, a on od svoga amidže: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je** (jednog dana) **izišao sa svijetom** (na musalu) **da bi molio za kišu. Sa njima je klanjao dva rekata, učeći na njima naglas. Potom je preokrenuo svoj ogrtač**[643]**, podigao ruke i okrenuvši se prema Kibli molio da padne kiša."**[644]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa, Ebu Hurejre, Enesa i Ebu Lahma.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Zejda je hasenun-sahihun.[645]

Prema njemu postupaju učenjaci, a u skladu sa njim je stav i Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Ime amidže Abbada b. Temima je Abdullah b. Zejd b. Asim el-Mazini.

554. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Lejs, prenijevši od Halida b. Jezida, on od Seida b. Ebu Hilala, on od Jezida b. Abdullaha, on od Umejra štićenika Ebu Lahma, a on od Ebu Lahma, **"da je on vidio Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kod**

---

643 Preokrenuo je svoj ogrtač na taj način što je donji lijevi kraj stavio na desno rame a. donji desni kraj ogrtača stavio na svoje lijevo rame, simbolizirajući i time, kako tvrdi Muhelleb, na promjenu postojećeg stanja.

644 Ovaj hadis je dokaz da je sunnet prilikom kišne dove klanjati dva rekata. Tako misle Šafija, Ahmed, Malik i većina ostale uleme.

Ebu Hanife smatra da prilikom kišne dove nije potrebno klanjati dva rekata. On kaže: Nije sunnet prilikom kišne dove klanjati dva rekata u džematu. Ukoliko ljudi žele da ih klanjaju pojedinačno, to im je dozvoljeno. Prema njemu, kišna dova se sastoji isključivo od dove i istigfara (traženja oprosta). Kao potvrdu ovakvom stavu on navodi kur'anski ajet: "Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, doista, mnogo prašta. On će vam kišu obilatu slati." (Sura Nuh, 10 i 11).

On kaže: Ovdje je kao uslov da bi bila spuštena kiša spomenuto traženje oprosta, a nije spomenut namaz. Što se tiče hadisa u kojima je spomenut namaz prilikom kišne dove, mogu da kažem, veli Ebu Hanife, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom kišne dove nekada taj namaz klanjao a nekada nije, što ukazuje da taj namaz nije obavezan, nego samo ukazuje da ga je dozvoljeno klanjati.

Stav većine islamskih učenjaka da je sunnet prilikom kišne dove klanjati dva rekata, ipak je ispravniji i argumentovaniji, jer je utemeljen na brojnim pouzdanim hadisima.

645 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima,* Ahmed u *Musnedu,* te Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima.*

(mjesta) **Ahdžarul-zejt**[646] **kako uči dovu za kišu. Učio je dovu podigavši šake".**[647]

Ebu Isa kaže: Tako je kazao Kutejbe u ovom hadisu "od Ebu Lahma," a nije nam poznato da je on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, osim ovoga, prenio ijedan drugi hadis.

A Umejr Ebu Lahmov štićenik je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenio više hadisa i bio je ashab.

555. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Hatim b. Ismail, on je prenio od Hišama b. Ishaka, a on je sin Abdullaha b. Kinane, a on od svoga oca koji je kazao: Poslao me je Velid b. Ukbe, emir Medine, Ibn Abbasu da ga upitam o kišnoj dovi Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Došao sam mu a on mi reče: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi izišao u svakodnevnoj odjeći, skrušeno i ponizno i tako došao na musalu. On ne bi držao hutbu, kao što je ova vaša**[648]**, nego bi neprestano, ponizno učio dovu, veličao (Allaha, dž.š), i klanjao dva rekata na način kako ih klanja na bajram."**[649]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[650]

556. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas je obavijestio Veki', prenijevši od Sufjana, on od Hišama b. Ishaka b. Abdullaha b. Kinane, a on od svoga oca, pa je spomenuo (hadis) sličan prethodnom, s tim što je u njemu dodao i (riječ) "skrušeno".

---

646 Mjesto u Medini na kome je bila gomila crnog kamenja, koje se tako sjajilo, kao da je bilo namazano uljem.

647 U predaji ovog hadisa, koju bilježi Ebu Davud u *Sunenu,* stoji "da je vidio Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako stojeći uči kišnu dovu podigavši ruke naspram glave".
Ovaj hadis je Ebu Hanife upotrijebio kao argument za svoj stav, jer u njemu nije spomenut namaz, nego samo dova.

648 Ahmed b. Hanbel iz ovoga zaključuje da nije sunnet držati hutbu prilikom kišne dove. El-Mubarekfori veli: Mi iz ovoga razumijemo da je on tada držao hutbu, ali samo jednu, a ne dvije kako to čini petkom i bajramima. Sa ovim je saglasan i Ebu Jusuf, dok Muhammed smatra da prilikom kišne dove treba održati dvije hutbe.

649 Na temelju ovoga hadisa većina učenjaka smatra da se namaz prilikom kišne dove klanja na isti način kao i bajramski, s tom razlikom što se kod ovog namaza ne izgovaraju tekbiri kao kod bajramskog. Šafija smatra da se u njemu, na isti način, i tekbiri izgovaraju.

650 Bilježe ga još i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima,* te Ibn Hibban u *Sahihu* i Hakim u *Mustedreku.*

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ovo je stav Šafije koji veli: Namaz prilikom kišne dove će se klanjati slično namazu dvaju bajrama. Na prvom rekatu će se izgovoriti sedam, a na drugom pet tekbira, a kao dokaz on je naveo Ibn Abbasov hadis.

Ebu Isa kaže: Preneseno je od Malika b. Enesa da je kazao: na namazu prilikom kišne dove neće se izgovarati tekbiri kao što se izgovaraju na namazu dvaju bajrama.

٣٩١. بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ *

٥٥٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّار أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ طَاوُس عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَنَّهُ صَلَّى فِي كُسُوفٍ فَقَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ قَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ قَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَالْأُخْرَى، مِثْلُهَا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَائِشَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَالنُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ وَالْمُغِيرَةِ ابْنِ شُعْبَةَ وَأَبِي مَسْعُودٍ وَأَبِي بَكْرَةَ وَسَمُرَةَ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَأَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ وَابْنِ عُمَرَ وَقَبِيصَةَ الْهِلَالِيِّ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّه وَأَبِي مُوسَى وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ صَلَّى فِي كُسُوفٍ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

قَالَ: وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ. فَرَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يُسِرَّ بِالْقِرَاءَةِ فِيهَا بِالنَّهَارِ.

وَرَأَى بَعْضُهُمْ: أَنْ يَجْهَرَ بِالْقِرَاءَةِ فِيهَا كَنَحْوِ صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ وَالْجُمُعَةِ. وَبِهِ يَقُولُ مَالِكٌ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ، يَرَوْنَ الْجَهْرَ فِيهَا.

و قَالَ الشَّافِعِيُّ: لَا يَجْهَرُ فِيهَا.

وَقَدْ صَحَّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِلْتَا الرِّوَايَتَيْنِ.

صَحَّ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ، وَصَحَّ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى سِتَّ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ.

وَهَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ جَائِزٌ عَلَى قَدْرِ الْكُسُوفِ. إِنْ تَطَاوَلَ الْكُسُوفُ فَصَلَّى سِتَّ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ، فَهُوَ جَائِزٌ. وَإِنْ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ وَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ فَهُوَ جَائِزٌ.

وَيَرَى أَصْحَابُنَا أَنْ تُصَلَّى صَلَاةُ الْكُسُوفِ فِي جَمَاعَةٍ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ *

٥٥٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ أ خْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: **خَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّاسِ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ، وهِيَ دُونَ الْأُولَى، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، وَهُوَ دُونَ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَسَجَدَ، ثُمَّ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَبِهَذَا الْحَدِيثِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: يَرَوْنَ صَلَاةَ الْكُسُوفِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى بِأُمِّ الْقُرْآنِ وَنَحْوًا مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، سِرًّا إِنْ

كَانَ بِالنَّهَارِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا نَحْوًا مِنْ قِرَاءَتِهِ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ بِتَكْبِيرٍ وَثَبَتَ
قَائِمًا كَمَا هُوَ، وَقَرَأَ أَيْضًا بِأُمِّ الْقُرْآنِ وَنَحْوًا مِنْ آلِ عِمْرَانَ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا
نَحْوًا مِنْ قِرَاءَتِهِ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ
تَامَّتَيْنِ وَيُقِيمُ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ نَحْوًا مِمَّا أَقَامَ فِي رُكُوعِهِ، ثُمَّ قَامَ فَقَرَأَ بِأُمِّ الْقُرْآنِ
وَنَحْوًا مِنْ سُورَةِ النِّسَاءِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا نَحْوًا مِنْ قِرَاءَتِهِ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ
بِتَكْبِيرٍ وَثَبَتَ قَائِمًا، ثُمَّ قَرَأَ نَحْوًا مِنْ سُورَةِ الْمَائِدَةِ ،ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا نَحْوًا مِنْ
قِرَاءَتِهِ، ثُمَّ رَفَعَ فَقَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ تَشَهَّدَ وَسَلَّمَ.

391. O namazu prilikom pomračenja[651]

557. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Jahja b. Seid, on je prenio od Sufjana, on od Habiba b. Ebu Sabita, on od Tavusa, on od Ibn Abbasa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, **“da je on klanjao** (namaz) **prilikom pomračenja Sunca. Učio je** (Kur’an), **zatim je otišao na ruku. Potom je** (vrativši se sa rukua) **nastavio učiti Kur’an, a onda opet otišao na ruku. Zatim je** (vrativši se sa ruku’a) **nastavio učiti Kur’an, a onda opet otišao na ruku’. Nakon toga je učinio dvije sedžde. Na drugom rekatu je postupio na isti način”.**[652]

651 Ibn Hadžer el-Askalani u komentaru Buharijeva Sahiha, *Fethul-Bari* veli: Šeriatski pravnici uglavnom upotrebljavaju riječ kusuf za pomračenje sunca, a riječ husuf za pomračenje mjeseca.

652 U ovom hadisu stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom rekatu u namazu prilikom pomračenja sunca ili mjeseca obavljao po tri kijama i tri ruku’a i dvije sedžde. U Muslimovoj predaji istog hadisa stoji da je obavljao po četiri kijama, četiri ruku’a i dvije sedžde, dok u predaji koju skupa bilježe i Buharija i Muslim u *Sahihima* od Ibn Abbasa stoji da je obavljao po dva kijama, dva ruku’a i dvije sedžde.
Ovaj je hadis, koji bilježe i Buharija i Muslim, najpouzdaniji. Što se tiče spomenutih hadisa koje bilježe Tirmizija i Muslim, njih je prenio Habib b. Ebu Sabit, od Tavusa, a on od Ibn Abbasa. Ibn Hadžer u djelu *Telhisul-Habir* navodi da je za njih Ibn Hibban u Sahihu kazao da su nepouzdani zato što ih prenosi Habib b. Ebu Sabit od Tavusa, jer on hadise nije slušao od Tavusa. Bejhekija veli: Habib b. Ebu Sabit, iako je pouzdan ravija bio je sklon tedlisu, a osim toga nije potvrđeno da je on hadise slušao od Tavusa.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Aiše, Abdullaha b. Amra, Nu'mana b. Beširа, Mugire b. Šu'bea, Ebu Mesuda, Ebu Bekrea, Semurea, Ibn Mesuda, Esme kćerke Ebu Bekrove, Ibn Omera, Kabise el-Hilalija, Džabira b. Abdullaha, Ebu Musaa, Abdur-Rahmana b. Semurea i Ubejja b. Ka'ba.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun.[653]

Preneseno je od Ibn Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom pomračenja Sunca klanjao (namaz) sa četiri ruku'a i četiri sedžde.[654]

Ovo je stav Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Učenjaci su se razišli u pogledu učenja na namazu koji se klanja prilikom pomračenja Sunca. Neki smatraju da će se, s obzirom da je dan, učiti usebi.

Neki drže da će se na tom namazu učiti naglas kao na bajram-namazima i džumi.

Ovakav stav zastupaju Malik, Ahmed i Ishak. Oni drže da se u ovom namazu treba učiti naglas.

Šafija veli: Neće se u njemu učiti naglas.

Od Vjerovjesnika su pouzdanim predajama prenesena oba načina.

A pouzdano je od njega da je (ovaj namaz) klanjao sa četiri ruku'a i četiri sedžde, a također je od njega pouzdano da je (ovaj namaz) klanjao sa šest ruku'a i četiri sedžde.

Sve je ovo, po mišljenju učenjaka, dozvoljeno. Koliko će ruku'a učiniti, zavisi od same dužine trajanja pomračenja. Ukoliko pomračenje traje dugo i učini šest ruku'a i četiri sedžde dozvoljeno je; ili, ako učini četiri ruku'a i četiri sedžde, a uči duže i to je dozvoljeno.

---

653 Ranije smo spomenuli da ga Ibn Hibban i Bejhekija ocjenjuju slabim (daif) hadisom.

654 Ovaj hadis su zabilježili Buharija i Muslim u *Sahihima.* U skladu sa njim je i stav većine islamskih učenjaka koji smatraju da se namaz prilikom pomračenja Sunca ili Mjeseca sastoji od dva rekata, a svaki rekat od dva kijama, dva kiraeta, dva ruku'a i dvije sedžde. Ibn Tejmije u djelu *Et-Tevessulu vel Vesiletu,* pojašnjavajući hadise u kojima stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na svakom rekatu u namazu prilikom pomračenja Sunca obavljao po dva, tri, ili četiri ruku'a veli: Ispravno je samo to da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u tom namazu činio samo po dva ruku'a na svakom rekatu. On je namaz prilikom pomračenja Sunca klanjao samo jednom u životu, i to na dan kada je umro njegov sin Ibrahim, i u njemu je, na svakom rekatu, činio samo dva ruku'a. Sa ovim su saglasni i Šafija, Buharija i Ahmed b. Hanbel.

Hadiski učenjaci prenose da se namaz prilikom pomračenja i Sunca i Mjeseca klanja u džematu.

558. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdul-Melik b. Ebu Ševarib; kaže: Obavijestio nas je Jezid b. Zurej'; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, prenijevši od Zuhrija, on od Urvea, a on od Aiše, da je kazala: **"U vrijeme Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **došlo je do pomračenja Sunca. Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je** (tim povodom) **klanjao namaz u džematu sa ljudima. Na** (kijamu) **je dugo učio (Kur'an). Potom je otišao na ruku' i na ruku'u se veoma dugo zadržao. Potom je podigao glavu sa ruku'a i nastavio da dugo uči, istina nešto kraće, u odnosu na prvo učenje. Zatim je ponovo otišao na ruku' i ostao dugo na ruku'u ali ipak kraće u odnosu na prvi ruku'. Nakon toga je podigao glavu sa ruku'a, a potom otišao na sedždu. Tako je postupio i na drugom rekatu."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[655]

U skladu sa ovim hadisom je stav Šafije, Ahmeda i Ishaka. Oni smatraju da se namaz koji se klanja prilikom pomračenja sastoji od četiri ruku'a i četiri sedžde.[656]

Šafija veli: Na prvom rekatu će se učiti Fatiha i (iz Kur'ana) u dužini sure El-Bekare. Ukoliko je pomračenje nastupilo danju, učit će se u sebi. Potom će se otići na ruku', zadržavši se dugo na njemu. Otprilike, toliko, koliko je trajalo i učenje. Zatim će se, izgovarajući tekbir, podići sa ruku'a, i, uspravivši se, nastaviti sa učenjem i to: Fatihu i (iz Kur'ana) koliko sura Ali Imran. Zatim će se opet otići na ruku' i ostati na njemu

---

655 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

656 Kao što smo spomenuli Šafija, Ahmed, Ishak i većina ostalih učenjaka smatraju da se namaz prilikom pomračenja Sunca i Mjeseca sastoji od četiri ruku'a, po dva na svakom rekatu. Ebu Hanife pak smatra da se ova vrsta namaza klanja na isti način kao i svi drugi namazi. Dakle sastoji se od dva rekata a na svakom rekatu se obavi po jedno stajanje, jedno učenje, jedan ruku' i dvije sedžde. Svoj stav Ebu Hanife temelji na hadisu koji bilježi Ibn Hibban u *Sahihu* i Hakim u *Mustedreku* od Ebu Bekrea u kojemu stoji da im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (prilikom pomračenja Sunca ili Mjeseca) klanjao namaz sličan vašem namazu". U Nesaijinoj predaji stoji: Slično kako vi klanjate".

Ibn Hibban i El-Bejheki su ovo protumačili ovako: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, im je klanjao namaz sličan vašem namazu koji klanjate prilikom pomračenja. ili, na način kako ga vi klanjate prilikom pomračenja.

Stav većine islamskih učenjaka je, po mišljenju El-Mubarekforija, ispravniji i pouzdaniji, jer je utemeljen na brojnim pouzdanim hadisima.

toliko dugo koliko je trajalo i učenje. Potom će se podići sa ruku'a i reći Semiallahu limen hamideh, onda pasti na tlo, učiniti dvije potpune sedžde, zadržavajući se na svakoj od njih onoliko koliko se zadržalo i na ruku'u. Zatim će se, ustavši (na drugi rekat), proučiti Fatiha i (iz Kur'ana) koliko sura En-Nisa, a onda otići na ruku' zadržavši se na njemu koliko je trajalo i učenje. Potom će se podići sa ruku'a sa tekbirom, uspraviti se, stojeći proučiti (još) koliko je sura El-Maida, onda će se učiniti ruku', zadržavši se na njemu koliko je trajalo i učenje, a onda će se podići izgovarajući Semiallahu limen hamideh, potom učiniti dvije sedžde i nakon što se prouči Et-tehijjatu i salavati, selam predati."

٣٩٢. بَاب مَا جَاءَ كيف الْقِرَاءَةِ فِي الْكُسُوفِ ❊

٥٥٩. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ ابْنِ عِبَادٍ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ: **صَلَّى بِنَا رسول الله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي كُسُوفٍ لَا نَسْمَعُ لَهُ صَوْتًا.**

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ سَمُرَةَ بن جندب حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غريب.

وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى هَذَا. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ ❊

٥٦٠. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ صَدَقَةَ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى صَلَاةَ الْكُسُوفِ وَجَهَرَ بِالْقِرَاءَةِ فِيهَا.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَرَوَاهُ أَبُو إِسْحَقَ الْفَزَارِيُّ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ نَحْوَهُ. وَبِهَذَا الْحَدِيثِ يَقُولُ مَالِكٌ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ ❊

392. Kako se uči u namazu prilikom pomračenja

559. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Veki'; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, on je prenio od Esveda b. Kajsa[657], on od Sa'lebea b. Ibada[658], a on od Semurea b. Džunduba, koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **nam je klanjao namaz prilikom pomračenja Sunca,** (učeći u sebi, tako) **da mu nismo čuli glasa."**[659]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Aiše.

Ebu Isa kaže: Hadis Semurea b. Džunduba je hasenun-sahihun-garibun[660].

Neki su učenjaci zauzeli stav u skladu sa ovim (hadisom). Takav je stav i Šafije.

560. ISPRIČAO NAM JE Ebu Bekr Muhammed b. Eban; kaže: Nas je obavijestio Ibrahim b. Sadeka, on je prenio od Sufjana b. Husejna, on od Zuhrija, on od Urve, a on od Aiše: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je klanjao namaz prilikom pomračenja Sunca, i naglas je učio u njemu."**[661]

---

657 Esved b. Kajs el-Abdi el-Kufi Ebu Kajs je pouzdan ravija. Pripadao je četvrtoj generaciji ravija hadisa.

658 Sa'lebe b. Ibad el-Abdi el-Basri je, kako stoji u *Takribu,* ocijenjen kao makbul ravija. Zehebi u djelu *Mizanul-I'tidal* za njega kaže da je on tabi'in i da je hadise slušao od Semurea b. Džunduba, a od njega je Esved prenio podužì hadis o namazu prilikom pomračenja Mjeseca. Ibn Hazm kaže da je Sa'lebe (nepoznat) medžhul.

659 Na temelju su ovog, i još nekih hadisa, kako ističe Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari,* trojica imama: Ebu Hanife, Šafija, a prema nekim rivajetima i Malik, stali na stajalište da se u namazu prilikom pomračenja Sunca treba učiti usebi, dok se u namazu prilikom pomračenja Mjeseca treba učiti naglas.
Nevevi u komentaru Muslimova *Sahiha* veli: "Naš je mezheb, kao i mezheb Malika, Ebu Hanife, Lejsa b. Sa'da i većine učenjaka, da u namazu prilikom pomračenja Sunca treba učiti u sebi, a u namazu prilikom pomračenja Mjeseca treba učiti naglas."

660 Ovaj hadis su još zabilježili i Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima,* te Ibn Hibban u *Sahihu* i Hakim u *Mustedreku* i ocjenjuju ga pouzdanim. Ibn Hadžer kaže da je Ibn Hazm ovaj hadis označio kao hadis sa skrivenom mahanom, zbog toga što ga prenosi Sa'lebe b. Ibad, koji je, po njegovu mišljenju, medžhul ravija. I Alija b. Medini ga drži medžhul ravijom.

661 Na temelju su ovog, i brojnih drugih pouzdanih hadisa, Ahmed, Ishak, a prema nekim rivajetima i Malik, stali na stanovište da se u namazu prilikom pomračenja i Sunca i

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[662]

A prenio je Ebu Ishak el-Fezari, od Sufjana b. Husejna slično njemu.

U skladu sa ovim (hadisom) je stav Malika, Ahmeda i Ishaka.

٣٩٣. بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ *

٥٦١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ : **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى صَلَاةَ الْخَوْفِ بِإِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ رَكْعَةً ، وَالطَّائِفَةُ الْأُخْرَى مُوَاجِهَةُ الْعَدُوِّ. ثُمَّ انْصَرَفُوا فَقَامُوا فِي مَقَامِ أُولَئِكَ ، وَجَاءَ أُولَئِكَ فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَةً أُخْرَى ، ثُمَّ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ. فَقَامَ هَؤُلَاءِ فَقَضَوْا رَكْعَتَهُمْ ، وَقَامَ هَؤُلَاءِ فَقَضَوْا رَكْعَتَهُمْ.**

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ وَحُذَيْفَةَ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَسَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ وَأَبِي عَيَّاشٍ الزُّرَقِيِّ وَاسْمُهُ زَيْدُ بْنُ صَامِتٍ وَأَبِي بَكْرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى : وَقَدْ ذَهَبَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ إِلَى حَدِيثِ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ.

و قَالَ أَحْمَدُ : قَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةُ الْخَوْفِ عَلَى أَوْجُهٍ ،

Mjeseca treba učiti naglas.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori ovo mišljenje izdvaja kao ispravnije zato: 1) što je ono po njemu utemeljenije, jer je bazirano na pouzdanijim predajama, i 2) što je u tim predajama izričito naglašeno da treba učiti naglas, dok se u predajama u kojima se spominje učenje u sebi to ne naglašava, nego ashab Semure b. Džundub veli da oni nisu čuli Poslanikova glasa, što s druge strane ne isključuje mogućnost da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio naglas, nego može značiti da su oni klanjali u zadnjim safovima te da zbog toga nisu čuli Poslanikova glasa u ovom namazu. U Mebsutinoj predaji stoji: "Stigli smo, a džamija je već bila puna."

662 Bilježi ga i Tahavija.

وَمَا أَعْلَمُ فِي هَذَا الْبَابِ إِلَّا حَدِيثًا صَحِيحًا، وَأَخْتَارُ حَدِيثَ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ. وَهَكَذَا قَالَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: ثَبَتَتِ الرِّوَايَاتُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ. وَرَأَى أَنَّ كُلَّ مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ، فَهُوَ جَائِزٌ، وَهَذَا عَلَى قَدْرِ الْخَوْفِ.

قَالَ إِسْحَقُ: وَلَسْنَا نَخْتَارُ حَدِيثَ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ عَلَى غَيْرِهِ مِنَ الرِّوَايَاتِ *و حديث ابن عمر حَدِيثٌ حسن صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَاه مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عن النبي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نحوه.

٥٦٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ عن يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ خَوَّاتِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ أَنَّهُ قَالَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ قَالَ: **يَقُومُ الْإِمَامُ مُسْتَقبلَ الْقِبْلَةِ وَتَقُومُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَهُ، وَطَائِفَةٌ مِنْ قِبَلِ الْعَدُوِّ ،وَوُجُوهُهُمْ إِلَى الْعَدُوِّ، فَيَرْكَعُ بِهِمْ رَكْعَةً، وَيَرْكَعُونَ لِأَنْفُسِهِمْ رَكْعَةً ،وَيَسْجُدُونَ لِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ فِي مَكَانِهِمْ، ثُمَّ يَذْهَبُونَ إِلَى مَقَامِ أُولَئِكَ وَيَجِيءُ أُولَئِكَ فَيَرْكَعُ بِهِمْ رَكْعَةً وَيَسْجُدُ بِهِمْ سَجْدَتَيْنِ فَهِيَ لَهُ ثِنْتَانِ وَلَهُمْ وَاحِدَةٌ، ثُمَّ يَرْكَعُونَ رَكْعَةً وَيَسْجُدُونَ سَجْدَتَيْنِ.**

٥٦٣. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ: سَأَلْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَحَدَّثَنِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ خَوَّاتٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **بِمِثْلِ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ.** و قَالَ لِي: اكْتُبْهُ إِلَى جَنْبِهِ، وَلَسْتُ أَحْفَظُ الْحَدِيثَ وَلَكِنَّهُ مِثْلُ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، لَمْ يَرْفَعْهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ. وَهَكَذَا رَوَى أَصْحَابُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ مَوْقُوفًا، وَرَفَعَهُ شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ.

٥٦٤. وَرَوَى مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ عَنْ صَالِحِ بْنِ خَوَّاتٍ عَنْ مَنْ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْخَوْفِ، **فَذَكَرَ نَحْوَهُ**.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَبِهِ يَقُولُ مَالِكٌ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَرُوِي عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِإِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ رَكْعَةً، رَكْعَةً. فَكَانَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَانِ، وَلَهُمْ رَكْعَةٌ، رَكْعَةٌ.

393. O namazu prilikom straha[663]

561. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdul-Melik b. Ebuš-Ševarib; kaže: Obavijestio nas je Jezid b. Zurej'; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Zuhrija, on od Salima, a on od svoga oca: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je namaz prilikom straha klanjao** (tako) **što bi sa jednom skupinom klanjao jedan rekat, dok bi druga bila naspram neprijatelja, potom bi ovi otišli i stali na njihovo mjesto, a oni bi došli pa bi sa njima klanjao drugi rekat, a onda bi selam predao. Pa bi i ovi, i oni, doklanjali** (još) **po jedan njihov rekat** (po sebi)."[664]

---

663 Ovdje se misli općenito na način klanjanja obaveznih namaza u situacijama kada postoji opasnost i strah od neprijatelja, a specijalno u ratnim uslovima na frontu, kada nije u toku ofanziva i napad. U vrijeme napada i ofanzive svako će klanjati po sebi, onako kako može, i okrenuvši se tamo gdje mora.

664 Iz ovoga, i drugih hadisa se da zaključiti da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, četverorekatne namaze u situacijama kada bi postojao strah i bojazan od neprijatelja, a naročito na frontu, klanjao skraćeno po dva rekata. Prvo bi sa njim klanjala jedna grupa, i to samo jedan rekat, dok bi druga bila na vatrenom položaju. Nakon što bi ovi sa Poslanikom klanjali jedan rekat, otišli bi na liniju, a oni bi došli i sa njim klanjali drugi rekat. A onda bi i jedni i drugi doklanjali još po jedan rekat.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira, Huzejfe, Zejda b. Sabita, Ibn Abbasa, Ebu Hurejre, Ibn Mesuda, Sehla b. Ebu Hasmea, Ebu Ajjaša ez-Zurekija, kome je ime Zejd b. Samit i Ebu Bekrea.

Ebu Isa kaže: Malik b. Enes je u pogledu namaza prilikom straha svoj stav formulisao u duhu hadisa Sehla b. Ebu Hasemea. A to je stav i Šafije.

Ahmed veli: Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem je namaz prilikom straha, prenesen na više načina. Meni je na ovu temu poznat samo jedan pouzdan hadis. Smatram da je to hadis Sehla b. Ebu Hasemea.

Tako je kazao i Ishak b. Ibrahim. On veli: Zabilježeno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o namazu prilikom straha, mnogo predaja. Mislim, veli Ishak b. Ibrahim da su svi načini koji su preneseni od Vjerovjesnika o namazu prilikom straha mogući i dopušteni, shodno stepenu opasnosti i straha.

Ishak veli: Mi ne možemo izdvojiti hadis Sehla b. Ebu Hasmea kao pouzdaniji u odnosu na druge predaje. I hadis Ibn Omera je hasenun-sahihun. Prenio ga je Musa b. Ukbe, od Nafia, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično njegovu (hadisu).

Kada će i na koji način svaka od dvije skupine doklanjati taj drugi rekat, sporno je među samim učenjacima.

Neki smatraju da će imam nakon što sa prvom skupinom klanja jedan rekat, sačekati dok ona po sebi klanja još jedan i ode na položaj, potom će sa drugom skupinom klanjati drugi rekat. Sačekat će sa selamom dok druga grupa klanja drugi rekat, a onda će skupa sa njima predati selam.

Neki vele da će prva grupa nakon što sa imamom obavi jedan rekat, otići na položaj, a doći će oni drugi i sa imamom klanjati drugi rekat. Kada imam preda selam, ovi će ustati i klanjati još jedan rekat, potom će opet otići i zamijeniti one prve kako bi i oni mogli doklanjati još jedan rekat.

Neki vele da će imam sa svakom skupinom klanjati po dva rekata, prva dva rekata će imamu biti obavezni fard, a druga dva nafiala. Na ovaj način nijedna grupa neće morati ništa doklanjavati.

Neki, pak, vele da će prva grupa nakon što sa imamom obavi jedan rekat, otići na položaj, a doći će oni drugi i sa imamom klanjati drugi rekat. Kada klanjaju taj rekat otići će zamijeniti prvu grupu dok ona doklanja drugi rekat, a kada doklanja, onda će opet ona prva otići na položaj da bi i druga grupa doklanjala drugi rekat.

Što se tiče akšamskog farda, prema mišljenju Ebu Hanife i Malika, imam će sa prvom skupinom klanjati dva, a sa drugom jedan rekat. Šafija i Ahmed smatraju da može i obrnuto. Sa prvom skupinom klanjati jedan a sa drugom dva rekata. Doklanjavanje će ići na isti način kao i kod namaza od dva rekata.

562. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, on je prenio od Jahje b. Seida el-Kattana, koji je kazao: Obavijestio nas je Jahja b. Seid el-Ensari, on je prenio od Kasima b. Muhammeda, on od Saliha b. Havvata b. Džubejra, on od Sehla b. Ebu Hasemea, koji je, govoreći o namazu, prilikom straha, kazao: **"Imam će stati okrenuvši se prema Kibli. Jedna grupa od njih će stati sa njim, a druga će ostati naspram neprijatelja. Sa njima će on klanjati jedan rekat, a jedan će oni klanjati sami, i obavit će dvije sedžde na svom mjestu. Potom će oni otići na mjesto onih, a oni će doći i sa njim klanjati jedan rekat i učiniti dvije sedžde. On će klanjati dva, a oni po jedan rekat. Potom će oni** (po sebi) **klanjati** (još) **jedan rekat i učiniti dvije sedžde** (na svom mjestu)."

563. Muhammed b. Beššar kaže: Pitao sam Jahju b. Seida o ovom hadisu, pa mi je ispričao, prenoseći od Šu'bea, on od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, on od Saliha b. Havvata, on od Sehla b. Ebu Hasemea, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično hadisu Jahje b. Seida el-Ensarija. Kazao mi je: Upiši ga pored njega. Ja ga nisam zapamtio, ali je isti kao i hadis Jahje b. Seida el-Ensarija.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun Jahja b. Seid el-Ensari, prenijevši ga od Kasima b. Muhammeda, ne vezuje ga za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Učenici Jahje b. Seida su ga prenijeli kao mevkuf, a vezao ga je za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Šu'be, prenijevši ga od Abdur-Rahmana b. Kasima b. Muhammeda.

564. Prenio je Malik b. Enes od Jezida b. Rumana, on od Saliha b. Havvata, on od nekoga ko je sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao namaz prilikom straha, slično prethodnom (hadisu).

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun. U skladu sa njim je stav Malika, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Preneseno je od mnogih "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svakom od dvije skupine klanjao po jedan rekat. Tako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva, a oni po jedan rekat."

٣٩٤. بَاب مَا جَاءَ فِي سُجُودِ الْقُرْآنِ *

٥٦٥. حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ سَعِيدِ ابْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ عُمَرَ الدِّمَشْقِيِّ عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ:

سَجَدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى عَشْرَةَ سَجْدَةً، مِنْهَا الَّتِي فِي النَّجْمِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَعَمْرِو بْنِ الْعَاصِ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي الدَّرْدَاءِ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ عُمَرَ الدِّمَشْقِيِّ.

٥٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ عُمَرَ وَهُوَ ابْنُ حَيَّانَ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ مُخْبِرًا يُخْبِرُنِي عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ:

سجدت مع رسول الله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احدى عشرة سجدة منها التي في النجم.

و هذا اصح من حدسث سفيان بن وكيع عن عبد الله ابن وهب.

394. O sedždama u Kur'anu

565. ISPRIČAO NAM JE Sufjan b. Veki'; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Vehb, on je prenio od Amra b. Harisa, on od Seida b. Ebu Hilala, on od Omera ed-Dimaškija[665], on od Ummu Derdaa, a ona od Ebu Derdaa, koji je kazao: **"Sa Allahovim Poslanikom,** sallallahu

665 Omer b. Hajjan ed-Dimaški je, prema Ibn Hadžeru el-Askalaniju, nepoznat (medžhul) ravija.

alejhi ve sellem, **sam učinio jedanaest sedždi, među kojima je i ona iz sure En-Nedžm.**"[666]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Ibn Abbasa, Ebu Hurejre, Ibn Mesuda, Zejda b. Sabita i Amra b. Asa.

Ebu Isa kaže: Ebu Derdaov hadis je garib, nije nam poznat osim preko Seida b. Ebu Hilala, od Omera ed-Dimaškija.[667]

566. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdur-Rahman, kaže: Obavijestio nas je Abdullah b. Salih; kaže: Nas je obavijestio Lejs b. Sa'd, on je prenio od Halida b. Jezida, on od Seida b. Ebu Hilala, on od Omera, a on je sin Hajjana ed-Dimaškija, koji je kazao: Čuo sam onoga koji me je obavijestio od Ummu Derdaa, a ona od Ebu Derdaa, da je kazao: **"Sa Allahovim Poslanikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **sam učinio jedanaest sedždi, među kojima je i ona iz sure En-Nedžm."**[668]

Ovo je pouzdanije od hadisa Sufjana b. Veki'a, od Abdullaha b. Vehba.

٣٩٥. بَاب مَا جَاءَ فِي خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسَاجِدِ *

٥٦٧. حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ائْذَنُوا لِلنِّسَاءِ

---

666 Postoje određeni ajeti u Kur'anu u kojima se zahtijeva činjenje sedžde. Ova se vrsta sedžde zove sedžda-tilavet, a sastoji se od samo jedne sedžde. Kada se tokom učenja Kur'ana prouči takav ajet, treba učiniti sedždu, koja je prema mišljenju Ebu Hanife, vadžib, a prema mišljenju ostalih učenjaka sunnet. Takvih ajeta koji sadrže naredbu za činjenje sedžde, prema mišljenju Ebu Hanife i Šafije, u Kur'anu ima četrnaest, a prema mišljenju Ahmeda i Malika petnaest.
U ovome i u sljedećem hadisu, ashab Ebu Derda ističe da je sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, učeći ili slušajući Kur'an, činio jedanaest sedždi. Međutim, Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da to što je Ebu Derda sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, činio jedanaest sedždi, ne znači da ih je u Kur'anu samo toliko i da ih nema više. U drugim hadisima koji su daleko pouzdaniji od spomenutih, spominje se četrnaest, odnosno petnaest. Osim toga, oba spomenuta hadisa su po stepenu daif i na njima se ne može temeljiti nikakav propis.

667 El-Mubarekfori smatra da je ovaj hadis daif zbog toga što se u njegovu senedu nalazi ravija Omer ed-Dimaški koji je medžhul, a svaki se hadis u čijem se senedu nađe nepoznat (medžhul) ravija, smatra slabim.

668 I ovaj je hadis slab, jer se i u njegovu senedu nalaze dvojica nepoznatih (medžhul) ravija, Omer ed-Dimaški i onaj za koga je Omer ed-Dimaški kazao, da je čuo onoga koji ga je obavijesto prenijevši od Ummu Derdaa. Taj neko je nepoznat, jer mu Omer nije spomenuo ime.

بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسَاجِدِ. فَقَالَ ابْنُهُ: وَاللَّهِ لَا نَأْذَنُ لَهُنَّ يَتَّخِذْنَهُ دَغَلًا. فَقَالَ: فَعَلَ اللَّهُ بِكَ وَفَعَلَ. أَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَتَقُولُ لَا نَأْذَنُ لَهُنَّ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَزَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

395. O odlasku žena u džamije

567. ISPRIČAO NAM JE Nasr b. Ali; kaže: Nas je obavijestio Isa b. Junus[669], on je prenio od A'meša, on od Mudžahida, koji je kazao: Bili smo kod Ibn Omera pa je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Dozvolite ženama da noću idu u džamije. Njegov sin[670] će na to: Tako mi Allaha, nećemo im dozvoliti da u njima čine pokvarenosti, a on reče: Allah ti dao to i to[671], ja ti kažem da je rekao Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **a ti veliš, nećemo im dozvoliti."**[672]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Zejnebe supruge Abdullaha b. Mesuda i Zejda b. Halida.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.[673]

---

669 Isa b. Junus b. Ebu Ishak es-Sebi'i je brat Israila el-Kufija. Slovio je kao pouzdan i povjerljiv ravija.

670 Munziri smatra da je ovdje riječ o Ibn Omerovom sinu Bilalu, dok neki pretpostavljaju da se radi o njegovu sinu Vakidu.

671 U Muslimovoj predaji ovog hadisa, koju bilježi od Bilala, stoji da je Ibn Omer žestoko izgrdio svoga sina zbog ovakvih riječi kojima je protivurječio Allahovu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

672 Ženama je efdalnije da klanjaju u svojim kućama. Ebu Davud u *Sunenu* bilježi od Ibn Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ne zabranjujte ženama da idu u džamije, ali je za njih bolje da klanjaju u svojim kućama." Bilježe Ahmed u *Musnedu* i Taberanija u *Mu'džemul-kebiru* od Ummu Humejd es-Seidijje da je došla Allahovu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: "Allahov Poslaniče, ja namaz volim klanjati sa tobom. On joj reče: Poznato ti je da ti je namaz koji obaviš u tvojoj sobi bolji od namaza koji obaviš u tvom predsoblju. A namaz obavljen u tvom presoblju ti je bolji od namaza koji obaviš u tvojoj kući, a namaz obavljen u tvojoj kući je bolji od onoga koji obaviš u mahalskoj džamiji, a namaz obavljen u mahalskoj džamiji je bolji od onog koji obaviš u centralnoj džamiji."
Međutim, one, ukoliko žele, mogu klanjati i u džamijama, pod uvjetom da se pridržavaju određenih normi ponašanja, kao što su: da se ne šminkaju i ne namirisavaju. Da se ne gizdaju kada idu u džamiju. Da se prilikom odlaska i povratka iz džamije ne miješaju sa muškarcima. Da svojim ponašanjem ne pospješuju nemoral i slično.

673 Bilježi ga i Buharija u nešto kraćoj, i Muslim u dužoj formi.

٣٩٦. بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْبُزَاقِ فِي الْمَسْجِدِ *

٥٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُحَارِبِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِذَا كُنْتَ فِي الصَّلَاةِ فَلَا تَبْزُقْ عَنْ يَمِينِكَ، وَلَكِنْ خَلْفَكَ أَوْ تِلْقَاءَ شِمَالِكَ أَوْ تَحْتَ قَدَمِكَ الْيُسْرَى.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَابْنِ عُمَرَ وَأَنَسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ ابو عِيسَى: وَحَدِيثُ طَارِقٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ.

و سَمِعْت الْجَارُودَ يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا يَقُولُ: لَمْ يَكْذِبْ رِبْعِيُّ بْنُ حِرَاشٍ فِي الْإِسْلَامِ كَذْبَةً.

و قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ: أَثْبَتُ أَهْلِ الْكُوفَةِ مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ *

٥٦٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْبُزَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا.

قَالَ ابو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

396. O pokuđenosti pljuvanja po džamiji

568. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nas je obavijestio Jahja b. Seid, on je prenio od Sufjana, on od Mensura[674], on od Rib'ijja b. Hiraša[675], a on od Tarika b. Abdullaha el-Muharibija, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

674 Mensur b. Mu'temir el-Kufi je pouzdan i siguran ravija (siqatun-sebt).

675 Rib'ijj b. Hiraš el-Kufi spada u muhadremine (osobe koje su živjele u Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, vrijeme ali ga nisu vidjele niti su se sa njim susrele). Slovi kao pouzdan i pobožan (siqatun-abid) ravija.

"Kada budeš u namazu, ne pljuj na tvoju desnu stranu, nego iza sebe ili na tvoju lijevu stranu, ili ispod tvoga lijevoga stopala."[676]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Seida, Ibn Omera, Enesa i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Tarikov hadis je hasenun-sahihun.[677] Prema njemu se vladaju učenjaci.

Tirmizija kaže: Čuo sam Džaruda kada kaže: Čuo sam Veki'a kada veli: Rib'ijj b. Hiraš u islamu nije nikada slagao.

Abdur-Rahman b. Mehdi je kazao: Mensur b. Mu'temir je najsigurniji među učenjacima iz Kufe.

569. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebu Avane, on je prenio od Katade, a on od Enesa b. Malika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Pljuvanje po džamiji je grijeh, a njegov iskup je da se ona** (pljuvačka) **zatrpa."**

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun.[678]

676 U predaji ovog hadisa, koju Buharija bilježi od Ebu Hurejre, stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas stupi u namaz, neka ne pljuje ispred sebe, jer je okrenut Allahu i razgovara sa Njim sve dok je u namazu. Neka ne pljuje ni na svoju desnu stranu, jer se na desnoj strani nalazi melek. Ako bude primoran da pljune, neka pljune iza sebe, ukoliko niko iza njega ne klanja, ili na svoju lijevu stranu, ukoliko do njega nema nikoga."
Hattabi kaže: Ukoliko neko bude klanjao za njim ili sa njegove lijeve strane, neka ne pljuje ni na jednu stranu, nego neka pljune pod lijevo stopalo svoje noge.
Katkada je osoba primorana da, dok je u namazu, ispljuje pljuvačku jer joj se zna nagomilati toliko pljuvačke da ne može da uči. U našim uslovima ona će to učiniti na taj način što će izvaditi maramicu iz džepa i ispljuvati u maramicu. U Vjerovjesnikovo vrijeme nije bilo maramica, a džamije nisu bile prostrte, nego se klanjalo na zemlji, odnosno pijesku. Otuda Allahov Poslanik, njima dozvoljava da, ukoliko budu primorani, mogu pljunuti u džamiji iza sebe, na svoju lijevu stranu ili pod lijevu nogu, s tim što je naglasio da se to može učiniti samo u nuždi, ali da je pljuvanje u džamiji i u nuždi takav grijeh koji se može iskupiti samo na taj način što će se pljuvačka zatrpati u zemlju ili pijesak, kako ne bi ostala na površini.

677 Zabilježili su ga još i Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*.

678 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

٣٩٧. بَاب مَا جَاءَ فِي السَّجْدَةِ فِي إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ وَاقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ *

٥٧٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى عَنْ عَطَاءِ بْنِ مِينَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: **سَجَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ، وَإِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ.**

٥٧١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ابْنُ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، **مِثْلَهُ.**

وَفِي الْحَدِيثِ أَرْبَعَةٌ مِنَ التَّابِعِينَ بَعْضُهُمْ عَنْ بَعْضٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ. يَرَوْنَ السُّجُودَ فِي إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ، وَاقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ *

397. O sedždi u (surama) Izes-semaun-šekkat i Ikre bismi rabbikellezi halek

570. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid; kaže: Obavijestio nas je Sufjan b. Ujejne, prenijevši od Ejuba b. Musaa, on od Ataa b. Minaa[679], a on od Ebu Hurejre, koji je kazao: **"Mi smo sa Allahovim Poslanikom,** sallallahu alejhi ve sellem**, činili sedždu u** (surama) **Ikre bismi rabbikellezi halek i Izes-semaun-šekkat."**

571. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, on je prenio od Jahje b. Seida, on od Ebu Bekra b. Muhammeda b. Amra b. Hazma, on od Omera b. Abdul-Aziza, on od Ebu Bekra b. Abdur-Rahmana b. Harisa b. Hišama, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, **isto kao i prethodni** (hadis).

679 Ata b. Mina je iskren (saduq) ravija. Pripadao je trećoj generaciji ravija hadisa.

U senedu (ovog) hadisa četvorica tabi'ina prenose jedan od drugog.[680]

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[681] Prema njemu postupa većina učenjaka. Oni smatraju da treba učiniti sedždu (u surama) Izes-semaun-šekkat i Ikre bismi rabbikellezi halek.

٣٩٨. بَاب مَا جَاءَ فِي السَّجْدَةِ فِي النَّجْمِ *

٥٧٢. حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَزَّازُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ أَخْبَرَنَا أَبِي عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: **سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا، يَعْنِي النَّجْمَ، وَالْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَرَوْنَ السُّجُودَ فِي سُورَةِ النَّجْمِ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ: لَيْسَ فِي الْمُفَصَّلِ سَجْدَةٌ. وَهُوَ قَوْلُ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ. وَالْقَوْلُ الْأَوَّلُ أَصَحُّ. وَبِهِ يَقُولُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

398. O sedždi u (suri) En-Nedžm

572. ISPRIČAO NAM JE Harun b. Abdullah el-Bezzaz; kaže: Obavijestio nas je Abdus-Sammed b. Abdul-Varis; kaže: Nas je obavijestio moj otac, on je prenio od Ejuba, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **učinio je sedždu** (učeći) **nju, tj.** (suru) **En-Nedžm, a to su** (isto učinili) **i muslimani i mušrici, i džini i ljudi."**[682]

---

680 To su sljedeća četvorica tabi'ina: Jahja b. Seid, Ebu Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm, Omer b. Abdul-Aziz i Ebu Bekr b. Abdur-Rahman b. Haris b. Hišam.

681 Zabilježili su ga u El-Kutubus-Sitte, svi osim Buharije.

682 Ovo se desilo u Mekki u Haremiš-šerifu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je učio suru En-Nedžm. Kada je proučio posljednji ajet učinio je sedždu, to su isto učinili

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ibn Mesuda i Ebu Hurejre r.a.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun. Prema njemu postupaju neki učenjaci koji drže da postoji sedžda u (suri) En-Nedžm.

Neki, učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi, smatraju da u surama El-Mufessal nema sedžde. To je stav i Malika b. Enesa. Međutim, prvo mišljenje je ispravnije. Njega zastupaju Es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak.

٣٩٩. بَاب مَا جَاءَ مَنْ لَمْ يَسْجُدْ فِيهِ *

٥٧٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُسَيْطٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّجْمَ فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَتَأَوَّلَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ هَذَا الْحَدِيثَ فَقَالَ: إِنَّمَا تَرَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السُّجُودَ لِأَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ حِينَ قَرَأَ فَلَمْ يَسْجُدْ لَمْ يَسْجُدِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَقَالُوا: السَّجْدَةُ وَاجِبَةٌ عَلَى مَنْ سَمِعَهَا فَلَمْ يُرَخِّصُوا فِي تَرْكِهَا.

---

svi oni koji su sa njim bili u Haremu, kako muslimani, tako i idolopoklonici, ljudi i džini. Pokušavajući da objasni zašto su mušrici učinili sedždu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, Kermani iznosi tri moguća razloga;

a) pošto je to bila prva objavljena sedžda, mušrici su činjenjem sedžde htjeli da pokažu kako su oni bolji od muslimana, jer oni čine sedždu njihovom Bogu, a muslimani je ne žele učiniti njihovim božanstvima.

b) da su mušrici nesvjesno, mimo vlastite volje, spontano, sa muslimanima pali na sedždu, i

c) da su se bojali muslimana ukoliko je ne bi učinili. Ovo Ibn Hadžer el-Askalani odbacuje kao mogući razlog, zbog toga što su muslimani u to vrijeme bili daleko malobrojniji.

وَقَالُوا: إِنْ سَمِعَ الرَّجُلُ وَهُوَ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ فَإِذَا تَوَضَّأَ سَجَدَ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ. وَبِهِ يَقُولُ إِسْحَقُ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِنَّمَا السَّجْدَةُ عَلَى مَنْ أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ فِيهَا وَالْتَمَسَ فَضْلَهَا. وَرَخَّصُوا فِي تَرْكِهَا قالوا إِنْ أَرَادَ ذَلِكَ. وَاحْتَجُّوا بِالْحَدِيثِ الْمَرْفُوعِ، حَدِيثِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّجْمَ فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا. فَقَالُوا: لَوْ كَانَتِ السَّجْدَةُ وَاجِبَةً لَمْ يَتْرُكِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَيْدًا حَتَّى كَانَ يَسْجُدَ، وَيَسْجُدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَاحْتَجُّوا بِحَدِيثِ عُمَرَ: أَنَّهُ قَرَأَ سَجْدَةً عَلَى الْمِنْبَرِ، فَنَزَلَ فَسَجَدَ ثُمَّ قَرَأَهَا فِي الْجُمُعَةِ الثَّانِيَةِ فَتَهَيَّأَ النَّاسُ لِلسُّجُودِ، فَقَالَ: إِنَّهَا لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْنَا إِلَّا أَنْ نَشَاءَ، فَلَمْ يَسْجُدْ وَلَمْ يَسْجُدُوا. فَذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى هَذَا، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ ❁

399. O onome koji prouči (suru En-Nedžm) i ne učini sedžde

573. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Ibn Ebu Zi'ba[683], on od Jezida b. Abdullaha b. Kusejta[684], on od Ataa b. Jesara, a on od Zejda b. Sabita, koji je kazao: **"Proučio sam Vjerovjesniku,** sallallahu alejhi ve sellem, **suru En-Nedžm i on nije u njoj učinio sedždu."**[685]

683 Muhammed b. Abdur-Rahman b. Mugire b. Haris ibn Ebu Zi'b el-Kureši el-Medeni je pouzdan ravija hadisa. Slovi kao veliki poznavalac šeriatskog prava.

684 Jezid b. Abdullah b. Kusejt je pouzdan ravija. Pripadao je četvrtoj generaciji ravija hadisa.

685 Ovaj hadis uzimaju kao dokaz sljedbenici malikijske pravne škole koji smatraju da u surama El-Mufessal nema sedždi. Ebu Sevr, pak, ovim hadisom dokazuje da u suri En-Nedžm ne postoji sedžda, dok Ibn Hadžer smatra da nečinjenje sedždet-tilavet, nakon proučene ove sure u ovoj prilici, ne znači da ne postoji sedžda u njoj. Možda je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ovoga puta propustio da učini sedždu-tilave zato što možda u tom momentu nije bio pod abdestom, ili se nalazio u vremenu u kome je mekruh činiti sedždu, ili ju je, pak, namjerno ispustio kako bi time pokazao da ona nije obavezna, kako tvrdi Šafija.

Ebu Isa kaže: Hadis Zejda b. Sabita je hasenun-sahihun.

Neki su učenjaci ovaj hadis objasnili tako što su kazali da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u njoj propustio sedždu zato što je Zejd b. Sabit, koji je učio (Kur'an), nije učinio, pa je radi toga nije učinio ni Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem..[686]

Kazali su (neki): Sedžda je obavezna (vadžib) za onoga ko je čuje i ne dopuštaju da se ona može izostaviti.[687]

Neki vele: Ukoliko bi osoba koja nema abdesta čula (sedždu), učinit će je nakon što se abdesti. Ovo je stav Sufjana i učenjaka iz Kufe. A tako smatra i Ishak.

Neki, pak, učenjaci smatraju da sedžda nije obavezna[688], i da će je učiniti onaj ko traga za njenim fadiletima i kažu: Učinit će je onaj ko želi. Oni se (pri ovakvom stavu) pozivaju na merfu' hadis Zejda b. Sabita koji je kazao: "Proučio sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, suru En-Nedžm pa nije učinio sedždu." Da je sedžda obavezna tvrde oni, ne bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, propustio da upozori Zejda da je učini, a i on bi je učinio.

---

686 El-Mubarekfori smatra da je onaj koji uči Kur'an, u činjenju sedždet-tilave imam onima koji ga slušaju, pa pošto Zejd b. Sabit kao imam nije učinio sedždut-tilavet, nije je učinio ni Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. El-Mubarekfori kada ovo tvrdi poziva se na sljedeće hadise. Temim b. Hazlem veli: "Kao dječak sam učio Kur'an Abdullahu b. Mesudu. Pošto nakon proučene sedžde nisam učinio sedždu, Abdullah mi reče: Učini sedždu jer si nam u tome ti imam." (Buharija)
Ibn Ebu Šejbe sa senedom bilježi od Zejda b. Eslema, koji je kazao: "Neki je dječak kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an. Kada je proučio sedždu, čekao je na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da učini sedždu. Pošto je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije učinio, on reče: Allahov Poslaniče, zar u ovoj suri ne postoji sedžda? Postoji, reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ali si nam u njoj ti imam, pa da si ti učinio sedždu, i mi bismo je sa tobom učinili."Ibn Ebu Šejbe sa senedom bilježi od Zejda b. Eslema, koji je kazao: "Neki je dječak kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an. Kada je proučio sedždu, čekao je na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da učini sedždu. Pošto je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije učinio, on reče: Allahov Poslaniče, zar u ovoj suri ne postoji sedžda? Postoji, reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ali si nam u njoj ti imam, pa da si ti učinio sedždu, i mi bismo je sa tobom učinili."

687 Ebu Hanife smatra da je vadžib učiniti sedždu-tilave i onome ko uči Kur'an i onome ko ga sluša. Svoje mišljenje on temelji na ajetima: "Pa šta im je, zašto neće da vjeruju, i zašto, kad im se Kur'an čita, na tlo licem ne padaju?" (El-Inšikak, 25) "Ne, ne! (Nikako) Nemoj mu se.pokoravati; učini sedždu i približi se (Allahu)." (Sura, El-Alak, 19).

688 Šafija, Malik, Ahmed b. Hanbel, Ishak, Evzaija i Davud smatraju da je činjenje sedždet-tilaveta sunnet. Svoj stav oni temelje na spomenutom hadisu Zejda b. Sabita.

Oni se pozivaju i na Omerov hadis, da je on na minberu proučio sedždu pa je sišao sa minbera i učinio je. Potom ju je drugog petka proučio i (dok) su se ljudi pripremili da je učine, on je kazao: Ona nam nije stavljena u obavezu, osim ukoliko želimo, i zato je on (tada) nije učinio, a nisu je učinili ni (ljudi). Neki su učenjaci prihvatili ovo mišljenje. Ovo je stav Šafije i Ahmeda.

٤٠٠. بَاب مَا جَاءَ فِي السَّجْدَةِ فِي ص *

٥٧٤. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِي ص. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: وَلَيْسَتْ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ فِي هذا، فَرَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يَسْجُدَ فِيهَا. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ. و قَالَ بعضهم: إِنَّهَا تَوْبَةُ نَبِيٍّ وَلَمْ يَرَوُا السُّجُودَ فِيهَا *

400. O sedždi u suri Sad

574. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, on je prenio od Ejuba, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa, da je kazao: **"Vidio sam Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **kada sedždu čini u** (suri) **Sad."**[689] Ibn Abbas je kazao: "Ona ne spada u red obaveznih sedždi."

689 Na temelju su ovoga hadisa Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu Hanife stali na stanovište da u suri Sad postoji sedžda.
Ibn Mesud, Ata i Alkama smatraju da u suri Sad ne postoji sedžda, nego da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tu sedždu učinio radi tevbe, pokajanja ili iz zahvale Allahu, dž.š, sedždetuš-šukr, kako ističu neki.Ibn Mesud, Ata i Alkama smatraju da u suri Sad ne postoji sedžda, nego da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tu sedždu učinio radi tevbe, pokajanja ili iz zahvale Allahu, dž.š, sedždetuš-šukr, kako ističu neki.

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun.[690]

U ovome su se razišli učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi. Neki smatraju da će se u njoj (suri Sad) činiti sedžda. Ovo je mišljenje Sufjana, Ibn Mubareka, Šafije, Ahmeda i Ishaka. Neki vele da je to bila Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, sedžda pokajanja, i u njoj ne vide sedždet-tilave.

٤٠١. بَاب مَا جَاءَ فِي السَّجْدَةِ فِي الْحَجِّ *

٥٧٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ مِشْرَحِ بْنِ هَاعَانَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: **قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فُضِّلَتْ سُورَةُ الْحَجِّ بِأَنَّ فِيهَا سَجْدَتَيْنِ؟ قَالَ نَعَمْ. وَمَنْ لَمْ يَسْجُدْهُمَا فَلَا يَقْرَأْهُمَا.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي هَذَا. فَرُوِيَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَابْنِ عُمَرَ أَنَّهُمَا قَالَا: فُضِّلَتْ سُورَةُ الْحَجِّ بِأَنَّ فِيهَا سَجْدَتَيْنِ. وَبِهِ يَقُولُ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَرَأَى بَعْضُهُمْ فِيهَا سَجْدَةً. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَمَالِكٍ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ *

401. O sedždi u suri Hadždž

575. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ibn Lehi'a[691], on je prenio od Mišreha b. Ha'ana[692], a on od Ukbea b. Amira, koji je kazao: **"Rekao sam: Allahov Poslaniče! Odlikuje li se sura Hadždž time što sadrži dvije sedžde? Da, kaza on. I neka je ne uči onaj koji neće učiniti dvije sedžde."**

690 Bilježe ga još i Buharija u *Sahihu* i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

691 Abdullah b. Lehi'a je slab ravija.

692 Mišreh b. Ha'an je tabi'in. Ibn Hadžer ga drži ravijom koji zadovoljava (makbul). Zehebi u djelu *Mizan* veli da je on iskren ravija.

Ebu Isa kaže: Sened ovog hadisa nije jak.[693]

U ovome su se razišli učenjaci. Preneseno je od Omera b. Hattaba i Ibn Omera da su kazali: Sura Hadždž se odlikuje time što u sebi sadrži dvije sedžde. Ovako misle i Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak.

Neki, kao što su Sufjan es-Sevri, Malik i učenjaci iz Kufe, smatraju da je u njoj samo jedna sedžda.

٤٠٢. بَاب مَا يَقُولُ فِي سُجُودِ الْقُرْآنِ *

٥٧٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ خُنَيْسٍ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ جُرَيْجٍ: يَا حَسَنُ! أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: **جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي رَأَيْتُنِي اللَّيْلَةَ وَأَنَا نَائِمٌ كَأَنِّي أُصَلِّي خَلْفَ شَجَرَةٍ، فَسَجَدْتُ فَسَجَدَتِ الشَّجَرَةُ لِسُجُودِي، فَسَمِعْتُهَا وَهِيَ تَقُولُ: اللَّهُمَّ اكْتُبْ لِي بِهَا عِنْدَكَ أَجْرًا، وَضَعْ عَنِّي بِهَا وِزْرًا، وَاجْعَلْهَا لِي عِنْدَكَ ذُخْرًا، وَتَقَبَّلْهَا مِنِّي كَمَا تَقَبَّلْتَهَا مِنْ عَبْدِكَ دَاوُدَ.** قَالَ الْحَسَنُ: **قَالَ لِيَ ابْنُ جُرَيْجٍ: قَالَ لِي جَدُّكَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَقَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَجْدَةً ثُمَّ سَجَدَ. فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَسَمِعْتُهُ وَهُوَ يَقُولُ مِثْلَ مَا أَخْبَرَهُ الرَّجُلُ عَنْ قَوْلِ الشَّجَرَةِ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عباس، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ *

٥٧٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ أَخْبَرَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ

---

693 Jer se u njemu nalazi ravija Ibn Lehi'a koji je slab ravija. Međutim, isti ovaj hadis bilježi Hakim u *Mustedreku* sa drugim senedom koji je pouzdan.

أبي الْعَالِيَةِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي سُجُودِ الْقُرْآنِ بِاللَّيْلِ: سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

402. O tome šta se izgovara na sedždama Kur'ana

576. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Jezid b. Hunejs[694]; kaže: Nas je obavijestio Hasan b. Muhammed b. Ubejdullah b. Ebu Jezid i kazao: Rekao mi je Ibn Džurejdž: Hasane! Obavijestio me je Ubejdullah b. Ebu Jezid, prenijevši od Ibn Abbasa da je kazao: **"Došao je neki čovjek[695] kod Vjerovjesnika,** sallallahu alejhi ve sellem**, i rekao: Allahov Poslaniče! Sinoć sam, dok sam spavao, u snu vidio gdje klanjam iza nekog drveta. Učinio sam sedždu[696], a i drvo je, povodeći se za mnom učinilo sedždu. Čuo sam ga** (kako na sedždi) **govori: Allahu! Upiši mi je kod tebe u dobra djela. Skini sa mene pomoću nje** (grijeh) **teret, učini mi je kod Tebe riznicom, i primi je od mene kao što Si je primio od Tvoga roba Davuda. Hasan veli: Kazao mi je Ibn Džurejdž: Meni je kazao tvoj djed[697] da je Ibn Abbas rekao: Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem**, proučio je ajet sa sedždom a potom učinio sedždu: Čuo sam ga kako na njoj izgovara isto ono, kako ga je obavijestio onaj čovjek, što je izgovaralo** (ono) **drvo."**

Na ovu temu je hadis prenesen i od Ebu Seida.

---

694 Muhammed b. Jezid b. Hunejs je, prema ocjeni Ibn Hadžera, ravija koji zadovoljava (makbul). Ibn Hibban ga ubraja među pouzdane ravije hadisa.

695 To je bio Ebu Seid el-Hudri.

696 El-Mubarekfori veli: Postoji mogućnost da se ovo odnosi na namasku sedždu, ali je veća vjerovatnoća da je ovdje riječ o sedždi-tilave koju je učinio nakon što je proučio ajet sedžde iz sure Sad.

697 Kome je bilo ime Abdullah b. Ebu Zejd.

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je garib.[698] Mi ga od Ibn Abbasa poznajemo samo u ovoj formi.

577. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Abdul-Vehab es-Sekafi; kaže: Nas je obavijestio Halid el-Haza, on je prenio od Ebu Alijea, a on od Aiše, da je kazala: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi na sedždi Kur'ana noću govorio: Moje lice je ničice palo Onome Koji ga je stvorio i Koji mu je, Svojom snagom i Svojom moći sluh i vid dao."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[699]

٤٠٣. بَاب مَا ذُكِرَ فِيمَنْ فَاتَهُ حِزْبُهُ مِنَ اللَّيْلِ فَقَضَاهُ بِالنَّهَارِ *

٥٧٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو صَفْوَانَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ وَعُبَيْدَ اللَّهِ أَخْبَرَاهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدٍ الْقَارِيِّ قَال: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَقَرَأَهُ مَا بَيْنَ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الظُّهْرِ كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَأَبُو صَفْوَانَ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْمَكِّيُّ. وَرَوَى عَنْهُ الْحُمَيْدِيُّ وَكِبَارُ النَّاسِ *

403. O onome koji je propustio svoj noćni vird pa ga naknadno učinio danju

478. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebu Safvan, on je prenio od Junusa[700], on od Ibn Šihaba, da su ga Saib b.

---

698 Zabilježili su ga još i Ibn Hibban u *Sahihu,* Hakim u *Mustedreku* i Ibn Madže u *Sunenu.* Zehebi ga smatra vjerodostojnim, dok ga Ukajli smatra slabim hadisom, jer se u njegovu senedu nalazi ravija Hasan b. Muhammed b. Ubejdullah b. Ebu Zejd, čije stanje nije dovoljno poznato (medžhul).

699 Zabilježili su ga još i Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže i Bejhekija u *Sunenima,* te Hakim u *Mustedreku.* Ibn Seken ga ocjenjuje vjerodostojnim hadisom.

700 Junus b. Jezid.

Jezid i Ubejdullah[701] obavijestili, prenijevši od Abdur-Rahmana b. Abdul-Kari'a koji je kazao: Čuo sam Omera b. Hattaba kada veli da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Ko zaspi i ne prouči odlomak** (iz Kur'ana) **ili dio njega** (koji redovno praktikuje učiti noću) **pa ga prouči između sabahskog i podnevskog namaza, bit će mu upisano kao da ga je i noću proučio."**[702]

Ebu Isa veli: Ovaj je hadis hasenun-sahihun.[703] Ebu Safvanu je ime Abdullah b. Seid el-Mekki[704], od njega je hadise prenio Humejdi i drugi veliki ljudi.[705]

٤٠٤. بَاب مَا جَاءَ فِي التَّشْدِيدِ فِي الَّذِي يَرْفَعُ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ *

٥٧٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ وَهُوَ أَبُو الْحَارِثِ الْبَصْرِيُّ ثِقَةٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَمَا يَخْشَى الَّذِي يَرْفَعُ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يُحَوِّلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ.**

قَالَ قُتَيْبَةُ: قَالَ حَمَّادٌ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ: إِنَّمَا قَالَ، أَمَا يَخْشَى.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَمُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ هُوَ بَصْرِيٌّ ثِقَةٌ وَيُكْنَى أَبَا الْحَارِثِ

---

701 Ubejdullah b. Omer b. Hafs b. Asim b. Omer b. Hattab el-Umeri je pouzdan i siguran ravija hadisa.

702 Pojedine osobe prakticiraju da svakodnevno, danju ili noću, nešto obavljaju što je neobavezno, kao što je klanjanje određenog broja rekata ili učenje nečega iz Kur'ana i slično. Ta neobavezna radnja koju neko redovno prakticira naziva se virdom. U ovom hadisu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao objašnjenje da se ono što se prakticira činiti noću, pa se propusti, može nadoknaditi danju. Analogno tome i ono što se prakticira činiti danju, ukoliko se propusti, može se nadoknaditi noću. Bilježe Muslim u *Sahihu* i Tirmizija u *Džami'u* od Aiše da je kazala: "Ukoliko bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog pospanosti ili bolesti propustio klanjati noćni namaz, on bi danju klanjao dvanaest rekata."

703 Zabilježili su ga svi u El-Kutubus-Sitte osim Buharije.

704 Ebu Safvan Abdullah b. Seid el-Mekki je, prema mišljenju Ibn Hadžera, pouzdan ravija. Pripadao je devetoj generaciji ravija hadisa.

705 Kao što su Alija b. Medini, Ahmed b. Hanbel i drugi.

404. Oštro upozorenje onome koji podiže glavu prije imama

579. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Zejd, prenijevši od Muhammeda b. Zijada[706], a on je ustvari Ebu Haris el-Basri pouzdan, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Zar se ne plaši onaj koji podiže glavu prije imama, da mu je Allah ne preinači u magareću."**[707]

Kutejbe prenoseći od Hammada: Veli da mu je Muhammed b. Zijad rekao: On je doslovno kazao: "Zar se ne plaši."

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun.[708] Muhammed b. Zijad iz Basre je pouzdan ravija. Nadimak (po djetetu) mu je Ebu Haris.

٤٠٥. بَاب مَا جَاءَ فِي الَّذِي يُصَلِّي الْفَرِيضَةَ ثُمَّ يَؤُمُّ النَّاسَ بَعْدَ ذالك*

٥٨٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ كَانَ يُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَغْرِبَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى قَوْمِهِ فَيَؤُمُّهُمْ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَصْحَابِنَا الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ. قَالُوا: إِذَا أَمَّ الرَّجُلُ الْقَوْمَ فِي الْمَكْتُوبَةِ، وَقَدْ كَانَ صَلَّاهَا قَبْلَ ذَلِكَ، أَنَّ صَلَاةَ مَنِ ائْتَمَّ بِهِ جَائِزَةٌ. وَاحْتَجُّوا بِحَدِيثِ جَابِرٍ فِي قِصَّةِ مُعَاذٍ وَهُوَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ جَابِرٍ. وَرُوِي عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ: أَنَّهُ

---

706 Muhammed b. Zijad el-Džumehi Ebu Haris el-Basri je siguran i pouzdan ravija. Ponekad je prenosio mursel hadise. Spada u ravije El-Kutubus-Sitte.

707 Ovaj hadis sadrži oštro upozorenje onima koji sa ruku'a i sedžde podižu glavu prije imama.

708 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*, te Ebu Davud u *Sunenu*.

سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَالْقَوْمُ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ وَهُوَ يَحْسِبُ أَنَّهَا صَلَاةُ الظُّهْرِ فَائْتَمَّ بِهِ؟ قَالَ صَلَاتُهُ جَائِزَةٌ.

وَقَدْ قَالَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ: إِذَا ائْتَمَّ قَوْمٌ بِإِمَامٍ وَهُوَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَهُمْ يَحْسِبُونَ أَنَّهَا الظُّهْرُ، فَصَلَّى بِهِمْ وَاقْتَدَوْا بِهِ، فَإِنَّ صَلَاةَ الْمُقْتَدِي فَاسِدَةٌ، إِذِ اخْتَلَفَ نِيَّةُ الْإِمَامِ و الْمَأْمُومِ *

405. O onome koji nakon što je klanjao farde, (ponovo) svijetu klanja kao imam

580. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Hammad b. Zejd, on je prenio od Amra b. Dinara, on od Džabira b. Abdullaha: **"Muaz b. Džebel bi sa Allahovim Poslanikom,** sallallahu alejhi ve sellem, (ponekad) **klanjao akšam, potom bi se vratio svome narodu i klanjao im kao imam."**[709]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[710] Prema ovome su postupale naše kolege (hadiski učenjaci), Šafija, Ahmed i Ishak.[711] Oni su kazali: Ukoliko bi neko, nakon što je klanjao obavezni namaz ponovo ga klanjao kao imam, namaz bi onima koji su za njim klanjali bio ispravan. Oni se pri ovakvom stavu pozivaju na Džabirov hadis u kome je (spomenut) Muazov slučaj, a on je vjerodostojan i na više načina je

---

709 U Muslimovoj predaji ovog hadisa, koji on preko Mensura, prenosi od Omera, stoji: "da je Muaz sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao jacijski namaz, a potom se vratio svom narodu i njima (ponovo) taj namaz klanjao kao imam". Bez obzira da li se radilo ovdje o akšamskom ili o jacijskom namazu, bitno je da je on isti namaz klanjao dva puta. Prvi put kao muktedija za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i drugi put kao imam. To isključuje pretpostavke nekih učenjaka koji kažu da je on tada klanjao dva različita namaza.

710 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

711 Prema mišljenjima Šafije, Ahmeda i Ishaka, ukoliko bi osoba klanjala fard-namaz za imamom koji klanja nafilu, takav bi mu namaz bio valjan. Pri ovakvom stavu oni se pozivaju na spomenuti hadis Muaza, gdje je on, prema njima, prvi namaz (koji je klanjao za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem) zanijetio kao fard, a drugi (koji je on klanjao kao imam) kao nafilu. To potvrđuje predaja ovog hadisa koju su zabilježili Abdur-Rezzak, Šafija, Tahavija i Ed-Darekutni preko Ibn Džurejdža od Džabira, a u kome stoji dodatak: "On je za njega nafila, a za njih fard."

prenesen od Džabira. Preneseno je i od Ebu Derdaa da je upitan o čovjeku koji je ušao u džamiju dok su ljudi bili na ikindijskom namazu. Pomislivši da oni klanjuju podnevski namaz, on je pristao za njima. A on reče: Njegov namaz je valjan.

Neki su učenjaci iz Kufe kazali: Ukoliko bi neki ljudi pristali za imamom koji klanja ikindiju, misleći da on klanja podne, namaz onih koji bi pristali za njim bi bio ništavan, ukoliko se nijet imama i muktedije razlikuju.[712]

٤٠٦. بَاب مَا ذُكِرَ مِنَ الرُّخْصَةِ فِي السُّجُودِ عَلَى الثَّوْبِ فِي الْحَرِّ وَالْبَرْدِ *

٥٨١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنِي غَالِبٌ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: **كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالظَّهَائِرِ سَجَدْنَا عَلَى ثِيَابِنَا اتِّقَاءَ الْحَرِّ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَابْنِ عَبَّاسٍ. وَقَدْ رَوَى وَكِيعٌ هَذَا الْحَدِيث عَنْ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ *

406. O olakšici u pogledu činjenja sedžde na odjeći u vrijeme velike žege ili hladnoće

581. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed; kaže: Obavijestio nas je Abdullah b. Mubarek; kaže: Nas je obavijestio Halid b.

712 Prema mišljenju Ebu Hanife ukoliko bi muktedija klanjao drugačiji namaz od onoga koji klanja imam, takav njegov namaz ne bi bio valjan, jer im se nijeti razlikuju. Buharija i Muslim bilježe od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Imam je radi toga da bi se za njim klanjalo. Zato ne postupajte drugačije od njega."

Abdur-Rahman i kazao: Ispričao mi je Galib el-Kattan[713], prenijevši od Bekra b. Abdullaha el-Muzenija, a on od Enesa b. Malika, koji je kazo: **"Mi smo praktikovali, kada bismo sa Vjerovjesnikom,** sallallahu alejhi ve sellem, **klanjali podne, u vrijeme žestokih vrućina sedždu činiti na našoj odjeći, kako bismo se zaštitili od vreline."**[714]

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun.[715]

Na ovu su temu hadisi preneseni još i od Džabira b. Abdullaha i Ibn Abbasa. A prenio ga je i Veki' od Halida b. Abdur-Rahmana.

٤٠٧. بَاب ذِكْرِ مَا يُسْتَحَبُّ مِنَ الْجُلُوسِ فِي الْمَسْجِدِ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ *

٥٨٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى الْفَجْرَ قَعَدَ فِي مُصَلَّاهُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

٥٨٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ الْبَصْرِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ أَخْبَرَنَا أَبُو ظِلَالٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى الْفجر فِي جَمَاعَةٍ، ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ،

---

713 Galib b. Hitaf Ebu Sulejman b. Ebu Gajlan el-Basrije je pouzdan ravija hadisa. Tako su ga ocijenili Ahmed b. Hanbel i Jahja b. Mein.

714 U predaji ovog hadisa, koju bilježi Ebu Davud u Sunenu, stoji: Mi smo klanjajući podne sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, praktikovali da u situacijama, kada zbog velike vrućine ne bismo bili u stanju spustiti lice na zemlju, da podbacimo našu odjeću." Na temelju ovih hadisa je Ebu Hanife i većina islamskih učenjaka stala na stanovište da je dozvoljeno sedždu činiti na odjeći. Ovo je u suprotnosti sa šiijskim stavom po kome se sedžda ne može činiti ni načemu drugom osim na zemlji.Na temelju ovih hadisa je Ebu Hanife i većina islamskih učenjaka stala na stanovište da je dozvoljeno sedždu činiti na odjeći. Ovo je u suprotnosti sa šiijskim stavom po kome se sedžda ne može činiti ni načemu drugom osim na zemlji.

715 Zabilježen je u *El-Kutubus-Sitte.*

كَانَتْ لَهُ كَأَجْرِ حَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَامَّةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَسَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَعِيلَ عَنْ أَبِي ظِلَالٍ فَقَالَ: هُوَ مُقَارِبُ الْحَدِيثِ. قَالَ مُحَمَّدٌ: وَاسْمُهُ هِلَالٌ *

407. O tome da je u džamiji mustehab sjediti od sabaha pa do izlaska sunca

582. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nas je obavijestio Ebul Ahves, prenijevši od Simaka, a on Džabira b. Semurea koji, je kazao: "**Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi, nakon što bi klanjao sabah, sjedio u džamiji na mjestu na kome je klanjao sve do izlaska sunca.**"[716]

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun.[717]

583. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Muavija el-Džumehi el-Basri[718]; kaže: Obavijestio nas je Abdul-Aziz b. Muslim; kaže: Nas je obavijestio Ebu Zilal, a on je prenio od Enesa, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko u džematu klanja sabah a potom sjedne da Allaha zikir čini sve dok sunce ne izađe, potom ustane i klanja dva rekata, imat će nagradu kao da je obavio i hadždž i umru. Veli** (Enes) **da je Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **rekao: Potpune, potpune, potpune."**[719]

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-garibun. Pitao sam Muhammeda b. Ismaila za Ebu Zilala, pa je rekao: On je osrednji u hadisu. Muhammed veli da mu je ime Hilal.

716 U predaji ovoga hadisa, koju bilježi Taberanija u *Mu'džemul-Kebiru,* stoji: "da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio u džamiji na mjestu na kome je klanjao i zikr činio, sve do izlaska sunca."
Ovi hadisi ukazuju na to da je lijepo (mustehab) nakon sabaha ostati u džamiji i zikir činiti do izlaska sunca.

717 Bilježe ga još i Muslim u *Sahihu*, te Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima.*

718 Abdullah b. Muavija el-Džumehi je pouzdan ravija. Pripadao je desetoj generaciji ravija hadisa.

719 Taberanija u *Mužemul-Kebiru* bilježi sa senedom od Ebu Umame da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ko u džematu klanja sabahski namaz, potom sjedne i zikr čini do izlaska sunca, a nakon toga klanja dva rekata, vratit će se sa nagradom kao da je obavio hadž i umru." Munziri u *Et-Tergibu* veli da je sened ovoga hadisa dobar.

٤٠٨. بَاب مَا ذُكِرَ فِي الِالْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ *

٥٨٤. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا: أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ ثَوْرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَلْحَظُ فِي الصَّلَاةِ يَمِينًا وَشِمَالًا، وَلَا يَلْوِي عُنُقَهُ خَلْفَ ظَهْرِهِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. وَقَدْ خَالَفَ وَكِيعٌ الْفَضْلَ بْنَ مُوسَى فِي رِوَايَتِهِ.

٥٨٥. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ عِكْرِمَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى عَلَيْهِ **وَسَلَّمَ كَانَ يَلْحَظُ فِي الصَّلَاةِ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ وَعَائِشَةَ *

٥٨٦. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ حَاتِمٍ الْبَصْرِيُّ أَبُو حَاتِمٍ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عن أَنَسٍ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ وَالِالْتِفَاتَ فِي الصَّلَاةِ، فَإِنَّ الِالْتِفَاتَ فِي الصَّلَاةِ هَلَكَةٌ. فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَفِي التَّطَوُّعِ لَا فِي الْفَرِيضَةِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ *

٥٨٧. حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: **سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَن**

الِالْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ، قَالَ: هُوَ اخْتِلَاسٌ، يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ *

408. O okretanju u namazu

584. ISPRIČALI SU NAM Mahmud b. Gajlan i drugi; kažu: Nas je obavijestio Fadl b. Musa, on je prenio od Abdullaha b. Seida b. Ebu Hinda, on od Sevra b. Zejda, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **bi u namazu preko oka gledao desno i lijevo, s tim što vrat ne bi okretao prema nazad."**[720]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garib.[721] Veki' se, u prenošenju (ovog hadisa), ne slaže sa Fadlom b. Musaom.

585. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas je obavijestio Veki', on je prenio od Abdullaha b. Seida b. Ebu Hinda, a on od nekih Ikriminih učenika: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi ispod oka gledao u namazu".** Spomenuo je slično prethodnom hadisu.

Na ovu temu su hadisi preneseni i od Enesa i Aiše.

586. ISPRIČAO NAM JE Muslim b. Hatim el-Basri Ebu Hatim; kaže: Nas je obavijestio Muhammed b. Abdullah el-Ensari, on je prenio od svoga oca, on od Alije b. Zejda, on od Seida b. Musejjeba, a on od Enesa koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem**, mi je** (jednom prilikom) **rekao: Sinčiću moj, čuvaj se okretanja u namazu, jer je okretanje u namazu propast. Ukoliko se, pak, budeš morao okrenuti, onda to čini kod dobrovoljnih, a ne kod obaveznih namaza."**[722]

---

720 Abdur-Rahman el-Mubarekfori drži da je Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, okretanje bilo prilikom klanjanja dobrovoljnog namaza nafile. Ibnul-Melik smatra da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svega nekoliko puta se okrenuo u namazu kako bi svojim sljedbenicima pokazao da okretanje u namazu, ukoliko osoba nije okrenula prsa od Kible, ne kvari namaz.

721 Ovaj hadis je zabilježio Hakim u Mustedreku, naglasivši da on ispunjava kriterije Buharije i Muslima. Nevevi tvrdi da je sened ovog hadisa pouzdan.

722 Ibn Hadžer drži da postoji više hadisa, koji, istina, ne ispunjavaju uvjete Buharije i Muslima, iz kojih se da zaključiti da je okretanje u namazu pokuđeno, mekruh. Ibn Huzejme u *Sahihu* i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* bilježe od Ebu Zerra da je Allahov

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun.

587. ISPRIČAO NAM JE Salih b. Abdullah; kaže: Nas je obavijestio Ebul Ahves, on je prenio od Eš'asa b. Ebu Ša'saa, on od svoga oca, on od Mesruka, a on od Aiše koja je kazala: **"Pitala sam Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **o okretanju u namazu, pa je kazao: To je otimačina, ono što šejtan uspije ugrabiti od čovjekovog namaza."**[723]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.[724]

٤٠٩. بَاب مَا ذُكِرَ فِي الرَّجُلِ يُدْرِكُ الْإِمَامَ سَاجِدًا كَيْفَ يَصْنَعُ *

٥٨٨. حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُونُسَ الْكُوفِيُّ أَخْبَرَنَا الْمُحَارِبِيُّ عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ هُبَيْرَةَ عَنْ عَلِيٍّ، وَعَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ مُعَاذِ ابْنِ جَبَلٍ قَالَا: قَالَ رسول الله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِذَا أَتَى أَحَدُكُمُ الصَّلَاةَ وَالْإِمَامُ عَلَى حَالٍ فَلْيَصْنَعْ كَمَا يَصْنَعُ الْإِمَامُ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْلَمُ أَحَدًا أَسْنَدَهُ إِلَّا مَا رُوِيَ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: قَالُوا: إِذَا جَاءَ الرَّجُلُ وَالْإِمَامُ سَاجِدٌ فَلْيَسْجُدْ، وَلَا تُجْزِئُهُ تِلْكَ الرَّكْعَةُ إِذَا فَاتَهُ الرُّكُوعُ مَعَ الْإِمَامِ.

وَاخْتَارَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ أَنْ يَسْجُدَ مَعَ الْإِمَامِ. وَذَكَرَ عَنْ بَعْضِهِمْ فَقَالَ: لَعَلَّهُ لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ فِي تِلْكَ السَّجْدَةِ حَتَّى يُغْفَرَ لَهُ *

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uzvišeni Allah, dž.š, je Svojim licem okrenut prema Svome robu (kada je u namazu), sve dotle dok se rob ne počne okretati. A kada se on (u namazu) počne okretati, i Allah, dž.š, se okrene od njega."

723 Na temelju ovog i drugih hadisa, većina je islamskih učenjaka stala na stanovište da je svako okretanje u namazu, ukoliko se pri tome nisu okrenula prsa od Kible, mekruhit-tenzihen. Međutim, ukoliko se prsa od Kible okrenu, u tom slučaju se namaz mora obnoviti.

724 Bilježe ga još i Ahmed, Buharija, Nesaija i Ebu Davud.

409. Kako će postupiti onaj koji imama zatekene na sedždi

588. ISPRIČAO NAM JE Hišam b. Junus el-Kufi; kaže: Nas je obavijestio El-Muharibi, on je prenio od Hadždžadža b. Erta'te, on od Ebu Ishaka, on od Hubejrea a on od Alije, a prenio je Amr b. Murre od Ibn Ebu Lejle, i od Muaza b. Džebela, da su kazali da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Kada neko od vas dođe na namaz, a imam bude u određenom stanju,** (neka ga slijedi) **i čini ono što čini imam."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun. Nije nam poznato da ga je neko sa senedom prenio, osim na ovaj način. Prema ovome postupaju učenjaci. Oni kažu: Kada osoba dođe (u namaz) a imam je na sedždi, neka i ona ide na sedždu, s tim što se ne smatra da je stigla kalanjati taj rekat ukoliko joj je ruku' sa imamom prošao.

I Abdullah b. Mubarek smatra da ona treba sa imamom otići na sedždu. Spomenuto je od nekih da su kazali: Možda ona neće ni podići glave sa te sedžde, a biće joj oprošteni grijesi.

٤١٠. بَاب كَرَاهِيَةِ أَنْ يَنْتَظِرَ النَّاسُ الْإِمَامَ وَهُمْ قِيَامٌ عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ *

٥٨٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي خَرَجْتُ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ. وَحَدِيثُ أَنَسٍ غَيْرُ مَحْفُوظٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي قَتَادَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صحيح. وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ: أَنْ يَنْتَظِرَ النَّاسُ الْإِمَامَ وَهُمْ قِيَامٌ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ : إِذَا كَانَ الْإِمَامُ فِي الْمَسْجِدِ فَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَإِنَّمَا يَقُومُونَ إِذَا قَالَ الْمُؤَذِّنُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ .وَهُوَ قَوْلُ ابْنِ الْمُبَارَكِ *

410. O pokuđenosti da ljudi imama čekaju stojeći

589. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed;[725] kaže: Obavijestio nas je Abdullah b. Mubarek; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Jahje b. Ebu Kesira, on od Abdullaha b. Ebu Katade, a on od svoga oca, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ukoliko bi i bio proučen ikamet, vi nemojte ustajati dok mene ne ugledate."**[726]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Enesa, međutim on nije sačuvan.

Ebu Isa kaže: Ebu Katadin hadis je hasenun-sahihun.[727] Neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i drugi smatraju mekruhom da ljudi imama čekaju stojeći.

Neki, pak, vele: Ukoliko imam bude u džamiji a otpočne učenje ikameta, neka ustanu ljudi kada muezin izgovori Kad kametis-salatu. Ovo je stav Ibn Mubareka.

---

725 Ahmed b. Muhammed b. Musa Ebu Abbas es-Simsar je poznati hafiz hadisa. Više je poznat po nadimku Ibn Merdivejh nego po imenu. Spada u kategoriju najpouzdanijih ravija hadisa.

726 Prilikom korištenja ovoga hadisa treba imati na umu dva različita momenta: a) momenat kada se imam ne nalazi u džamiji. U tom slučaju, ukoliko bi i bio proučen ikamet, prema mišljenju većine učenjaka, ne treba ustajati dok se ne ugleda imam. To je zato da ljudi nakon proučenog ikameta ne bi morali stojeći čekati imama, ukoliko bi ovaj zakasnio.

b) Kada se imam nalazi u džamiji, a bude proučen ikamet, kada će ljudi ustati radi zajedničkog klanjanja, sporno je među učenjacima? Prema mišljenju većine, neće ustajati sve dotle dok muezin ne završi sa učenjem ikameta. Seid b. Musejjeb veli: Kada muezin rekne Allahu Ekber, dužnost im je da ustanu. Kada rekne Hajje ales-slati, počet će se redati u safove. A kada muezin rekne La ilahe illellah, imam će izgovoriti početni tekbir. Prema mišljenju Ebu Hanife, ustat će kada muezin izgovori Hajje alel-felah. A kada muezin rekne Kad kametis-salatu, imam će izgovoriti početni tekbir.

727 Zabilježili su ga u *El-Kutubus-Sitte* svi osim Ibn Madže.

٤١١. بَاب مَا ذُكِرَ فِي الثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ الدُّعَاءِ *

٥٩٠. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ زِرٍّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُنْتُ أُصَلِّي وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ مَعَهُ. فَلَمَّا جَلَسْتُ بَدَأْتُ بِالثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ ثُمَّ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ دَعَوْتُ لِنَفْسِي. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَلْ تُعْطَهْ، سَلْ تُعْطَهْ.

وَفِي الْبَاب عَنْ فَضَالَةَ ابْن عُبَيْدٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

و رَوَي أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ آدَمَ هَذَا الْحَدِيثُ مُخْتَصَرًا *

411. Učenje Et-tehijjatu i salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prije dove

590. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Jahja b. Adem;[728] kaže: Nas je obavijestio Ebu Bekr b. Ajjaš,[729] on je prenio od Asima,[730] on od Zirra,[731] a on od Abdullaha[732] koji je kazao:

728 Jahja b. Adem b. Sulejman el-Kufi Ebu Zekerijja je pouzdan ravija i hafiz hadisa. Pripadao je devetoj generaciji ravija. Umro je 203. godine po Hidžri.

729 Ebu Bekr b. Ajjaš el-Esedi el-Kufi je pouzdan i pobožan ravija. U starosti je loše pamtio. Pripadao je sedmoj generaciji ravija hadisa. Napisao je djelo pod nazivom *Es-Sahih.* Učenjaci su se razišli u pogledu njegova imena. Ibn Hadžer veli da je najispravnije mišljenje onih koji tvrde da on uopće nema imena, nego da ima samo nadimak po djetetu po kome je poznat.

730 Asim b. Behdele je iskren ravija. On je poznati imam u kiraetu. Mi u Bosni i Hercegovini prilikom učenja Kur'ana slijedimo njegov kiraet. Od njega su hadisi zabilježeni i u Buharijevu i Muslimovu *Sahihu.*

731 Zirr b. Hubejš je pouzdan i veoma ugledan ravija. Spadao je u muhadremine.

732 Abdullah b. Mesud je poznati ashab.

“**Klanjao sam** (jednom prilikom) **a Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je sjedio. Sa njim su bili i Ebu Bekr i Omer. Kada sam sjeo, ja sam počeo učiti Et-tehijjatu, nakon toga salavate na Vjerovjesnika,** sallallahu alejhi ve sellem**, a potom sam počeo moliti za sebe.** (Čuvši me) **Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **reče: Traži, bit će ti dato. Traži, bit će ti dato.”**[733]

Na ovu temu je hadis prenesen i od Fedalea b. Ubejda.

Ebu Isa kaže: Abdullahov hadis je hasenun-sahihun.[734]

Ahmed b. Hanbel je ovaj hadis od Jahje b. Adema prenio u nešto skraćenoj verziji.

٤١٢. بَاب مَا ذُكِرَ فِي تَطْيِيبِ الْمَسَاجِدِ *

٥٩١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الْبَغْدَادِيُّ أَخْبَرَنَا عَامِرُ بْنُ صَالِحٍ الزُّبَيْرِيُّ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: **أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ. وَأَنْ تُنَظَّفَ وَتُطَيَّبَ.**

٥٩٢. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ وَوَكِيعٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ، **فَذَكَرَ نَحْوَهُ.** وَهَذَا أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ.

٥٩٣. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ، **فَذَكَرَ نَحْوَهُ.**

قَالَ سُفْيَانُ: بِبِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ، يَعْنِي الْقَبَائِلَ *

---

733 Bilježe Tirmizija, Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima* sa senedom od Fedalea b. Ubejda da je kazao: “Jednog dana dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, još sjedio u džamiji, dođe neki čovjek i poče klanjati. Čim je sjeo reče: Allahu, oprosti mi! Allahu, smiluj mi se! Na to će Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: Klanjaču, požurio si. Kada na namazu sjedneš, prvo prouči Et-tehijjatu i salavate na mene, pa tek onda upućuj dovu i moli. Potom je, veli, došao drugi čovjek, koji je nakon što je klanjao i sjeo, proučio prvo Et-tehijjatu i salavate na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Njemu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Klanjaču, sada moli, bit će ti uslišano.”

734 Zabilježio ga je još i Ibn Madže u *Sunenu.*

412. O namirisavanju džamija

591. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Hatim el-Bagdadi;[735] kaže: Obavijestio nas je Amir b. Salih ez-Zubejri;[736] kaže: Nas je obavijestio Hišam b. Urve, on je prenio od svoga oca, a on od Aiše koja je kazala: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je naredio da se u naseljima i mahalama grade džamije,**[737] **da se one čiste i namirisavaju."**[738]

592. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas su obavijestili Abde i Veki', njih dvojica su prenijeli od Hišama b. Urvea, on od svoga oca: da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio, a potom je spomenuo hadis sličan prethodnom. Ovaj hadis je pouzdaniji od prvog.[739]

593. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nas je obavijestio Sufjan b. Ujejne, prenijevši od Hišama b. Urvea, a on od svoga oca, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio, potom je spomenuo slično (prethodnom hadisu).

Sufjan veli: Gradnja džamija u naseljima ima značenje: izgradnja džamija u plemenima.

٤١٣. بَاب مَا جَاءَ أَنَّ صَلَاةَ اللَّيْلِ وَالنَّهَار مَثْنَى مَثْنَى *

٥٩٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّار أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَن بْنُ مَهْدِيٍّ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ عَنْ عَلِيٍّ الْأَزْدِيِّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: صَلَاةُ

---

735 Muhammed b. Hatim Ebu Džafer el-Horasani el-Bagdadi je pouzdan ravija. Od njega su od poznatih učenjaka hadise prenijeli Tirmizija i Nesaija.

736 Amir b. Salih b. Abdullah b. Urve b. Zubejr el-Kureši ez-Zubejri je ocijenjen kao metrukul-hadisi. Dakle, on je ravija čiji se hadisi odbacuju. Ibn Mein ide toliko daleko da ga smatra čak i lašcem. Pripadao je osmoj generaciji ravija hadisa.

737 Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se, gdje god je to moguće, u svakom naselju i svakoj mahali grade džamije kako bi ljudi u njima obavljati zajednički namaz. Ata veli: Omer b. Hattab bi naredio kad god bi se osvojila neka pokrajina da se u svakoj mahali gradi džamija. Zabranjivao je da se u jednoj mahali grade dvije džamije, kako se ne bi podvajao i razjedinjavao džemat.

738 Ovaj, i hadisi koji slijede, upućuju na to; da je lijepo, mustehab, da se džamije s vremena na vrijeme čiste i namirisavaju. Najbolje je to činiti uoči petka ili u petak. Abdullah b. Omer bi, u vrijeme hilafeta Omera b. Hattaba, praktikovao da namirisava džamiju onda kada se Omer popne na minber i sjedne.
Šabi smatra da je čišćenje i namirisavanje džamija sunnet.

739 Ovaj hadis, iako je mursel, jer se u njegovu senedu ne spominje Aiša, pouzdaniji je, od prvog, jer se u senedu prvog hadisa nalazi Amir b. Salih, a on je slab ravija.

اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَثْنَى مَثْنَى.

قَالَ ابو عِيسَى: اخْتَلَفَ أَصْحَابُ شُعْبَةَ فِي حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ. فَرَفَعَهُ بَعْضُهُمْ، وَأَوْقَفَهُ بَعْضُهُمْ.

وَرُوِي عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْعُمَرِيِّ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوُ هَذَا.

وَالصَّحِيحُ مَا رُوِيَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عن النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى.

وَرَوَى الثِّقَاتُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ صَلَاةَ النَّهَارِ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، وَبِالنَّهَارِ أَرْبَعًا.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي ذَلِكَ. فَرَأَى بَعْضُهُمْ أَنَّ صَلَاةَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ. و قَالَ بَعْضُهُمْ: صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، وَرَأَوْا صَلَاةَ التَّطَوُّعِ بِالنَّهَارِ أَرْبَعًا مِثْلَ الْأَرْبَعِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَغَيْرِهَا مِنْ صَلَاةِ التَّطَوُّعِ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَإِسْحَقَ *

413. O tome da se i noćni, a i dnevni namaz (klanja) dva po dva (rekata)

594. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rahman b. Mehdi; kaže: Nas je obavijestio Šu'be, prenijevši od Ja'laa b. Ataa, on od Alije el-Ezdija,[740] on od Ibn Omera, a

740 Alija el-Ezdi je sin Abdullaha el-Barikija. On je iskren ravija koji je ponekad griješio. Pripadao je trećoj generaciji ravija hadisa.

on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"I noćni se, a i dnevni namaz** (klanja) **dva po dva** (rekata)."[741]

Ebu Isa kaže: Šu'beovi učenici su se razišli u pogledu prenošenja Ibn Omerova hadisa. Neki ga prenose kao merfu, a neki kao mevkuf.

Preneseno je od Abdullaha el-Umerija,[742] on od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično ovome.

Pouzdano je ono što je preneseno od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: "I noćni se, a i dnevni namaz (klanja) dva po dva (rekata)".

Pouzdani prenosioci su prenijeli (hadis) od Abdullaha b. Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ali u njemu nisu spomenuli i dnevni namaz.

Preneseno je od Ubejdullaha, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera, da je on noću klanjao dva po dva rekata, a danju po četiri.

Učenjaci su se razišli u tom pogledu. Neki drže da i noćni i dnevni namaz treba klanjati dva po dva rekata. To je stav Šafije i Ahmeda.[743] Neki smatraju da noćni namaz treba klanjati dva po dva rekata, dok za dnevnu nafilu smatraju da je treba klanjati po četiri rekata, poput podnevskog sunneta, prije farda, i drugih sunneta osim njega. Ovo je stav Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka i Ishaka.

---

741 Abdullah b. Omer je objasnio šta znače riječi: *dva po dva rekata.* Muslim u *Sahihu* bilježi od Ukbea b. Hurejsa da je upitao Ibn Omera o tome kakvo značenje imaju riječi: *dva po dva rekata?* On je odgovorio: Imaju značenje: da se nakon svaka dva rekata predaje selam. Ovim objašnjenjem je opovrgnuto mišljenje nekih učenjaka hanefijske pravne škole koji misle da riječi: *dva po dva rekata* imaju značenje: da se nakon svaka dva rekata treba sjesti na tešehudu. Jer nema sumnje da ravija koji ovaj hadis izravno prenosi od Allahova Poslanika, sllallahu alejhi ve sellem, najbolje poznaje njegov smiso.

742 Abdullah el-Umeri je ustvari Abdullah b. Omer b. Hafs b. Asim b. Omer b. Hattab el-Medeni. On je bio izuzetno pobožan, ali kao ravija izuzetno slab.

743 Šafija, Ahmed i većina islamskih učenjaka su na temelju hadisa koji El-Ezdi prenosi od Ibn Omera stali na stajalište da je i noćnu i dnevnu nafilu efdalnije klanjati dva po dva rekata, tako što će se poslije svaka dva rekata selam predavati.
Sufjan es-Sevri i Ibn Mubarek smatraju da je kod noćne nafile efdalnije predavati selam nakon svaka dva rekata, dok je kod dnevne, efdalnije ga predavati, nakon svaka četiri rekata. Svoje mišljenje oni temelje na hadisu koji prenosi Nafi' od Ibn Omera, a u kome stoji: Ibn Omer je noćnu nafilu klanjao dva po dva rekata, dok je dnevnu klanjao po četiri.

٤١٤. بَاب كَيْفَ كَانَ تَطَوُّعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّهَارِ *

٥٩٥. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ قَالَ: سَأَلْنَا عَلِيًّا عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ النَّهَارِ، فَقَالَ: **إِنَّكُمْ لَا تُطِيقُونَ ذَاكَ. فَقُلْنَا: مَنْ أَطَاقَ ذَاكَ مِنَّا؟ فَقَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَتِ الشَّمْسُ مِنْ هَاهُنَا كَهَيْئَتِهَا مِنْ هَاهُنَا عِنْدَ الْعَصْرِ، صَلَّى رَكْعَتَيْنِ. وَإِذَا كَانَتِ الشَّمْسُ مِنْ هَاهُنَا كَهَيْئَتِهَا مِنْ هَاهُنَا عِنْدَ الظُّهْرِ، صَلَّى أَرْبَعًا. وَصَلَّى أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ. وَقَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعًا، يَفْصِلُ بَيْنَ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ بِالتَّسْلِيمِ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَالنَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ.**

٥٩٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ عَنْ عَلِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نحوه.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

و قَالَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ: أَحْسَنُ شَيْءٍ رُوِيَ فِي تَطَوُّعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّهَارِ، هَذَا.

وَرُوِي عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ أَنَّهُ كَانَ يُضَعِّفُ هَذَا الْحَدِيثَ.

وَإِنَّمَا ضَعَّفَهُ عِنْدَنَا، وَاللَّهُ أَعْلَمُ، لِأَنَّهُ لَا يُرْوَى مِثْلُ هَذَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ عَنْ عَلِيٍّ. وَعَاصِمُ بْنُ ضَمْرَةَ هُوَ ثِقَةٌ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الحديث.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ: قَالَ سُفْيَانُ: كُنَّا نَعْرِفُ فَضْلَ حَدِيثِ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ عَلَى حَدِيثِ الْحَارِثِ *

414. Kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nafilu po danu

595. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Obavijestio nas je Vehb b. Džerir; kaže: nas je obavijestio Šu'be, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Asima b. Damrea[744], koji je kazao: **"Pitali smo Aliju o dnevnom** (dobrovoljnom) **namazu Allahova Poslanika,** sallallahu alejhi ve sellem, **pa je rekao: Vi to niste u stanju redovno činiti. Rekli smo.** (Ti nas obavijesti) **a činit ćemo od toga, koliko možemo. On će na to: Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **bi nakon što bi se sunce** (od strane istoka) **podiglo onoliko koliko je daleko** (od strane zapada) **u vrijeme ikindijskog namaza,**[745] **klanjao dva rekata.**[746] **A kada bi se sunce** (sa istoka) **podiglo onoliko koliko je daleko** (od zapada) **u vrijeme podnevskog namaza, on bi klanjao četiri rekata. Prije podnevskog farda bi klanjao četiri, a poslije podnevskog farda dva rekata. Prije ikindijskog farda bi klanjao četiri rekata. Poslije svaka dva rekata bi predavao selam**[747] **na bliske meleke, vjerovjesnike, poslanike te muslimane i mu'mine koji ih slijede."**

596. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna; kaže: Obavijestio nas je Muhammed b. Džafer; kaže: nas je obavijestio Šu'be, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Asima b. Damrea, on od Alije, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, **slično prethodnome hadisu**.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun.[748]

---

744 Prema mišljenju Ibn Hadžera el-Askalanija Asim b. Damre es-Seluli el-Kufi je pouzdan prenosilac hadisa.

745 To znači, kada bi se sunce nakon izlaska podiglo koliko za jedno ili dva koplja, i mašilo vrijeme kada je mekruh klanjati.

746 Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem bi redovno svakog dana u tom periodu klanjao namaz, koji neki nazivaju salatul-istišrak, a neki salatud-dahvetis-sugra, a koji se sastoji od dva rekata. Kasnije bi klanjao četiri rekata namaza koji se zove salatud-duha, ili salatud-dahvetil-kubra.

747 Prema mišljenju Ibn Hadžera el-Mekkija, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem bi poslije svaka dva rekata predavao selam, s tim što je kod izgovora teksta selama nanijetio da ga on upućuje melekima koji su uz njega, svim vjerovjesnicima, svim poslanicima i svim dobrim robovima. Begavi smatra da se ovdje pod pojmom *selam* ne misli na predavanje selama nego na *tešehud,* što bi značilo da je Allahov Poslanik klanjao četiri rekata, tako što bi poslije svaka dva rekata sjeo na tešehud, a poslije svaka četiri bi predavao selam.

748 Zabilježili su ga još i Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima.*

Ishak b. Ibrahim veli: Ovo je nešto najbolje što je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno o dnevnoj nafili.

Prenosi se od Ibn Mubareka da je on ovaj hadis smatrao slabim.

Samo je on prema našem mišljenju slab. Slično ovome se, Allah najbolje zna, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ne prenosi drugim putem, osim preko Asima b. Damrea od Alije, a Asim b. Damre je, prema mišljenju nekih hadiskih učenjaka, pouzdan ravija.

Alija b. Medini veli da je Jahja b. Seid el-Kattan rekao da je Sufjan kazao: Nama je vrijednost hadisa Asima b. Damrea u odnosu na Harisov hadis bila dobro poznata.

٤١٥. بَاب فِي كَرَاهِيَةِ الصَّلَاةِ فِي لُحُفِ النِّسَاءِ ❊

٥٩٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ عَنْ أَشْعَثَ وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: **كَانَ** رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُصَلِّي فِي لُحُفِ نِسَائِهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُخْصَةٌ فِي ذَلِكَ ❊

415. O pokuđenosti klanjanja u ženskim ogrtačima

597. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdul-A'la; kaže: Nas je obavijestio Halid b. Haris,[749] on je prenio od Eš'asa a on je sin Abdul-Melika,[750] on od Muhammeda b. Sirina, on od Abdullaha b. Šekika,[751] a on od Aiše koja je kazala: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **nije** (nikada) **klanjao u ogrtačima svojih supruga."**[752]

---

749 Halid b. Haris b. Ubejd b. Selim el-Hudžejmi Ebu Osman el- Basri je ocijenjen kao pouzdan i siguran ravija (siqatun-sebtun).

750 Eš'as b. Abdul-Melik el-Humrani Ebu Hani' el-Basri je ocijenjen kao pouzdan ravija i fakih (siqatun-fakihun).

751 Abdullah b. Šekik el-Ukajli je pouzdan ravija. Pripadao je trećoj generaciji ravija hadisa.

752 Prema mišljenju Abdur-Rahman el-Mubarekforija ovaj je hadis dokaz da je muškarcima pokuđeno oblačenje ženske odjeće, da bi u njoj klanjali. Također im je to mekruh i izvan namaza.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[753] U tom pogledu je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenesena i olakšica.

٤١٦. بَاب ذِكْرِ مَا يَجُوزُ مِنَ الْمَشْيِ وَالْعَمَلِ فِي صَلَاةِ التَّطَوُّعِ *

٥٩٨. حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ عَنْ بُرْدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: جِئْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي الْبَيْتِ وَالْبَابُ عَلَيْهِ مُغْلَقٌ، فَمَشَى حَتَّى فَتَحَ لِي ثُمَّ رَجَعَ إِلَى مَكَانِهِ، وَوَصَفَتِ الْبَابَ فِي الْقِبْلَةِ.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ *

416. Šta je dopušteno od kretnji i radnji u vrijeme klanjanja nafile

598. ISPRIČAO NAM JE Ebu Seleme Jahja b. Halef; kaže: Nas je obavijestio Bišr b. Mufeddal, on je prenio od Buruda b. Sinana,[754] on od Zuhrija, on od Urvea, a on od Aiše, koja je kazala: **"Jednom prilikom sam stigla kući. Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je u kući klanjao, a vrata su bila zaključana. On tada** (ne prekidajući namaz) **priđe, otključa mi vrata, a potom se vrati na svoje mjesto. Opisala je da su se vrata nalazila u pravcu Kible."**[755]

753 Zabilježili su ga još i Ahmed u *Musnedu,* te Ebu Davuud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima.*

754 Burud b. Sinan ed-Dimaški je bio kurejški štićenik. Živio je u Basri. Slovi kao iskren ravija, koji je naginjao kaderijama. Nesaija, Ebu Hatim i Ibn Mein ga ocijenjuju pouzdanim ravijom u hadisu.

755 Ovaj hadis nam je dokaz da je tokom klanjanja dobrovoljnog namaza (nafile) dopušteno činiti neke radnje koje neće pokvariti namaz. To nije dozvoljeno činiti prilikom klanjanja obaveznih (fard) namaza. Konkretnije, Allahov Poslanik je u toku klanjanja nafile namaza, kako stoji u Nesaijinoj predaji, koračio nekoliko koraka, prišao vratima, otključao ih Aiši i ponovo se vratio na mjesto na kome je klanjao, a da time taj namaz nije doveo u pitanje. Istina, vrata su bila, kako opisuje Aiša, ispred njega, u pravcu kible, tako da je to dokaz da on prsa prilikom toga čina nije okretao od kible.

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-garibun.[756]

٤١٧. بَاب مَا ذُكِرَ فِي قِرَاءَةِ سُورَتَيْنِ فِي رَكْعَةٍ *

٥٩٩. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ قَا: أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ قَال: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ عَبْدَ اللَّهِ عَنْ هَذَا الْحَرْفِ (غَيْرِ آسِنٍ أَو يَاسِنٍ) قَالَ: كُلَّ الْقُرْآنِ قَرَأْتَ غَيْرَ هَذَا ؟ قَالَ نَعَمْ. قَالَ: إِنَّ قَوْمًا يَقْرَءُونَهُ يَنْثُرُونَهُ نَثْرَ الدَّقَلِ، لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، إِنِّي لَأَعْرِفُ السُّوَرَ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرُنُ بَيْنَهُنَّ. فَأَمَرْنَا عَلْقَمَةَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ: عِشْرُونَ سُورَةً مِنَ الْمُفَصَّلِ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرُنُ بَيْنَ كُلِّ سُورَتَيْنِ فِي رَكْعَةٍ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

417. O učenju dviju sura na jednom rekatu

599. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas je obavijestio Ebu Davud i kazao: Obavijestio nas je Šu'be prenijevši od A'meša koji je kazao: Čuo sam Ebu Vaila kada reče: **"Neki čovjek[757] upita Abdullaha:[758] Da li ovdje treba izgovarati "gajri asin" ili "gajri jasin",[759] pa je rekao: Da li ti znaš proučiti cijeli Kur'an osim ovoga** (ajeta)? **Znam, reče on, a** (Abdullah) **će na to: Uistinu ga neki ljudi uče tako da se razbacuju njegovim riječima** (ne razmišljajući o njihovu značenju) **kao što se razbacuju sa truhlim hurmama, a on im ne prelazi ni ključnu kost** (a kamoli da bi dospio do njihovih srca). **Ja poznajem slične sure koje je Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem, **učio po dvije zajedno. Mi naredismo Alkami**[760] (veli Ebu

756 Zabilježili su ga još i Ahmed u *Musnedu,* te Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima.*

757 Prema mišljenju Abdur-Rahmana el-Mubarekforija, to je bio Nehik b. Sinan el-Budželi.

758 Abdullaha b. Mesuda, poznatog ashaba koji prenosi oko dvije hiljade hadisa od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

759 Upitao ga je da li riječ asin u 15. ajetu sure *Muhammed,* treba izgovarati sa "jaom" ili "hemzetom"?

760 Alkami b. Kajsu b. Maliku en-Nehaiju.

Vail), **te ga upita o njima, a on reče: Dvadeset je sura iz grupe El-Mufessal Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **učio sve po dvije na jednom rekatu."**[761]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[762]

٤١٨. بَاب مَا ذُكِرَ فِي فَضْلِ الْمَشْيِ إِلَى الْمَسْجِدِ وَمَا يُكْتَبُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ فِي خُطَاهُ *

٦٠٠. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ قَالَ: أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ سَمِعَ ذَكْوَانَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا تَوَضَّأَ الرَّجُلُ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ لَا يُخْرِجُهُ، أَوْ قَالَ لَا يَنْهَزُهُ، إِلَّا إِيَّاهَا، لَمْ يَخْطُ خُطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً أَوْ حَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

418. O vrijednostima idenja ka džamiji i kakva se nagrada upisuje na svaki korak

600. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nas je obavijestio Ebu Davud;[763] kaže: Nama je saopćio Šu'be, prenijevši od A'meša, on je čuo od Zekvana,[764] on prenio od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Kada neka**

761 Ovaj hadis je dokaz da se po dvije sure mogu učiti na jednom rekatu. Prema mišljenju Ibn Mesuda, kako ističe El-Mubarekfori, Allahov Poslanik je na jednom rekatu učio sljedeće sure: Er-Rahman i En-Nedžm, Ikterebetisa'atu i El-Hakka, Et-Tur i Ez-Zarijat, El-Vakia i Nun, El-Mearidž i En-Naziat, Vejlulil-Mutaffifine i Abese, El-Mudessir i El-Muzemmil, El-Insan i La uksimu, Amme i El-Murselat i Ed-Duhan i Izaš-šemsu kuvviret.

762 Bilježe ga i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

763 Ebu Davud et-Tajalisi.

764 Zekvan je Ebu Salih es-Sem'an ez-Zejjat el-Medeni. Slovi kao pouzdan i siguran ravija. Pripadao je trećoj generaciji ravija hadisa. Umro je 101. godine po Hidžri.

osoba lijepo uzme abdest, potom iziđe (iz kuće) **i krene na namaz u** (džamiju), a **nije ga ništa drugo izvelo, ili, nije ga podstaklo na izlazak ništa drugo do namaz, neće kročiti ni jednoga koraka a da mu njime Allah neće povećati stepen ili mu njime skinuti grijeh."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[765]

٤١٩. بَاب مَا ذُكِرَ فِي الصَّلَاةِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ أَنَّهُ فِي الْبَيْتِ أَفْضَلُ *

٦٠١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْوَزِيرِ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ الْمَغْرِبَ فَقَامَ نَاسٌ يَتَنَفَّلُونَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكُمْ بِهَذِهِ الصَّلَاةِ فِي الْبُيُوتِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَالصَّحِيحُ مَا رُوِيَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ حُذَيْفَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الْمَغْرِبَ، فَمَا زَالَ يُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ حَتَّى صَلَّى الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ. فَفِي الْحَدِيثِ دِلَالَةٌ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي الْمَسْجِدِ *

419. O tome da je sunnete poslije akšama efdalnije klanjati u kući

601. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Obavijestio nas je Ibrahim b. Ebu Vezir;[766] kaže: Nas je obavijestio Muhammed b.

765 Zabilježili su ga još i Buharija i Muslim u *Sahihima,* te Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima.*

766 Ibrahim b. Omer b. Mutrif el-Hašimi Ebu Ishak b. Ebu Vezir el-Mekki je živio u Basri. Slovi kao iskren ravija. Pripadao je devetoj generaciji ravija hadisa.

Musa, on je prenio od Sa'da b. Ishaka b. Ka'ba b. Udžrea, on od svoga oca, a on od njegova djeda, koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je** (jednom prilikom) **klanjao akšam u džamiji Benu Abdul-Ešhela. Nakon toga su ljudi ustali da klanjaju sunnete, a Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **im reče: Taj namaz** (sunnete) **klanjajte u kućama."**[767]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun,[768] samo nam je poznat u ovoj formi. Vjerodostojno je ono što je preneseno od Ibn Omera da je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem bi dva rekata poslije akšama klanjao u svojoj kući."

A preneseno je i od Huzejfe da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, (jednom prilikom) nakon što je klanjao akšam nastavio da klanja (dobrovoljni namaz) u džamiji sve do jacije. U ovom hadisu je dokaz da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tom prilikom i dva rekata (akšamskog sunneta) klanjao u džamiji.

٤٢٠. بَاب مَا ذُكِرَ فِي الِاغْتِسَالِ عِنْدَمَا يُسْلِمُ الرَّجُلُ *

٦٠٢. حَدَّثَنَا بندار أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ أَخْبَرَنَاسُفْيَانُ عَنِ الْأَغَرِّ بْنِ الصَّبَّاحِ عَنْ خَلِيفَةَ بْنِ حُصَيْنٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ: **أَنَّهُ أَسْلَمَ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَغْتَسِلَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ.**

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَسْتَحِبُّونَ لِلرَّجُلِ إِذَا أَسْلَمَ أَنْ يَغْتَسِلَ وَيَغْسِلَ ثِيَابَهُ

767 Prema mišljenju El-Mubarekforija, iz ovoga se hadisa da zaključiti da je onome ko poslije akšama namjerava ići kući efdalnije da akšamske sunnete klanja kod kuće, dok je onome ko se namjerava poslije akšama zadržati u džamiji, kako stoji u hadisu Huzejfe, efdalnije akšamske sunnete klanjati u džamiji.

768 Ovaj hadis bilježi i Nesaija u *Sunenu*. U njegovu se senedu nalazi ravija po imenu Ishak b. Ka'b, koji je anoniman.

420. O kupanju nakon što osoba primi islam

602. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Obavijestio nas je Abdur-Rahman b. Mehdi; kaže: Nas je obavijestio Sufjan, on je prenio od Egarra b. Sabbaha,[769] on od Halife b. Husajna,[770] on od Kajsa b. Asima[771] **"da mu je Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem, **kada je primio islam, naredio da se okupa vodom i lotosom."**[772]

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun,[773] i samo nam je poznat u ovoj formi. Prema njemu su postupali učenjaci. Oni su kazali da se osobi koja primi islam, mustehab okupati i oprati svoju odjeću.

٤٢١. بَاب مَا ذُكِرَ مِنَ التَّسْمِيَةِ عِنْدَ دُخُولِ الْخَلَاءِ *

٦٠٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ بَشِيرِ بْنِ سَلْمَانَ أَخْبَرَنَا خَلَّادٌ الصَّفَّارُ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ النَّصْرِيِّ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ عَلِيِّ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّه عَنْه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: سَتْرُ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ ،إِذَا دَخَلَ أَحَدُهُمُ الْخَلَاءَ، أَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللَّهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ ،لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَإِسْنَادُهُ لَيْسَ بِذَاكَ الْقَوِيِّ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شئ فِي هَذَا *

---

769 Egarr b. Sabbah et-Temimi el-Kufi je pouzdan ravija hadisa. Pouzdanim su ga ocijenili Jahja b. Mein i Nesaija.

770 Halifa b. Husajn b. Kajs b. Asim et-Temimi el-Munkiri je, prema mišljenju Nesaije, pouzdan ravija hadisa.

771 Kajs b. Asim b. Sinan b. Halid el-Munkiri je poznati ashab.

772 Ovaj hadis je dokaz da se osoba koja primi islam treba okupati. Neki drže da joj je to obavezno, vadžib, dok većina učenjaka smatra da joj je to lijepo, mustehab.

773 Zabilježili su ga još i Ibn Hibban i Ibn Huzejme u *Sahihima*, Ahmed u *Musnedu* i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

421. O učenju Bismile prije ulaska u nužnik

603. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Humejd er-Razi;[774] kaže: Obavijestio nas je Hakem b. Bešir b. Selman; kaže: Nas je obavijestio Hallad Es-Saffar,[775] on je prenio od Hakema b. Abdullaha en-Nasrija, on od Ebu Ishaka, on od Ebu Džuhajfea, a on od Alije b. Ebu Taliba, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Zastor između džinskog pogleda i sramotnih dijelova tjela ljudi je da neko od vas, prije ulaska u nužnik, rekne: Bismillah** (U ime Allaha)."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun,[776] samo nam je poznat u ovom obliku. Njegov sened nije tako jak.

O ovome je nešto preneseno i od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٤٢٢. بَاب مَا ذُكِرَ مِنْ سِيمَا هَذِهِ الْأُمَّةِ مِنْ آثَارِ السُّجُودِ وَالطُّهُورِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ *

٦٠٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو: أَخْبَرَنِي يَزِيدُ بْنُ خُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرٌّ مِنَ السُّجُودِ مُحَجَّلُونَ مِنَ الْوُضُوءِ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ.

---

774 Muhammed b. Humejd er-Razi je, po ocjeni El-Mubarekforija, slab ravija. Međutim, Jahja b. Mein je o njemu kao raviji imao lijepo mišljenje.

775 Hallad b. Isa, ili b. Muslim el-Abdi Ebu Muslim el-Kufi je, prema mišljenju Jahje b. Meina, pouzdan ravija.

776 Zabilježili su ga i Ahmed u *Musnedu* i Ibn Madže u *Sunenu.* El-Menavi smatra da je sened ovog hadisa pouzdan.

422. Na Sudnjem danu će tragovi od sedždi i čišćenja biti obilježja ovog ummeta

604. ISPRIČAO NAM JE Ebu Velid ed-Dimaški; kaže: Obavijestio nas je Velid b. Muslim i kazao da je Safvan b. Amr[777] rekao: Obavijestio me je Jezid b. Humejr, prenijevši od Abdullaha b. Busra, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: **"Moji će sljedbenici na Sudnjem danu imati svijetla lica od tragova sedžde i bijele ruke i noge od uzimanja abdesta."**[778]

Ebu Isa kaže: Ovaj je hadis hasenun-sahihun-garibun, ovim putem preko Abdullaha b. Busra.

٤٢٣. بَاب مَا يُسْتَحَبُّ مِنَ التَّيَمُّنِ فِي الطُّهُورِ *

٦٠٥. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قالت : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُحِبُّ التَّيَمُّنَ فِي طُهُورِهِ، إِذَا تَطَهَّرَ، وَفِي تَرَجُّلِهِ إِذَا تَرَجَّلَ، وَفِي انْتِعَالِهِ إِذَا انْتَعَلَ.

وَأَبُو الشَّعْثَاءِ اسْمُهُ سُلَيْمُ بْنُ أَسْوَدَ الْمُحَارِبِيُّ.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

---

777 Safvan b. Amr es-Sekseki Ebu Amr el-Humsi je siguran ravija. Ebu Hatim ga ocjenjuje pouzdanim. Od njega je Muslim zabilježio jedan hadis.

778 Bilježi Muslim u Sahihu od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: "Volio bih kada bismo bili u mogućnosti vidjeti našu braću. Zar mi nismo tvoja braća, Allahov Poslaniče, uzviknuše prisutni. Vi ste moji drugovi, reče Allahov Poslanik. Ja bih volio da ste u mogućnosti vidjeti onu našu braću koja (još nisu rođena) koja će tek kasnije doći na ovaj svijet. A kako ćeš ti, Allahov Poslaniče, prepoznati one tvoje sljedbnike koji će doći poslije tebe, ponovo će prisutni. On će na to: Šta mislite kada bi neki od vas imao konja sa bijelim biljegom na čelu i nogama među jednobojnim konjima, da li bi ga mogao prepoznati? Bi, rekoše prisutni, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem će na to: Znajte da će svi moji sljedbenici imati svijetla lica od tragova sedžde i bijele ruke i noge od uzimanja abdesta. Eto po tome ću ih prepoznavati, a onda ću ih predvoditi prema Vrelu."
U Ibn Madžinoj predaji ovog hadisa stoji i ovo: "I samo će moji sljedbenici imati ovakva obilježja."

423. Šta je od desnih dijelova tijela prilikom čišćenja mustehab prvo prati

605. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Ebul Ahves, prenijevši od Eš'asa b. Ebu Ša'saa, on od svoga oca, on od Mesruka, a on od Aiše, koja je kazala: **"Allahov Poslanik,** sallallahu alejhi ve sellem **je uistinu volio počinjati sa desnim dijelovima tijela i desnom stranom, prilikom čišćenja, kada bi se kupao ili abdestio, prilikom češljanja, kada bi češljao kosu i bradu, i prilikom obuvanja, kada bi oblačio obuću."**

Ebu Ša'sau je ime Sulejm b. Esved el-Muharibi.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[779]

٤٢٤. بَاب قَدْرِ مَا يُجْزِئُ مِنَ الْمَاءِ فِي الْوُضُوءِ *

٦٠٦. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ شَرِيكٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ جَبْرٍ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: **يُجْزِئُ فِي الْوُضُوءِ رِطْلَانِ مِنْ مَاءٍ.**

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ شَرِيكٍ عَلَى هَذَا اللَّفْظِ.

وَرَوَى شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَوَضَّأُ بِالْمَكُّوكِ وَيَغْتَسِلُ بِخَمْسَةِ مَكَاكِيَّ *

779 Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

424. Koliko je vode dovoljno za uzimanje abdesta

606. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Veki', prenijevši od Šerika,[780] on od Abdullaha b. Isaa,[781] on od Ibn Džebra,[782] on od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **"Za abdest su dovoljna dva ritla vode."**[783]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun,[784] nije nam poznat osim preko Šerika i to ovako doslovno.

Prenio je Šu'be od Abdullaha b. Abdullaha b. Džebra, a on od Enesa b. Malika: "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao obdest sa jednim mekukom[785] vode, a kupao se sa pet mekuka."

٤٢٥. بَاب مَا ذُكِرَ فِي نَضْحِ بَوْلِ الْغُلَامِ الرَّضِيعِ *

٦٠٧. حَدَّثَنَا بندار أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قال حَدَّثَنِي أبي عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أبي حَرْبِ ابْنِ أبي الْأَسْوَدِ عَنْ أبيهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أبي طَالِبٍ عن النَّبيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي بَوْلِ الْغُلَامِ الرَّضِيعِ : **يُنْضَحُ بَوْلُ الْغُلَامِ وَيُغْسَلُ بَوْلُ الْجَارِيَةِ.** قَالَ قَتَادَةُ: وَهَذَا مَا لَمْ يَطْعَمَا. فَإِذَا طَعِمَا غُسِلَا جَمِيعًا.

---

780 Šerik b. Abdullah el-Kufi je bio kadija u Vasitu, potom u Kufi. Kao ravija je iskren s tim što je puno griješio u prenošenju hadisa. Nakon što je postao kadija, memorija mu je drastično oslabila. Bio je izuzetno pošten i ugledan.

781 Abdullah b. Isa b. Abdur-Rahman b. Ebu Lejla el-Ensari Ebu Muhammed el-Kufi je pouzdan ravija. Malo je naginjao šiizmu.

782 Abdullah b. Abdullah b. Džebr je pouzdan ravija hadisa.

783 Iz ovoga se hadisa da zaključiti da su dva ritla (815 grama) vode sasvim dovoljna da bi se abdest lijepo i temeljito uzeo, a da se to ne smatra rasipanjem vode, što je mekruh. Iz hadisa koji bilježe Ebu Davud i Nesaija u Sunenima od Ummu Ammare, kćerke Ka'bove, vidimo da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, katkada uzimao abdest i sa dvije trećine mudda. To znači da se abdest može uzeti i sa manjom količinom vode. (Vidi Tirmizijina zbirka hadisa knjiga 1. str.158).

784 Slično njemu su zabilježili i Ahmed u *Musnedu* i Ebu Davud u *Sunenu*.

785 Nevevi kaže: Vjerovatno ovdje mekuk ima značenje mudda, a mudd je posuda koja, prema mišljenju Ebu Hanife sadrži dva ritla (815 grama) vode.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

رَفَعَ هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ قَتَادَةَ، وَأَوْقَفَهُ سَعِيدُ ابْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ وَلَمْ يَرْفَعْهُ *

425. O prskanju po mokraći muškog dojenčeta

607. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Nas je obavijestio Muaz b. Hišam[786] i kazao: Obavijestio me je moj otac,[787] prenijevši od Katade, on od Ebu Harba b. Ebu Esveda, on od svoga oca, on od Alije b. Ebu Taliba, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je o mokraći muškog dojenčeta kazao: **"Poprskat će se vodom po mokraći muškog, a oprat će se mokraća ženskog dojenčeta."**[788]

Ebu Isa veli: Ovaj je hadis hasenun.

Hišam ed-Destevai ovaj hadis od Katade prenosi kao merfu', dok ga od Katade Seid b. Ebu Arube, prenosi kao mevkuf.

٤٢٦. بَاب مَا ذُكِرَ فِي الرُّخْصَةِ لِلْجُنُبِ فِي الْأَكْلِ وَالنَّوْمِ إِذَا تَوَضَّأَ

٦٠٨. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ عَنْ عَمَّارٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَخَّصَ لِلْجُنُبِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَشْرَبَ أَوْ يَنَامَ أَنْ يَتَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ.

قَالَ ابو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

---

786 Muaz b. Hišam b. Ebu Abdullah ed-Destevai el-Basri je živio u Jemenu. Iskren je ravija ali je bio sklon previdima. Umro je 200. godine po Hidžri.

787 To je Hišam b. Ebu Abdullah Senber Ebu Bekr el-Basri ed-Destevai. On je pouzdan i siguran ravija. Na njega su sumnjali da je naginjao kaderijama. Pripadao je sedmoj generaciji ravija hadisa.

788 Vidi opširnije o ovome u Tirmizijinoj zbirci hadisa, knjiga 1, strana 182.

426. O olakšici za džunuba koji može da jede i da spava ukoliko uzme abdest

608. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nas je obavijestio Kabisa,[789] on je prenio od Hammada b. Seleme, on od Ata'a el-Horasanija, on od Jahje b. Ja'mera, a on Ammara: **"Vjerovjesnik,** sallallahu alejhi ve sellem **je dopustio džunubu da može, ukoliko to želi, jesti i spavati ako uzme abdest onako kao što ga uzima za namaz."**[790]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[791]

٤٢٧. بَاب مَا ذُكِرَ فِي فَضْلِ الصَّلَاةِ ‎*

٦٠٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا غَالِبٌ أَبُو بِشْرٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَائِذٍ الطَّائِيِّ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ كَعْبِ

---

789 Kabisa b. Ukbe b. Muhammed b. Sufjan es-Suvai Ebu Amir el-Kufi je iskren ravija. Od njega su hadise preuzeli Buharija, Ez-Zuheli i drugi.

790 Nečista (džunub) osoba može prije kupanja da jede, pije ili spava ukoliko je prethodno uzela abdest. Istina, efdalnije je da to čini kada je okupana. Nevevi veli da su učenjaci jednoglasni u mišljenju da uzimanje abdesta džunub osobi koja hoće da jede i pije nije obavezno, nego joj je to lijepo, mustehab. Ibn Sejjidinnas, u komentaru Tirmizijine zbirke hadisa, prenosi stav Ibn Omera koji smatra da joj je uzimanje abdesta u toj situaciji obavezno,vadžib.
Što se tiče džunub osobe koja hoće da spava, zahirije i Ibn Habib smatraju da joj je uzimanje abdesta prije toga obavezno, vadžib. Ovakav svoj stav oni temelje na hadisu koji bilježe Buharija i Muslim u *Sahihima* od Omera b. Hattaba, a u kome stoji: da je on spomenuo Allahovu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je on često noću džunub, pa mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Operi svoj polni organ, potom uzmi abdest i lezi, spavaj."
Većina učenjaka, pak, smatra da joj uzimanje abdesta nije obavezno, vadžib nego je lijepo, mustehab. Svoje mišljenje oni temelje na hadisu koji bilježe Ebu Davud, Nesaija, Tirmizija i Ibn Madže u *Sunenima* od Ibn Abbasa da je kazao: "Naređeno mi je da uzmem abdest samo onda kada hoću klanjati."
Ševkanija smatra da riječ vadžib u navedenim hadisima ne treba shvatati u smislu nečega što je obavezno. Navedenu riječ treba shvatiti u smislu mustehaba. To potvrđuje hadis koji bilježe Ibn Hibban i Ibn Huzejme u *Sahihima,* da je Ibn Omer upitao Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Da li neki od nas može spavati džunub? Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, će na to: Može, ali neka, ukoliko želi, uzme abdest."

791 Zabilježio ga je i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu.* Buharija i Muslim u *Sahihima* od Aiše bilježe sljedeće: "Ukoliko bi Vjerovjesnik, kada bi bio džunub, htio da jede ili spava, uzeo bi abdest, onako kako ga uzima za namaz."

بْنِ عُجْرَةَ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُعِيذُكَ بِاللَّهِ يَا كَعْبَ بْنَ عُجْرَةَ مِنْ أُمَرَاءَ يَكُونُونَ مِنْ بَعْدِي. فَمَنْ غَشِيَ أَبْوَابَهُمْ فَصَدَّقَهُمْ فِي كَذِبِهِمْ وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ، وَلَا يَرِدُ عَلَيَّ الْحَوْضَ. وَمَنْ غَشِيَ أَبْوَابَهُمْ أَوْ لَمْ يَغْشَ فَلَمْ يُصَدِّقْهُمْ فِي كَذِبِهِمْ وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَهُوَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ، وَسَيَرِدُ عَلَيَّ الْحَوْضَ. يَا كَعْبَ بْنَ عُجْرَةَ، الصَّلَاةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّوْمُ جُنَّةٌ حَصِينَةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ. يَا كَعْبَ بْنَ عُجْرَةَ، إِنَّهُ لَا يَرْبُو لَحْمٌ نَبَتَ مِنْ سُحْتٍ إِلَّا كَانَتِ النَّارُ أَوْلَى بِهِ.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَسَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَلَمْ يَعْرِفْهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَى وَاسْتَغْرَبَهُ جِدًّا.

٦١٠. و قَالَ مُحَمَّدٌ: حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَى عَنْ غَالِبٍ بِهَذَا *

427. O vrijednostima namaza

609. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Ebu Zijad;[792] kaže: Obavijestio nas je Ubejdullah b. Musa;[793] kaže: Nas je obavijestio Galib Ebu Bišr, on je prenio od Ejuba b. Aiza et-Taija, on od Kajsa b. Muslima, on od Tarika b. Šihaba, a on od Ka'ba b. Udžrea, koji je kazao: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mi je rekao: **"Tražim za tebe zaštitu od Allaha, o Ka'be, sine Udžreov, od vladara koji će se poslije mene pojaviti.[794] Onaj ko bude kod njih odlazio, potvrđivao im njihove neistine i pomagao ih u njihovu nasilju, taj ne pripada**

792 Abdullah b. Hakim b. Ebu Zijad el-Kutvani el-Kufi je jedan od Tirmizijinih učitelja (šejhova).

793 Ubejdullah b. Musa el-Abesi el-Kufi je pouzdan ravija. Od njega su hadisi zabilježeni u El-Kutubus-sitte.

794 Riječ je o svim vladarima koji će posjedovati dvije osobine: govoriti neistinu i biti skloni činjenju nasilja i nepravde ljudima.

meni, niti ja pripadam njemu i neće se ni primaknuti Vrelu.[795] Međutim, onaj ko ne bude odlazio kod njih, ili bude odlazio, ali im ne bude potvrđivao njihove neistine, i ne bude ih pomagao u nasilju, pripada meni i ja pripadam njemu i približit će se Vrelu. O Kabe, sine Udžreov! Namaz je dokaz,[796] post je neprobojan štit[797] a sadaka gasi grijehe kao što voda gasi vatru. O Ka'be, sine Udžreov! Uistinu će svako meso koje se razvilo iz harama biti prženo u džehennemskoj vatri."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun,[798] i nije nam poznat osim na ovaj način. Pitao sam Muhammeda (Buhariju) o ovom hadisu, pa ga nije poznavao osim preko Ubejdullaha b. Musaa, i smatrao ga je veoma čudnim.

610. Muhammed je kazao: Ispričao nam je Ibn Numejr, prenijevši od Ubejdullaha b. Musaa, a on od Galiba ovo.

٤٢٨. بَاب مِنْهُ *

٦١١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكُوفِيُّ أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ أَخْبَرَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ قال: حدَّثنِي سُلَيمُ بْنُ عَامِرٍ قَال: سَمِعْتُ أبَا أمَامَةَ يَقُولُ: سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَقَالَ: **اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ، وَصَلُّوا خَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا ذَا أَمْرِكُمْ، تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ.** قَال: فَقُلْتُ لِأَبِي أُمَامَةَ: مُنْذُ كَمْ سَمِعْتَ هَذَا الْحَدِيثِ؟ قَال: سَمِعْتُهُ وَأَنَا ابْنُ ثَلَاثِينَ سَنَةً.

قَالَ ابو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *

795 To je poznato vrelo Kevser u Džennetu, na koje će doći svaki Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, sljedbenik. Ovome se vrelu neće moći primaknuti niko ko ne pripada Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, ummetu.

796 Namaz će biti argument i dokaz da je onaj koji ga je obavljao bio mu'min.

797 Post je štit od grijeha.

798 Zabilježio ga je i Nesaija u *Sunenu*.

428. Još jedno poglavlje na istu temu

611. ISPRIČAO NAM JE Musa b. Abdur-Rahman el-Kufi;[799] kaže: Obavijestio nas je Zejd b. Hubab; kaže: Nas je obavijestio Muavija b. Salih i kazao: Meni je ispričao Sulejm b. Amir[800] i kazao: Čuo sam Ebu Umamu kada veli: Slušao sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je na oprosnom hadžu držao govor i kada je kazao: **"Bojte se Allaha, vašega Gospodara. Klanjajte vaših pet vakata namaza. Postite vaš mjesec (ramazana). Dajite zekat na vašu imovinu. Pokoravajte se vašim pretpostavljenim, ući ćete u Džennet vašeg Gospodara."**[801]

Veli (Sulejm b. Amir): Rekao sam Ebu Umami. Koliko ima vremena kako si čuo ovaj hadis? Čuo sam ga, veli on, kada sam imao trideset godina.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[802]

---

799 Musa b. Abdur-Rahman b. Seid b. Mesruk el-Kindi Ebu Isa el-Kufi je jedan od Tirmizijevih učitelja. Ibn Hadžer za njega kaže da je bio pouzdan i da je pripadao jedanaestoj generaciji ravija.

800 Sulejm b. Amir el-Kilai el-Humsi je pouzdan ravija. Pripadao je trećoj generaciji ravija hadisa. Umro je 130. godine po Hidžri.

801 Ebu Jusuf ez-Zejlei u djelu *Nasbur-raje-li-ehadisil-Hidaje* spominje hadis koji je zabilježio Taberanija u djelu *Musneduš-Šamijin* od Ebu Derdaa a koji glasi: "Budite iskreni u ibadetu svome Gospodaru. Klanjajte vaših pet namaza, dajite zekat na vašu imovinu, postite vaš mjesec (ramazan), hodočastite kuću vašega Gospodara, ući ćete u Džennet vašega Gospodara."

802 Zabilježili su ga i Ibn Hibban u *Sahihu* i Hakim u *Mustedreku*. Hakim za ovaj hadis kaže da je vjerodostojan prema kriterijima Buharije i Muslima.

Tumač arabizama i drugih manje poznatih riječi iz orijentalnih jezika

abdest - ritualno pranje lica, ruku do iza laktova, potiranje glave, pranje nogu i drugih dijelova tijela prije stupanja u namaz.

ashab - Muhammedov, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenik.

azab - patnja, kazna.

beriket - blagoslov, sreća i blagostanje.

bint - kći

bismilla - formula sa kojom počinje svako poglavlje Kur'ana.

daif - slab, u hadiskoj nauci hadis kome nedostaje jedan ili više uvjeta sahih-hadisa.

dirhem - drahma; srebreni novčić.

dova - molba Bogu, blagoslov.

džahilijet - neznanje, neznaboštvo, paganstvo, predislamsko doba.

džamija - muslimanska bogomolja

džehennem - pakao

džemat - skupina, područje jedne džamije, skupno obavljanje namaza.

džennet - raj

džin - demon, duh.

džunub - nečist, neokupan nakon polnog odnosa ili ejakulacije u snu.

efdalnije - bolje, vrednije.

ensarija - Muhammedov, a.s, pristalica iz Medine.

emirul-mu'minin - počasna titula koja se daje najvećim ekspertima i poznavaocima hadiske nauke.

eser - hadis, čiji sened doseže do tabi'ina.

ezan - obznana o nastupu namaskog vremena. Poziv na skupno obavljanje namaza.

fadilet - vrijednost, odlika, vrlina.

fakih - šeriatski pravnik.

fard - farz, obligatna prvostepena dužnost.

garibun - tuđin, stranac; u hadiskoj nauci hadis koji iz cjele jedne generacije prenosi samo jedan ravija.

hadždž - hodočašće.

hafiz hadisa - hadiski učenjak koji pamti sto hiljada hadisa.

hasen - dobar, u hadiskoj nauci, hadis koji ispunjava sve uvjete sahih haisa s tim što mu ravije nisu na rangu ravija sahih-hadisa.

hasen ligajrihi - hadis koji ne ispunjava uvjete dobrog hadisa, ali je na temelju drugih hadisa postao dobar.

hasenun – sahihun - je hadis koji istodobno ocijenjen i kao pouzdan i kao dobar hadis.

hilafet - vladavina halife.

hutba - govor, predavanje, propovijed.

ibadet - pobožnost, bogoslužje.

ibn - sin, skrađeno b.

idtirab - poremećaj, zbrka.

ikamet - obznana o stupanju u namaz.

imam u kiraetu - stručnjak iz oblasti učenja Kur'ana.

išaret - znak, pokret, gest.

kaderije - pristalice vjerovanja u slobodu volje, indeterministi.

kadija - šeriatski sudija.

kibła - Ka'ba, strana kuda se muslimani okreću u namazu.

kijam - stajamje u namazu.

kiraet - učenje Kur'ana.

kunut-dova - posebna dova koja se uči u nekim namazima kao npr. vitru.

makbul (rvija) - prihvatljiv prenosilac hadisa.

medžhul - nepoznat, anoniman.

mekruh - pokuđeno, odvratano.

mekruh-tenzihen - blaža vrsta mekruha

melek - anđeo

mekuk - posuda od jednog i po sa'a.

mendub - pohvalno, lijepo.

merfu' - hadis čiji sened doseže do Muhammeda, a.s.

mevkuf - hadis čiji sened doseže samo do ashaba.

misvak - vrsta četke za zube od posebnog drveta.

mudd - posuda koja prema Ebu Hanifi sadrži dva litra.

mudellis - varalica.

muezin - osoba koja uči ezan.

muhaddis - naziv za učenjaka hadisa.

muhadremin - osoba koja je živjela u Poslanikovo vrijeme ali se sa njim nije susretala.

muktedija - naziv za osobu koja klanja za imamom.

mu'min - vjernik.

munkerul-hadisi - nepouzdan prenosilac hadisa koji protivurječi pouzdanim prenosiocima.

mursel - hadis koji tabi'in izravno prenosi od muhammeda, a.s.

musafir - putnik.

musala - mjesto za klanjanje.

mustehab - lijepo, pohvalno.

mušrik - politeist, idolopoklonik.

muttarib - hadis u čijem metnu ili senedu postoji poremećaj.

nafila - dobrovoljni ibadet.

namaz - molitva.

nijet - namjera, nakana, naum.

rafidija - pripadnik rafidija, šiitske sekte.

ravija - prenosilac.

rekat - dio molitve, koji se sastoji od stajanja, učenja, ruku'a i dvije sedžde.

ritl - mjera za težinu, u Bejrutu i Halepu iznosi 2 kg i 566 grama, u Siriji 3 kg i 202 grama, a u Egiptu 449,28 grama.

rivajet - predaja

ruku' - pregibanje preko polovine tijela u namazu.

sa' - posuda, koja prema Ebu Hanifi, sadrži osam ritla.

sadaka - milostinja.

saf - je red klanjača postrojenih radi namaza.

sallallahu alejhi ve sellem - Allah ga blagoslovio i spasio.

salavat - blagosov, milost, izgovaranje Allahumme salli ala Muhammedin ve ala ali Muhammed.

sedžda - dio namaza kada se licem, nosom i čelom, prstima nogu koljenima i dlanovima spušta na zemlju.

sedžda-tilavet - sedžda koja se obavlja nakon što se prouči neki ajet iz Kur'ana u kojemu se naređuje činjenje sedžde. U Kur'anu ima četrnaest takvih ajeta.

sehur - jelo pred zoru, ručak uz ramazan.

sehvi-sedžda - sedžda koja se čini po završetku namaza radi nekog propusta učinjenog u namazu.

sened - lanac prenosilaca hadisa.

selam - pozdrav, završni čin namaza.

sunnet - praksa Muhammedova, Allah ga blgoslovio i spasio. Sve ono što je on govorio, radio i odobrio.

sunsunet - drugi sunnet kod podne i jacije koji se sastoje od po dva rekata.

sunen - hadiska zbirka u kojoj su hadisi ustrojeni po fikhskim temama.

sevab - nagrada

sura - poglavlje Kur'ana (ima ih 114).

sutra - štap ili neki drugi visočiji predmet postavljen pred osobu koja klanja na otvorenom prostoru.

šart - uslov.

šehadet - očitovanje, svjedočenje.

šejh - učenjak, učitelj.

šiizam - učenje šiita.

šeri'at - islamski zakon utemeljen na Kur'anu i Sunnetu.

tabi'in - suvremenik Muhammedovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba.

ta'dili erkan - lagahno spuštanje tijela na ruk'u i sedždu i propisno uspravljanje i zadržavanje između njih.

tedlis - prijevara, obmana.

tehijjetul mesdžid - vrsta dobrovoljnog namaza koji seklanja u počast džamiji.

tejemmum - fiktivno čišćenje zemljom ili zemljinom tvari usljed nedostatka vode, umjesto abdesta ili kupanja.

tekbir - formula "Allahu ekber"-Bog je najveći.

tešehud - sjedenje u namazu koliko se može proučiti Et-tehijjatu.

tefsir - tumačenje, objašnjenje; komentar Kur'ana.

tefter - registar, spisak, knjiga.

ulema - učenjaci.

ummet - pristalice, sljedbenici. Sljedbenici Muhammeda, Allah ga blagoslovio i spasio.

umra - hodočašće u Meku u svako doba, osim u doba redovnog hadždža.

vadžib - prvostepena dužnost, prema mišljenju većine učenjaka. Prema Ebu Hanifi, drugostepena dužnost.

zeval - podne, vrijeme kada se sunce pomakne sa zenita.

zikr - izgovaranje Allahovih imena i drugih pobožnih tekstova.

Literatura

- *Kur'an* Časni; *Prijevod Kur'ana* na bosanski jezik Muhammed Pandža i Džemaluddin Čaušević.
- Muhammed Abdurahman b. Abdulkerim el-Mubarekfori: *Tuhfetu-l-ahvezi bi-ššerhi Džami'i-t-Tirmizi*, I. tom, Kairo 1964., drugo izdanje.
- Ibn Esir: *En-Nihaje,* Daru Ihjait-turasil-arebi, Bejrut.
- Ez-Zejlei: *Nasbu-r-raje liehadisil-Hidaje,* El-Mektebul-islamij. Bejrut 1393. po Hidžri, drugo izdanje.
- Ibn Hadžer el-Askalani: *Fethu-l-bari šerhu Sahihi-l-Buhari,* Darul-Ma'rife, Bejrut, drugo izdanje.
- Jahja b. Šeref en-Nevevi: *Šerhu Džamiu-s-Sahih Muslim,* Darul-fikr, Bejrut 1972, drugo izdanje.
- Nurudin Itr: *Menhedžu nakdi fi ulumi-l-hadisi*, Darul-Fikr, Bejrut.
- Dr. Mahmud et-Tahan: *Tejsiru mustalehi-l-hadisi*, Mektebetu-l-Mearif, Rijad, 1985., sedmo izdanje.
- Ibn Hadžer el-Askalani: Nuzhetun-Nezar šerhu *Nuhbetu-l-fiker,* El-mektebetul-ilmijje, Medina El-Munevvera, drugo izdanje.
- Ibn Hadžer el-Askalani: *Takribu-t-tehzib,* Pakistan 1973, Darun-nešril-Kutubul-islamijje, prvo izdanje.
- Muhamed Seid Sabik: *Fikhus-Sunneh,* Darul-kitabil-arebi, Bejrut 1973. drugo izdanje.
- Muhamed b. Ali eš-Ševkani: *Nejlu-l-Evtar Šerh muntekal Ahbar min ehadisi sejjidil-ahjar,* Egipat, Šeriketu mektebeti ve metbeati Mustafal-babi el-Halebi ve evladuhu.
- Ebu Davud Sulejman b. Ešas el-Ezdi es-Sidžistani *Sunen, Egipat* Šeriketu mektebeti ve metbeati Mustafal-babi el-Halebi ve evladuhu 1952.prvo izdanje.
- Nesaijin *Sunen sa Komentarom Sujutije i bilješkama Sindija,* Darul-kitabul-arebi, Bejrut 1930. Prvo izdanje.
- Ibn Madže El-Kazvini; *Sunen,* Darul-fikr Bejrut, drugo izdanje.

SADRŽAJ

Izdavač:
ELČI IBRAHIM-PAŠINA MEDRESA
Travnik, ul. Mostarska bb

Za izdavača
Ahmed Adilović

Dizajn i korice
Prof. Muhamed Bajramović

Štampa:
"Dom štampe" D.D. Zenica

Za štampariju
Edhem Suljić, graf. ing.

